DORINA STOICA
BIETUL OM SUB VREMI

Editura PIM Iaşi – 2013

Prefaţă: Dr. Liviu Ţăranu
Fiului meu Mihai.
Motto:
„Totul este acoperit doar pentru a fi descoperit, şi totul se tăinuieşte doar pentru a fi dezvăluit”.
(Paulo Coelho, *Jurnalul unui mag*)
CUVÂNTUL CERCETĂTORULUI

Ca tânăr istoric, recunosc, nu am pus decât rareori preţ pe memorialistică. Iar asta cu toate că, între izvoarele principale pe care se bazează istoricul, alături de documente, presă şi bibliografie edită, memoriile sunt o sursă complementară de informaţie. Trebuie spus însă că greutatea fiecărui astfel de izvor este dată nu atât de bogăţia informaţiei sau de calitatea ei, ci mai ales de opţiunea cercetătorului. Acesta are mână liberă să acorde credit unuia sau altuia din izvoarele amintite mai sus. Poate de aceea vedem astăzi, specialişti în istoria comunismului românesc care pornesc de la aceleaşi fapte sau evenimente dar trag întotdeauna concluzii diferite. La acest fapt contribuie nu lipsa informaţiei, nici perspectiva unilaterală a documentelor, deoarece aceasta este bogată şi poate fi completată cu ceea ce oferă istoria orală sau memorialistica.

Din fericire, această din urmă resursă este astăzi destul de bogată şi variată, încât istoricul şi nu numai el, are la dispoziţie oricare din variante sau perspective îi convin. Din nefericire, memorialistica este cea mai subiectivă resursă pe care o avem la dispoziţie, iar asta nu pentru că autorii ar deforma cu bună ştiinţă trecutul, ci pentru că, în general, trecutul suferă o continuă schimbare atât în memoria noastră cât şi în momentul în care hotărâm să-l consemnăm pe hârtie.

O problemă majoră o constituie acele scrieri

memorialistice croite nu pentru a clarifica un eveniment, o perioadă, un proces etc., ci pentru a scuza, dezinforma sau chiar manipula cititorii. Este cazul, de pildă, al unor foşti lucrători ai Securităţii. În cărţi sau articole, tot mai multe în ultimii ani, aceştia acreditează ideea că Securitatea nu a fost decât un serviciu de informaţii clasic, cu angajaţi bine intenţionaţi şi patrioţi care, cu foarte mici excepţii şi pentru o scurtă perioadă, au folosit cele mai dure măsuri de represiune asupra populaţiei, doar la presiunea consilierilor sovietici.

Este tot mai limpede astăzi, când există atâtea surse alternative de informare, că avem de-a face cu o imensă dezinformare şi, totodată, cu o încercare de convingere a publicului că foştii securişti îşi merită pensiile, ei nefiind responsabili nici într-un caz de ororile comunismului.

Fără îndoială, cel mai bun dispozitiv pe care îl putem folosi, pentru a depista asemenea scrieri, este un filtru critic propriu asociat cu o confruntare cât mai frecventă cu alte surse axate pe acelaşi subiect. Astfel, istoricul poate să desluşească ceea ce este sau nu apropiat de realitate, ce este adevăr sau manipulare.

Am făcut această incursiune pentru a arăta de ce trebuie să ne ferim şi, totodată, pentru a sublinia faptul că memorialistica cinstită în România de azi e din ce în ce mai firavă. Făcând parte din această ultimă categorie a scrierilor memorialistice, volumul doamnei Dorina Stoica, *Bietul om sub vremi*, reprezintă, în opinia noastră, o excepţie. Este, în primul rând, una din preţioasele surse de informare pentru cine vrea să cunoască sau să rememoreze atmosfera din România anilor ’80.

Iar pentru a vedea cât adevăr e în ceea ce a scris autoarea, e suficient să aruncăm o privire pe documentele aflate în dosarele Securităţii, îndeosebi pe cele referitoare la starea de spirit a populaţiei. Dăm un singur exemplu: atunci când vorbeşte de *drama alimentelor de bază*, autoarea menţionează: *Prin anul 1980 criza alimentelor de bază începuse să fie simţită, iar cozile la carne, lapte, ouă, uleiul, făina şi pâinea raţionalizate ne făceau adeseori să*

privim cu nostalgie în urmă cu 10, 15 ani când magazinele erau pline cu de toate şi cozile erau ocazionate doar de produsele de import. Iată şi versiunea reţinută într-un document din arhivele Securităţii, într-un *Buletin* cuprinzând comentarii referitoare la „aprovizionarea cu alimente” (din 7 iulie 1981): *Numeroşi cetăţeni, în scrisorile adresate unor rude, cunoştinţe ori prieteni din ţară sau din străinătate, fac referiri la „dificultăţile pe care le întâmpină pe linia aprovizionării cu bunuri alimentare de strictă necesitate”.*

De regulă, comentariile respective vizează următoarele aspecte:

— Lipsa din unităţile alimentare a unor produse de bază (zahăr, ulei, brânză, unt, lapte, mezeluri, carne etc.), ori existenţa acestora în cantităţi neîndestulătoare;

— Calitatea „îndoielnică” a unora dintre acestea;

— „micii producători” îşi vând produsele la preţuri exagerate, nerespectând mercurialele;

— Tendinţa unor cetăţeni, în special pensionari, de a cumpăra în cantităţi excesive o serie de alimente, motivând „că aprovizionarea va fi din ce în ce mai dificilă”;

— Se reclamă, în mod frecvent, „risipirea” unei mari cantităţi de timp pentru efectuarea aprovizionării.

Reţin atenţia unele propuneri „de a fi cartelate alimentele de bază” întrucât „acestea, fiind puse în vânzare de obicei dimineaţa, sunt accesibile numai celor care nu lucrează, îndeosebi pensionarilor” (vezi Arhiva CNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 421, vol. 192, f. 19).

Poate că această confruntare sau comparaţie între volumul de faţă şi unul din numeroasele documente aflate în arhivele româneşti nici nu ar mai fi fost necesară. Vor fi, probabil, mulţi cititori care vor spune atunci când vor citi acest volum că lipsurile şi criza economică din anii ’80 sunt bine cunoscute de toată lumea. Da, probabil aşa este, cu o singură excepţie – generaţia tânără. Ei bine, doamna Dorina Stoica pune la baza efortului domniei sale tocmai acest argument, ca generaţia care nu a cunoscut

experienţa anilor ’80 să nu regrete nimic din ce a însemnat comunismul românesc.

Experienţa domniei sale, plecată din fabrică pentru a prelua o funcţie de conducere într-o comună din Moldova (întâi ca secretar cu propaganda şi apoi ca primăriţă), este prezentată pe larg, fără a neglija contextul şi atmosfera din societatea românească nemulţumită de un regim politic aflat în agonie. Sunt deosebit de interesante referirile la mecanismele intime prin care PCR îşi selecta cadrele de nădejde. La fel, metodele prin care unii sau alţii erau determinaţi să accepte deciziile luate la vârful organizaţiei de partid judeţene, în pofida opoziţiei lor, modul cum avea loc rotirea cadrelor, moralitatea acestora, protecţia totală de care se bucura un membru de partid cu funcţie, chiar şi când săvârşea acte penale etc., sunt bine surprinse şi prezentate echilibrat. Este astfel, tot mai evident, mai ales când avem acces şi la alte surse de informaţie, că nomenclatura de partid, locală şi cu atât mai mult cea de la vârf, avea imunitate nu doar în faţa Justiţiei, dar era scutită şi de orice fel de neplăceri din partea Securităţii.

Recrutaţi pe bază de dosar, cu „origine sănătoasă” şi educaţie medie, disciplinaţi, cu o aprigă dorinţă de afirmare, activiştii de partid formau o categorie aparte, chiar în interiorul PCR. Aceasta şi pentru că ei constituiau pepiniera de cadre de conducere pentru toate structurile administraţiei locale şi centrale. Lor le erau subordonate toate unităţile economice, de ordine publică şi cele culturale din arealul în care erau responsabili. Desigur, această autoritate şi avantajele aferente aveau un preţ: implicare şi disponibilitate totală faţă de orice misiune primită pe linie de partid. Pe lângă faptul că sarcinile curgeau în valuri, de la judeţ sau de la Bucureşti, şi consumau tot timpul celui în cauză, orice infidelitate putea fi aspru pedepsită.

Dosarul de cadre – periodic îmbogăţit cu referate de cadre şi caracterizări avea influenţă decisivă atât asupra numirii în funcţii cât mai înalte, cât şi a destituirii celui

vizat. Întrucât multe din aceste dosare de cadre sunt astăzi accesibile, structura şi limbajul lor fiind cam aceleaşi pentru întreaga perioadă comunistă, putem oferi, cu titlu de exemplu, o scurtă descriere a acestora. Referatele de cadre (în general, întocmite în momente critice pentru cel vizat) conţineau:

— Data – anul din care este membru P.C.R. sau U.T.C.
— Data şi locul naşterii
— Originea socială (muncitorească sau ţărănească)
— Pregătire şcolară
— Profesia de bază
— Situaţia militară
— Starea civilă
— Limbi străine cunoscute
— Data de la care era încadrat în câmpul muncii şi postul pe care îl ocupa în momentul respectiv.

Urma apoi o scurtă prezentare a ocupaţiei şi averii părinţilor, după care, o biografie detaliată a subiectului de la terminarea claselor primare până în momentul în care i se făcea referatul, îi erau prezentate părţile bune ale caracterului sau muncii depuse, ca apoi să i se puncteze aspectele negative ale personalităţii şi să fie arătată slaba prestaţie în cadrul muncii. Erau apoi prezentate rudele şi legăturile pe care le avea activistul, precum şi apartenenţa lor politică, avere etc. Urma, la final, concluzia care este uneori identică şi destul de dură la majoritatea referatelor: „În concluzie, considerăm că [subiectul], deşi a obţinut unele rezultate în muncă, însă fiind lipsit de dragoste şi voinţă faţă de munca de partid şi însuşi el a manifestat că această muncă este grea pentru el, nu prezintă perspective…” sau „ţinând cont de originea socială a [subiectului], precum şi de rudele apropiate cu care întreţine legături (sora – învăţătoare, membră activă a mişcării legionare, soţia fiică de chiabur), nu suntem de acord cu această propunere” (numirea într-o funcţie oarecare).

Cei care se ocupau cu urmărirea activităţii membrilor de partid cu funcţii şi cu cercetarea biografiei lor nu

făceau parte, cum s-ar crede, din Securitate. Fiecare minister sau instituţie centrală avea o direcţie de cadre (sau personal) căreia îi corespundea în plan local câte un serviciu pe acelaşi profil. Toate aceste structuri formau o reţea prin care indivizii capabili şi loiali erau plasaţi în locurile de care partidul avea nevoie. Lucrătorii din aceste servicii de cadre erau adevăraţi zei, fiind cei care printr-o caracterizare sau referat negativ puteau contribui la căderea titularului dosarului. Fără îndoială, ultimul cuvânt îl avea totuşi şeful organizaţiei de partid, secondat de instructorii de la Comitetul Central sau cei din Colegiul de Partid. Un membru de partid ajungea doar cu acordul prim-secretarului judeţean pe mâna Securităţii, şi asta doar în două situaţii: atunci când respectivul era dorit ca şi colaborator sau persoană de sprijin într-un mediu aflat în atenţie, sau atunci când era dat afară din partid pentru „comentarii duşmănoase" sau alte abateri.

Toate aceste mecanisme intime ale regimului politic patronat de Nicolae Ceauşescu sunt astăzi cercetate de o pleiadă de cercetători care încearcă să răspundă ta, de acum, banala întrebare: *Cum a fost posibil?* De aceea, din punct de vedere istoric, orice contribuţie realizată cu bună credinţă e menită să ridice câte puţin din vălul care acoperă istoria noastră în anii socialismului totalitar.

Înţelegerea acestor resorturi profunde de către cititori nu poate fi realizată prin prezentarea într-un limbaj sec şi academic. Şi aici, ca şi în alte vremuri, observaţia lui Nicolae Iorga rămâne valabilă: pe lângă material şi metodă, important e stilul în care e scrisă istoria. Din această perspectivă, pana doamnei Dorina Stoica alunecă cu o deosebită graţie peste epoca domniei sale. Portrete creionate impecabil, fie numai şi dintr-o trăsătură, viaţa satului redată în amănunte contrastante (de la „rezervele" din cămara primăriţei şi până la serile artistice de la căminul cultural), moralitatea celor din conducerea de partid, plocoanele pentru trecerea examenului de la Academia „Ştefan Gheorghiu" etc., toate descrierile sunt dovada unui îndelungat exerciţiu în mânuirea condeiului.

Volumul doamnei Dorina Stoica poate fi socotit totodată un adevărat scenariu de film. De altfel, folosind tocmai această metodă a secvenţelor cinematografice, autoarea ne pune nu doar în faţa unui text scris, ci a unor imagini în derulare rapidă, a unor scurte filme documentare despre viaţa la ţară în comunism.

Nu pot, în final, decât să o felicit pe autoare şi să-i mulţumesc pentru excepţionalul text cu valenţe istorice dar şi literare. Volumul domniei sale face mai mult decât o duzină de teze de doctorat, scrise şi publicate în ţară sau în afară, pe tema prăbuşirii comunismului românesc!

17 august 2012

Dr. **Liviu Ţăranu**

Consilier superior, CNSAS

Bucureşti

PRECUVÂNTARE

Cartea de faţă s-a ţesut pe baza unor scurte însemnări. Au fost doar câteva fraze scurte, scrise în grabă la intervale mari de timp, pe parcursul a cinci ani. Acestea au ajutat memoria să retrăiască vremuri triste şi dureroase. Timpul a şters mult, dar nu tot, şi mai ales nu a reuşit să şteargă sentimentul de frustrare, de nemulţumire, de însingurare în mijlocul oamenilor. Deşi dureroasă, rememorarea acelor vremuri este necesară înţelegerii prezentului. Tinerii şi generaţiile viitoare trebuie să conştientizeze faptul că regimul comunist, sub aparenta dragoste şi grijă faţă de om, ascundea cu perfidie adevăratul scop: distrugerea unicităţii fiinţei umane şi transformarea acesteia într-un robot, într-o creatură impersonală, care să execute mecanic toate dispoziţiile primite pe cale ierarhică.

Există un adevăr incontestabil: în timpul regimului comunist aproape orice persoană, indiferent de sex, naţionalitate sau religie, care avea un dosar de cadre corespunzător, putea accede până la cele mai înalte funcţii în partid şi în stat. Pentru aceasta erau necesare studiile liceale, să ai origine sănătoasă adică să nu provii din familie de chiaburi sau de legionari şi să nu ai condamnări.

Clasa muncitoare era pepiniera de recrutare a viitorilor activişti. Partidul se ocupa de pregătirea superioară şi de cea postuniversitară în domeniul politic şi al conducerii, prin şcolile de specialitate care porneau de la trei luni şi mergeau până la patru ani, fiind urmate de studiile postuniversitare. Aceste şcoli aveau capacitatea de a educa, învăţa dar şi de a cizela comportamentul acelui individ care avea să devină conducător. Urcarea treptelor era accesibilă oricui era devotat partidului, avea şi ceva inteligenţă nativă, familia nu era pe primul plan, voia o carieră şi punea interesele partidului mai presus de propria persoană.

Comunismul este prezentat în această carte prin experienţa de viaţă a unui om simplu, chinuit de lipsuri, dar fericit pentru că a fost recrutat de către serviciul de cadre al partidului condus de Elena Ceauşescu. Acţiunea cărţii se petrece în ultimii cinci ani ai comunismului (1984 – 1989), ani marcaţi de multe lipsuri, de profunde dezamăgiri şi de revolte individuale înăbuşite în lacrimi ascunse de neputinţă.

Smulsă de lângă familie, convinsă prin metode perfide să accepte condiţiile impuse, personajul principal al acestei cărţi, deşi nu avea pregătirea profesională şi nici forţa fizică necesare, a fost numită într-o funcţie de răspundere, care nu i se potrivea şi pe care era nevoită să o înveţe din mers şi să o îndeplinească aşa cum dispunea conducerea partidului.

Alegerile erau falsificate de către oameni special pregătiţi în acest sens, care îşi cunoşteau bine meseria. Poliţia politică a partidului era vigilentă la orice greşeală a celor care erau puşi de către partid să conducă. Rotirea cadrelor nesupuse sau compromise, dar insuficient de rebele sau de compromise pentru a fi înlăturate, era o altă metodă de a-i face pe cei care aveau funcţii să fie mereu pregătiţi sufleteşte pentru o mutare dintr-o localitate în alta sau dintr-o funcţie în alta.

Rolul femeii în societate era exagerat şi forţat. Viziunea îi aparţinea Elenei Ceauşescu, care dorea să-şi

consolideze, ca femeie, propria ei poziţie de conducător şi să aibă în spatele ei un regiment de activiste devotate partidului şi mai ales devotate ei!

Cartea intitulată *„Bietul om sub vremi”* prezintă viaţa unei tinere muncitoare, o familistă convinsă, care locuia într-un apartament din blocurile muncitoreşti. Prima ei greşeală a fost să intre în partid. A doua greşeală a fost să accepte să meargă la o şcoală de partid de un an. Prin metodele specifice vremii şi practicii de partid a fost nevoită să meargă să lucreze acolo unde o trimitea partidul. S-a trezit instalată ca primăriţă. A fost impusă. Cei 99% de alegători obligaţi să vină la vot, pentru a valida alegerile, nu au votat-o. Aceasta era practica vremii şi a regimului comunist. Cu ce se alegeau votanţii? îşi exercitau dreptul constituţional în mod formal şi obligatoriu şi se alegeau cu un primar indezirabil! Şi-a neglijat familia, educaţia copilului, dar a încercat să fie eficientă în munca încredinţată. Nu a reuşit în ultimii cinci ani ai comunismului românesc, cât a deţinut funcţii în partid, să devină ceea ce doreau comuniştii: omul lipsit de personalitate. De neadaptarea şi de naivitatea ei au profitat toţi acei care au fost, sunt şi vor fi în satul unde a fost trimisă de partid să execute sarcinile trasate, adică acei pioni principali şi vistierii tuturor secretelor şi ai bunătăţilor. Fiecare întâmplare povestită este o rană deschisă care încă doare.

Evenimentele din ’89 o găsesc pe femeie complet nepregătită, valul de ură şi de răutate o spulberă. Deşi alungată din funcţie de nişte persoane aflate la limita moralităţii, reuşeşte să părăsească în viaţă acea comună în după-amiaza zilei de 23 decembrie 1989.

Am hotărât să scriu totul atunci când, discutând cu tineri de 20 – 25 de ani, am constatat cu teamă, durere şi îngrijorare că imaginea lor despre acele timpuri este una idilică şi falsă. Nu vreau ca istoria să se repete. Îmi trec fiori reci prin oase, când îi aud pe tineri spunând: „Era mai bine pe vremea comuniştilor!”

Să nu dispreţuim şi să nu distrugem valorile

trecutului care vor dăinui peste timp, nici realizările, care tot prin munca şi sacrificiul nostru au fost obţinute atunci. Dacă astăzi, după cum spunea vrednicul de pomenire Patriarhul Teoctist, nici stânga şi nici dreapta nu ne pot îndeplini dorinţa de mai bine şi aspiraţiile, să privim cu nădejde şi cu speranţă în sus!

Autoarea

Capitolul I

VREMEA SCHIMBĂRII

Joi, 21 decembrie 1989

Sfârşit de decembrie mohorât, umed şi trist. A fost o zi cenuşie, fără evenimente. Nimeni nu a urcat scările primăriei. De obicei, la întoarcerea de la Bucureşti, de la cursuri, de cum aflau că am sosit, zeci de cetăţeni veneau cu diferite probleme în biroul meu. Mulţi săteni veneau doar să mă salute şi să vorbim despre nimicuri. De această dată până şi nenea Turuianu, omul de serviciu disponibil oricând, dispăruse. Unde sunt toţi? Timpul pare încremenit într-o aşteptare enervantă şi apăsătoare. Din când în când, contabila primăriei, tovarăşa Pungă, intră şi iese pe uşă tăcută, preocupată de ceva doar de ea ştiut.

Beau o cafea şi încerc să dau câteva telefoane. În receptor aud sunetul derivaţiei, ecoul, semn că centralista mă ascultă. Mi se pare că oriunde aş suna e pustiu, că toată lumea a dispărut, iar eu sunt singură.

Nu-mi găsesc rostul. Mă joc cu degetele. Degetele trosnesc. Înţeleg deodată că locul meu nu este acolo. Mă aflu într-o gară pustie aşteptând un tren deviat, care sigur nu va sosi.

Liniştea se sparge brusc. Telefonul sună răguşit. Tresar. Ridic receptorul şi iau nota telefonică transmisă de o funcţionară morocănoasă, cu vocea găunoasă. Aceasta îmi comunică sec: „Mâine la ora 10 trebuie să fiţi prezenţi la Comitetul Judeţean de Partid pentru transmitere de sarcini privind siguranţa principalelor obiective din comună în perioada ce va urma, împreună cu secretarul organizaţiei de tineret”. După câteva minute sergentul de la postul de miliţie îmi aduce o altă notă telefonică în care

se cere luarea unor măsuri de asigurare a pazei primăriei şi a altor obiective economice din comună. Tot în acea notă telefonică se specifică obligativitatea prezenţei cuiva din conducerea comunei, ziua şi noaptea, pe toată perioada sărbătorilor de iarnă, adică până după anul nou, la sediile unităţilor economice, dar mai ales la primărie.

Acele note telefonice nu se deosebeau prea de mult de altele primite în preajma sărbătorilor. Se proceda aşa în fiecare an, pentru a se asigura vigilenţa împotriva duşmanilor poporului. Cu toate acestea, plec de la primărie cu o stare de nelinişte accentuată şi nu mă lămuresc dacă e vina notei telefonice sau a liniştii nefireşti din ziua aceea.

Strada principală e pustie. În acest anotimp, când oamenii nu mergeau la muncile din cadrul Cooperativei Agricole de Producţie, îi puteai vedea prin curte, pe stradă sau la magazinul din centrul comunei unde se adunau. Femeile tăifăsuiau, iar bărbaţii trăgeau ceva tutun sau consumau băuturi alcoolice.

Ajung în dreptul Căminului Cultural, iar privirea îmi este atrasă de cele trei pisici, pe care cu două săptămâni în urmă le pierdusem fără urmă. Bucuroasă că le-am găsit, le strig pe nume:

Ţpî, Cater, Roxi, haideţi acasă să vă dau ceva bun!

La auzul glasului meu au început să scoată nişte sunete înfiorătoare şi au dispărut brusc, parcă ar fi văzut o nălucă. Ce-o fi cu ele? Le crescusem de mici şi nu le-au lipsit nici hrana, nici afecţiunea. Astăzi totul îmi este ostil.

Casa în care locuiam era o clădire a primăriei, care adăpostise cândva Postul de Miliţie. Între timp, se construise un nou post, chiar peste drum. Actualul imobil era o clădire mare şi mult mai arătoasă, care avea şi o casă de locuit pentru şeful de post şi familia acestuia. În camerele din faţa clădirii unde locuiam era Biblioteca Comunală şi Atelierul Şcolii. Casa era destul de izolată, având în vecinătate un teren de fotbal, un loc nisipos şi un pârâu care trecea prin spatele ei. În podul casei se auzeau noaptea zgomote ciudate de şoareci sau de nevăstuici, iar

broaştele şi ţânţarii de la pârâu făceau ca vara să nu fie tocmai plăcută în acest loc în care am trăit câţiva ani.

Perechea de pichiri pe care mi le dăruise un sătean, aduse de la Iazu Morii, erau una albă cu picăţele negre şi cealaltă neagră cu picăţele albe. S-au înmulţit atât de mult, încât nucii din jurul casei erau plini cu aceste păsări gălăgioase. Pichirile stârpeau şoarecii şi şobolanii. Le vedeam, le auzeam, dar niciodată nu am putut să le ating. În ziua aceea, apropiindu-mă de casă, zgomotele pe care le făceau pichirile erau slabe. În schimb, o cucuvea, ce tocmai poposise pe coşul de fum, scotea sunete sinistre, prevestitoare de moarte şi de nenorociri.

Miki, câinele lup pe care l-am crescut de mic, m-a întâmpinat ca de fiecare dată, dând prietenos din coadă. M-am apropiat şi l-am mângâiat pe cap. Ochii mi s-au umplut brusc şi fără motiv de lacrimi. Mi-am dat seama că aveam nevoie de o inimă iubitoare şi de o privire prietenoasă în acea zi cenuşie şi prea liniştită de decembrie.

— De ce ai urlat toată noaptea, l-am întrebat mai mult din nevoia de a vorbi cu cineva.

Mi-a răspuns printr-un scheunat, apoi s-a lungit la picioarele mele. Ochii îi erau trişti şi parcă umezi, dar plini de acea afecţiune sinceră, de care doar animalele sunt în stare. Am intrat în casă şi am luat căldările pentru a aduce apă de la fântâna de peste drum.

Dacă plecaţi îmi lăsaţi mie câinele? m-a întrebat tanti Safta, vecina care tocmai umpluse găleţile cu apă.

Unde să plec? am întrebat-o.

A zâmbit şi a plecat spre casă cu găleţile pline fără să-mi răspundă. Mirată, am privit în urma ei. Odată intrată în casa rece şi neprimitoare, am uitat de întrebarea femeii. Mă uit la ceas. Peste o oră se întrerupe curentul. Trebuie să mă grăbesc, să fac focul, să fie cald până vine de la şcoală Mişu, fiul meu, şi să hrănesc cele câteva animale din bătătură. În fiecare seară, de la ora şase, curentul electric era întrerupt. Aveam o lampă cu gaz pe care o aprindeam şi în semiobscuritatea bucătăriei pregăteam

ceva de mâncare. Era frig în bucătărie. Mirosea a gaz de la lampă. Mirosul îţi intra în haine şi în piele.

Sun la ferma agricolă din satul Ghiduleasa şi îl rog pe paznic să o anunţe pe secretara Organizaţiei de Tineret, pe Maria, despre şedinţa de mâine de la judeţ. O şedinţă în zilele de dinainte de Crăciun nu era ceva neobişnuit, nici chiar în ziua de Crăciun. Uneori se întâmpla ca şi în acele zile să se organizeze instruiri şi era necesară deplasarea la judeţ.

În sobe, focul ardea vesel, mirosea a mâncare şi a casă locuită. Mişu intră pe uşă ca o vijelie şi se repede la aparatul de radio cu baterii. Începe să caute postul „Vocea Americii”.

Mamă, se întâmplă ceva, a strigat la mine.

Aparatul de radio era adus de la Odessa, pe vremea când lucram în fabrică şi făceam dese ieşiri în Republica Moldova. Era un aparat bun, care funcţiona şi la curent, dar şi cu baterii. Nu aveam voie să ascultăm Europa Liberă sau Vocea Americii, dar toată lumea asculta. Erau singurele surse de unde se putea afla câte ceva despre rezistenţa anticomunistă. În curte, Miki lătra fără oprire.

Ieşi afară şi vezi dacă nu a venit cineva pe râpă, să asculte la geam.

*Am dat aparatul mai încet, să ascult zgomotele serii. Când m-am aşezat în fotoliu ostenită, să-mi adun gândurile, mi-am amintit de vecina care mi-a cerut să-i dau câinele când voi pleca. Nu ştiu de ce, gândul mi-a fugit la profesorul de filosofie şi religie la al cărui curs participasem în ultima zi de pregătire la Academia „Ştefan Gheorghiu” din Bucureşti. La ieşirea din sala de curs, vorbele acestuia ne-au pus pe gânduri: „Aveţi grijă de voi, că vremurile sunt tulburi”. În acel moment am observat că eram foarte puţini în sala de curs. În seara dinaintea cursului, după miezul nopţii, am fost treziţi din somn de voci puternice care cântau: „*Noi suntem români, noi suntem români/ Noi suntem aici pe veci stăpâni*…”. Într-o pornire inexplicabilă de entuziasm şi solidaritate cu cei care cântau, am început şi noi să cântăm tare, iar vocile ni*

s-au unit cu alte şi alte voci într-un cor magnific şi ireal care a durat doar câteva minute. Imediat, toate luminile s-au stins şi pe holuri s-au auzit paşii alergând şi vocile ridicate, ameninţătoare ale studenţilor de la zi care făceau de serviciu. Colega din Bacău, al cărei soţ era securist şi care stătea lângă mine la curs, mi-a şoptit că cei din Ardeal, printre care şi o cântăreaţă binecunoscută de muzică populară, au cântat în noaptea aceea. Dimineaţă, a doua zi, mulţi au fost trimişi acasă pentru a nu tulbura liniştea din academie şi a nu răspândi veşti despre revoltele populare de la Timişoara. Noi, cei din Moldova, nu ştiam încă nimic. Mi-am amintit şi de întâlnirea din curtea academiei (la sesiunea din vară) cu fostul ambasador B., care avea un frate în comună, tatăl fostului viceprimar, şi de plicul improvizat pe care mi-l dăduse să-l aduc fratelui său, cu rugămintea să nu citesc ce scrie acolo. Nu ştiu de ce, dar în seara aceea o mare curiozitate pusese stăpânire pe mine. M-am gândit să trec pe la Miliţie şi să-l rog pe şeful de post, care era un om cuminte şi supus, să meargă să întrebe ce scria în acel bilet. M-a încercat regretul pentru lipsa de indiscreţie de care dădusem dovadă atunci când îi înmânasem plicul cetăţeanului din comună fără să-l fi citit, aşa cum ar fi făcut orice activist care se respecta. Aveam o vagă bănuială în legătură cu cele scrise în scrisoare. După mult timp am aflat că acea scrisoare aducea în comună vestea căderii comunismului. Ce ironie a sorţii ca tocmai eu să aduc vestea şi toată lumea să ştie ce va urma, afară de mine! Pe atunci nu credeam că este posibilă căderea comunismului.

L-am prins mamă. Am prins Vocea Americii, ascultă şi tu ce spune. Mamă, cade comunismul, cade Ceauşescu!

*Ascultăm comentarii despre evenimentele de la Timişoara şi despre mitingul de la Bucureşti, unde nu au mai fost scandate obişnuitele lozinci: „*Ceauşescu PCR*”, „*Ceauşescu şi poporul*”, „*Trăiască Partidul Comunist Român în frunte cu conducătorii iubiţi, Nicolae şi Elena Ceauşescu*” etc. În aparat se auzeau frânturi de colinde*

despre Pruncul Iisus, colinde pe care le auzisem doar pe la bătrânii din sate, de sărbători sau pe care mi le aminteam vag din copilărie. Educaţia sau, mai bine spus, îndoctrinarea primită în cei treizeci şi cinci de ani, în familie şi în şcoală, nu-mi permiteau să cred ceea ce era aproape evident: sfârşitul comunismului. Trăiam istoria! Timpul îşi urma cursul său firesc, curgea tumultuos, fără a ţine cont de oameni, aşa cum apele cad de pe stâncă şi nu ţin cont de pietrele care se prăbuşesc şi ele. Dacă va cădea comunismul, ce va urma?

Ca şi cum în seara aceea memoria mi s-ar fi activat în mod miraculos, mi-am amintit că pe vremea când eram în liceu, la ora de economie politică, am întrebat profesoara: „Ce va urma după comunism?”. Răspunsul nu l-am aflat. Întrebarea a fost considerată tendenţioasă. Mi s-a scăzut nota la purtare pentru îndrăzneala de a pune o astfel de întrebare tocmai la ora de educaţie marxistă şi tocmai profesoarei, poreclită Japiţa, care fusese secretară cu propaganda undeva, prin ţară. Trecuseră ceva ani de atunci şi se părea că urma să aflu răspunsul la întrebarea îndrăzneaţă din liceu.

În sfârşit vine curentul. Dăm drumul la televizor, iar apelurile repetate ale crainicului, la calm şi la ordine, mi-au accentuat starea de neliniște. Afară, în curte, Miki urla a pustiu, alături de alţi câini care răspundeau prin urlete mai slabe. Se pare că există un soi de comunicare între patrupede în anumite momente doar de ele ştiute. În pauzele dintre urletele câinilor se auzea cucuveaua de pe acoperiş, aproape, tot mai aproape. Mişu a adormit după ce serialul de la televizor s-a terminat. Am încercat să adorm şi eu, dar somnul nu a vrut să vină din cauza neliniştii care mă stăpânea. Pe nesimţite, firul amintirilor a început să se depene.

FABRICA

Fabrica în care lucram era motiv de mândrie pentru concetăţenii mei, dar şi pentru cei care urmau să lucreze în acea întreprindere. După ce făcuserăm o specializare de un an la Bucureşti, ne-am întors aici să facem aparatură de

mare fineţe pentru industria socialistă. Eram tineri, eram frumoşi şi eram fericiţi.

În scurt timp după darea în folosinţă a fabricii, în care fusese adusă, de la o firmă din străinătate, tehnologie de vârf în automatizări, dar despre care se şoptea că era deja depăşită în alte ţări europene, angajaţilor le-au fost repartizate apartamente în blocurile care se construiau frenetic în zona industrială a oraşului. Numărul locuinţelor era aproximativ egal cu al celor care se angajau, de aceea, orice tânăr căsătorit, după cel mult doi ani, primea un apartament. Pentru cei mai nerăbdători se construiau apartamente proprietate personală, ce puteau fi plătite în rate şi achitate în cel mult zece ani. Dacă plăteai şi un avans substanţial, locuinţa se putea achita în cinci ani.

La terminarea cursurilor de specializare din Bucureşti, după naşterea copilului, am primit o cameră la căminul de nefamilişti al fabricii, în care am locuit până ce blocul, în care aveam repartizat un apartament cu două camere, avea să fie dat în folosinţă.

UN TRAI DE COŞMAR

Am primit cu mare bucurie, la etajul şase al unui bloc din vecinătatea fabricii, un apartament foarte mic, cu o casă a scărilor fără ferestre. Când liftul nu funcţiona, iar acest lucru se întâmpla adeseori, erai nevoit să urci scările pe întuneric, cu o lanternă sau cu o lumânare aprinsă. Parcă eram într-un cavou. Un miros greu de gunoaie şi dejecţii umplea aerul de pe casa scărilor. Acesta venea de la ghenele fiecărui nivel, nişte tuburi prin ale căror guri aruncam gunoaiele menajere.

Apa de la robinet, tulbure adeseori şi cu miros puternic de clor, curgea doar câteva ore pe zi. Despre apă caldă nici nu putea fi vorba. Termenul de dare în folosinţă a blocului nu putea fi amânat şi nu a mai fost finalizată instalaţia de apă caldă. Românul a fost ingenios dintotdeauna. Pentru a avea totuşi mult dorita apă caldă, mulţi montam pe ţeava de agent termic de la baie, un furtun prin care scoteam apa ce alimenta caloriferele şi o foloseam pentru a ne spăla. Cum se ştia de acest furt,

uneori apa era amestecată cu păcură şi era unsuroasă, dar de multe ori era curată şi se putea utiliza.

Pentru a-şi încălzi locuinţele, cei care aveau copii mici foloseau radiatoare sau nişte reşouri primitive confecţionate în fabrică. Desigur că era un consum mare de energie. Pentru a nu plăti facturi uriaşe, contorul era oprit prin introducerea unei foiţe de film în mecanism. După un timp, erai denunţat chiar de electricianul care, contra unei sume de bani, îţi viola aparatul de măsurare a energiei electrice pentru a nu înregistra consumul real. Ţi se întocmea dosar penal, iar apoi erai chemat deseori la Miliţie. Dacă nu colaborai şi nu-ţi pârai eventual şi vecinii, dosarul îşi urma cursul firesc, adică aveai toate şansele să ajungi la puşcărie, mai ales dacă nu erai membru de partid.

În serile de iarnă, când întunericul se lăsa devreme, casa scărilor era cufundată în beznă. Lumânarea, cutia de chibrituri sau lanterna nu trebuiau să-ţi lipsească din geantă. În bezna de pe scări se consumau idile fugare, vecinii se cunoşteau pipăindu-se, copiii învăţau să se joace de-a oamenii mari, iar fetele ruşinoase deveneau îndrăzneţe în întunericul urât mirositor. Nemulţumiţi erau doar bătrânii, dar şi aceştia s-au consolat atunci când au început a descoperi secrete urmărindu-i pe cei care intrau sau ieşeau din bloc, cât timp era întrerupt curentul.

Iarna primeam căldură cu porţia, dimineaţa şi seara. Uneori, zile în şir caloriferele rămâneau îngheţate pentru a face economie. Nimeni nu dădea vreo explicaţie. Se ştia că îndrăzneala de a pune întrebări putea fi urmată de sancţiuni nebănuite. Vara betonul se încălzea şi era o caniculă insuportabilă.

În burlanele de la ghenele de gunoi urât mirositoare, două tipuri de gândaci de bucătărie au găsit locul propice pentru a se înmulţi. În scurt timp tot blocul era invadat de aceste insecte oribile. Uneori se făcea deratizare şi aceştia dispăreau, ca apoi să reapară şi să se înmulţească foarte repede.

Apă de băut şi pentru gătit aduceam în bidoane, de la

cele câteva cişmele de pe lângă fabrică. Liftul se defecta adeseori şi urcam şase etaje cu bidoanele pe scări, uneori prin întuneric. Baia era foarte mică. Umpleam cada, mică şi aceasta, cu apă pentru a o folosi la spălatul rufelor şi la grupul sanitar. În câteva ore, din apa oprită de la robinet se decanta pe fundul căzii mizeria din aşa-zisa apa potabilă. Mirosul care venea din tunelul acoperit cu palmelaminat în care se găseau ţevile de apă şi de canalizare era greu, uneori insuportabil şi oricât ai fi făcut curăţenie, mereu aveai senzaţia că locuieşti într-o casă neigienizată de mulţi ani. Sufeream de viroze, de gripe şi de micoze în fiecare sezon rece. Vara, zeci de generaţii de ţânţari invadau blocul şi se aşezau pe uşile de la intrare. Când deschideai uşa, năvăleau în casă. Serviciile medicale şi stomatologice erau însă gratuite, medicamentele erau ieftine şi de multe ori gratuite.

La scurt timp după mutarea în apartament, am primit şi o butelie pentru aragaz pe care o umpleam o dată pe lună cu tichetul primit de la primărie. Persoana care distribuia tichetele era foarte importantă! Ritualul se petrecea lună de lună, aproape asemănător. Umplerea buteliei presupunea pierderea unei nopţi şi a unei zile, în cel mai bun caz, la rândul ce se forma. Erai trecut pe un tabel de cum soseai. Uneori rândul se respecta, dar de cele mai multe ori, dacă părăseai rândul, riscai să o iei de la capăt cu aşteptarea. La aceste rânduri, cât şi la cele ce se formau pentru a lua raţia de ulei şi de zahăr, responsabilii cu listele erau, de obicei, pensionarii care nu aveau alt mod să-şi petreacă timpul, ori sufereau de insomnie. Aceştia deveneau nişte persoane foarte căutate care, dacă erau plătite, stăteau nopţi la rând cu capacele de butelii şi cu listele.

Pentru copiii salariaţilor din fabrică era o creşă, unde cei mici primeau hrană caldă şi educaţie, dar şi boli contagioase, râie, păduchi, purici sau căpuşe. Costul acestor creşe-cămin era suportat, în cea mai mare parte, de sindicatul salariaţilor şi într-un procent foarte mic de către părinţi. Deoarece programul de muncă era prelungit,

12 ore pe zi, copiii erau ţinuţi până seara târziu la aceste unităţi preşcolare.

Lipsa apei calde, dificultatea procurării detergenţilor, a şamponului, a săpunului, făcea ca în unele familii să apară paraziţi de tot felul. Aceştia erau transmişi copiilor curaţi. În fabrică primeam câte un săpun de rufe pe lună, iar detergent furam din cantitatea care ni se dădea pentru curăţenie la locul de muncă. Clorul pentru albit rufele îl procuram contra-cost de la cei care îl foloseau în procesul tehnologic.

Percepţia noastră asupra existenţei şi a funcţionării acelor grădiniţe aproape gratuite, cu program prelungit unde se dădeau două mese pe zi, trebuia să fie „purtarea de grijă a statului pentru oamenii muncii şi pentru copiii lor”. Pentru cei care lucrau în fabrică şi încă nu le era terminat blocul în care urmau să locuiască, cât şi pentru celibatari, fabrica avea două blocuri de nefamilişti. Locatarilor tranzitorii li se asigura, la comun, un minimum de confort pentru care achitau o chirie foarte mică.

DRAMA ALIMENTELOR DE BAZĂ

Alimentele de bază se găseau, dar în cantităţi insuficiente. Dacă aveai o relaţie, puteai cumpăra produsele necesare de la bişniţari. După ce plăteai ratele lunare, exista totuşi avantajul că rămâneau bani pentru diverse cumpărături, dar şi pentru concediu. Persoanele cumpătate puteau face economii însemnate, de cele mai multe ori transformate în depozite la CEC. Nu era foarte greu să-ţi cumperi o maşină Dacia. Cu o sumă plătită în avans şi cu rate lunare, în cinci ani puteai deveni proprietarul unei astfel de maşini, fără a te lipsi de cele necesare traiului de fiecare zi.

Prin 1980, criza alimentelor de bază începuse să se facă simţită, iar cozile la carne, lapte, ouă, ulei, făină şi pâine raţionalizate ne făceau adeseori să privim cu nostalgie în urmă cu zece, cincisprezece ani, când magazinele erau pline şi cozile erau ocazionate doar de produsele de import.

Paştele nu era o sărbătoare legală şi se lucra uneori

şi în aceste zile sfinte. Totuşi, aproape toţi păstram tradiţia şi ne îngrijeam de cele necesare mesei de Paşte. Lupta cea mare era pentru carne, semipreparate, ouă, lapte, unt şi cafea. Acestea erau în cantităţi insuficiente. Întotdeauna rămâneau multe persoane fără produsele pentru care stătuseră la rând ore în şir, uneori de la 3 – 4 dimineaţa. De multe ori acestea se terminau exact când mai aveai câteva persoane înainte. În astfel de situaţii trebuia să o iei de la capăt în ziua următoare, dacă se putea să fii cât mai matinal.

După terminarea programului de lucru, ne aşezam la cozi pentru hrana de bază. De regulă, tensiunea şi teama că nu vei mai apuca să cumperi, creştea odată cu apropierea de raftul vânzătoarei când aceasta anunţa că marfa s-a epuizat, iar cel din faţa ta cumpăra ultimul pachet de carne. În astfel de situaţii plecai din magazin cu un nod mare în gât şi parcă nici nu-ţi venea să mai mergi acasă, ştiind că nu ai cu ce să pregăteşti o masă pentru familia ta. Era o adevărată victorie când ieşeai de la rând cu ceva în sacoşă.

CU ROCHIA SFÂŞIATĂ PENTRU O CÂTEVA TACÂMURI

Înaintea unei astfel de sărbători, prin anul 1983, am stat cu schimbul la rând, câteva zile şi nopţi pentru a cumpăra carne: eu, soţul şi mama. Vânzătoarea mă cunoştea şi mi-a dat pentru trei persoane. Am luat preţioasele pungi cu gheare, gâturi şi aripi de pui şi am încercat să ies din rând. Erau atât de mulţi oameni şi erau atât de furioşi pe mine că obţinusem valoroasele tacâmuri, încât mi-au sfâşiat rochia. Am ajuns acasă cu hainele rupte, dar fericită că voi avea ce pune pe masă în zilele de Paşte.

După acest incident am hotărât să apelăm la speculanţi, aşa cum făcea multă lume. De la aceştia îţi puteai procura orice aliment contra unei sume mai mari. Trebuia să ai o relaţie de încredere reciprocă cu un „bişniţar”. Se practica tot mai mult comerţul ilegal. Acesta era cu atât mai înfloritor cu cât criza alimentelor devenea

mai puternică. Condiţia de bază era să fii discret, să nu vorbeşti, să nu spui de la cine te aprovizionezi. Altfel, nu te mai servea nimeni cu nimic. Speculanţii erau solidari şi aveau relaţii sus-puse. Am găsit destul de uşor o astfel de persoană, care se ocupa cu vânzarea clandestină a cărnii pe care o procura de la complicii ei. Cu ceva bani în plus, mă aprovizionam mult mai uşor cu cele necesare hranei de zi cu zi. Acelaşi lucru făceau şi alţii. Oamenii erau foarte zgârciţi datorită crizei. Îmi amintesc de vecina de palier care, atunci când i s-a stricat congelatorul, a pus la mine nişte carne pe care, din neatenţie am consumat-o, crezând că-mi aparţine. Când mi-a cerut-o, nu am avut de unde să i-o înapoiez şi m-a ameninţat că mă dă în judecată. Era un motiv cât se poate de serios şi orice judecător flămând i-ar fi dat dreptate.

Lupta de zi cu zi cu aprovizionarea era istovitoare, stresantă, iar cei care vindeau deveniseră o pătură privilegiată care era protejată de şefi şi apărată de Miliţie. Şefii aveau şi ei nevoie de toate cele ce se vindeau. Aceştia le obţineau cu bani mai puţini sau gratuit. Pe de altă parte, erau şi acei informatori prezenţi peste tot. Pândeau şi raportau ce ai cumpărat sau ce ai vândut, de la cine ai luat sau cui ai dat. Mai erau şi acei interpuşi care îţi făceau într-un gest de binefacere legătura cu bişniţarii. Mecanismul era foarte bine pus la punct şi funcţiona perfect, pentru că era construit pe o nevoie socială.

CONCEDIILE ACCESIBILE ORICUI

Vara, în concediu, mergeam la mare şi la munte cu bani puţini, cu bilete de la sindicatul din fabrică sau de la U.T.C. Cu un pachet de ţigări Kent sau cu unul de cafea, puteai obţine un bilet gratuit la Costineşti, staţiunea pentru tineret şi studenţi. La sfârşitul fiecărei săptămâni, afară de ultima sâmbătă din lună când lucram ore suplimentare, se organizau excursii. Închiriam autocarul fabricii la un preţ destul de mic şi petreceam două zile relaxante în diferite locuri pitoreşti din nordul Moldovei. Ştrandul amenajat în pădurea de la marginea oraşului era gratuit pentru copiii care se bucurau de soare, de apa

curată şi de compania altor copii. În fiecare concediu petreceam jumătate din timp la mare şi o jumătate la munte. În toate staţiunile erau foarte mulţi străini de la care cumpăram diferite produse de igienă, cafea, dulciuri sau îmbrăcăminte. Blugii erau cel mai căutat articol de îmbrăcăminte. Tinerele femei purtau blugi de firmă şi îi tradiţionale sau bluze cochete lucrate din pânză naturală de borangic şi cusute manual, pe care le cumpărau din magazinele de Artizanat. Adidaşii se procurau şi aceştia tot de pe litoral sau de la bişniţarii din portul Constanţa, Galaţi ori din magazinele de Consignaţie din oraşele mari. Dacă aveai norocul să cumperi două-trei perechi de blugi de la mare, îi vindeai în fabrică la preţ dublu şi acopereai toate cheltuielile făcute în concediu. Uneori mergeam în Basarabia, în excursii. Duceam de aici haine, prosoape şi alte produse care nu se găseau la ei şi aduceam de acolo alimente, jucării, veselă, lenjerii, aur, ţigări şi multe altele. Se dezvoltase în fabrică comerţul ilegal cu astfel de produse, pe care le luam pe datorie şi la plăteam când primeam salariul. Toţi vindeam şi toţi cumpăram, dar unii s-au specializat bine de tot în acest comerţ, în mod deosebit cu blugi, ţigări Kent şi B.T., cafea la pachet şi produse cosmetice. Aceste produse lipseau din comerţ şi toată lumea voia să le cumpere.

POLICALIFICAREA

Fabrica era modernă, iar secţia montaj pentru care făcusem pregătire postliceală teoretică şi practică, era elegantă şi modernă. Locul acela de muncă era râvnit de toţi acei care lucrau în afara lui, căci era un spaţiu climatizat, modern şi curat. Noi eram tineri, frumoşi, femeile erau elegante, în halatele albe, iar munca era uşoară, calificată, interesantă şi bine plătită.

Tocmai mă mutasem în cel mai modern atelier al secţiei de montaj şi făceam reglajul final al unui aparat pentru panoul de comandă. Lucram la acelaşi produs cu o colegă, care într-o zi nu a mai venit. A fost trimisă la o şcoală de partid la scurt timp după ce a fost făcută membră a Partidul Comunist, căci era mare nevoie de

femei în funcţii de conducere. Plecarea ei m-a bucurat. Rămăsesem singură să fac acel produs, iar salariul îmi crescuse substanţial. Făceam şi multe ore suplimentare care erau plătite. Câştigam bine, aveam un loc de muncă plăcut şi locuiam aproape de fabrică.

Articolele scrise pentru gazeta de perete, cursivitatea în exprimare, precum şi vocabularul îngrijit format datorită unei preocupări constante pentru citit şi scris, au făcut ca persoana mea să nu treacă neobservată de către conducerea de partid din secţie. În 1983, într-una din zile, am fost chemată la biroul secretarului de partid. După o introducere politică, laude şi aprecieri care m-au flatat, mi s-a pus în faţă o adeziune pentru a fi primită în P.C.R.

— Trebuie să fii membră a partidului, tovarăşa Ţâru. Numai în cadrul acestei organizaţii puternice şi unite te vei putea afirma şi vei putea avansa. Eşti tânără, ai origine sănătoasă, eşti harnică, talentată şi deşteaptă, partidul are nevoie de astfel de oameni! Vrei să te afirmi? Vrei să fii printre cei buni? Nu o poţi face decât în cadrul organizat al partidului.

Acestea mi-au fost spuse de către secretarul comitetului de partid pe fabrică, pe un ton grav, convingător. Nu cunoşteam nimic despre partid. Observasem că acei care sunt mai apreciaţi şi care primesc diferite funcţii şi salarii mari sunt membri de partid. La scurt timp, am fost invitată la o adunare de partid, iar cei pe care i-am văzut acolo îi ştiam ca oameni serioşi, cuminţi şi foarte muncitori. De asemenea, la acea adunare erau toţi şefii mai mici sau mai mari, începând de la şeful de echipă şi până la directorul întreprinderii. Atunci am aflat că nu puteai să deţii o funcţie sau să fii în conducere, fără a fi membru de partid. Ziua în care, într-un cadru festiv, am fost primită în partid pentru a fi alături de cei mai buni oameni din fabrică, a fost pentru mine importantă şi mi-a prilejuit un sentiment de mândrie. Când, însă, i-am arătat mamei carnetul roşu de membru de partid mi-a spus mâhnită:

— Nu trebuia să te bagi, mamă, în partid, nu trebuia!

Ăştia nu sunt buni! Te-a obligat cineva?

— Nu m-a obligat nimeni, dar vreau să fiu şi eu printre cei mai buni.

Eram dornică de afirmare. M-am implicat în diferite acţiuni culturale şi, în foarte scurt timp, am fost trimisă, prin detaşare în interes de serviciu, la şcoala de partid de un an. La terminarea acesteia, m-am întors în fabrică. Era prin luna ianuarie 1984. Nu după mult timp, am fost chemată la biroul secretarului de partid pe secţie, unde era venit un tovarăş de la judeţ, de la serviciul Cadre. Mi-a propus să merg activistă de partid într-o comună apropiată de oraş, de unde aveam posibilitatea să fac naveta cu trenul.

— Eu nu merg la ţară, tovarăşe secretar. Sunt din oraş şi nu cunosc viaţa de la sat. Nu ştiu nimic despre agricultură. Nici nu cred că aş putea să mă descurc în aşa o muncă. Pe lângă toate acestea, nu am mai lucrat cu oamenii. Nu am avut niciodată o funcţie de conducere.

— Vei merge, tovarăşa Ţâru. Te vom şcoli! Avem şcoli înalte de formare a celor care trebuie să conducă. E ordin de la partid!

Am plecat în secţie revoltată şi necăjită. Mă aşteptam ca după terminarea acelor cursuri să primesc sarcini în fabrică, în activitatea culturală care mă pasiona. Peste câteva zile am fost chemată din nou, tot de către cineva de la serviciul cadre de la Judeţeana de Partid. Dacă la început acesta a fost amabil şi zâmbitor, mai apoi a început să ridice tonul, spunându-mi că refuzul meu va avea urmări nu tocmai plăcute. Atunci nici nu bănuiam ce metode persuasive sunt folosite de către serviciul de cadre al Comitetului Judeţean de Partid pentru a face pe cineva să accepte tot ce i se propunea.

— Sunt femeie, tovarăşe. Nu sunt pregătită sufleteşte pentru a merge la ţară şi nici nu am un fizic care să mă avantajeze pentru a mă impune în faţa oamenilor.

Am încercat, încă o dată, să mă sustrag. Nu depăşeam în înălţime un metru cincizeci, iar greutatea era undeva sub cincizeci de kilograme. Eram firavă, delicată

fizic, vocea îmi era blândă şi calmă, având mai curând un aer intelectual decât unul de om politic, viitor activist la sat. Eram îndrăzneaţă, în schimb, şi nu eram câtuşi de puţin emotivă. Se pare că aceste două trăsături le-au fost pe plac celor care, imediat ce m-au văzut, au fost hotărâţi să facă din mine un cadru de nădejde al partidului.

— Este ordin de la tovarăşa Elena Ceauşescu să fie promovate femei tinere, muncitoare, îndrăzneţe şi cu origine sănătoasă, aşa cum eşti mata, pentru a forma cadre de nădejde ale partidului.

— Eu la ţară nu mă duc! am spus răspicat. M-am ridicat de pe scaun şi am ieşit pe uşă.

În urma mea am auzit glasul ironic al celui care era de la cadre, de la judeţ:

— Mică, mică, dar are tupeu! E de-a noastră, nu ne scapă ea aşa uşor.

Ajunsă în secţie, colegii au început să-mi pună întrebări:

— De ce te-a chemat la partid? Vor să-ţi dea vreo funcţie în fabrică, nu?

— Vor să mă trimită activistă la ţară. Eu acolo nu mă duc!

Şi, dintr-odată, lacrimile au început să-mi curgă şiroaie.

— Dacă te-ar muta în prelucrări metalice, la trei schimburi, te-ai duce, a afirmat Florina, colega blondă, secretara comitetului de partid pe secţie, zâmbind subţire.

— Nu cred că aş vrea să lucrez în alt loc decât aici, am răspuns printre lacrimi.

Săptămâna a trecut fără ca cineva să mai spună ceva despre „promovarea” mea. Mărturisindu-i soţului despre cele petrecute, m-a certat pentru că am refuzat funcţia:

— Nu te-ai săturat de stat la rânduri pentru un ou sau un litru de lapte? Ai uitat oare, când ai ieşit cu rochia ruptă de la rândul acela pentru nişte tacâmuri de pui? Îţi place să te ploconeşti în faţa „prietenei” tale pentru carne în fiecare lună? Eu zic să te duci!

— Nu mă duc la ţară!

Luni am mers la fabrică liniştită, gândind că refuzul meu a fost suficient pentru ca tovarăşii de la partid să mă lase în pace să-mi duc viaţa ca şi până acum. Cât mă înşelam, însă! După şedinţa operativă, care se ţinea în fiecare dimineaţă la prima oră, s-a anunţat prin staţia de amplificare şedinţă fulger de comitet de partid. De obicei, aceste şedinţe se convocau în urma unor sarcini trasate la operativă. Hotărârile nu erau valabile decât dacă primeau şi aprobarea comitetului de partid, care avea ultimul cuvânt. Nimeni nu bănuia ce mârşăvie se punea la cale!

Lipsa alimentelor a făcut ca, în ultimul timp, să apară aproape în fiecare zi câte un coleg sau o colegă nouă în montaj, de obicei cu părinţii de prin satele învecinate oraşului, care îşi plăteau obţinerea locului de muncă cu bani grei, dar mai ales cu porcul, cu viţelul, mielul, caşul sau curcanul dat tovarăşului de la Cadre sau tovarăşului secretar de partid, evident cu buna înţelegere şi acordul şefului de secţie, după ce îşi primea partea lui. După mărimea şi consistenţa ploconului, locul de muncă putea fi în montaj sau la birou. Nu conta faptul că aici era necesară o pregătire specială. Nici câte clase avea pretendentul nu era important, ci doar valoarea şi mărimea ploconului. În felul acesta, numărul angajaţilor depăşise cu mult necesarul de personal pentru locurile de muncă mai curate, mai calificate şi mai bine plătite, dar şi numărul angajaţilor necesari volumului de muncă şi planului de producţie din fabrică.

În şedinţa care tocmai fusese anunţată, se hotărâse ca o parte dintre cei mai vechi din atelier, adică aceia care nu cotizau cu nimic, nu erau rudă cu nimeni important, supăraseră cu ceva conducerea de partid a secţiei sau refuzaseră să fie informatori la conducere ori la partid, să fie „policalificaţi”. Acest lucru însemna să meargă în secţia de prelucrări mecanice, la trei schimburi, şi să facă o altă operaţie până va învăţa altă meserie decât cea pentru care fusese deja pregătit, respectiv munci necalificate. Cei care veniseră cu pile, plocoane şi bani urmau să se califice în secţia montaj, la locul de muncă. Invenţia machiavelică era

păguboasă pentru cei care trebuiau să se supună şi să meargă la un loc de muncă mai rău, dar excelentă pentru ploconari şi protejaţii lor. Prin staţia de amplificare ni s-a adus la cunoştinţă că urmează să se facă un anunţ important! Ne-am adunat cu toţii în mijlocul secţiei. Secretarul de partid împreună cu maistrul au anunţat următoarele:

— Începând de mâine vor merge în secţia prelucrări mecanice, pentru policalificare în meserii de prelucrători prin aşchiere şi frezori următorii montatori…

Stăteam nepăsătoare şi nici prin gând nu-mi trecea că aş putea fi eu una dintre cei vizaţi. Lucram la un produs important pe care îl montam şi reglam singură. Eram printre oamenii apreciaţi şi primeam în fiecare lună stimulente şi gradaţii pentru munca depusă, numele meu figurând printre fruntaşi. De asemenea, aveam pregătire corespunzătoare muncii prestate. Când mi-am auzit numele, am încremenit!

— Nu se poate, de ce eu?

— Aşa s-a hotărât în operativă şi în şedinţa de comitet de partid. Nicio hotărâre nu se ia fără aprobarea comitetului de partid, mi-a răspuns secretara de partid pe secţie. Eram nedumerită, nemulţumită şi nu puteam să înţeleg ce se întâmplă, care este motivul mutării mele.

PE DRUMUL SPRE NECUNOSCUT

A doua zi am mers la noul loc de muncă. Nu ştiam să fac nimic. Maistrul ne-a împrăştiat pe cei nou veniţi prin toată secţia, în schimburi diferite, ca să nu fim împreună. Nimeni nu se ocupa de pregătirea noastră. Maistrul mi-a spus:

— Uită-te bine la strungul acesta! Învaţă cum funcţionează! Întreabă şi tu pe unul şi pe altul. Nu uita: meseria se fură!

La început, cei care lucrau acolo de ani de zile s-au amuzat, dar apoi, plictisiţi să-mi tot explice din ce este alcătuită maşina uriaşă, şi-au văzut de munca lor, ignorându-mă complet. Zilele treceau fără ca nimeni să-mi arate ce am de făcut şi fără a lucra ceva. Tot ce făceam era

să curăţ maşinăria lângă care stăteam şi să o privesc ore în şir. De fapt, era defectă. Peste un timp, unui mecanic i s-a făcut milă de mine şi mi-a şoptit la ureche: „Mergi la şeful de secţie şi cere-i o maşină care funcţionează. Asta e defectă de câţiva ani”. Am încercat de câteva ori să-i vorbesc maistrului, dar se făcea că nu mă vede, de parcă aş fi fost invizibilă.

La sfârşitul programului lăsam maşina, pe care nu o pornisem, curată, iar când veneam a doua zi, tot şpanul celor din vecinătate era pus intenţionat pe maşina abia curăţată. Din nou curăţam maşina, dar când mă întorceam din pauza de masă, situaţia se repeta. Dacă întrebam ceva sau rugam să fiu ajutată, eram insultată de aceleaşi persoane care apăreau lângă mine imediat ce îmi exprimam nemulţumirea pentru situaţia în care eram de ceva timp. Când s-au făcut statele de plată, nu aveam bani de luat, pentru că nu produsesem nimic. La acel loc de muncă erai plătit după numărul de piese şi după complexitatea lucrării.

— Eu nu mai vin la serviciu, tovarăşe maistru, i-am spus şefului de atelier. La ce să vin, dacă nu am maşină pe care să lucrez?

— De ce nu insişti să ţi-o repare mecanicul?

— Mi-a spus că maşina este defectă de mai mulţi ani!

— Nu-i adevărat. Maşina e bună. Învaţă să o foloseşti.

Când venea ora de mers la serviciu mă podidea plânsul şi ajungeam cu un nod în gât la noul loc de muncă. Încercam să pornesc maşina uriaşă, dar aceasta rămânea nepăsătoare la încercările mele. Cele opt ore în care nu făceam nimic şi eram supravegheată continuu, erau cumplite şi nesfârşite.

A trecut iarna şi a venit primăvara. Prin martie, am primit un strung mic care funcţiona şi mi s-a dat de lucru, în sfârşit. Oamenii parcă s-au îmbunat, iar eu am început să mă obişnuiesc. Odată cu venirea din concediu a celui care avea strungul în primire, am rămas iar fără maşină. Am primit iar una defectă, a cărei reparaţie a durat cam o lună. Nu am primit niciun ban în luna aceea.

Erau zile când mi se părea că m-am obişnuit, că treaba merge bine şi pot câştiga ceva bani. Atunci apărea cineva lângă maşină pentru a-mi face necazuri. Mă jignea, îmi strica maşina, dar mai ales îmi fura piesele lucrate şi le înlocuia cu rebuturi pentru a nu putea să iau salariu. Mereu îmi punea gunoiul pe strung după ce făceam curat şi câte altele!

Într-una din acele zile negre, o colegă de la birou mi-a oferit o cafea. Pe vremea aceea, o cafea nu se refuza, deoarece era greu de găsit. Aşadar, am băut-o cu plăcere. Când am sorbit ultima picătură am simţit un gust ciudat, dar nu am dat prea mare atenţie. Peste mai puţin de o oră mi s-a făcut rău. Am fost dusă la cabinetul medical. De acolo m-au luat şi m-au dus cu salvarea, aproape inconştientă, la psihiatrie, pe motiv că la medicală nu sunt locuri. După ce m-au ţinut acolo două săptămâni, supraveghindu-mă să înghit nişte medicamente cu miros urât, mi-au dat drumul acasă, de data asta bolnavă de-a binelea. Înconjurată de dragostea familiei, în scurt timp mi-am revenit şi am putut să mă întorc în fabrică.

Întoarsă la serviciu, nimeni nu mi-a vorbit şi nici nu mi-a dat de lucru. Coşmarul reîncepuse exact de acolo de unde se întrerupsese, când am fost dusă la spital de urgenţă. În pauza de masă, la spălător, am întâlnit-o pe colega de la birou care îmi servise cafeaua cu gust ciudat.

— Ce mi-ai pus în cafeaua aia că mi s-a făcut rău şi m-au dus cu salvarea la spital?

— Ai fost la spital?

— Da, m-au dus la psihiatrie.

— Înseamnă că eşti nebună. Cum să-ţi pun ceva în cafea? Du-te în secţie că s-a terminat pauza.

De atunci colega mă ocolea, şi în fabrică, dar şi pe stradă.

După pauza de masă, eram hotărâtă să merg la şeful de secţie şi apoi să mă înscriu în audienţă la director pentru a întreba ce au de gând cu mine. Am fost, însă, chemată la comitetul de partid. De această dată, alături de secretarul de partid, era o femeie cam de cincizeci de ani,

nu mai înaltă decât mine, cu o privire hotărâtă, îmbrăcată modest şi având capul acoperit cu un batic fin de mătase legat sub bărbie. M-a întâmpinat cu un zâmbet binevoitor. Am privit-o şi eu cu simpatie, pentru că semăna cu mama.

Nu peste mult timp aveam să aflu că era tovarăşa Tălmaş, secretara cu probleme sociale şi de sănătate, care controla şi coordona activitatea spitalelor din judeţ. Era spaima activiştilor din comune, soţia fostului şef al securităţii pe judeţ, promovată în funcţia de secretară de judeţ de la ziarul Scânteia şi apropiată a tovarăşei Elena Ceauşescu.

— Ce faci, tovarăşa Tudora? Eşti bine, sănătoasă? Ţi-ai revenit?

— Mi-am revenit, i-am răspuns moale şi oarecum mirată că avea cunoştinţă despre recenta mea suferinţă.

Eram nerăbdătoare să văd ce îmi va propune, dar în acelaşi timp şi hotărâtă să accept orice, numai să am de lucru şi să scap de tensiunea din fabrică.

— Am venit să-ţi propun să mergi activistă de partid la Fundoaia. Mi-a spus-o ca şi cum ar fi fost sigură că de data aceasta nici prin gând nu-mi va mai trece să refuz.

Propunerea ei a venit ca o salvare. În toată această perioadă s-a lucrat subtil şi perfid pentru ca rezistenţa mea să se transforme într-o acceptare necondiţionată. Le reuşise de minune. Într-o clipă am înţeles că tot ce mi se întâmplase, începând cu mutarea mea în alt loc de muncă şi până la internarea la psihiatrie, nu fusese decât lucrarea diabolică a celor din partid, prin oamenii lor din fabrică, pentru a face din mine o legumă, un om fără voinţă proprie, dispus să accepte acum orice, fără să mai opună vreo rezistenţă. Nu-mi mai păsa, însă. Doream să plec cât mai repede din fabrică, oriunde, chiar şi la capătul ţării, numai să am ceva de lucru şi să scap de batjocora celor din jur. Ei nu puteau să dea greş niciodată. Sarcina lor, a celor de la Cadre de la judeţ, era ca eu să accept funcţia care îmi fusese destinată încă de când fusesem trimisă la şcoala de partid.

— Nu ştiu unde este această comună, i-am răspuns.

— Ai să afli la timpul potrivit. De mâine nu mai vii la fabrică şi începi să-ţi faci transferul la Comitetul Judeţean.

Mi-a întins mâna mică, cu unghiile îngrijite, nedate cu ojă, mi-a zâmbit şi mi-a urat succes.

După această întrevedere, în timp ce mă îndreptam spre locul de muncă, secretara de la secţie mi-a ieşit înainte şi m-a invitat în biroul inginerului Bulgaru, şeful secţiei. Acesta mi-a dat o carte, un pix şi o foaie albă.

— Ia şi copiază un capitol din cartea asta. Pune-i titlul

„Lucrare scrisă pentru categoria a 5-a de salarizare”!

Când am terminat de copiat, a notat lucrarea cu 10. Mi-a strâns mâna şi mi-a urat succes în noua muncă. Abia când am coborât, am realizat că primisem ceva la care mulţi aspirau şi la care se putea ajunge după zeci de ani de muncă. Obţinerea unei categorii atât de mari era ceva foarte greu mai ales pentru o femeie. Şeful secţiei primise dispoziţie de la partid să facă aceasta pentru a putea fi încadrată la Comitetul Judeţean, cu un salariu mai mare decât cel din fabrică.

Starea pe care o aveam era una de abandonare în voia lor, a celor care hotărâseră pentru mine, care, aparent, nu mă obligaseră, dar mă determinaseră ca, de bunăvoie şi nesilită de nimeni, decât de propria mea voinţă, să îmbrăţişez munca de activist al partidului. Eram eliberată de griji şi bucuroasă. Plină de energie, tânără, clocoteam de dorinţa de a munci, de a fi folositoare. Gândeam că nimic nu poate fi mai rău decât viaţa pe care o avusem în fabrică în ultimele luni, umilită, fără activitate şi salariu. Singurii bani primiţi erau cei de pe concediul medical din ultimele săptămâni. În sfârşit, după tensiunea în care am trăit acele luni, în viaţa mea s-a produs o schimbare. Bună sau rea, doar el, timpul, avea să-şi spună ultimul cuvânt.

Capitolul II

DE LA ORAŞ LA SAT

INSTALAREA ÎN FUNCŢIE

Ne-am întâlnit la Consiliul Unic, la Şesu. Ajunsă aici

în 15 minute cu trenul personal, mi-am dat seama cât de neinspirată am fost refuzând prima ofertă, care îmi asigura o navetă avantajoasă, ieftină, la care aspira orice persoană care lucra la ţară şi era nevoită să facă naveta. Cât de mare era pierderea, aveam să realizez mai târziu. În aceeaşi zi am mers la comună unde, timp de cinci ani, gustul dulce-amar al puterii avea să îmi distrugă mult timp din viaţă şi unde aveam să fiu spulberată de vremurile care, fără a mă întreba dacă vreau sau nu, vor trece nepăsătoare peste mine asemenea apelor învolburate care în furia lor mătură tot ce întâlnesc în cale.

Ne-am privit curioşi unii pe alţii. Am fost prezentată celei care avea să-mi fie şefă, adică viitoarei primăriţe, al cărei fizic şi chip se potriveau de minune funcţiei pe care urma să o îndeplinească. Vocea era groasă, iar timbrul grav, ochii mici şi curioşi mă cântăreau. Părul vopsit castaniu-roşcat era făcut permanent, tuns scurt, băieţeşte. Avea gesturi hotărâte, masculine, dar era simpatică şi îmi inspira încredere. Recunosc că mă simţeam în siguranţă în prezenţa ei. Mi-a şoptit, cântărindu-mă din cap până în picioare:

— Eşti profesoară, tovarăşa?

— Nu, vin din fabrică. De ce?

— Arăţi a intelectuală, nu pari muncită. Eşti elegantă şi firavă. Nu te prea văd umblând prin praf şi prin noroaie.

— Păi… nu prea am muncit în ultimele luni, am răspuns, făcând haz de necaz.

— Cred că ne vom înţelege destul de bine, mi-a mai spus şoptit la ureche.

— Mă duc să trag o ţigară. Nu pot fuma de faţă cu madam Tălmaş!

Nu aveam pe vremea aceea mai mult de 45 de kg. Eram subţirică, cu forme armonioase, îmbrăcată cochet. În ziua aceea specială pentru mine, eram machiată discret şi purtam rochia roşie cea bună, tricotată din fir de mătase. Rochia era mulată pe corp, puţin sub genunchi şi destul de decoltată pentru a atrage privirile. Pe deasupra purtam taiorul elegant din catifea, pe care îl împrumutasem de la

prietena mea, Svetlana. Sandalele cu talpa din plută ortopedică, foarte înalte, mă făceau să par mai înaltă. Părul uşor coafat cădea puţin ondulat pe umeri. Ochelarii de soare îi ţineam pe creştet, etalând superioritate şi siguranţă de sine. La toate acestea se adăuga parfumul franţuzesc pe care îl foloseam doar cu anumite ocazii şi la care, în acea zi, nu făcusem economie. Toate acestea făceau ca prezenţa mea să nu treacă neobservată. Secretara de judeţ a sesizat imediat privirile bărbaţilor care mă studiau, dar în mod deosebit ale instructorului de la consiliul unic, tovarăşul Ioan, rămas în contemplare cu ochii pe decolteul rochiei mele.

— Acestea sunt cele două tovarăşe care vor conduce comuna Fundoaia! Să le trataţi cu respect! Tovarăşu' Ioan, ai grijă că sunt ca şi copiii mei aceste două fete, i-a spus fixându-l aspru cu privirea, fără să zâmbească.

Pesemne că ştia ea ceva… Ne-a urcat într-un Aro alb, cu număr mic, aşa cum aveau toţi secretarii de judeţ şi am pornit spre comună. Inima îmi bătea puternic. Aveam emoţii. Nu ştiam unde merg şi nici cum va fi viaţa mea de acum încolo. La ţară fusesem în copilărie, la bunici şi apoi în învăţământ, dar ultima oară îmi plăcuse atât de puţin, încât m-am jurat că nu voi mai sta niciodată la sat. Dar cum cele ce vom face în viaţă nu depind numai de voinţa noastră, iată că m-am trezit deodată îndreptându-mă spre o destinaţie necunoscută pentru a mă întâlni cu propriul destin.

După câţiva kilometri de asfalt, am intrat pe o şosea cu piatră şi cu multe denivelări. În urma maşinii se ridica un nor gros de praf. Maşina era nouă şi bine etanşată. Niciun fir de praf nu intra de afară. În faţă stăteau şoferul şi secretara de la judeţ, iar între noi, în spate, instructorul cel slab. Mirosea greu a ţigări şi îşi schimba culoarea feţei de fiecare dată când, în saltul maşinii prin gropi, se apropia mai mult de mine. Instinctul de femeie mi-a şoptit imediat că deja era mult prea interesat de persoana mea. Casele au început să se zărească. Era o zi de sfârşit de vară secetoasă, iar norii de praf făceau dificilă observarea

tuturor detaliilor. La vederea maşinii de la judeţ, oamenii se opreau în loc. Unii salutau.

Părea o localitate populată mai mult de oameni săraci, dar am fost asigurate că este, totuşi, o comună de oameni gospodari şi înstăriţi. De o parte şi de alta a drumului erau şesuri nesfârşite pe care se zăreau zeci de vaci, cai şi oi care păşteau. La intrarea în satul de reşedinţă, pe un panou decolorat şi strâmb, abia se mai zărea scris: „Bine aţi venit în satul Fundoaia!”. Senzaţia de sărăcie m-a urmărit tot drumul şi nu am scăpat de ea nici când am coborât în faţa primăriei. O mulţime pestriţă şi nerăbdătoare aştepta să vadă cine sunt viitoarele activiste. Primăria abia se vedea din stradă, acoperită de pomii cu frunzişul des. Ca să ajungi la clădirea primăriei trebuia să urci nişte scări străjuite de balustrade din lemn. În faţa gardului, de o parte şi de alta, erau două gazete de perete, vechi şi urâte, iar gardul din faţa primăriei era din plasă de sârmă. Clădirea administrativă nu era nici urâtă, nici frumoasă, dar avea un aspect oarecum decent, iar steagurile ce fuseseră puse, de o parte şi de alta a uşii de la intrare, special pentru acest eveniment, îi dădeau un aer festiv. Nişte copii desculţi, cu nasurile scoase prin gardul de vizavi, au strigat cât îi ţinea gura, râzând în hohote, atunci când am coborât din maşină:

— Primă-riţe-le, primă-riţe-le!

Au dispărut apoi în casă, pentru a urmări din uşă desfăşurarea evenimentelor. Erau băieţii casierului care locuia vizavi de primărie, aşa cum aveam să aflu în curând. O femeie scundă, grasă şi blondă, cu un zâmbet larg, trecută de a doua tinereţe, prietenoasă, părea că ne cunoaşte dintotdeauna. Avea o privire deschisă şi ne-a condus pe scări, spre sala de şedinţe. Era o sală urâtă, cu bănci de lemn şi cu o masă lungă, acoperită cu o cârpă ieftină, roşie, roasă de şoareci. Scaunele de la masa prezidiului erau vechi, descleiate şi aveau tapiseria, de asemenea, roasă de şoareci. Niciunul nu semăna cu celălalt. În sala de şedinţe, urâtă şi prăfuită, mirosea puternic a praf şi a vechi. Mai era un miros care nu-mi era

cunoscut, dar cât se poate de neplăcut (aveam să aflu peste un timp că era mirosul de la viermii de mătase care erau crescuţi acolo vara).

În curând sala s-a umplut până la refuz de lume pestriţă şi gălăgioasă. Aerul era greu de respirat. Mirosurile sălii se amestecau cu mirosul de transpiraţie, de grajd şi de picioare nespălate. Îmi era sete şi voiam să-mi umplu plămânii cu aer proaspăt. Geamurile erau bătute în cuie şi nu se puteau deschide. Aveam să-i cunosc în curând pe toţi. Erau intelectualii şi specialiştii din comună. Erau membrii de partid şi mulţi, foarte mulţi reclamagii (F.S.N. – nişte), care nu lipseau de la nicio şedinţă, scopul lor fiind să afle totul pentru a găsi nod în papură şi a face reclamaţii. Această organizaţie, F.S.N., avea structuri similare cu cele ale P.C.R. în toate satele şi cuprindea persoanele mature, care plăteau cotizaţie şi care nu erau membre de partid. Aceşti reprezentanţi aveau voie să participe la unele şedinţe pentru a se crea impresia că există democraţie! Comuna era pe locul întâi în judeţ la numărul de reclamaţii şi de reclamagii.

După ce a făcut prezentările şi a anunţat ordinea de zi, secretara Tălmaş a făcut o introducere amplă, bine documentată

„În lumina documentelor de partid”. Tot ea a condus adunarea generală de dare de seamă şi de instalare a noilor cadre de conducere a comunei. Doamna cea grasă, tovarăşa Pungă, a consemnat totul în procesul verbal scris la indigo. O copie i-a înmânat-o secretarei de judeţ şi una instructorului de la Consiliul Unic.

Odată terminată şedinţa, secretara de la judeţ, instructorul, împreună cu inginerul de la C.A.P.-ul de la Ghiduleasa, însoţiţi de primăriţa nou instalată, au dispărut în timp ce eu

„Inspectam” curtea primăriei. Când am revenit în birou nu mai era nimeni. Mai târziu aveam să aflu că, după astfel de evenimente, crâşma din centru devenea neîncăpătoare, iar băuturile, oricât de scumpe erau, se epuizau repede. Şefii mergeau la o familie de gospodari, la

sediul C.A.P. sau la Cooperaţia de Consum unde serveau o masă copioasă, pregătită din dispoziţia inginerului-şef sau a cuiva din primărie.

Se înserase de circa o oră, iar ultimul autobuz care mergea spre oraş plecase de mult. Atunci mi-am dat seama că sunt singură într-o localitate necunoscută, într-o clădire pe care nu o cunoşteam. Stăteam în biroul urât şi prăfuit, flămândă, dezorientată, fără a şti încotro să o iau. Am pus capul pe masă şi am aţipit. Fusese o zi istovitoare. Nu ştiu cât am dormit în acea poziţie incomodă. M-am trezit într-un târziu, dându-mi seama că nu mai am pe cine aştepta, că au plecat toţi şi m-au lăsat acolo, singură şi uitată ca pe un câine de pripas. Auzeam câinii cum lătrau şi o cucuvea pe acoperişul clădirii. Obişnuită cu luminile din oraş, întunericul mi se părea greu, iar liniştea era înfiorătoare. Îmi era frică şi mă întrebam ce caut acolo. La un moment dat, am auzit paşi şi uşa s-a deschis încet.

— Dar ce faceţi aici…? Am crezut că au lăsat lumina aprinsă, nici nu m-am gândit că mai este cineva aici. De ce nu aţi plecat?

— Nu am avut cu ce. Am crezut că vor veni să mă ia, am răspuns îmbufnată. Nu ştiu unde au dispărut toţi…

— Ei… S-au dus să mănânce şi au uitat de mata, mi-a răspuns femeia cea grasă, cu zâmbet blând, care era contabila primăriei. Haideţi la mine să mâncaţi ceva şi să vă odihniţi, că n-o să staţi toată noaptea aici, cu capul pe masă. Locuiesc la doi paşi.

M-am bucurat de ospitalitatea acelei femei cu suflet bun, de fiecare dată când m-a prins noaptea pe acele meleaguri, când nu am avut unde rămâne peste noapte, sau când îmi era teamă să stau singură în locuinţa izolată care avea să îmi fie repartizată peste un timp.

DISPOZIŢIE DE LA P.C.R.

Încă de la început dispoziţia a fost clară: Trebuie să vă mutaţi în comună cu familia! E ordin de la C.C. al P.C.R! Nu aveţi voie să faceţi naveta şi apoi este cât se poate de greu. Munca voastră nu este muncă de birou, ci de teren. Sunt comandamente la Consiliul Unic seara, şedinţe,

activităţi, ne-a spus secretara Tălmaş încă din primele zile, când venea pentru a ne iniţia în munca de activist.

Mă înspăimânta gândul mutării la ţară. Nu voiam să renunţ la apartamentul din oraş, care, deşi mic şi situat la etajul şase, era al familiei noastre. Era căminul meu. Pentru soţ nu ştiu ce serviciu aş fi putut să-i găsesc în comună şi apoi, cum să-ţi muţi familia la sat, când toţi cei de la ţară dădeau plocoane grase ca să capete un loc de muncă şi un apartament în oraş? Cu siguranţă, odată făcut acest pas, secretarul de partid sau şeful de Cadre de la fabrica de unde plecasem, pentru un purcel ar fi dat casa şi serviciul soţului meu altcuiva.

Primăriţa a primit apartament în blocul din comună, care se construise ca vai de lume, cu nisip mult şi ciment puţin. La primul cutremur, aproape că s-a dărâmat. Apartamentul avea sobe de teracotă, baie cu boiler din tablă în care trebuia pusă apă. Încălzirea se făcea cu lemne. Instalaţia de apă din bloc nu funcţiona, deoarece nu era terminată. Nu exista o sursă de apă suficientă alimentării blocului. Era destul de greu să-ţi asiguri singur necesarul de apă pentru igienă şi gătit.

M-am hotărât să nu-mi ascult şefii şi să fac naveta. Astfel, zi de zi, cu frica în suflet, alături de profesoare şi educatoare, alergam după orice maşină care pleca din oraş spre comună şi din comună spre oraş. Cel mai greu era când aveam câte o şedinţă şi rămâneam seara în comună.

CLIPE DE COŞMAR

Instructorul de la Consiliul Unic avea un Aro albastru. Venea destul de des, uneori şi de două ori pe zi, inopinat, pentru a ne controla atât pe noi, cât şi pe cei doi preşedinţi de C.A.P.-ului şi pe inginerii-şefi. Avea şofer personal. Nu-şi anunţa venirea decât atunci când sosea însoţit de cineva de la judeţ, care avea treabă prin comună sau la primărie. Dacă erai pe teren, venea după tine oriunde ai fi fost, iar dacă te găsea în birou te certa:

— Ce căutaţi în birou la ora asta, tovarăşă?

— Dar cu ce să mă duc, că nu am maşină?

— Cu şareta!

În curtea primăriei erau două şarete şi o sanie. O şaretă cu roţi de lemn, cam şubredă şi una destul de uzată, cu roţi de cauciuc. Erau şi doi cai. Cel tânăr şi viguros se numea Negru şi era armăsar. Mereu în călduri îşi etala ostentativ bărbăţia. Nu suporta femeile. Era calul pe care îl folosea vicele, la şareta cu roţi de cauciuc. Se asemănau, atât cât se poate asemăna un viceprimar cu un armăsar. Erau prieteni; calul îl recunoştea după mirosul de ţuică şi de tutun răspândit de tovarăş, încă de la primele ore ale dimineţii. Pe parcursul zilei începea să duhnească şi a usturoi. Mânca fripturi pe la săteni. În scurt timp, vicele a câştigat toată simpatia şi încrederea primăriţei, de care a devenit nedespărţit.

Nu ştiam ce să fac în primele săptămâni de la instalare, după ce primăriţa şi cu vicele plecau pe teren cu treabă sau fără treabă. Într-una din zile, maşina secretarei Tălmaş a oprit în faţa primăriei. Ar fi trebuit să fiu pe teren la ora aceea. Era prea târziu să mă ascund şi era inutil. Oricum ar fi aflat unde sunt.

— Ce-i cu mata în birou? De ce nu eşti pe teren? Porumbul putrezeşte necules pe câmp, iar mata stai la birou şi pierzi timpul aşteptând vreo ocazie să pleci acasă, la navetă. Să mergi imediat la Iazu Morii şi să scoţi oamenii la cules, că vremea se strică!

Aş fi vrut să o întreb de ce nu merge dumneaei sau instructorul, că au maşini cu şofer, dar nu am îndrăznit.

— Este departe satul şi dacă merg pe jos, numai bine ajung până seara, am răspuns încet şi plină de teamă.

Ordinul însă era ordin.

Când am ieşit afară, calul, cel bătrân şi orb, era deja înhămat la şareta cu roţi de lemn. Trebuia să fiu cu băgare de seamă, să stau cu picioarele pe singura scândură ce alcătuia podeaua acesteia sau să merg cu picioarele atârnate în gol.

— Mergi fără nicio teamă, că este un cal blând şi nu-ţi face nimic, mi-a spus secretara.

Deşi tremuram de frică, m-am urcat în şaretă, iar omul de serviciu mi-a pus hăţurile în mână. Am ieşit în

drum pe poarta larg deschisă a primăriei. În spate am auzit hohotele de râs ale secretarei şi ale instructorului.

— Îi este frică, tovarăşa secretară, a spus nenea Turuianu, îngrijitorul care schimbase la viaţa lui mulţi activişti şi mulţi primari, dar care era om cu inimă milostivă. Mai bine mergeam cu dânsa!

— Las-o să se înveţe, a spus tovarăşa, urcându-se în Aro-ul cel alb, nou şi confortabil, cu număr mic.

Simţind mâna străină pe hăţuri, calul, deşi blând ca o oaie, s-a speriat şi a luat-o la goană spre centrul comunei unde, mai, mai să se urce pe Dacia inginerului de la ferma viticolă. Ţipând, am dat drumul la hăţuri. Cei care m-au văzut de pe terasa restaurantului din comună se distrau de aşa spectacol oferit gratuit. Am sărit din şareta pe care am abandonat-o în centrul comunei şi m-am întors speriată în primărie, hotărâtă să plec acasă cu prima ocazie şi să nu mă mai întorc niciodată acolo. Înainte de a pleca, am sunat la C.A.P. Ghiduleasa pentru a mă asigura că şefa a plecat. Nu a răspuns nimeni. Era vremea prânzului, când chiar şi un secretar de judeţ stătea la masă la vreo casă de gospodari. De multe ori secretara venea doar până la Ghiduleasa. Era în relaţii foarte bune cu cei care conduceau C.A.P.-ul de acolo.

ÎNCEPEAM SĂ MĂ OBIŞNUIESC

După câteva săptămâni, calul cel bătrân s-a învăţat cu mine şi eu cu el. Plecam adeseori dimineaţa prin sate, pe la şcoli, pe la grădiniţe, la dispensar, pentru a evita întâlnirile cu şefii. Sarcina mea era să pregătesc materialele pentru şedinţe, să fac mobilizare pentru acestea şi să urmăresc ţinerea cu regularitate a adunărilor de partid pe organizaţii. Tot în sarcina mea erau şi primirea de noi membri, activitatea culturală din şcoli, biblioteca, căminul cultural, dar mai ales învăţământul politico-ideologic, care, la organizaţiile de prin sate, se desfăşura doar formal.

Pe vremea aceea exista un cult al hârtiilor, pentru că atunci când veneau controale de la judeţ nimeni nu mergea să întrebe dacă s-a ţinut o şedinţă sau învăţământul politic.

Se verificau dosarele, care trebuiau să fie perfecte. Când nu plecam pe teren, completam dosarele, scriam un proces verbal pentru câte o şedinţă sau mergeam prin şcoli. În privinţa învăţământului politic al cadrelor didactice, acesta cădea în sarcina unui profesor, de regulă cel care preda istoria şi era membru de partid, pe care doar îl verificam dacă are procesele verbale. Uneori, aceste lecţii de învăţământ politic erau ţinute la judeţ de către secretarii cu propaganda. Trebuia să merg împreună cu profesorii. Eram cazaţi la hotelul partidului, masa era asigurată, iar seara mergeam la spectacole de film sau de teatru. Aveam o relaţie bună cu profesorii, dar nu puteai şti niciodată la ce să te aştepţi de la aceşti intelectuali. Ei erau cei care organizau cele mai multe activităţi culturale din comună. O făceau din pasiune pentru meseria de dascăl, dar şi datorită faptului că bugetul şcolilor era administrat de către Consiliul Popular. Cadrele erau interesate de munca lor şi aveau rezultate frumoase, prilej de laudă în toate şedinţele.

Directoarea coordonatoare era o domnişoară profesoară ataşată muncii sale, cu o personalitate remarcabilă, dar în acelaşi timp ascultătoare de şefii de la consiliu. Mulţi erau membri de partid doar pentru că acest statut îţi facilita promovarea. Aproape toţi doreau să fie membri de partid. Din nefericire pentru ei, numărul profesorilor care trebuiau primiţi anual era destul de mic, uneori dacă era unul pe an.

PLAN PENTRU CREŞTEREA VIERMILOR DE MĂTASE

Încă din primele zile, mergând prin şcoli, am aflat că în fiecare an toate unităţile de învăţământ aveau un plan mare pentru creşterea viermilor de mătase. Răspundeam de această activitate ca reprezentant al primăriei. Cât de mare era problema creşterii viermilor de mătase, aveam să aflu abia în primăvară. Atunci, o dubiţă a venit să aducă sămânţa, ouăle de viermi de mătase. Am mers prin şcoli pentru a împărţi sămânţa. Nimeni nu se bucura de această sarcină, deşi munca era plătită, iar banii rămâneau în

bugetul şcolilor. Nemulţumirile curgeau din toate părţile şi nimeni nu voia să primească decât jumătate din cantitatea repartizată. Pentru un gram de sămânţă era necesară o cantitate foarte mare de frunză de dud, hrana de bază a micilor vieţuitoare, şi de o cameră aerisită, spaţioasă şi foarte curată. În primul an nu am ştiut ce înseamnă un gram de sămânţă. După ce am împărţit sămânţa, profitând de neştiinţa mea, unii au luat mai puţine grame astfel încât „m-am pricopsit” cu cinci grame de care trebuia să mă ocup. Încă de la venirea în comună, am fost surprinsă de numărul mare de duzi de pe lângă şcoli. Când am aflat cu ce se hrănesc aceşti viermi, am înţeles care este rostul duzilor. Odată cu sămânţa, primeam şi puieţi de dud care trebuiau plantaţi. Când m-am întors la primărie şi i-am spus contabilei ce cantitate de ouă am luat, s-a prins cu mâinile de cap şi m-a întrebat agitată:

— Aţi mai crescut viermi de mătase?

— Nu am crescut şi nici nu ştiu cum se cresc.

— Când se vor face mari, nu vor încăpea în sala de şedinţe, mi-a spus şi a plecat destul de nemulţumită, ştiind că va trebui să se ocupe şi ea de „chiriaşii” mâncători de frunză de dud.

Îngrijirea viermilor de mătase era o treabă migăloasă, ce-mi ocupa cea mai mare parte a zilei. Trebuiau mutaţi de pe un rastel pe altul, trebuiau hrăniţi, supravegheaţi să nu se îmbolnăvească. Mare atenţie trebuia acordată şi iluminatului sălii care trebuia să fie difuz, să nu bată soarele. Cu o săptămână înainte de îngogoşire, era necesară mutarea pe rastele curate. Trebuia să avem grijă să nu perforeze gogoşile sau mătasea să se întindă pe stelaje şi nu în gogoaşe. Când viermii au început să crească şi să se albească erau înfiorători. Apoi s-au transformat în gogoaşe albe. Când acestea erau puţin gălbui a venit maşina care le-a luat. Ale mele nu erau atât de mari şi frumoase cum erau cele de la şcoală dar, reuşisem să duc la bun sfârşit această sarcină şi primisem şi o lecţie: dacă nu eşti în stare să pui oamenii la treabă, munceşte până nu mai poţi! Aveam să mai

primesc astfel de lecţii.

Anul următor, când am primit sămânţa, am chemat directorii de şcoli şi am repartizat-o pe toată după numărul cadrelor şi al elevilor, astfel încât nu am mai fost nevoită să cresc şi în primărie viermi de mătase. Când începea îngogoşirea, telefonul suna şi de două ori pe zi ca să mă întrebe cum se prezintă, dacă nu sunt bolnavi, dacă au mâncare. Creşterea viermilor pentru mătase naturală era sarcină primită personal de la tovarăşa Elena Ceauşescu şi nu putea fi tratată cu superficialitate sau cu indiferenţă. Planul pe judeţ era mare, deoarece firul era deosebit de căutat şi de valoros. În comună erau câţiva gospodari care de ani buni creşteau viermii şi care câştigau destul de bine din această îndeletnicire. După ce erau luate gogoşile, se impunea o curăţenie generală în şcoli, grădiniţe şi în primărie. Toate se văruiau, deoarece mirosul era cumplit şi persistent.

Începusem să-mi cunosc sarcinile şi mă străduiam să le îndeplinesc cât mai bine.

ANIMALELE SACRIFICATE PE ASCUNS

Făceam naveta. Casa nu mai era casă. Nu mai aveam timp să stau la rânduri şi arareori găseam să cumpăr câte ceva de prin sate. Ţăranii le dădeau alimente copiilor lor, iar dacă cineva tăia un viţel şi vindea carnea, se ferea ca noi să nu aflăm. Nu era voie să tai animalul decât dacă se accidenta. Uneori răneau animalul, apoi îl sacrificau. Pentru a putea să vândă carnea animalului, era necesar un certificat de la veterinar. Aveam mare nevoie de carne, dar la început nu ştiam de unde să o procur, deşi toţi navetişii se aprovizionau din comună. De mine se fereau. Le era teamă. După un timp, am aflat secretul procurării cărnii contra cost, direct de la sursă. O ascundeam cu teamă, să nu afle şefii. Cumpărând, încurajam comerţul ilegal. Şefii nu cumpărau. Primeau gratuit, ca să închidă ochii la ilegalităţi. Nu luau ei în mod direct, ci trimiteau maşina cu şoferul, care se ocupa de această problemă, astfel încât instructorul putea spune oricând: „Nici usturoi n-am mâncat, nici gura nu îmi pute”.

Într-una din zile, împachetându-mi carnea pe care tocmai o cumpărasem, nu am auzit maşina oprind în faţa primăriei. M-am trezit cu instructorul lângă mine.

— Ce faci, tovarăşa secretară? Ce ascunzi acolo? Ai luat şpagă de la ţărani?

— Nu, tovarăşul instructor. Am cumpărat nişte carne. Nu am timp să stau la rând pentru a face aprovizionarea.

— Doar nu vrei să spui că ai dat bani pe ea?!

— Sigur că am dat! Cine îmi dă mie gratuit şi mai ales de ce să-mi dea fără bani?

— Măăăi… da' cinstită mai eşti! Învaţă legile şi ai să afli răspunsul!

Am căutat legea privind tăierea bovinelor, dar peste două săptămâni, tot cu bani am luat carnea, fericită că am făcut rost de ea. Aş fi luat bucuroasă fără bani, dacă cineva mi-ar fi dat, dar de ce să-mi dea mie, dacă erau atâţia şefi flămânzi înaintea mea?

NU ŞTIAI NICIODATĂ CÂND APARE ŞEFUL

Afară ploua. Era noroi şi lapoviţă. În birou era cald. Ne gândeam că pe o astfel de vreme nimeni nu va mai veni prin comună, aşa că stăteam relaxaţi la o cafea: primăriţa, vicele şi cu mine.

Ca din senin, în birou a intrat secretara de la judeţ, însoţită de instructor. Erau nervoşi, deoarece găsiseră o tarla cu porumb necules.

— Dacă n-aţi putut scoate ţăranii să culeagă porumbul, ia mergeţi voi, toţi cei care staţi în birou la căldură, şi culegeţi porumbul, apoi aduceţi-l la primărie!

— Dacă trece primul secretar şi găseşte porumb necules pe câmp, ne dă pe toţi afară, a completat instructorul, privind linguşitor spre secretara de judeţ.

Sarcinile legate de agricultură erau ale instructorilor de Consilii Unice, de aceea aveau maşini Aro de teren şi şofer la dispoziţie: pentru a putea ajunge în scurt timp oriunde, ca să verifice.

— Urcaţi voi în maşină, ne-a spus secretara pe un ton răstit.

Asemenea ordine, ca cel din ziua aceea, nu se

comentau, ci se executau imediat. Ne-a dus la locul unde era porumbul necules şi ne-a spus:

— Apucaţi-vă de cules voi, dacă nu aţi putut să-i puneţi pe ţărani! Nu terminaţi azi, veniţi şi mâine!

Mulţumiţi de felul cum rezolvaseră problema, s-au urcat în maşină şi au plecat. Am cules porumb până după-amiază, dar nu s-a terminat. A doua zi de dimineaţă, am plecat din nou toţi din primărie la cules de porumb. Pe o vreme câinoasă, mai în căruţă, mai pe jos, am ajuns în două ore la locul cu pricina, obosiţi, uzi pe haine şi la picioare. Era lapoviţă. Cojocelul elegant de Orăştie, cu glugă, de care eram foarte mândră, s-a udat în scurt timp, iar cizmele din piele, cu tocuri înalte au tras umezeală şi s-au umplut de noroi. Ploaia s-a transformat puţin câte puţin în chiciură, iar ştiuleţii erau uzi şi îngheţaţi. Această ieşire a noastră era probabil prilej de satisfacţie pentru ţăranii nemulţumiţi de felul cum erau plătiţi pentru muncile grele pe care le făceau. An de an rămânea porumbul necules pe câmp. Se dădea dispoziţie să-l taie şi să-l ia acasă, dar tot nu voiau. Erau sătui şi de furat. Coşerele lor erau pline cu porumb, care se făcea din belşug. Miliţia lua măsuri doar cu aceia care nu-i serveau când aveau nevoie de ceva. În rest, tot ce era al C.A.P.-ului, era al tuturor.

Frigul din ziua precedentă, îmbrăcămintea udă şi neobişnuinţa de a munci în câmp m-au doborât. Până după prânz, când au venit şefii să ne controleze, am făcut pneumonie: tremuram de frig şi de foame, aveam frisoane. Instructorul, care, de fiecare dată când mă vedea, mă privea minute în şir, ca apoi să mă mângâie chipurile „părinteşte” pe obraz, când mi-a atins obrajii vişinii, şi-a retras speriat mâna:

— Măi, fată, dar tu ai temperatură mare. Nu ţi-e rău?

— Mă doare foarte tare capul şi mi-e frig, am răspuns tremurând.

Mi-a spus să urc în maşină şi m-a dus la dispensar. Aveam pneumonie. Temperatura trecea uşor de patruzeci de grade.

— O ducem direct la spital, nu mai aşteptăm

salvarea, a spus instructorul.

În spital am primit vizita secretarei Tălmaş, care se simţea oarecum vinovată pentru excesul de zel. Vizita secretarei ce răspundea de sănătate în judeţ i-a determinat pe medici să-mi dea îngrijirea cea mai bună, astfel încât, în scurt timp, m-am făcut bine. După ieşirea din spital, am primit câteva zile libere şi un pachet cu alimente pentru a mă pune pe picioare. De atunci nu ne-au mai trimis pe câmp la cules porumb.

PRIMA IARNĂ

Deşi nu o aşteptam cu nerăbdare, într-un sfârşit a venit iarna. Era o vreme câinoasă, cu temperaturi ce rar se ridicau peste zero grade. Naveta era de la o zi la alta tot mai grea. În apartamentul din oraş era frig. Căldura era din ce în ce mai puţină, iar de multe ori lipsea. În fiecare dimineaţă şi seară lumina era întreruptă. Maşinile particulare nu aveau voie să circule în zilele în care era gheaţă sau ninsoare abundentă. Autobuzele nu circulau şi găsirea unei maşini de ocazie era o adevărată aventură. Stăteam la ieşirea din oraş minute în şir, uneori şi câte o oră, în aşteptarea maşinii poştei sau a unei maşini care ne ducea până la intersecţia dinspre comună, de unde un tractor sau o sanie care trecea spre sate ne lua pe toate. Adunam coceni de porumb, îi scuturam de zăpadă şi făceam focul în câmp, ca să ne încălzim mâinile. Uneori, în zilele foarte reci, ca din întâmplare, Aro-ul de la Consiliul Unic, fără instructor, trecea pe acolo.

— Urcaţi toate repede, spunea şoferul, vă duc la serviciu. Am treabă în comună.

Deşi nu era voie să faci naveta, un fel de înţelegere tacită ajungea până la instructor, care răspundea de comună şi care închidea ochii adeseori şi chiar ne ajuta să ne deplasăm, deşi nu ar fi recunoscut-o în ruptul capului faţă de noi. Ningea abundent şi apoi îngheţa, astfel încât nu prea mai puteam ajunge acasă. La contabila primăriei, în camera foarte mică, cu două paturi, dar primitoare şi curată, era cald şi întotdeauna avea mâncare gătită, un pahar cu vin fiert şi o cafea naturală. Casa ei era mereu

plină. Veneau şeful de post, preotul de la Ghiduleasa sau preoteasa, casierul primăriei, preşedintele de la Cooperaţia de Consum, doctorul veterinar nou sosit în comună sau medicul de la dispensar, un macedonean blând şi respectuos. Toţi poposeau la ea. Locuia aproape de primărie, avea vin bun, mult, nu era zgârcită şi era foarte primitoare. Toţi şefii de la judeţ o ştiau de gazdă primitoare şi acceptau ospitalitatea ei. Acest continuu du-te-vino de la ea mă obosea, dar eram foarte mulţumită că aveam unde înnopta. Şefii îmi spuneau să dorm în camera de oaspeţi din primărie, o cameră sinistră, unde era murdar, mirosea a vechi, a praf şi a lenjerie nespălată de ani de zile. Ziua mă luam cu treburile, cu oamenii, mergeam pe la şcoală. Seara, deşi ospitalitatea contabilei era lăudabilă, aş fi vrut să fiu împreună cu familia mea. A trecut prima săptămână de iarnă fără a putea să merg acasă. Făcusem ceva de mâncare şi m-am hotărât să plec chiar şi pe jos, să duc copilului şi soţului mâncare gătită. Ninsoarea nu se oprea, iar sulurile de zăpadă de aproape un metru blocau şoseaua, astfel încât nici măcar cu tractorul nu se putea ieşi din sat. Navetiştii nu au putut ajunge săptămâna aceea la lucru. Totul în comună era încremenit. Dimineaţa, doar coşurile care scoteau din belşug fuioare albe de fum, arătau că satul este locuit. Nimeni nu venea la primărie. Stăteam singură în birou şi răsfoiam dosarele pe care le ordonam frumos. Ţăranii nu ieşeau din casă decât pentru a da de mâncare animalelor. Primăriţa era plecată de câteva zile la judeţ, de unde nu mai putuse să ajungă în comună. Într-o astfel de zi, i-am spus omului de serviciu de la primărie care se muncea cu zăpada din curtea primăriei:

— Nenea Turuianu, te rog, înhamă pe Negru la sanie şi du-mă până aproape de şoseaua naţională. Vreau să ajung neapărat acasă.

— Tovarăşa secretară, eu nu v-aş sfătui să plecaţi pe vremea asta, că viscoleşte, iar şoseaua nu este eliberată. Nu vedeţi că nimeni nu iese din casă?

— Nu, eu plec pe jos, dacă nu vrei să mă duci!

— Bine, v-oi duce. Merg doar până unde pot. Sunt 25 km până la şoseaua naţională şi vremea e rea.

Am pus mâncarea gătită în două genţi şi m-am acoperit cu o blană mare de oaie în spate şi cu pături pe picioare. Eram îmbrăcată cu o salopetă pufoaică, din acelea care foloseau alpiniştii, o haină tot pufoaică, cu glugă şi cizme îmblănite. Astfel echipată, am plecat la drum. Nu simţeam frigul. Eram decisă să înfrunt viscolul. La fel de bine îmbrăcat era şi bunul nenea Turuianu.

Cu mare greutate am ajuns la ieşirea din comună. Mai erau cinci km până la şoseaua naţională. Viscolea. Nu se vedea nici în cer, nici în pământ. Armăsarul, speriindu-se de ceva doar de el văzut, s-a ridicat în două picioare şi mai, mai să ne răstoarne, a întors sania spre sat refuzând să meargă mai departe.

— Haideţi, să ne întoarcem, că e pericol, m-a rugat omul. Nici calul nu mai vrea să înainteze.

— Eu nu mă întorc. Merg pe jos!

— Nu se poate, eu răspund de viaţa mata.

— Lasă că nu mor, i-am răspuns vizitiului şi am coborât din sanie.

Cu mâinile ocupate de cele două sacoşe cu mâncare, am început să înot prin nămeţi, grăbită şi foarte hotărâtă. După un timp, m-am oprit să răsuflu şi uitându-mă în urmă l-am văzut pe nenea Turuianu care stătea în loc. I-am făcut semn cu mâna să plece. Era convins că mă voi întoarce în scurt timp. Am mers mai departe hotărâtă să ajung la şosea până la lăsarea serii. Din când în când mă opream pentru a privi în urmă. Ultimele case din comună erau de fiecare dată mai mici şi mai îndepărtate, până când nu s-au mai zărit. Mersesem câţiva kilometri. Deodată, am văzut în câmp nişte animale care stăteau în loc, la distanţă destul de mare de mine. Se zărea şoseaua naţională. Auzisem că sunt lupi, dar nu m-am pierdut cu firea şi am mers mai departe, refuzând să cred că ar putea fi lupi. Într-un sfârşit, pe înserat, am ajuns la şoseaua naţională pe care crivăţul o mătura, mutând zăpada dintr-un loc în altul. Am stat multe minute fără a vedea vreo maşină care să treacă

spre oraş. Începuse să-mi fie teamă că nu va trece nicio maşină şi mă voi face om de zăpadă, acolo, la intersecţie, în locul acela pustiu, iar dimineaţă mă vor găsi cei de la deszăpezire îngheţată. Pe partea cealaltă a şoselei, la mică distanţă, era o fermă părăsită. Se povestea că locul ar fi bântuit de fantoma unei femei care s-a spânzurat. Bărbatul ei ar fi dat foc ca să şteargă urmele nenorocirii. Vecinătatea acelui loc mă umplea de spaimă mai tare decât animalele pe care le zărisem pe câmpul înzăpezit.

Când aproape îmi pierdusem speranţa, a oprit o Dacie neagră cu număr mic, chiar lângă mine. Eram acoperită de zăpadă şi foarte speriată. Din maşină a coborât un bărbat cu o măturică. M-a scuturat de zăpadă şi m-a ajutat să urc în maşină. Îngheţată cum eram, abia puteam să-mi mişc picioarele.

— Măi, tovarăşa, cu ce ai ajuns până aici?

— Cu sania de la primărie şi pe jos, am spus printre lacrimi când m-am văzut în maşina încălzită, articulând anevoie frazele.

— Dacă nu suna guardul de la comună la Comitetul Judeţean să spună că ai plecat pe vremea asta la drum, de capul mata, aici te găseau mâine dimineaţă, moartă de frig. Mata eşti inconştientă? Ştii că în zona asta sunt şi lupi? Eu sunt şeful de la drumuri judeţene. M-a sunat primul secretar să vin să te iau, femeie iresponsabilă şi inconştientă ce eşti! Meriţi o sancţiune. Asta nu-i vreme de plecat pe drumuri! Să nu mai pleci niciodată pe o vremea ca asta! Crezi că degeaba vă obligă ăştia de la partid să vă mutaţi la comună? Ei răspund de viaţa voastră!

O săptămână până ce s-au potolit stihiile, nu am mai ajuns la locul de muncă. Am primit mustrare scrisă pentru neascultare şi pentru că nu mi-am adus familia în comună, dar de naveta nu m-am lăsat.

BUCURIA SĂRBĂTORILOR

Sărbătorile de iarnă au venit cu zăpadă multă şi cu bucuria că voi avea câteva zile libere de petrecut cu familia, de Anul Nou. Satul nu era prea frumos, dar când zăpada acoperea totul şi se apropiau sărbătorile, o bucurie

mare plutea în aer. Aceasta se citea pe feţele sătenilor, mai ales a celor tineri. În săptămâna de dinaintea Crăciunului se tăiau porcii. Fiecare gospodărie avea câte un porc de sacrificat. Contabila sau casierul, care erau vecini cu primăria, ne aduceau şorici proaspăt, cârnaţi sau o bucată de carne fragedă, făcută pe jeratec. Prin sat se auzeau clopoţei, iar copiii îşi colindau rudele. La primărie nu îndrăzneau să colinde. Veneau cu pluguşorul cei mici, dar şi oamenii în toată firea, să facă urări. În curtea primăriei era o sanie minunată din lemn, pe care o admirasem toată vara şi care semăna cu sania lui Moş Gerilă, aşa cum se numea Moş Crăciun pe vremea aceea. Sania era în stare bună şi nu înţelegeam de ce nu este folosită.

„În iarna asta voi face măcar o plimbare cu sania”, mi-am spus imediat ce am văzut că se aşterne prima zăpadă. Într-o zi însorită de decembrie, când ninsorile s-au oprit, l-am luat pe nenea Turuianu şi am plecat spre satul Cocârţ, unde era un grup tradiţional de colindători şi dansatori populari, care se numea

„Damele”. Primisem notă telefonică de la judeţ, de la cultură, să pregătesc acest grup de obiceiuri străvechi pentru a participa la festivalul obiceiurilor de iarnă din Piaţa Civică şi la Casa de Cultură a reşedinţei de judeţ. Am cunoscut atunci ţărani cu suflet frumos, tradiţii locale, am auzit poveşti cu zâne şi cu feţi-frumoşi, cu domniţe furate şi cu fii de împărat. Ca prin minune, acei oameni reci, distanţi, de care îmi era teamă, au devenit calzi, primitori, parcă mai tineri şi mai apropiaţi sufletului meu. De mulţi ani nimeni nu se mai interesase de acest dans şi teatru popular, iar ţăranii erau încântaţi să meargă la judeţ, unde, cu ani în urmă, luaseră premiul întâi la un festival de datini. Era pentru prima oară când munca pe care o făceam îmi oferea prilej de bucurie. Călătoria cu sania era o adevărată desfătare. Viaţa de la sat are şi bucuriile ei simple, dar atât de adevărate!

În ziua următoare am mers într-o comună învecinată, tot cu sania şi am împrumutat costumele naţionale pe care seara le-am trimis în satul Cocârţ. Când m-am întors în sat,

ninsoarea se oprise şi se lăsase gerul. Printr-o spărtură de nor, soarele zâmbea privind înapoi spre ziua care tocmai se sfârşea. Acesta era semn că a doua zi va fi vreme frumoasă.

Mă speriau aceşti oameni aspri care miroseau a băutură. Erau bărbaţi zdraveni, fără prea multă carte. Vorbeau tare, gesticulau. În ziua şi la ora stabilită, ajunsă în centrul comunei dis-de-dimineaţă, am fost surprinsă să-i văd adunaţi pe toţi, îmbrăcaţi în costume ciudate şi multicolore pe unii, şi în costume naţionale pe alţii. Erau veseli şi nebăuţi, aşa cum îi rugasem. Veniseră aproape toţi bărbaţii de vârste diferite din acel sat. Cel mai bătrân era moş Conea, care avea aproape o sută de ani şi era renumit pentru virtuozitatea dansului. Era înalt, drept şi ciolănos, păstrând ceva din măreţia ţăranului răzeş desăvârşit, aşa cum fusese odată. Iţarii de la costumul naţional îi erau scurţi, dar avea ciorapi albi din lână şi opinci păstrate din tinereţe. El era cel care îi învăţase pe bărbaţii din sat acest dans tradiţional împletit cu teatru popular.

Ne-am urcat în autocarul trimis de la judeţ special pentru eveniment. Tot drumul am cântat, am spus bancuri şi am râs împreună, ca şi cum am fi fost prieteni de-o viaţă. Niciunul nu mi-a ieşit din cuvânt pe durata întregii acţiuni. Îi priveam cu drag pe acei oameni simpli şi mă bucuram împreună cu ei. Urmăream fascinată din culise spectacolul şi am fost fericită de aplauzele pe care le-au primit. Mă minunam de virtuozitatea dansului şi de talentul artistic, atunci când spuneau versurile din scenariu pe care le cunoşteau pe de rost. I-am aşteptat în culise cu lacrimi de bucurie în ochi şi i-am îmbrăţişat pe fiecare. Feţele aspre bronzate şi transpirate radiau de fericire.

Succesul a fost total. Le-a fost acordat premiul întâi în aplauzele spectatorilor. La întoarcere ne-am oprit la un popas şi am sărbătorit evenimentul cu bere şi cu friptură.

TREBURI DE FIECARE ZI

Iarna a trecut cu naveta grea, cu problemele pe care vremea proastă le genera şi cu zilnicele note telefonice prin care eram atenţionate asupra zootehniei, a

supravegherii fătărilor la ovine, asigurarea hranei la animalele din fermele de animale, dar şi de la gospodăriile particulare. Erau patru ferme zootehnice axate în mod deosebit pe ovine. În grajduri era cald şi mieii fătaţi în ianuarie erau frumoşi şi mulţi. Numai inginerii zootehnişti ştiau câţi miei sunt cu adevărat. Ar fi trebuit să ştim şi noi, dar cine stătea să numere animalele? Cele mai multe oi fătau gemeni, dar zootehniştii nu înregistrau decât unul.

Ne deplasam cu sania după încheiat contracte de la populaţie. Ţăranii nu erau bucuroşi şi uneori nu ne primeau în casă. Alteori refuzau să le încheie, iar aceia care, totuşi, le semnau refuzau categoric să crească un porc pentru contract. Imediat ce aflau că am sosit în sat, cei mai mulţi dintre săteni încuiau porţile sau dădeau drumul câinilor în drum. Aceştia ne înconjurau lătrând, astfel încât eram nevoiţi să plecăm repede, de frica lor. Mergeam de cinci-şase ori la aceeaşi gospodărie, la cele mai nepotrivite ore, pentru a-i găsi acasă sau a-i lua prin surprindere. Era cea mai urâtă şi supărătoare activitate care îmi era încredinţată. Planul era mare, nu-l făceam niciodată. Eram adeseori criticată pentru aceasta, deoarece doar eu din primărie nu reuşeam să închei contracte. Văzând că nu am rezultate, în cele din urmă m-au lăsat să mă ocup de dosare şi astfel stăteam iarna mai mult în birou.

INSTRUIREA PERIODICĂ

De obicei instruirile erau stabilite lunea, când mergeam direct la judeţ, în oraş. Acolo primeam cazare şi masă pe parcursul celor două sau trei zile cât dura instruirea. După ce îngheţam bine în gară în aşteptarea trenului de la Braşov, care întotdeauna avea întârzieri de peste treizeci de minute, ne urcam în vagoanele îngheţate şi pline de promoroacă prin exterior, dar şi prin interior. În tren, gerul era crâncen. În compartimentele pline de navetişti nu era gheaţă, dar pe hol totul era îngheţat. Stăteam nemişcaţi, lipiţi unul de altul, pentru a ne încălzi şi când trenul oprea în gara oraşului reşedinţă de judeţ eram aproape fericiţi. Din gară alergam până în centru

pentru a ne încălzi, atenţi totuşi la gheaţa de pe trotuare.

În sala unde se ţinea instruirea era cald. Bufetele cu gustări şi cafea fierbinte ne aşteptau pentru a ne potoli foamea, dar şi pentru a putea rezista ore în şir la instruirile plictisitoare de transmitere de sarcini. Trezirea de la ora patru, frigul din tren şi din gară se transformau, odată ce te aşezai pe scaunul moale, într-o moleşeală plăcută, iar somnul te fura pe neaşteptate. Capul îţi cădea într-o parte şi gura se întredeschidea a sforăit. Locurile din spatele sălii erau cele mai râvnite de noi, cei de la ţară. Acolo era mai greu să fii văzut şi puteai să dormi în voie cât timp se citea darea de seamă. Eram solidari, şi cei care aveau somnul mai uşor îi atenţionau pe cei care sforăiau prea tare. Dacă aveai ghinionul să fii ridicat în picioare pentru anumite nerealizări, nu te mai prindea somnul, ştiind că vei fi chemat la personal pentru a primi o sancţiune şi chiar o diminuare a salariului. Comuna unde lucram se afla undeva pe la mijloc, nu eram nici fruntaşi, dar nu eram nici în coada listei, motiv pentru care puteam dormi oarecum liniştiţi.

Deşi eram criticaţi pentru orice la aceste instruiri, ne bucuram de venirea în capitala de judeţ. Cazarea şi masa la hotelul partidului erau bune, iar la plecare aveam voie să cumpărăm de la bufet câte un baton, două, de salam de vară, uneori câte o ciocolată sau, dacă veneai cu o sticlă de ţuică de la comună, puteai cumpăra cafea boabe, ţigări BT sau o cutie de ness. Pe lângă acestea, aveam ocazia să ne cunoaştem şi să discutăm despre problemele noastre de zi cu zi. Făceam un fel de schimb de experienţă în puţinul timp liber pe care îl aveam în pauzele instruirii ori seara, după terminarea programului de instruire foarte încărcat şi obositor. După ce luam masa de seară, mergeam în camerele curate şi bine încălzite de la hotel. Jos, în holul elegant, lângă bar, era un televizor color la care stăteam o oră, iar apoi ne adunam în câte o cameră, unde spuneam bancuri cu Bulă şi râdeam pe săturate. Câte un primar mai fricos ne atenţiona atunci când bancurile deveneau politice:

— Aveţi grijă că pereţii au urechi!

Amuţeam cu bancul încă nespus, privindu-ne unii pe alţii. Colega mea se pricepea puţin la pantomimă şi ne oferea un mini-spectacol mut, care stârnea hohote uriaşe de râs. Dimineaţa la ora şapte şi jumătate trebuia să fim în sala de şedinţă. Într-o dimineaţă, eu şi primăriţa ne-am trezit după ora nouă. Ne-am îmbrăcat în fugă şi am alergat spre sălile de şedinţă. Tiptil, ne-am strecurat în sală şi am răsuflat uşurate crezând că nimeni nu a ştiut de incident. La sfârşitul instruirii, când ne pregăteam să plecăm acasă, am primit câte un plic în care era o notiţă prin care ni se aducea la cunoştinţă că în acea zi avem tăiate trei ore din salariu şi că am primit o mustrare scrisă.

Începusem să mă obişnuiesc cu funcţia, cu şefii care erau şi ei, totuşi, doar nişte oameni, cu instruirile plicticoase şi comandamentele de la consiliul unic şi chiar cu avansurile verbale neîntrerupte ale instructorului, care de teama şefilor nu îndrăznea mai mult. Mă ţinea totuşi sub o permanentă observaţie, asemenea unui motan care îşi aştepta pisica să intre în călduri, ceea ce, din nefericire pentru el, nu s-a întâmplat niciodată. După un timp, a fost mutat în alt consiliu unic datorită unor afaceri cu grâu în care era implicat el şi secretara de judeţ Tălmaş, şi pe care primăriţa, ajutată de preoteasă, le-a dat în vileag. Despre această afacere auzeam doar frânturi de discuţii, se fereau de mine vorbind în şoaptă sau prin semne, atunci când eram şi eu de faţă. În cele din urmă, după multe anchete, concluzia a fost că vinovaţii sunt magazionerul şi şoferul. Aceştia, nefiind membri de partid, a fost destul de uşor să fie anchetaţi şi mai apoi condamnaţi, în timp ce şefii, care beneficiaseră foarte mult de această ilegalitate, să fie în afara oricărei acuzaţii.

NU AI VOIE SĂ PORŢI CRUCIULIŢĂ LA GÂT!

Anul acela primăvara a venit pe neaşteptate. Apele şi-au ieşit din matcă şi au inundat păşunile. În noaptea când apele au venit mari şi gospodăriile au fost inundate, eram în comună. A durat mai puţin de jumătate de oră până ce s-a adunat comandamentul pentru situaţii de

urgenţă şi, echipaţi cu pelerine de ploaie şi cizme de cauciuc, am plecat să ajutăm oamenii care aveau apă în gospodărie.

Apele s-au retras destul de repede, fără prea mari pagube în realitate, dar cu mari pagube raportate. Copacii au înverzit parcă mai repede ca în alţi ani, iar fâneţele umezite de ploile căzute s-au umplut de iarbă şi de flori. Ţăranii au scos animalele dornice de libertate şi de verdeaţă la păşunat. Oamenii erau veseli, mai siguri pe ei şi mai prietenoşi. Era frumos la ţară.

Mergeam încet, la pas, iar bătrânul cal înainta nepăsător pe drumul străbătut de mii de ori cu aceia care, vremelnic, asemenea mie, i-au fost stăpâni. Uneori mă opream pentru a culege flori primăvăratice sau pentru a mângâia grâul încolţit. Trăgeam în piept aerul înmiresmat. Doream ca timpul să se oprească în loc, iar bucuria renaşterii naturii să fie veşnică. Am iubit dintotdeauna primăvara! Calul mă cunoştea acum şi era blând ca o pisică. În fiecare dimineaţă mă urcam în şareta pe care soţul meu o reparase. Puţin câte puţin, mersul pe teren a început să-mi placă. Fredonam melodia auzită la radio dimineaţă şi mă bucuram de aerul tare al dimineţii, de răsăritul soarelui, de oamenii pe care îi întâlneam şi care mă salutau zâmbitori, de libertate, de păsările care ofereau oricui avea urechi să le asculte – concerte minunate.

În ziua aceea, de sfârşit de aprilie mă întorceam de la Ghiduleasa. Acolo trecusem pe la şcoală, apoi pe la grădiniţă, poposisem câteva minute la dispensar, iar acum mă îndreptam agale spre primărie. Era cald şi îmi scosesem haina. În martie, de ziua mea, primisem de la soţul meu, care mergea uneori în excursii prin Basarabia, un lănţişor de aur care avea o inimioară, o ancoră şi o cruciuliţă prinse delicat într-un ineluş. Când aproape să intru în sat, în faţa mea se opreşte Aro-ul alb de la judeţ şi din el coboară înfuriată secretara Tălmaş şi se îndreaptă spre mine. Inima a început să-mi bată precipitat. Îmi era teamă de ea, mai ales când era în toane rele. Eu nu vedeam niciun motiv de supărare. Eram pe teren aşa cum

se cerea, nu eram la cafea pe la dispensar unde avea obiceiul să vină mereu (iar eu aveam obiceiul să întârzii la o cafea cu medicul).

— Ce ai la gât, tovarăşa?

— Dar ce am, am răspuns, ducând instinctiv mâna la lănţişor.

— Mata faci propagandă religioasă sau faci propagandă politicii partidului comunist? De ce porţi cruciuliţă la gât şi, aşa, la vedere? Ştii că nu ai voie?

— Dar nu e doar cruciuliţă! Este o inimioară şi o ancoră, acestea însemnând dragoste, statornicie şi credinţă.

— Aha, deci credinţă! Vezi că am dreptate? Mata eşti statornică în credinţă aşadar. Ia scoate lănţişorul de la gât sau scoate cruciuliţa aia, să nu te mai văd cu aşa ceva!

— Lăsaţi că o scot când ajung acasă, tovarăşa secretară! Voi ascunde lănţişorul sub bluză!

— Nu! Acum să o scoţi, în faţa mea!

Mi-am scos lănţişorul de la gât şi i l-am dat. A desfăcut cruciuliţa pe care am pus-o în portofel. Lănţişorul mi-a dat voie să-l pun din nou la gât.

ELICOPTERUL ŞI CAMPANIA DE RECOLTARE A PĂIOASELOR

Într-una din zile, pe deasupra comunei, a trecut un elicopter. L-am văzut în timp ce ateriza sus, la ferma viticolă unde urma să facă tratamente la vie.

Inginerul de la ferma viticolă avea o casă arătoasă în celălalt sat, iar sora lui era preoteasă în acelaşi sat, profesoară de matematică şi directoare. De câteva ori pe zi cobora din Dacia albastră care era mereu plină de noroi în faţa primăriei, unde poposea adeseori să bea o cafea sau să piardă timpul, mânat permanent de o curiozitate nestăpânită în a şti tot ce se face şi se vorbeşte în primărie. Când nu era la primărie, era acasă la contabilă sau peste drum la casierul primăriei. Într-un cuvânt era pretutindeni! Amabilitatea lui depăşea de cele mai multe ori limitele normalului. Pe lângă aceasta, mereu avea „la bord” o cantitate apreciabilă de băutură, mai ales ţuică.

Toată lumea îl căuta, întrucât la ferma viticolă pe care o administra cu multă pricepere şi spirit gospodăresc, avea, pe lângă struguri minunaţi de masă, pepeni verzi şi galbeni şi multe legume. Toamna vindea prietenilor şi cunoştinţelor din oraş struguri pentru vin. După ce se începea recoltatul viilor era un du-te-vino de maşini care urcau şi coborau de la vie. În această perioadă amabilitatea inginerului creştea considerabil! Vrând-nevrând am devenit prieteni, deoarece era exagerat de insistent şi se oferea să mă ajute şi să mă ducă oriunde aveam treabă, cu maşina sa. Pe lângă aceasta, avea mare priză la oamenii din sate.

Orice acţiune care se făcea pe raza comunei trebuia să fie vizată şi aprobată de primărie. Inginerul de la vie a venit împreună cu cei doi mecanici la primărie şi ne-au invitat la o plimbare cu elicopterul, iar seara la dispensarul uman, la o masă ca între prieteni. Nu mersesem niciodată cu avionul, cu elicopterul nici atât, şi am fost încântată de invitaţie. După ce şi-au terminat programul pe ziua respectivă, elicopterul a aterizat pe un şes la ieşirea din sat. Am mers acolo, dornică fiind să cunosc mecanicii, nişte tineri din alt oraş, şi bineînţeles să privesc de aproape elicopterul şi să mă plimb cu el, aşa cum mi se promisese.

— Vreţi să faceţi o plimbare pe deasupra comunei? m-a întrebat tânărul mecanic de elicopter.

Nu am aşteptat să-mi spună a doua oară şi m-am urcat în elicopter. Am făcut un tur pe deasupra comunei şi pe deasupra satelor învecinate. A fost o experienţă nemaipomenită, inedită şi foarte plăcută, de neuitat. Seara, la dispensarul uman de la Cişmele, se pusese la cale o petrecere. Am fost invitată şi eu. Mă aşteptam să-i găsesc acolo pe primăriţă şi pe vice, dar din necunoscute pricini ei nu au venit. Nu aveam voie să participăm la astfel de petreceri, cu cadre din comună, pentru a nu încuraja ilegalităţile şi pentru a nu da prilej de discuţii sau bârfe. Oriunde ne-am fi dus eram urmărite şi orice am fi făcut era raportat secretarului de judeţ sau celor care

răspundeau de respectiva localitate.

Pentru că a doua zi se declanşa campania de recoltare a păioaselor trebuia să fiu la Ghiduleasa, pe tarla, odată cu răsăritul soarelui. Am servit o masă îmbelşugată, cu pui la grătar şi brânză de oi cu mămăligă, am stat de vorbă, am cântat şi am spus bancuri. După miezul nopţii, am mers să dorm pentru câteva ore într-o rezervă din spital. Abia adormisem, când, aud gălăgie pe hol.

— Unde-i tovarăşa Ţâru? Era vocea secretarei de la judeţ. M-am trezit speriată fără a înţelege ce căuta la ora aceea din noapte, în dispensar.

— Am fost anunţată că ai petrecut până la 12 noaptea şi am venit să văd ce orgii faceţi voi, în loc să vă ocupaţi de munca de partid. De ce nu ai plecat acasă aseară?

— Dar nu e nicio orgie, tovarăşa secretară, i-am răspuns intrigată.

— Văd şi eu, dar am o responsabilitate faţă de voi. Am fost anunţată că ai rămas în dispensar şi am venit să verific cum vă petreceţi noaptea.

— Aţi venit şi vedeţi prea bine că nu s-a întâmplat nimic, dar aş vrea să vă întreb ceva. Când ne-aţi instalat, m-aţi lăsat uitată în primărie, flămândă şi obosită. Nu cunoşteam pe nimeni. Atunci de ce nu v-aţi făcut griji pentru mine, am întrebat-o, mirându-mă de îndrăzneala mea.

— Sunteţi obligate să vă mutaţi în comună cu familia, mi-a repetat pentru a nu ştiu câta oară, evitând răspunsul la întrebarea mea îndrăzneaţă.

M-a invitat să urc în maşină. A oprit la sediul C.A.P.-ului unde era un pat cu saltea de paie pe care dormea paznicul de la sediu şi mi-a spus să stau acolo, iar dimineaţă, la răsăritul soarelui, să fiu pe tarla. Câinele paznicului, care avea obiceiul să doarmă pe pat, s-a dat jos nemulţumit şi s-a ghemuit pe podeaua lipită cu lut. Puricii însă, bucuroşi de oaspeţi, au tăbărât pe mine, astfel încât răsăritul soarelui a fost o mare bucurie pentru mine şi prilej de tristeţe pentru ei. Câţiva dintre ei nu au mai vrut

să mă părăsească şi m-au însoţit întreaga zi. Se pare că nici secretara nu a plecat din sat. A rămas la inginerul-şef, în camera de oaspeţi, într-un pat alb ca neaua şi apretat. Dimineaţă când am ajuns pe tarla, la răsăritul soarelui, era deja acolo.

GRÂU PENTRU TOATĂ LUMEA

Cât ţinea campania de recoltare a păioaselor, trebuia ca în fiecare zi, la răsăritul soarelui, să fiu pe tarla, să mănânc din mâncarea adusă tractoriştilor, să beau apă caldă acolo, sus, pe deal şi să plec ultima. Oamenii munceau din greu iar seara erau obosiţi şi nu-i interesa dacă eu eram sau nu acolo sau în altă parte. Nu se fereau de mine şi fiecare plecau acasă cu o traistă de grâu. Era greu pentru mine să înţeleg de ce era necesară prezenţa mea sau a altcuiva de la partid, dacă ţăranii furau fără jenă, ca şi cum ar fi luat de pe pământul lor, ceea ce nu era chiar aşa de neadevărat.

— Tovarăşe instructor, i-am spus într-una din zile, oamenii aceştia nu se feresc de mine să ia câte o sacoşă cu grâu acasă, seara. Ce rost are atunci să stau mereu aici cu ei? Oricum nu le pasă!

— Vezi mata, dacă nu ai fi aici, ar lua mult mai mult!

Se raportau producţii cu mult mai mici decât cele reale, special pentru ca toată lumea să aibă de unde lua. Cel mai mult luau şefii. Era o ciupeală măruntă la nivel de simplu cooperator şi o afacere mare la nivel de conducere de C.A.P., aceasta cu acte în regulă. Prezenţa noastră acolo, pe tarla, nu era decât un paravan pentru ca afacerea să meargă strună şi toată lumea să fie mulţumită. Eram prea noi în funcţie pentru a cunoaşte ce se întâmplă cu adevărat şi asta le convenea tuturor de minune. Era şi o vorbă foarte populară: „Schimbarea şefilor, bucuria hoţilor”.

Fiecare zonă agricolă, în funcţie de fertilitatea solului şi de condiţiile meteo, trebuia să obţină o anumită recoltă. De la nivelul C.A.P.-urilor se făceau raportări şi era stabilită o anumită producţie. Producţia obţinută raportată era cu mult mai mică decât cea planificată. Atunci

intervenea preşedintele de Consiliu Unic agroindustrial, care era şi instructorul de partid. Acesta spunea:

— Lasă că ştim noi de ce daţi producţii atât de mici…!

Sigur că ştia, deoarece situaţia pe care o raporta în final se rotunjea frumos pe situaţia care era cerută de la judeţ. Şi noi, cei de la nivelul comunei, eram obligaţi să raportăm producţii ceva mai mari decât cele raportate de cei de la unităţile agricole. Datorită acestor „rotunjiri”, cifrele care ajungeau la judeţ erau mult mai mari decât cele reale. Se pare însă că primăriţa a aflat de la vicepreşedinte despre afacerile cu grâu care, odată date în vileag, au produs un adevărat cutremur soldat cu mutarea secretarei Tălmaş, a instructorului, schimbarea preşedintelui C.A.P.-ului şi a magazionerului. Şi cum întotdeauna cel mai mic plăteşte toate dandanalele, iar de un activist care să facă închisoare nu se auzise încă, condamnaţii au fost magazionerul şi şoferul, un ţăran care era mâna dreaptă a preşedintelui C.A.P.-ului.

ŢINUTA DECENTĂ OBLIGATORIE

De câteva zile era foarte cald. Soarele ardea nemilos încă de la primele ore ale dimineţii. Aveam o pălărie de paie luată în ultimul concediu de la Năvodari şi o rochie din pânză, subţire, cu bretele. Stăteam la umbră, la marginea pădurii. Îmi era teamă să intru în desiş unde era răcoare, pentru că nu ştiam niciodată când va veni „madam Tălmaş”, cum îi spuneau toţi. Într-adevăr, a venit şi în ziua aceea pe la ora 12: 30. Se pare că rochia roşie şi pălăria de pai nu puteau trece neobservate, aşa că m-a zărit chiar înainte de a opri maşina. Eram veselă şi aşteptam laude. I-am ieşit înainte zâmbitoare. Treaba mergea bine, iar vremea era excelentă pentru treierat. Câmpul era plin de lume şi de atelaje. Seara nu plecasem acasă şi mă ocupasem de mobilizarea carelor şi a elevilor. Scosesem elevii la adunat spice şi atelajele (carele) la adunat baloţii de paie. Eram mândră de activitatea din ziua aceea şi convinsă că mi-am îndeplinit toate sarcinile. Aşteptam laudele şefilor.

— Ce-i cu mata în halul ăsta, unde te trezeşti tovarăşa, la plajă? Nu vezi că bărbaţii, în loc să fie atenţi la muncă, se uită la dumneata cât de goală eşti?

— E vară, tovarăşa secretară, şi eu nu văd pe nimeni să se uite la mine, oamenii îşi văd de treaba lor.

— Te rog, nu fi obraznică! Dacă nu ai nimic să te acoperi, mergi şi te schimbă. Nu aşa trebuie să arate o activistă! Mă vezi mata pe mine despuiată şi colorată ca o sorcovă?

M-am uitat la secretara de judeţ şi, pentru prima dată de când o cunoşteam, i-am studiat cu atenţie îmbrăcămintea. Pe cap purta batic culoarea untului din mătase subţire, legat decent sub bărbie. Rochia din tercot albastră, cu mânecile lungi terminate cu manşetă, era încheiată cu nasturi albi până la gât. Singurul accesoriu cochet era guleraşul croşetat din fir de mătase, şi acesta asortat cu baticul. În picioare purta pantofi comozi de culoare deschisă, fără tocuri, deşi era scundă. Prin comparaţie, m-am simţit aşa cum spunea secretara, despuiată, şi mi-am acoperit obrajii aprinşi de soare, dar şi de ruşine.

Mă aflam la aproximativ 8 kilometri de satul unde era primăria. Acolo mai aveam câteva haine subţiri şi tricouri cu mânecă lungă. La ora aceea era cald, eram flămândă, încălţămintea avea tocuri înalte, iar până la şosea, unde puteam găsi o maşină sau o căruţă, era de mers. Am plecat cu un nod în gât şi nervoasă, iar când am ajuns la şosea, maşina fără secretară a trecut pe lângă mine în mare viteză, lăsând în urmă un nor gros de praf. O căruţă la care ţăranul înhămase cei doi măgari pe care îi avea în dotare a oprit lângă mine, iar nenea Ghiţă Sandu din Hoiţa m-a invitat să iau loc pe banca din faţă, lângă dumnealui. Când am ajuns în sat era târziu, eram epuizată şi supărată. M-am urcat în maşina poştei care tocmai trecea spre oraş, hotărâtă să plec şi să nu mă mai întorc vreodată la comună. Cu fiecare zi care trecea mă simţeam mai lipsită de libertate şi de intimitate.

A doua zi dimineaţă, când ceasul deşteptător a

început să sune, l-am oprit şi mi-am continuat somnul. Pe la ora zece, telefonul suna fără întrerupere. În cele din urmă am răspuns. Era instructorul, care, pe un ton ridicat, mi-a spus:

— Nu ai de gând să vii la comună?

— Dar sunt în comună, am minţit somnoroasă.

— Nu minţi, ştiu unde eşti! Ieri ai plecat cu maşina poştei, după ce ai defilat prin comună într-o căruţă trasă de măgari. Mi-a spus nenea Turuianu că erai îmbrăcată cu o rochie roşie şi aveai pe cap o pălărie care semăna cu o varză, că erai nervoasă şi i-ai spus că pleci şi nu mai vii înapoi.

— Sunt bolnavă, tovarăşe instructor!

— Nu-ţi va da nimeni concediu medical. Tovarăşa secretară Tălmaş răspunde de sănătate şi ea ştie tot ce mişcă prin spitalele din judeţ. Termină cu minciunile şi vino la comună, dacă nu vrei să o încurci rău, tu şi toată familia ta!

— Ce legătură are familia cu toate astea?

— Are, pentru că nu ai adus-o în comună!

Am mers la ieşirea din oraş şi „ca din întâmplare” a trecut o Dacie cu număr mic, care a oprit şi m-a dus până în faţa primăriei. Cel care conducea maşina nu a scos niciun cuvânt tot drumul şi nici banii pe care i-am oferit nu a vrut să-i ia. Aveam să aflu după un timp că fusesem adusă în ziua aceea la comună de către maiorul de securitate care răspundea de comună. Acesta era prieten bun cu părintele Domnescu şi cu preoteasa Frosica, unde înnopta adeseori.

RĂU CU SECRETARA, DAR MAI RĂU FĂRĂ EA

După terminarea campaniei de recoltare a păioaselor am aflat cu bucurie că vom avea şefi noi şi că am scăpat de tovarăşa Tălmaş şi de instructorul care o însoţea aproape mereu. Dar bucuria a fost de scurtă durată. Aveam să regret severitatea părintească a secretarei, după puţin timp. Noii şefi erau un secretar cu propaganda de la judeţ, un bărbat care arăta ca un domn veritabil, elegant, distins, parfumat, iar celălalt era fostul primar al oraşului de unde

veneam. Acesta din urmă era îmbrăcat sport, fuma într-una şi avea un aer blazat de activist uns cu toate alifiile.

Primisem notă telefonică să scoatem toate utilajele la adunat paiele de pe câmp. Era o acţiune ordonată de primul secretar, care promisese că va controla tot judeţul. În seara aceea nu am plecat acasă, ci am mers din casă în casă pentru a anunţa pe deţinătorii de atelaje să iasă la adunat baloţii şi paiele de pe câmp. A doua zi dimineaţă, pe câmp erau zeci de căruţe care adunau şi cărau paiele. Până la ora prânzului, zeci de elevi împreună cu profesorii au adunat spicele de grâu. După prânz, camioanele C.A.P.-ului i-au dus pe copii şi pe profesori la casele lor. Arşiţa era cumplită. Nu adia nicio boare de vânt. Tocmai mă pregăteam să stau jos la marginea pădurii, la umbră, când au apărut noii şefii cu Aro-ul. Mâncaseră undeva în sat, băuseră un pahar de vin vechi şi o cafea bună. Erau veseli, miroseau a usturoi, a ţuică şi erau puşi pe glume. Pană, fostul primar de la B., văzându-mă, îi spune instructorului fără nicio jenă, ca şi cum ar fi fost ceva firesc:

— Ce-ar fi să luăm fata asta şi să mergem până la camping, la şoseaua naţională? Servim o cafea, vedem un film… Acolo se vizionau de către şefi filme sexy, interzise pe vremea aceea, într-o rezervă numai de anumite persoane ştiută.

Gândul ex-primarului proaspăt instructor judeţean mersese cu mult mai departe de pretinsa cafea sau de film. Pe figura gălbejită din cauza tutunului flutura un zâmbet antipatic. Între timp, aproape toate căruţele plecaseră de pe deal. Aerul era de nerespirat, fulgere brăzdau cerul, iar nori negri veneau dinspre pădure. În câteva momente avea să înceapă furtuna.

— Te urci în maşină, tovarăşa Ţâru? întrebă activistul, fost primar de oraş, suflându-mi fumul în faţă.

— Nu mă urc, i-am răspuns, uitându-mă la cei patru bărbaţi necunoscuţi care tocmai plănuiseră unde vom merge până va trece ploaia.

S-au urcat în maşina care a înaintat câţiva metri. Începuse să plouă tare şi să tune. Stăteam nemişcată în

ploaie şi lacrimile îmi curgeau odată cu ea. După puţin timp maşina a oprit, iar noul instructor s-a dat jos şi, punându-şi mapa de plastic în cap, mi-a strigat într-un moment de trezire a conştiinţei de om:

— Hai, urcă, nu mai fi aşa speriată, că te ducem la comună.

— Nu mă urc, am spus tremurând şi înghiţindu-mi plânsul.

— Să nu spui că nu am insistat!

Devenise deodată foarte grăbit. S-a urcat în maşină şi în câteva minute autovehiculul puternic, de teren, a dispărut. Parcă înduioşată, ploaia s-a oprit pentru câteva momente, dându-mi răgaz să ajung la stâna de oi din apropiere. Am alergat până acolo. Ciobanul şi soţia lui văzuseră toată scena.

— De ce nu v-au luat şi pe dumneavoastră cu maşina, tovarăşa secretară? Ce oameni sunt şi ăştia, să lase o femeie în ploaie, a exclamat femeia necăjită, în timp ce îmi usca părul cu un prosop aspru cu miros de brânză.

De pe masa improvizată dintr-o scândură şi doi ţăruşi, de sub un ştergar, femeia a scos un boţ de mămăligă cu brânză de oi, un ou fiert şi o oală prinsă, nesmântânită. Mi-a spus cu glasul blând:

— Luaţi de mâncaţi şi apoi om vedea noi cu ce ajungeţi până în sat, iar de acolo vă ajută inginerul cu maşina sau găsiţi un tractor.

— Dacă mai staţi o oră, coborâm şi noi în sat. Puteţi merge cu noi.

Oamenii aceia cuminţi şi gospodari mi-au dat ceva uscat să mă schimb. Am adormit pe o bancă îngustă, acoperită cu un preş de coade. După ce s-a oprit ploaia, ţăranul m-a dus cu căruţa până în sat, de unde, cu un tractor, am ajuns la şoseaua naţională şi apoi acasă în oraş, pe înserat. În acea zi am regretat plecarea secretarei Tălmaş, care, deşi severă, mă apărase ca o mamă grijulie. Ea m-a ajutat să cunosc acea lume a satului despre care nu ştiam nimic şi mă păzise de obrăzniciile colegilor activişti cu funcţii mari. Mă crescuse, mă formase, iar acum trebuia

să mă descurc singură, să mă apăr, să mă maturizez în munca ce-mi fusese încredinţată.

SĂRBĂTOAREA ADORMIRII MAICII DOMNULUI

Căminul cultural era cam la o sută de metri de primărie, o clădire urâtă, veche şi părăginită. Aveam sarcina să o fac să arate bine şi să fie funcţională. Contabila mi-a spus că nu sunt bani pentru aşa ceva, că este vechi căminul şi s-ar putea repara numai dacă voi reuşi să fac rost de bani din diferite activităţi culturale. Simplă şi la îndemâna oricui, organizarea de baluri de către primărie era o soluţie rapidă de a face rost de bani. Până atunci aceste baluri erau organizate de către comoraşi, săteni tineri ce aveau rolul de a împăca muzica şi a o plăti. Tot ei se ocupau de masa muzicanţilor, care cereau şi multă băutură, precum şi de închirierea sălii Căminului Cultural de la primărie contra unei sume destul de modeste.

Contabila primăriei m-a încurajat să organizez balurile şi mi-a promis că va fi alături de mine. Dintr-un sertar pe care îl ţinea mereu încuiat, a scos bilete speciale pentru astfel de activităţi. A fost o idee foarte bună organizarea balurilor, deoarece am reuşit să strângem bani suficienţi pentru a repara căminul, făcându-l propice pentru spectacole, film şi alte activităţi. La primul bal am adus muzicanţii dintr-un sat învecinat. Ne-au cerut o mulţime de bani, erau beţivi şi obraznici şi făceau pauze lungi. La următorul bal am folosit staţia de amplificare şi magnetofonul achiziţionate prin grija fostului director de cămin. Eu o făceam pe DJ-ul, iar contabila, ajutată de operatorul de film, rupea biletele şi încasa banii. Acum când muzica nu ne mai costa nimic, suma câştigată era mai mult decât mulţumitoare. După ce am adunat suficienţi bani, am început lucrările de reparaţii la Căminul Cultural. Preşedintele de la cooperaţie şi inginerul de la ferma viticolă m-au dus cu maşina la un depozit de vinuri dintr-o comună învecinată, de unde am adus trei bidoane mari de vin pe care le-am dat meseriaşilor. Aceştia erau obligaţi să facă anumite munci pentru primărie, dar aveau

spatele acoperit de către secretarul primăriei (lucrau la casa acestuia) şi mă refuzau ori de câte ori îi chemam să lucreze.

Pe la mijlocul lunii august, căminul era reparat, văruit, scena care fusese începută era terminată, se înlocuiseră geamurile sparte, iar camera de pe hol am transformat-o într-un mic birou unde puteam sta liniştită, să-mi fac materialele pentru şedinţe. Pentru a putea începe activităţile în cămin, trebuia făcut curat, cărat molozul, şterse geamurile şi vopsite duşumeaua, uşile şi geamurile. Era multă treabă. În ziua aceea era pustiu pe strada principală, iar eu aveam nevoie de câteva femei care să mă ajute să fac curat în cămin. Am mers pe la porţi, dar nu era nimeni acasă.

— Unde au dispărut toate femeile astea, tovarăşa Pungă? am întrebat-o pe contabilă.

Când a văzut că nu vin la primărie, contabila m-a căutat la cămin să vadă ce fac. Ne împrietenisem cu ocazia organizării balurilor.

— Azi e sărbătoare! E Adormirea Maicii Domnului şi toată lumea e la biserică, mi-a spus femeia cu sfială.

— Nu mă ajutaţi să scot molozul? am întrebat-o cu glas plângăreţ, deşi eram sigură că mă va refuza.

— Nuuu, că am de făcut bilanţul, mi-a răspuns şi a dat să plece.

Când să iasă pe uşă, un cocoşel ţanţoş, pestriţ, a intrat în cămin şi se uita curios în toate părţile.

— Dacă tot nu vreţi să mă ajutaţi, hai, să prindem puiul ăsta şi să-mi faceţi ceva de mâncare. Mi l-a trimis Maica Domnului, am spus, convinsă în ignoranţa mea ateistă, păcătoasă, că aşa este.

Fără a-mi păsa că e sărbătoare sau că puiul acela era al cuiva şi că nu aveam dreptul să-l mănânc, mi-am pus planul ticălos în aplicare. Pe la ora 12, uitându-mă pe geam, am văzut grupuri de femei şi bărbaţi care veneau de la biserică. Se opreau în loc şi îşi făceau cruce. Pe geamurile deschise ieşea praf, semn că acolo cineva munceşte de zor. Pesemne contabila îi spusese deja

cumetrei, sora părintelui, de hărnicia mea.

— Iart-o, Maica Domnului, că-i rătăcită, sărmana, am auzit glasul unei bătrâne când tocmai mă pregăteam să arunc o găleată plină cu moloz pe geam.

Am mâncat friptura, din care contabila nu a vrut să ia nici măcar o bucăţică, pesemne nu voia să fie complice la fărădelegea mea, apoi am băut puţină cafea. Seara tot molozul era scos din sala de spectacole. Vecinii, ieşiţi în drum, aşa cum se obişnuia la ţară când era o sărbătoare mare, se uitau cum muncesc, dar nimeni nu a îndrăznit să vină să-mi spună că ar fi bine să nu fac treabă în acea zi, una dintre cele mai mari sărbători creştine.

CLIPE DE GROAZĂ

În fiecare an, cu ocazia sărbătorii de 1 mai, aveam câteva zile libere. Era mare bucurie, deoarece puteam pleca din localitate. Acest lucru era posibil dacă nu aveam ghinionul ca într-o astfel de zi să fiu pusă de securitate la sediul primăriei.

Plănuisem în acea primăvară să mergem la socri, undeva într-o comună din apropierea Bucureştiului, care era înconjurată de păduri. Era primăvară şi codrul abia era înfrunzit. Am vorbit din timp cu un cioban să-mi aducă doi miei contra cost şi o roată de caş proaspăt. Odată ajunşi la ţară, la socri, voiam să facem un grătar şi să ne simţim pentru câteva ore o familie adevărată şi fericită. O cunoştinţă s-a oferit să ne ducă până acolo cu maşina personală. Am pus în portbagajul maşinii carnea, caşul şi ce mai era necesar pentru grătar şi am plecat bucuroşi de mini-concediul care ne aştepta, lăsând toate grijile în urma noastră.

Ştiam că legea nu permitea tăierea mieilor şi nici trecerea cu animale sacrificate dintr-un judeţ în altul, dar speram că norocul va fi de partea noastră şi miliţienii de la circulaţie vor sta şi ei pe la casele lor, la un grătar şi la o bere. Până la intrarea în Bucureşti, pe şoseaua de centură, nu am fost opriţi de nimeni şi bucuria noastră creştea pe măsură ce ne apropiam de localitatea unde locuiau socrii.

— Trageţi maşina pe dreapta şi deschideţi

portbagajul, a spus miliţianul care ne-a apărut în faţă când ne aşteptam mai puţin. Ne-am privit unii pe alţii. „Până aici ne-a fost!”. Unul dintre miliţieni controla portbagajul, iar celălalt solicita acte pentru mieii sacrificaţi.

— Dacă nu aveţi acte, carnea se confiscă şi veţi primi amendă. A cui este carnea?

— A noastră, a răspuns soţul.

Sacul de plastic cu mieii a fost aruncat în maşina miliţiei. Ne-a fost dat un proces verbal pe care l-am pus necăjită în geantă fără a-l citi atunci. Când am citit mai târziu, am constatat că era doar o amendă de circulaţie. Nu scria nimic despre miei. Tăcuţi, am continuat drumul spre destinaţie. Abia atunci am observat că cerul era acoperit cu nori cenuşii. Atmosfera era apăsătoare, fără însă a fi rece.

— De ce ne-au luat miliţienii carnea? a întrebat Mişu revoltat.

— Nu e voie să tai miei şi nici să-i duci în alt judeţ, i-a răspuns şoferul.

— Îi mănâncă ei şi copiii lor, de aceea ni i-au confiscat.

La intrarea în comuna unde locuiau socrii, era altă maşină de miliţie şi alţi miliţieni care opreau toate maşinile ce intrau în localitate.

— Mama lor de tablagii! Să vedeţi că ăştia ne iau caşul, a şuierat printre dinţi Ghiţă, nervos.

— Coborâţi cu toţii din maşină. A avut loc o explozie la un reactor nuclear, la Cernobîl, la „fraţii noştri” ruşi. Va trebui să luaţi aceste pastile cu iod pentru a nu fi afectaţi de radiaţii. Să staţi zilele acestea mai mult în casă şi să nu consumaţi lapte de vacă sau verdeţuri de prin grădină.

Am înghiţit pastilele, apoi am urcat în maşină. Din bucuria ce o avusem la plecarea de acasă nu a mai rămas nimic. Vremea era posomorâtă, şi nu ne aşteptau decât două zile de stat în casă. Teama de un duşman fioros şi invizibil a pus stăpânire pe noi.

O NOAPTE CUMPLITĂ

Trecuse un an de când eram la ţară, era în luna

august a anului 1986. Primisem dispoziţie de la Comitetul Judeţean să fac panouri în centrul comunei până la ieşirea din sat. Panourile trebuiau să arate bine şi să prezinte creşterile din economia comunei. Alte panouri erau necesare pentru lozinci laudative la adresa partidului, precum şi pentru a ilustra realizările din agricultura socialistă a judeţului, şi a ţării. Textele le primeam de la secţia de propagandă a Comitetului Judeţean de partid. Existenţa acestor panouri în toate comunele era obligatorie şi foarte urgentă. Purta numele de propagandă vizuală şi era în exclusivitate sarcina mea.

Economisisem o parte din banii din încasările de la baluri după terminarea igienizării şi dotării cu bănci a căminului cultural. O parte din panouri le-am scris şi pictat eu, dar pentru cele din centrul comunei am adus un pictor de la o fabrică din oraş, care a stat ziua şi noaptea să câştige un ban în plus pentru el şi familia sa. Îşi adusese fetiţa, care avea aceeaşi vârstă cu fiul meu (nu avea cu cine să o lase) şi care mergea cu mine peste tot. Prezenţa ei îmi alina dorul de copilul meu, lângă care nu aveam aproape deloc timp să stau. Noaptea o luam la mine la bloc, unde îi dădeam să mănânce şi dormea cu mine.

Fusese o zi fierbinte de august. Odată cu venirea serii, cerul s-a acoperit de nori negri şi a început o furtună cu tunete şi fulgere, cum nu mai văzusem niciodată. Am stat până după ora unsprezece noaptea lângă pictorul care îşi făcea treaba. Când copilul a spus că îi este somn, am plecat spre casă. Tuna, fulgera şi era întuneric. Cu fetiţa de mână am alergat spre blocul unde locuiam. Curentul era întrerupt, şi numai fulgerele brăzdau ameninţător cerul. Pe întuneric, am urcat scările şi am ajuns în cameră. Nu am apucat să aprindem o lumânare când pământul a început să se clatine, iar peretele lângă care era patul s-a prăvălit peste acesta. Prin golul lăsat de peretele care s-a dislocat a năvălit noaptea. Am strâns în braţe copila speriată. Îmi era teamă, deoarece nu ştiam dacă nu va urma un cutremur şi mai puternic. Eram convinsă că voi muri acolo, în blocul acela construit parcă doar din nisip.

Am realizat preţ de câteva secunde că strângeam la piept copilul cuiva aproape necunoscut, în timp ce copilul meu era singur în oraş, în apartamentul de la etajul şase. Soţul mă anunţase că lucrează în acea noapte. Brusc, la fel cum începuse, cutremurul a încetat, dar un zgomot ca de tunet îndepărtat s-a mai auzit câteva minute după aceea. Am ieşit pe uşă, vrând să cobor împreună cu copilul înfăşurat într-o pătură, dar scările nu mai erau. În locul lor era o grămadă de moloz din care încă ieşea praf. Cei câţiva locatari din bloc strigau disperaţi după ajutor. La scurt timp au apărut câţiva vecini cu scări lungi şi ne-au ajutat să ieşim din imobilul distrus de seism.

ANIVERSARE UNICĂ

În urma cutremurului, Căminul Cultural, proaspăt văruit şi reparat, şi-a arătat din nou vârsta în crăpăturile care au brăzdat pereţii abia cârpiţi. Pentru că se apropia festivalul concurs inter-comunal, am acoperit cu ipsos crăpăturile şi am dat cu var pe deasupra. Încercarea mea de a face ca acest cămin să arate cât de cât normal a eşuat. Era necesară construirea unui un cămin nou.

În fiecare an se organiza în cadrul festivalului „Cântarea României” manifestarea intitulată „Căminul Cultural, centru de cultură şi civilizaţie”. Aceste activităţi erau susţinute de către tinerii, cadrele didactice, specialiştii din comună şi de către noi, cei de la primărie.

Dacă până atunci toată lumea mergea în centru, lângă magazin, să stea de vorbă, tineretul şi femeile, iar bărbaţii să bea ceva la restaurant şi să afle noutăţile, acum tineretul începuse să vină şi la Căminul Cultural. Căminul devenea astfel locul unde, seară de seară, ne adunam, făceam repetiţii, cântam, dansam. Se legau prietenii durabile, iar cei singuri nu mai erau singuri. În fiecare seară la cămin erau activităţi. De două ori pe săptămână se dădeau filme. Eram mereu în mijlocul celor tineri şi al intelectualilor comunei, iar actorul de la teatrul din oraş, venit să ne ajute, atrăgea ca un magnet domnişoarele din comună, care nu lipseau de la nicio repetiţie. Unele veneau doar de dragul lui. După ce se terminau repetiţiile, actorul

cânta muzică folk la chitară şi noi îl acompaniam.

A fost o perioadă rodnică, de armonie, de înţelegere şi de bucurie. Aveam o relaţie bună cu toată lumea, iar şefii mă apreciau şi închideau ochii când uneori ajungeam mai târziu la comună, lunea dimineaţă în mod deosebit, sau în zilele de iarnă cu zăpadă multă. Nu aveam duşmani, toţi eram prieteni. În serile lungi de iarnă, mulţi doreau să meargă undeva să socializeze, astfel încât revigorarea activităţii culturale a fost benefică tuturor. În cele două ore, seara, când era curentul întrerupt, la lumina lumânărilor sau a lanternelor, tinerii se îmbrăţişau, iar nevestele învăţau gustul trădării. Întreruperea curentului era întâmpinată cu chicote de râs şi cu ţipete. Şi cum tineretul ştie să facă plăcut şi un lucru neplăcut, pana de curent era aşteptată cu bucurie de toată lumea. Pe întuneric, oamenii se simţeau cu mult mai liberi. Medicul veterinar venea uneori cu chitara. Era întâmpinat de fiecare dată cu aplauze. Cânta melodiile lui Gabriel Dorobanţu. Semăna destul de bine cu acesta. Fredonam refrenul binecunoscut „Hai, vino iar în gara noastră mică/ Priveşte-mă să vezi cât mi-e de frică…”

Marea sărbătoare se apropia cu repeziciune. Toată lumea nu vorbea decât despre evenimentul cultural. Căminul a fost măturat, iar duşumeaua a fost dată cu motorină pentru a fi dezinfectată şi proaspătă, geamurile şterse, scena terminată şi cortina grea, din catifea, instalată. Pereţii cârpiţi au fost acoperiţi de covoare aduse de prin sate. Cu ocazia festivalului se organiza şi un concurs de ţesături. Covoarele şi cusăturile specifice locului, lucrate manual de localnice, aveau etichete cu numele satului, vechimea şi lucrătoarea care le-a executat.

Festivalul ce se organiza de câţiva ani era o competiţie între comune învecinate şi avea drept scop promovarea valorilor autentice şi a talentelor locale, valorificarea şi conservarea tradiţiilor. Ziua în care a avut loc festivalul a coincis cu ziua mea de naştere. În ziua aceea, satul reşedinţă de comună era asemenea unui furnicar. Era multă lume, cu precădere tineri din cele două

comune, dar şi din sate mai îndepărtate. Toată lumea voia să vadă spectacolul pregătit de un actor de teatru, dar în mod deosebit brigada de agitaţie satirică al cărei text era foarte reuşit şi unde erau ironizate anumite aspecte negative din comună. În brigadă aveam şi eu un rol. Au fost aduşi şi artiştii populari „Damele" din satul Cocârţ şi fanfara dintr-o comună învecinată. Aceasta urma să cânte şi la balul organizat pentru tineret după spectacol. Hotărâsem ca intrarea la bal să fie de data asta liberă. Toată comuna s-a adunat la Căminul Cultural, care devenise centrul viu al satului. Spuneau bătrânii că niciodată nu se adunase atâta lume în locul acela. Peste tot răsuna de cântece şi de glasuri vesele. Oaspeţi de seamă de la Judeţeana de Cultură au poposit cu puţin înainte de începerea spectacolului. Au luat loc la masa din faţă, special pregătită pentru ei, după ce cu greu miliţienii le-au făcut loc prin mulţime. A fost un spectacol pe cinste, aplaudat îndelung de săteni şi de oaspeţi. După ce spectacolul s-a terminat şi ultimii spectatori au părăsit sala, câteva femei au pus pe margini băncile, au măturat sala şi au aerisit. În scurt timp mesele s-au umplut cu bucate tradiţionale. Fripturi, cârnaţi, sarmale, cozonac şi prăjituri pentru oaspeţi şi pentru toţi acei care contribuiseră la reuşita acestei acţiuni. Când am intrat în sală, locurile la mese erau ocupate. Nu ştiu cine le spusese oaspeţilor că este ziua mea de naştere. Câţiva bărbaţi, printre care şi soţul, m-au apucat de braţe şi m-au aruncat în sus în timp ce cântau „Mulţi ani trăiască! Mulţi ani trăiască! La mulţi ani!"

Spre seară unii au plecat spre oraş, alţii au rămas să petreacă la restaurantul din centrul comunei, unde tocmai se adusese şampanie. Cei mai mulţi au încins horele la bal, care se întindeau din cămin până în centrul comunei la restaurant. La căminul cultural a fost montat magnetofonul şi staţia de amplificare, iar în centru cânta fanfara. Petrecerea a continuat până noaptea târziu. Tot ce s-a petrecut în acea zi a confirmat vorba poetului, care spune că: *„Românul nu vrea câmpuri fără flori/ Zile lungi şi triste*

fără sărbători”.

„CE-AR FI SĂ NU MAI FIM AŞA SUPUSE?”

Îmi plăcea munca pe care o făceam, îmi oferea satisfacţii. Mă înţelegeam bine cu toată lumea. Şefii mă apreciau, erau mulţumiţi de activităţile mele. Nu mă mai trimiteau pe teren la agricultură, despre care oricum nu cunoşteam nimic. Mi se permitea să fac orice activitate care ar fi putut aduna oamenii într-un cadru decent pentru petrecerea timpului liber. De la judeţ primeam mereu direcţionări, dar aveam şi puţină libertate de acţiune în activitatea culturală. În scurt timp, făceam concurenţă serioasă crâşmei din centrul comunei, care, până mai ieri, fusese singurul loc unde oamenii se puteau aduna. Deosebirea era că aici, la Căminul Cultural, nu se bea. Se cânta, se dansa, se glumea şi se legau prietenii. Organizam baluri aproape în fiecare săptămână. Aduceam bani în fondul primăriei pentru dotarea căminului. Ajutată de contabilă, am reuşit să avem ceva bani pentru cheltuieli necontabilizate. Astfel, puteam să cumpăram câte un pachet de cafea sau o cutie de ness care serveau protocolului din primărie.

Aveam o relaţie bună şi cu profesorii navetişti. Eram fraţi de suferinţă pe drumul din şi spre comună. Primăriţa era puţin invidioasă pe succesul pe care îl aveam şi pe popularitatea de care mă bucuram. Adeseori mă certa, ameninţându-mă cu

„Raportarea” la judeţ, motivând că ajung târziu la serviciu, dar amâna mereu. Nu avea suflet rău. Pe deasupra era şi o fire veselă, mereu pusă pe glume. Nu-mi spunea nimic despre activitatea ei, nu mă lua cu ea pe teren. Mi-ar fi plăcut să merg. Era mereu invitată la mese şi, adeseori, când venea de pe teren, mirosea a usturoi şi a ţuică, era veselă şi punea în dulap o sacoşă grea. Nu-mi dădea nimeni nimic, căci eram doar o secretară cu propaganda şi nu semnam documente, nici nu aveam influenţă când se lua o hotărâre. Mă încerca uneori regretul că nu primesc nimic şi trebuie să cumpăr orice produs alimentar. O bârfeam deseori pe primăriţă,

încurajată din plin de contabilă. Aceasta, cu diplomaţie, mă trăgea de limbă să afle şi cele pe care nu le putea afla ascultând pe la uşi sau citind corespondenţa imediat ce plecam pe teren. Avea cheie de la biroul nostru şi putea intra oricând voia. Nu râvneam locul primăriţei, dar aş fi vrut să împărţim nu doar munca, ci şi atenţiile pe care ea le primea. Datorită prea bunei sale înţelegeri cu vicele şi plecărilor dese pe teren împreună cu acesta, prin sat au început să circule tot mai mult vorbe şi bârfe despre moralitatea celor doi. Se spunea în şoaptă că vicele ar ieşi dimineaţa foarte devreme din blocul unde locuia primăriţa şi că ar petrece nopţile împreună. Se vorbea mult despre aceasta, dar pe cei doi nu păreau să-i deranjeze bârfele câtuşi de puţin.

Pe când primăriţa încă mai locuia în apartamentul de la blocul din centrul comunei, nişte tineri s-au urcat pe balcon într-o noapte. I-au pândit ore în şir pe cei doi conducători ai comunei. Tinerii se jurau cu mâna pe inimă că i-ar fi văzut într-un moment de tandreţe, sărutându-se.

Când, într-un târziu, i-au ajuns la urechi vorbele care circulau prin comună, primăriţa s-a mutat de la bloc într-o casă. Era vechea clădire a postului de miliţie, vizavi de cea nouă. Această clădire aparţinea primăriei. Primăriţa şi-a zugrăvit două camere în care s-a instalat, lăsându-mă pe mine să locuiesc în apartamentul de la bloc pe care l-a eliberat. În casa aceea era mai izolată şi avea mai multă intimitate. Într-o zi, neavând chef de treabă, ne-a invitat la ea acasă să bem o cafea.

— Tovarăşa Teodora, tovarăşul viceprimar, astăzi nu am chef să muncesc şi vă invit la mine acasă la o cafea.

Era o zi umedă de noiembrie. În casa de curând aranjată era foarte cald şi plăcut. Lângă ceştile de cafea a apărut o farfurie cu seminţe uriaşe de floarea soarelui şi vin nou din struguri tămâioşi. Ne simţeam bine în această mică şi amuzantă neascultare. N-a trecut nicio jumătate de oră şi telefonul a început să sune neîntrerupt.

— Nu răspundem la telefon, a spus hotărâtă primăriţa.

După câteva minute Aro-ul de la Consiliul Unic a oprit în faţa porţii. Instructorul a coborât şi a început să bată în uşă. Noi râdeam cu mâinile la gură. A bătut ce a bătut, iar apoi a plecat. Odată maşina plecată, primăriţa a spus râzând:

— Uneori trebuie să faci aşa cum fac şi ei. Ia să mai punem un lemn pe foc!

Se pare că nu a fost o idee prea bună. La doar câteva minute, maşina era din nou în faţa porţii. De data aceasta instructorul era de-a dreptul furios. Bătea cu picioarele în uşa subţire. Văzuse fumul ieşind pe coş, de după copacii unde oprise maşina pentru a ţine sub observaţie casa. În cele din urmă a coborât din maşină şi a venit iar la uşă:

— Dacă nu ieşiţi imediat din casă, vă scot cu miliţia, a spus furios din cale afară.

Încercarea de a-l pofti şi pe el la seminţe, la cafea şi la un pahar cu vin – a eşuat. Cu greu s-a calmat şi l-am convins să nu ne spună la şefii cei mari. Cum între funcţia de instructor şi de codoş-şef nu era nicio deosebire, promisiunea era valabilă cel mult douăzeci şi patru de ore, în cel mai fericit caz.

AM PRIMIT APARTAMENT ÎN BLOCUL DIN COMUNĂ

Anul următor primăriţa a fost trimisă să dea examen la Ştefan Gheorghiu, academia de studii superioare pentru formarea cadrelor de conducere ale partidului. A luat examenul şi multe dintre atribuţiile ei îmi reveneau atunci când mergea la pregătire sau la examene. Lipsea câte două săptămâni, timp în care îi preluam atribuţiile. Astfel, îmi creştea autoritatea în faţa sătenilor şi puteam să-mi dovedesc calităţile organizatorice. Plecarea mea în fiecare seară acasă devenise imposibilă.

Iarna geroasă şi uscată a trecut şi a venit primăvara secetoasă şi sărăcăcioasă. Mă obişnuisem cu locurile, începusem să cunosc oamenii, iar mutarea în apartamentul de la bloc, unde locuise primăriţa, îmi asigura un minimum de confort în serile când, din cauza vremii sau unor sarcini de partid, seara nu puteam pleca acasă. De asemenea,

puteau să mă viziteze soţul şi copilul, care aveau unde rămâne peste noapte.

Blocul din centru fusese construit pentru a asigura necesarul de locuinţe pentru specialiştii din agricultură şi cadrele didactice repartizate în comună. Construirea unui bloc de locuinţe şi a unui spaţiu comercial la parterul acestuia a fost o investiţie bună. Doar calitatea lucrărilor de construcţie a fost îndoielnică. După puţin timp de la construire, imobilul avea tencuiala căzută şi se vedea cât de mare economie se făcuse la ciment, nu şi la nisipul care se găsea din belşug destul de aproape. Coincidenţă sau nu, inginerul care se ocupa de lucrări tocmai îşi construia o vilă, care era puţin mai mică decât blocul, dar mult mai solidă decât acesta.

După puţin timp de la instalarea în apartament, la ferma viticolă au venit două absolvente de liceu agricol, pe care le-am luat să stea cu mine, căci nu aveau unde locui. Seara când veneam acasă, uneori găseam ceva de mâncare gătit de fetele care erau vesele şi cuminţi. Era urât apartamentul, nu aveam decât un pat, o masă, un scaun pe care îmi puneam hainele, dar era bine că nu mai deranjam pe nimeni şi puteam veni sau pleca fără a depinde de cineva. Fetele făceau focul şi în camera mea, astfel încât găseam căldură când ajungeam seara de pe teren înfrigurată şi obosită. În vacanţă, Mişu, fiul meu, stătea la mine, se simţea bine şi era liber.

Aduceam apă împreună cu cele două fete, de la o fântână destul de îndepărtată şi umpleam două butoaie din plastic. Făceam întotdeauna economie la apă.

UN TRAI INVIDIAT

Puţin câte puţin, din orăşeanca elegantă, îngrijită şi delicată, aşa cum eram până să încep această muncă, am devenit asemenea ţăranilor în mijlocul cărora lucram. Eram neglijentă, purtam haine largi, comode şi cizme de cauciuc, mă spălam superficial într-un lighean. Când ajungeam în oraş şi vedeam cunoştinţe sau foşti colegi de serviciu, nu ştiam cum să mă ascund. Îmi era ruşine de felul cum arătam. Atitudinea mea era înţeleasă greşit de

către aceştia. Eram considerată „ajunsă” şi foarte îngâmfată.

Nu mă mai simţeam bine în oraş, nu aveam mulţi prieteni, iar foştii colegi erau distanţi şi invidioşi din cauza atmosferei şi condiţiilor din ce în ce mai grele din fabrică, unde căldura iarna şi aerul condiţionat vara fuseseră tăiate, comenzile se diminuaseră, salariile erau mici. Curentul electric se întrerupea şi erau trimişi acasă zile în şir, iar apoi chemaţi să lucreze noaptea, când era consumul mai mic de curent electric. Lupta zilnică pentru aprovizionare era cumplită, nu se mai găsea nimic prin magazinele care erau mai tot timpul goale. Pâinea, uleiul, făina şi zahărul se dădeau pe cartele. Cozile la lapte, la carne sau la alte produse alimentare erau nesfârşite. În blocurile insalubre şi reci, urât mirositoare, era frig, era întuneric şi era foame. Despre apă caldă aproape nici nu putea fi vorba. O dată pe săptămână, dacă ajungeam acasă, făceam duş cu apă din calorifer. Apa aceasta era când prea fierbinte, când era amestecată cu păcură şi nu putea fi folosită la spălat. Lupta cu greutăţile vieţii de zi cu zi era cumplită, iar oamenii erau tot mai nemulţumiţi şi mai furioşi. Nu ştiam aproape nimic despre starea de spirit a celor mulţi. Timpul petrecut în oraş era scurt şi nu mă întâlneam aproape cu nimeni dintre cei pe care îi cunoşteam.

Mă învârteam în lumea aceea închisă a celor oarecum privilegiaţi, care puteau cumpăra produse alimentare: carne, ouă şi lactate direct de la producător şi mai primeam şi două batoane de salam pe lună. Cunoşteam multă lume din cercul puterii, dar prieteni nu aveam aproape deloc. Pentru cei mai mulţi dintre foştii mei colegi, poziţia mea socială era de invidiat datorită faptului că nu eram nevoită să-mi pierd cea mai mare parte a timpului la rânduri, pentru procurarea celor necesare traiului de zi cu zi.

VITREGIILE NATURII – SECETA

A venit altă vară fierbinte şi secetoasă. Soarele ardea nemilos, iar ploile lipseau aproape cu desăvârşire. Erau

semne de sărăcie, cu toate că bieţii ţărani îşi făcuseră lucrările de întreţinere a culturilor. Doar prin locurile unde se iriga avea să se facă porumb. O ploaie scurtă, cu piatră, venită ca din senin, a distrus şi bruma de recoltă irigată spre disperarea tuturor. Secretarul Ţăpoi într-una din zilele în care a poposit la primărie ne-a spus mai în glumă, mai în serios:

— Măi, tovarăşi, aţi auzit de icoana aceea de la Poieni, care aduce ploaia?

— N-am auzit, i-am răspuns mirată.

— Trimiteţi pe cineva să vorbească cu popa de acolo să aducă icoana, să vă trimită Dumnezeu ploaie, că muriţi de foame.

Secretarul era glumeţ, dar şi cu toane, aşa încât niciodată nu ştiai dacă vorbeşte serios sau glumeşte. Am luat-o ca pe o glumă recomandarea cu icoana. La următoarea vizită, deşi nu căzuse niciun strop de ploaie, nu a mai amintit nimic despre icoana de la Poieni făcătoare de minuni.

Zadarnic ni se tot cereau situaţii optimiste pentru producţiile de cereale. Câmpul era pârjolit de arşiţă, fâneţele aveau şi ele iarba uscată. Animalele mureau de foame şi în stomacul lor, când le tăiau sătenii găseau doar pământ. În urma acestei situaţii aproape disperate conducerea judeţului a hotărât să trimită ţăranii la cules de grâu, cartofi, porumb în Insula Mare a Brăilei şi la cosit iarbă pentru animale. Aveam sarcina să umblăm din casă în casă. Întocmeam liste cu acei care urmau să meargă acolo pentru două sau trei săptămâni.

Ţăranului nu-i place să plece din satul lui. Era valabil şi pentru cei din comuna Fundoaia. Oamenii erau destul de neprietenoşi când era vorba de anumite schimbări. Această hotărâre, ce fusese gândită pentru a salva oamenii şi animalele de la înfometare, a fost o măsură nepopulară, rău primită de către localnici. Umblând din casa în casă, am aflat cu uimire că acei oameni care păreau foarte săraci, aveau rezerve de cereale pentru ei şi animale asigurate pentru cel puţin trei ani, chiar dacă nu ar fi

primit niciun bob de la C.A.P., iar mulţi dintre ei, deşi nu aveau salarii, aveau şi bani la C.E.C. sau la saltea, din vânzarea animalelor şi a produselor din gospodărie.

În satul Iazu Morii am intrat în curtea unui gospodar. În spatele casei avea mai multe stoguri uriaşe de fân. Când stăteam de vorbă cu gospodarul, am văzut cu uimire cum ieşea din stog o ţeavă metalică ce semăna cu o ţeavă de tun. Pentru a nu-l supăra pe gospodar nu am spus nimic, dar odată ieşiţi din curte am exclamat:

— Oameni buni, mi s-a părut mie sau omul ăsta avea un tanc în stogul de fân?

— Are şi nu e singurul. Au rămas de pe vremea războiului. Nu mai spuneţi la nimeni ce aţi văzut, m-a rugat vicele, care mă însoţea. Lăsaţi-i în pace. Sunt porniţi majoritatea împotriva noastră, că le cerem să contracteze produse cu statul şi sunt nemulţumiţi de felul cum sunt plătiţi pentru munca prestată în C.A.P.

Trebuia să găsim un număr însemnat de oameni din fiecare sat pentru a-i trimite la recoltat în alt judeţ. Nu era o treabă uşoară. Adeseori nu eram primiţi nici măcar în curte şi ni se vorbea răstit. Alteori eram insultaţi, huiduiţi. Uneori haite de câini tăbărau pe noi la intrarea în sat. Erau câinii gospodarilor lăsaţi special liberi pentru a ne pune pe fugă.

— Nu merg, cucoană, nu merg! Ce-or să-mi facă ăştia de la partid, dacă nu mă duc la muncă în Lunca Mare a Brăilei? O să-mi ia sapa din mână sau caii de la bicicletă? Să nu mai veniţi la poarta mea!

Aproape zilnic primeam astfel de vorbe în faţă şi multe înjurături pe la spate. Doar cu mine îşi permiteau să vorbească aşa. De primăriţă, de vice şi de secretar le era teamă. Până la urmă s-au completat listele cu cei trei sute de oameni din comună. Grupul trebuia însoţit în gara din B. De aici, oamenii urmau să plece cu trenul de Galaţi, iar apoi să fie preluaţi şi urcaţi în maşini. Ajunsă în gară cu o oră mai devreme, tremuram de frig pe peronul gării, cot la cot cu grupul de ţărani pe jumătate beţi. Aceştia se încălzeau sorbind din sticla de băutură pe care o aveau în

sacoşă. La o oră stabilită trebuia să mergem într-un birou de protocol de la C.F.R., cu tabelele nominale, pentru a ridica foile de drum ale celor care urmau să plece la muncă. Biroul era încălzit, iar şefii stăteau relaxaţi la o gustare, cu o cafea fierbinte în faţă şi cu pachetul de Kent pe masă. Evident că nu lipsea paharul de tărie. Secretarul cu agricultura povestea impresii din recenta vizită în America, din care tocmai se înapoiase. Eram vânătă de frig şi aveam picioarele îngheţate. M-am apropiat de caloriferul încins pentru a mă încălzi puţin. Secretarul cu agricultura de la judeţ, când a văzut că nu ies pentru a-şi continua povestirile deocheate, m-a întrebat oarecum nervos:

— Mai ai ceva de spus, tovarăşa?

— Nu, dar am îngheţat şi mă încălzeam puţin.

— Lasă că te încălzeşti în tren. Mergi şi stai cu oamenii pe peron să nu se apuce de băut şi să facă scandal.

L-am privit revoltată pe secretarul care s-a făcut că nu observă privirea mea. Am ieşit, trântind uşa grea după mine.

Despre această acţiune, care era o „dovadă vie a grijii şi dragostei pe care Nicolae Ceauşescu şi Elena Ceauşescu o purtau pentru ţărănimea muncitoare” s-au scris multe pagini în ziarul judeţean de pe vremea aceea. Acţiunea avea să eşueze după doar o săptămână, dar despre aceasta nu a scris nimeni. Telefonul suna întruna la primărie pentru a ne spune să ne luăm acasă oamenii, care se ocupau doar de furat produse pe care le schimbau pe băutură. Instructorul şi activistul se frământau pe cine să trimită acolo să-i supravegheze, să nu mai fure. De fiecare dată când se discuta, activistul spunea:

— Ce-ar fi să trimitem primăriţele acolo?

Între mine şi acest personaj era un continuu schimb de replici acide. I-am răspuns:

— Ce-ar fi să mergeţi dumneavoastră acolo, că tot nu faceţi nimic concret?

— Obraznică eşti! Am să te raportez la primul secretar!

Nu mă raporta niciodată, pentru că primul secretar nu-l avea de bine şi asta o ştia toată lumea. Am fost nevoiţi să organizăm aducerea oamenilor înapoi la comună. Totuşi, toamna târziu, toţi cei care aveau animale şi copii mulţi au primit cereale şi furaje suficiente pentru a putea trece iarna cu bine.

CELE DOUĂ ICOANE

Ţăranii care aveau animale în bătătură erau obligaţi să contracteze cu statul o parte din produsele obţine: carne, ouă, lapte, lână. Preţurile pe care le primeau erau mai mici decât cele de pe piaţa liberă, de aceea fiecare căuta să facă contract pe cât mai puţine produse. Bovinele erau înregistrate încă de la fătare sau atunci când erau cumpărate din târguri. Cel mai greu pentru noi era să faci contracte la porci şi acestea să fie şi onorate. Când au văzut că nu reuşim să contractăm porcine cu populaţia, şefii de la judeţ au dat dispoziţie ca toţi cei cu funcţie de conducere din comune să crească un porc de cel puţin optzeci de kilograme, pe care să-l predea la achiziţii.

Primăria avea gospodărie anexă unde creştea purceii. Cei care făceau contract primeau câte doi purcei. Am luat în serios sarcina primită şi m-am hotărât să iau doi purcei şi să-i cresc: unul pentru mine şi unul pentru contract. Am făcut un coteţ în spatele locuinţei primăriţei şi ne-am instalat purceii. Ca un făcut, porcii care erau pentru contract mâncau bine, erau sănătoşi şi creşteau văzând cu ochii, iar ai noştri erau slabi şi urâţi. Când a văzut asta, primăriţa s-a hotărât să taie porcul cel gras şi să spună că a murit, iar când va fi să predea, să-l predea pe cel slab. Când s-a împlinit de predat porcii, al meu era cel mai gras şi mai frumos. Toţi ceilalţi erau ca vai de ei. În ziua aceea, când am predat aşa frumuseţe de porc la achiziţii, demonstrând că se poate creşte un porc pentru stat chiar şi de către un navetist, mi-am pierdut mulţi prieteni, dacă nu chiar pe toţi. Această lipsă de solidaritate din partea mea, cu refuzul ţăranilor de a creşte porci pentru achiziţii, nu a fost bine primită de către săteni.

— Proastele astea de primăriţe, aşa cum ne spuneau

ţăranii, nu au ce mânca şi dau porc la achiziţii!

Am tăiat celălalt porc şi l-am făcut şunci, cârnaţi, pastramă şi tobă. Nu era gras, dar se făcuse mare şi era suficient pentru familia mea. O parte din afumături le-am dus la oraş şi le-am pus pe balcon. Vecinii de la blocul de vizavi, foşti colegi de serviciu, priveau cu invidie şuncile de pe balconul meu. Într-o noapte de sâmbătă spre duminică, când soţul era la ţară, nişte copii de la etajul superior mi-au „pescuit” o mare parte dintre şunci şi cârnaţi. Am fost mâhnită, dar când îi întâlneam pe scări mă făceam că nu ştiu nimic, gândindu-mă câtă foame aveau bieţii copii, dacă au fost nevoiţi să fure carne din balconul meu.

Joia sau marţea venea o maşină şi prelua bovinele bătrâne sau accidentate, plătindu-le ţăranilor destul de bine. Într-o astfel de zi, am cunoscut-o pe tanti Maria, de la Boiereasca, şi apoi pe nenea Culai şi pe fiica lor, Sofia, stabilită în Germania. Femeia a intrat timid pe uşă şi, cu lacrimi în ochi, crezând că eu sunt primăriţa, mi s-a adresat:

— Vă rog, doamna primăriţă, să mă ajutaţi să dau şi eu viţica la achiziţii că e neleapcă (nu dă lapte) şi beteagă!

— Păi, du-te şi o predă, tanti, că e maşina în centrul comunei!

— Offff, vin de cinci săptămâni cu ea şi nu vrea să mi-o ia că e prea slabă, iar eu nu am ce face cu vita în bătătură. E puţin şchioapă, dar mi-e milă să-i rup piciorul, aşa cum fac unii ca să le poată preda sau tăia. Vă rog tare mult să mă ajutaţi, mi-a spus, lăsându-mi pe masă o pungă din plastic, colorată, din care ieşea un miros plăcut de săpun Fa.

— Bine, am să te ajut, dacă o să vrea achizitorul. Hai, să mergem!

Şi-a luat viţica slabă din curtea primăriei unde o lăsase. Am mers împreună la achizitorul care, atunci când a văzut că revine cu cineva de la primărie, i-a strigat:

— Hai, ţaţă Maria, urcă schiloada aia de vită în maşină!

După ce a scăpat de animal, tanti Maria a revenit la

primărie. A intrat în birou şi cu lacrimi în ochi m-a îmbrăţişat, de parcă aş fi fost copilul ei, spunându-mi:

— Nici nu ştii ce bine mi-ai făcut! Am să-i spun fetei din Germania ce mult m-ai ajutat.

Am urmărit-o cu privirea pe geam până a ieşit în stradă, după care am luat sacoşa în care era un pachet de cafea, o ciocolată, două săpunuri, o pungă cu alune şi două pachete de ţigări Kent. Învelite într-o folie de staniol erau două icoane cu Maica Domnului. Am pus preţioasa comoară în sertarul de la vitrină, acolo unde îmi ţineam geanta. În clipa următoare a intrat pe uşă instructorul de partid.

— Miroase a cafea bună aici la tine, a spus şi, fără să aştepte să-i răspund, s-a dus direct la dulap şi a controlat în cele două sertare. A răsturnat conţinutul sacoşei pe masă:

— Aha! Ai primit plocoane azi. Ştiu şi de la cine. S-ar putea să ai probleme cu cei de la Securitate. Femeia asta care ţi le-a dat are fiica în Germania. Aşadar, se e o n şi-s că, a spus rar şi a pus în servietă cele două icoane. S-ar putea să te raportez că umbli cu aşa ceva!

Ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am pus în sacoşă totul şi i-am dat-o:

— Luaţi ce mai este pe masă, dar vă rog să nu spuneţi nimic despre icoane.

ULEIUL ŞI ZAHĂRUL

Pe vremea aceea, zahărul şi uleiul erau raţionalizate. Mecanizatorii primeau ceva mai mult. Cota era stabilită după tabelele pe care le făcea secretarul. Produsele erau aduse la Cooperaţie de către preşedintele acesteia, care, deşi era obligat să le distribuie la timp şi după tabelele de la primărie, o făcea de cele mai multe ori după bunul lui plac. Preşedintele Cooperaţiei era un om linguşitor şi lunecos, cu puţină carte. Avea o diplomă de zece clase, cumpărată, pentru a putea ocupa funcţia de preşedinte. Avea un talent înnăscut în a se descurca în orice împrejurare şi multe relaţii la judeţ. Adeseori dădea aceste produse doar cui voia. Deşi era obligat să aducă tabelele la

primărie pentru a fi contrasemnate, nu făcea acest lucru, profitând de neştiinţa noastră. Distribuirea raţiei de zahăr şi de ulei întârzia în fiecare lună destul de mult. Se întâmpla ca aceasta să fie micşorată cu ştiinţă de preşedintele Cooperaţiei, pentru a face anumite favoruri celor de care avea nevoie.

Într-o zi, am mers la magazin să cer un kilogram de zahăr pentru cafea. Mi-a spus că nu are momentan, dar seara îmi va trimite la bloc. Când am ajuns acasă, pe înserat, cele două tehniciene de la ferma viticolă mi-au arătat o jumătate de sac cu zahăr. M-am speriat când am văzut atât de mult şi a doua zi am încercat să-l înapoiez, gândindu-mă că este din raţia oamenilor. Asigurându-mă că are în plus şi zahăr şi ulei, a refuzat categoric, dându-mi şi două sticle de ulei.

A doua zi, după ce primăriţa a plecat pe teren, la primărie au venit câţiva mecanizatori revoltaţi că nu au primit raţia şi că preşedintele de la Cooperaţie le-a spus că nu le va da nimic luna aceasta. Întrucât şi Cooperaţia avea plan de achiziţii la fel ca şi primăria, preşedintele condiţiona acordarea raţiei de ulei şi zahăr de achiziţiile de păsări, porci, miere, ouă şi alte produse. Sigur că era interzisă o astfel de practică. Ştiind că primisem drepturi care se cuveneau sătenilor, am scos din dulap sticlele cu ulei şi am vrut să le dau celor doi mecanizatori. Aceştia au ieşit furioşi din birou şi au mers la Cooperaţie unde şi-au primit raţia ce li se cuvenea. După acest incident, ruşinată, i-am spus omului de serviciu de la primărie:

— Nenea Turuianu, du-te la mine la bloc, ia jumătatea aceea de sac cu zahăr şi aceste două sticle cu ulei şi du-le înapoi tovarăşului Cotoi la Cooperaţie. Nu am nevoie de ele! Să nu cumva să vii cu ele înapoi, am strigat după el.

Spre seară am urcat la contabilă. Nu sunam niciodată la poartă deoarece eram de-a casei. Uşa era deschisă şi se auzea vocea acesteia:

— Cumătră, da-s proaste astea două, îs proaste tare! auzi, să dea înapoi zahărul şi uleiul pentru că nu le-au dat

la beţivanii ăia de tractorişti raţia! Păi, dacă ne luăm după proasta asta, noi nu mai putem lua nimic!

— Las-o, cumătră, că-i flămândă, se dă ea pe brazdă! Ai văzut mata pe cineva să aibă borcanul cu miere în mână şi să nu-şi lângă degetele?

Încet, precum intrasem, am ieşit pe poartă fără a fi auzită de cele două cumetre, lăsându-le prinse în discuţie şi am mers în cămăruţa urâtă şi sărăcăcioasă de la bloc. Îmi era foame. Fetele care locuiau împreună cu mine erau plecate acasă, în satul lor. Nu aveam nimic de mâncare. Bidonul în care ţineam apa era gol. Era prea târziu să mai merg după apă. În seara aceea aş fi vrut să fiu la mine acasă, alături de familie. Am adormit târziu, cu lacrimi în ochi şi cu o mare îndoială şi tristeţe în suflet.

„OMUL NEGRU”.

Rucsanda era învăţătoare şi membră de partid cu mare vechime. Avea o dorinţă tainică, foarte puternică de a ajunge la conducerea comunei sau măcar a şcolii. Curioasă, îndrăzneaţă şi intrigantă, iscodea, pândea şi reclama pe toată lumea. Înflorea şi adăuga inovaţii picante şi minciuni în reclamaţiile pe care le făcea. Găsea câte un copil mai slab la învăţătură şi, în schimbul unei note de trecere, îl punea să scrie reclamaţii pe care le dicta dumneaei. Oricând era dispusă să ofere o masă copioasă şefilor care veneau de la judeţ. Deşi făcea naveta, avea o gospodărie înfloritoare într-un sat apropiat, iar în oraş un apartament bun şi relaţii oriunde se puteau aranja diferite interese.

Tovarăşul Negru, aflat în subordinea tovarăşului Stănică, şi acesta din urmă erau cei mai de temut activişti din judeţ. Ei erau capii poliţiei politice a judeţului, Colegiul de Partid. De ei depindea soarta activiştilor de partid care cădeau în vreo greşeală. Acolo unde mergeau, în urma reclamaţiilor foarte serioase la adresa unor cadre ale partidului, anchetele se prelungeau până noaptea târziu. Erau audiaţi zeci de oameni, se luau declaraţii scrise şi se stabileau sancţiuni. Cea mai gravă sancţiune era excluderea din partid, care era urmată de începerea

urmăririi penale.

Tovarăşul Negru, poreclit Omul Negru, nutrea o simpatie deosebită pentru Rucsanda, învăţătoarea cea nurlie şi pricepută în a da informaţii şi a reclama, dar şi mai pricepută la pregătirea unor mese îmbelşugate. În curtea casei sale avea un grătar uriaş, care prindea viaţă la venirea musafirilor. Fripturile erau stropite din belşug cu vin vechi, nohan şi cu ţuică tare de prune. Avea o reţetă secretă de pregătire a unui vin special în care adăuga mătrăgună şi alte plante într-o cantitate numai de ea ştiută, astfel încât cel care bea, după ce trecea printr-o stare de euforie, cădea într-o nesimţire bahică din care nu se trezea cu una cu două. Se spunea despre sătucul acela apropiat de comună, cu doar câteva gospodării, printre care şi cea a Rucsandei, că ar fi bântuit de duhuri necurate. Femeile de acolo ştiau descântece şi, pentru a intra în graţiile unor duhuri nu tocmai curate, spre a le ajuta, uneori în anumite nopţi magice, dansau goale în faţa ferestrelor deschise sau înconjurau casă, tot goale, rostind incantaţii doar de ele ştiute.

În acea dimineaţă a oprit în faţa primăriei un Aro pe care nu-l mai văzusem niciodată. Din el au coborât instructorul şi cei doi tovarăşi de la Colegiul de Partid, poliţia politică a partidului de pe vremea aceia. Auzisem multe despre ei, dar nu avusesem ocazia să-i cunosc. Eram singură în birou. Primăriţa era plecată la Bucureşti, la pregătire pentru examene. După ce s-au prezentat, bărbatul, care se numea Stănică şi era mai mare în funcţie, a scos dintr-un dosar câteva plicuri şi, deschizându-le, a citit câteva fragmente din care se putea lesne înţelege că primăriţa are o relaţie imorală cu viceprimarul. Am fost întrebată dacă am cunoştinţă despre această relaţie.

— Nu ştiu nimic! Suntem doar colege! Eu mai plec seara la oraş şi nu ştiu ce face ea, nici nu mă interesează, drept să vă spun.

— Cum să nu te intereseze, tovarăşa? Un cadru de partid are o viaţă imorală sub ochii mata şi mata rămâi indiferentă? Te faci vinovată şi părtaşă cu ea. Mata ştii

multe, dar nu vrei să spui. Astăzi nu pleci nicăieri. Stai aici în birou cu tovarăşul Negru şi îi spui tot ce ştii.

Cu aceste cuvinte a încheiat discuţia după care a lăsat dosarul cu reclamaţii pe masă şi a ieşit. Peste puţin timp maşina a plecat.

Aveam să simt pe propria piele de ce, când auzeau de tovarăşul Negru de la Colegiul de Partid, toţi intrau în panică. Acesta a mers la omul de serviciu şi i-a ordonat să nu dea voie nimănui să intre în birou. Apoi, pe un ton răstit, ca şi cum aş fi fost un delincvent de drept comun, mi-a ordonat să stau pe un scaun fără spătar pentru a nu mă putea sprijini, în mijlocul biroului, şi a început să-mi pună întrebări despre primăriţă. Ore în şir, fără a-mi permite să ies din birou mi-a tot pus aceleaşi întrebări, notând mereu răspunsurile şi spunând într-una că mint şi că voi avea necazuri mari dacă nu sunt cooperantă. Ajunsesem aproape la disperare, am început să plâng, nervii îmi cedau. Îi repetam mereu şi mereu că nu ştiu nimic şi că îl rog să mă lase în pace. I-am sugerat să meargă să discute cu cei care au reclamat. Îmi era foame, sete, aveam nevoie să ies din acea încăpere unde fumul de ţigară înlocuise tot aerul. Mă durea spatele, capul şi simţeam că explodez. Într-un târziu mi-a dat voie să părăsesc biroul după ce am dat ultima declaraţie, pe care am şi semnat-o. Ancheta a continuat prin audierea altor cetăţeni şi salariaţi din primărie, printre care şi contabila. Discuţia lor a fost scurtă, iar aceasta a ieşit veselă din birou destul de repede. Ultima a intrat, zâmbitoare, Rucsanda, învăţătoarea. După câteva minute, fără a-mi da vreo atenţie, anchetatorul a plecat cu Dacia învăţătoarei să ia masa în satul învecinat. Am răsuflat uşurată după care am ieşit în stradă, unde am avut norocul să găsesc o maşină ce mergea spre oraş.

A doua zi dimineaţă, când am ajuns la intersecţie cu o ocazie, ceva mai devreme ca de obicei, am văzut zăcând în şanţ un bărbat. M-am apropiat cu teamă că ar putea fi mort şi cu uimire am recunoscut pe fiorosul, temutul tovarăş Negru, care zăcea aproape fără cunoştinţă cu faţa

căzută în propria vomă.

„Sărmanul, s-a lăcomit la vinul acela special descântat de coana Rucsanda”. Cum de-a ajuns acolo avea să rămână un mister, pe care nu am avut curiozitatea să-l aflu niciodată. Nu peste mult timp a venit Aro-ul de la Consiliul Unic şi instructorul s-a oprit şi l-a îmbarcat pe tovarăşul Negru, pe care l-a dus şi l-a predat la judeţ. Am primit dispoziţie strictă să nu spun nimănui despre această întâmplare. De atunci, ori de câte ori auzeam de Negru de la Colegiul de Partid simţeam teamă, dar şi un mare dezgust. Nu-i vorbă că şi el mă ocolea. Din păcate ne-am mai întâlnit de câteva ori. Eu pentru a fi anchetată, iar el pentru a mă ancheta.

MĂRŢIŞOARE PENTRU TOVARĂŞA ÎNVĂŢĂTOARE

Era 8 martie, ziua femeii, zi sărbătorită prin şcoli cu mici spectacole, cântece dedicate mamei şi mai ales cu tot felul de

„Mărţişoare” pentru învăţătoare şi profesoare. Eram invitată la astfel de manifestări, la care uneori mergeam, alteori nu. În dimineaţa aceea rece de martie priveam pe geam. Era una din acele zile când primăriţa era plecată la Bucureşti, la Academia

„Ştefan Gheorghiu”. Treceau spre şcoală copiii cei mici, de la clasele unu-patru, unde era învăţătoare Rucsanda. Unii aveau în mână o muşcată înflorită, învelită într-o bucată de ziar, alţii o sacoşă mai mare sau mai mică. Mă întrebam de ce toţi aceşti copii au bagaje când ar trebui să aibă doar ghiozdanele cu cărţi. La un moment dat, văd un copil, care se opreşte lângă treptele primăriei şi nu se mai mişcă de acolo. În spate avea geanta cu cărţi, iar mâinile le ţinea în buzunar.

„Iată şi un copil care nu are decât ghiozdanul!”, mi-am spus în gând. Copilul stătea nemişcat, iar uneori îşi ştergea nasul cu mâneca hainei, semn că plânge sau e doar răcit. Curioasă, voiam să aflu de ce stă în faţa primăriei şi nu merge la şcoală. Am strigat guardul.

— Nea Turuianu, spune-i copilului acela să vină la

mine în birou!

După câteva secunde, guardul a intrat însoţit de copil.

— De ce nu te duci la şcoală? l-am întrebat.

— Am spart mărţişorul lu’ to-va-ră-şa învăţătoare, a silabisit micuţul printre sughiţuri de plâns.

— Dar ce mărţişor era acela de s-a spart?

Încântat peste măsură de atenţia care i se dădea, copilul s-a oprit din plâns şi a început să-mi explice.

— Tovarăşa ne-a spus că astăzi e ziua femeii şi că trebuie să-i aducem toţi câte un mărţişor, iar dacă nu avem mărţişoare să aducem ce avem pe acasă: ouă, o sticlă cu lapte, brânză, nuci, smântână. Aveam de adus un borcan cu smântână şi când mi-am şters nasul, că sunt răcit, am scăpat borcanul şi l-am spart. Termină de povestit, ştergându-şi demonstrativ nasul cu mâneca, pe care abia acum am văzut o dâră albă de smântână.

— Nu merg la şcoală, că nu mă primeşte şi nici acasă nu mă duc. Mi-e teamă de mama, a adăugat şi a început să plângă iar.

Amuzată şi încântată de faptul că s-a gândit să se oprească în faţa primăriei, altă soluţie neavând, i-am spus:

— Merg cu tine la şcoală şi vorbesc cu învăţătoarea să te primească la ore. Îi spui că eu sunt mărţişorul. E bine aşa?

Faţa copilului s-a luminat toată. Îi câştigasem pe deplin încrederea. M-a apucat strâns de mână şi în drum spre şcoală am aflat o mulţime de lucruri despre colegi şi mai ales despre învăţătoare.

— Odată, tovarăşa ne-a pus să scriem nişte scrisori despre cineva de la primărie, dar nu avem voie să spunem nimănui, că ne lasă repetenţi, mi-a şoptit copilul înainte de a intra în curtea şcolii.

Ţinând copilul de mână, am intrat în clasă. Sub catedră şi pe aceasta erau o mulţime de „mărţişoare”, pe care învăţătoarea încă nu apucase să le ducă în portbagajul maşinii.

TOATĂ LUMEA FURA

Nu mă pricepeam la agricultură câtuşi de puţin şi de câte ori aveam puţin timp mai citeam câte o carte despre plantele care se cultivau în acea zonă de deal, pentru a mă familiariza cu termenii şi a nu face gafe atunci când eram obligată să iau cuvântul în adunările de la C.A.P. Mă întrebam adeseori de ce trebuie să mergem noi pe tarlale, să ne ocupăm de agricultură, când erau ingineri, economişti, tehnicieni şi oameni pregătiţi în acest domeniu.

Se fura. Toată lumea fura. Când se recoltau păioasele, cei care aveau atelaje puneau sacii cu boabe sub paiele din căruţă, femeile îşi puneau în ciorapi şi în căciulile din cap, pe sub şorţuri, îşi legau sacoşe la spate şi în faţă, tractorişti puneau boabe sub scaunul din cabina tractorului. Şefii de la secţiile de tractoare aduceau cu remorca saci cu grâu la inginer acasă, la şefii de echipă şi apoi la ei. Pe câmp, ca din întâmplare, erau lăsate moviliţe de boabe de la combină. Seara erau adunate de către copiii trimişi de părinţi la cules de spice. La culesul porumbului, în mijlocul tarlalei, unde acesta era mai frumos, era lăsat necules intenţionat pentru a se reveni şi a-l culege. Din grămezile uriaşe de porumb recoltat mecanic, noaptea, se vindea de către şefi în complicitate cu paznicul, care nu era membru de partid. Dacă furtişagul ar fi fost descoperit, cel care intra la puşcărie era, desigur, paznicul. Via avea rod bogat şi, când se făcea evaluarea recoltei, întotdeauna se dădea mai puţin de către şefii de fermă, pentru a avea de unde lua

„Mascat” toată lumea. Când se începea culesul la vie, maşinile de prin oraş nu mai conteneau să vină pentru a pleca cu portbagajele pline. Inginerul avea o listă cu toţi aceia pe care trebuia să-i servească. Pe acea listă eram şi eu. Ca să faci vin, aveai nevoie de vase, iar eu nu aveam aşa ceva.

— Vă dau vin sau must, tovarăşa secretară, îmi spunea de fiecare dată inginerul.

— Daţi-mi ce vreţi. Dacă daţi la toată lumea, de ce să nu-mi daţi şi mie!?

Era o înţelegere tacită. Toată lumea ştia că se fură, dar arareori cineva era dat în vileag. Odată ce primeai câteva zeci de litri de vin sau struguri, trebuia să închizi ochii, orice ai fi văzut. Îndrăzneala era atât de mare, încât maşinile veneau cu butoaiele puse sus pe portbagaj goale şi plecau cu ele pline.

Cu timpul, aveam să aflu că sarcina noastră, a celor din conducerea primăriei, era de a urmări cât şi cum se fură. Trebuia, împreună cu Miliţia, să luăm măsuri pentru a diminua sau stopa „furtul din avutul obştesc”. De multe ori ne făceam că nu ştim nimic. Foamea era mare. Mulţi se aprovizionau de la ţară cu produse de strictă necesitate: de la părinţi, rude sau cunoştinţe. Complicitatea convenea tuturor. Şefii veneau, luau ce le trebuia şi plecau. Aveau oamenii lor, care le umpleau Aro-urile cu cele necesare. Treceau pe la primărie, dădeau dispoziţii, serveau o cafea. Mă invitau uneori să mă urc în maşină pentru ca apoi să mă lase pe câmp, să stau până la sfârşitul zilei. Plecau ca să revină a doua zi când, continuau să-şi facă aprovizionarea de primăvară, de vară sau de toamnă. Ne trasau sarcini, ne criticau, ne controlau. Pământul era darnic şi cu toată seceta care era, se găseau de toate. Dacă erai cinstit şi flămând, te considerau prost. Peste un timp aveam să înţeleg de ce mulţi de la oraş mă priveau cu invidie. Era un principiu simplu, dar despre care la început nu ştiam nimic şi anume: dacă ai informaţia, ai putere, ai ce mânca, oamenii te ascultă. Dacă nu o ai, nu-ţi dă nimeni nimic şi eşti considerat inofensiv şi prost.

Inginerul de la ferma viticolă îşi construise un fel de beci, o groapă cimentuită, acoperită cu o placă de beton. Toamna, în acea cramă improvizată era pus la fiert, în damigene de sticlă, vin din cele mai deosebite soiuri. Câţiva oameni de încredere ai inginerului mustuiau strugurii, departe de ochii angajaţilor, dar mai ales departe de ochii noştri.

Era trecut de ora 23, iar noaptea era întunecoasă, fără lună. Mă culcasem şi abia mă furase somnul când am auzit bătăi puternice în uşă. Am deschis uşa adormită şi

foarte speriată:

— Sunaţi la dispensarul uman să vină doctoriţa! Noi am sunat şi nu răspunde. Sus, la cramă, doi oameni sunt pe moarte.

— Ce s-a întâmplat, cum adică sunt pe moarte?

— Unul a intrat în beci să scoată vin şi să umple bidoanele unor prieteni de-ai inginerului şi a leşinat din cauza bioxidului de carbon. Altul a intrat după el şi a leşinat şi acesta. Al treilea a intrat cu un tub în gură pe care îl ţinea inginerul ca să poată respira. I-a scos pe cei doi, dar nu se ştie dacă mai trăiesc sau nu.

M-am urcat în maşină şi am mers la dispensar, de unde împreună cu doctoriţa am urcat cu maşina la ferma viticolă. Cu toate eforturile disperate ale doctoriţei, cei doi au murit. A doua zi mă aşteptam la anchete şi cercetări despre moartea celor doi săteni. O linişte totală s-a aşternut peste sat. Pesemne inginerul a plătit bani grei familiilor celor doi lucrători, pe care i-a şi îngropat. Cazul, deşi grav, căci oamenii erau tineri şi aveau familii numeroase, a fost muşamalizat, deoarece şefii cei mari de la judeţ aveau nevoie de strugurii, de vinul şi de legumele de la fermă. Mai târziu am aflat că la cele două ferme viticole se creşteau păsări şi porci pentru şefii de la judeţ şi chiar de la Bucureşti.

Vizavi de primărie locuia familia inginerilor zootehnişti. Erau respectuoşi, linguşitori şi nu lipseau de la nicio şedinţă. Mereu se plângeau că producţia de lapte este foarte mică şi de aceea nu pot să-şi facă planul la caş şi lapte de oaie, motiv pentru care nu primeau salariu întreg. În dimineaţa aceea am ajuns foarte devreme la primărie. Se anunţase un control serios de la judeţ. Aveam de pregătit materialele pentru adunarea generală care se apropia. Dimineaţa, în birou era linişte până la ora opt când începea programul, iar cetăţenii veneau în număr mare cu diferite probleme la primărie. În timp ce beam cafeaua, priveam pe geam. În faţa porţii zootehniştilor era Dacia albă care le aparţinea, pregătită de drum. Din portbagajul maşinii curgea zer. Observând aceasta,

zootehniştii au deschis portbagajul care era plin cu roate mari de caş pentru a pune o folie sub caş.

— Unde aţi plecat aşa de dimineaţă? am întrebat din uşa primăriei.

S-au întors amândoi în aceeaşi clipă, uimiţi să mă vadă la ora aceea la primărie.

— Păi… mergem să ducem caşul.

— Dar caşul a fost ridicat vineri, am răspuns mirată.

— Îl ducem noi la fabrica de lapte şi pe acesta, mi-a răspuns soţia inginerului cu glas prefăcut.

Peste puţin timp aveam să aflu că dumnealor vindeau în piaţa din Bacău mai mult de jumătate din caşul de la oile C.A.P.-ului. Mare parte din mieii fermei pe care o administrau tot la piaţă ajungeau, iar banii, în buzunarele lor.

„CE FEL DE CÂNEPĂ E ASTA?”

Mari discuţii a stârnit anul acela o cultură de cânepă pe o tarla aflată la intrarea în comună, lângă şosea. Creştea cânepa de la o zi la alta. Era atât de mare şi de frumoasă, încât semăna cu o pădure. Nu mai văzusem niciodată, pe unde am umblat, aşa o plantă. Am căutat cărţi de specialitate şi am citit despre cânepa de cultură. Aceasta era diferită de tot ce găsisem prin cărţi. După ce am făcut rost de cărţi de specialitate cu poze, am mers să o privesc, dar nu semăna cu cea din pozâ. Intrigată, am sunat pe secretarul Ţăpoi, încercând să mă lămuresc.

— Ce fel de cânepă e asta, tovarăşe secretar?

— Cânepă occidentală! Mi s-a părut că îi aud râsul în receptor.

Nu ştiai niciodată dacă glumeşte sau vorbeşte serios. Am rămas într-o confuzie totală. Când a venit vremea tăierii, am primit la primărie notă telefonică urgentă, în legătură cu aceasta. Lucrătorii din agricultură, împreună cu şeful de fermă au refuzat categoric să taie cânepa aceea ciudată. Ei au cerut dublarea normei datorită mărimii plantei, care avea şi sămânţa deosebit de bogată. Această lucrare a coincis cu mutarea primăriţei în altă comună, în urma concluziilor anchetei care se făcuse de către Colegiul

de Partid. Se hotărâse să o despartă pe primăriţă de vicepreşedinte, mutând-o în altă comună. Probabil momentul nu a fost ales întâmplător. Mi s-a ordonat să schimb şeful de echipă de urgenţă cu altul, deşi încă nu fusesem instalată în noua funcţie. Am executat ordinul secretarului de judeţ şi am schimbat şeful de echipă cu altul, care mai avea nevoie de şase luni pentru a face vechimea necesară ieşirii la pensie.

A doua zi, după numirea noului şef de fermă, tarlaua pe care fusese acea cultură era pustie, ca şi cum nimic nu ar fi fost pe ea, iar cânepa a dispărut până la ultimul fir. Am întrebat sătenii unde a dispărut într-o noapte toată cânepa. Pe locul unde fusese cultura de cânepă erau în ziua aceea o mulţime de ţărani din satul învecinat, care scoteau rădăcinile pentru a le usca şi a le arde în sobele de gătit mâncare. Mi s-a spus că s-a lucrat toată noaptea la lumina farurilor de la tirurile care veniseră să încarce planta. Aceasta, odată tăiată şi încărcată, a dispărut cu tiruri cu tot, fără ca nimeni să ştie ce destinaţie a avut. Dacă, alteori când se făceau lucrări agricole, noaptea eram obligată să fiu pe tarla, de data asta nimeni nu mi-a cerut să fiu prezentă. La scurt timp, tractoarele au arat locul şi au fost însămânţate plante furajere.

Capitolul III

PRIMĂRIŢA

Vineri, 22 decembrie 1989

Îmi beau cafeaua distrată şi fără chef de nimic. E dimineaţă, e întuneric, e iarnă. Curentul electric e raţionalizat dimineaţa şi seara, atunci când consumul e mai mare. Dar ce nu e raţionalizat? Aprind o lumânare ca să văd pe unde calc. Ador cafeaua fierbinte. Cafeaua e rece, făcută de aseară. Butelia e goală, fierbătorul nu poate fi folosit. O beau în silă. Ies pe uşă şi calc în ceva. Mă aplec şi pipăi. Pe scări zac doi pui de pisică îngheţaţi. Pesemne pisica a vrut să-i aducă la căldură sau i-o fi pus cineva noaptea pe pragul meu?! Mă întorc, caut o sacoşă din plastic, îi pun în ea. Arunc pachetul în containerul de gunoi de lângă Miliţie. Am un nod în gât. Îmi înghit

plânsul.

Totul este încremenit în aşteptare. Vântul rece împrăştie întunericul. Sfârşit de decembrie. Mă simt foarte singură, inutilă şi tristă. În capul pieptului am o greutate. Ar trebui să mă las de fumat. Aerul e umed şi rece. Respir greu. Câte un strop de ploaie îndrăzneşte să se transforme în fulg de nea. Parcă aş fi suspendată între cer şi pământ, pierdută, rătăcită, uitată. Privesc în jur. Unde sunt? Nu mai recunosc nimic. E o lume care îşi trăieşte propria viaţă în care nu mai este loc şi pentru mine.

În aer pluteşte ceva!

Deodată îmi vine gândul să fug, să renunţ la tot. Ce-ar fi să caut o maşină în care să-mi încarc tot bagajul, să-mi iau copilul, să plec acasă, în oraş, lăsând în urma acest loc de care nu mă leagă nimic în afară de cei cinci ani petrecuţi aici, printre oameni străini? Mă scutur ca de o nălucă şi grăbesc pasul spre primărie. A început să ningă cu fulgi mari şi veseli. Ninsoare adevărată. Îmi place când ninge. Fulgii de nea mă înveselesc.

O sun pe Maria, secretara organizaţiei de tineret a partidului, o fată cuminte şi ascultătoare, care mă aşteaptă să vin, să mergem la judeţ. Plecăm imediat ce se luminează de ziuă cu Dacia casierului, până la şoseaua naţională. De aici aşteptăm o ocazie pentru a ajunge la destinaţie. În sala de şedinţe sunt doar primarii şi secretarii U.T.C. Sala, nu prea mare, în care se făceau instruirile pe probleme organizatorice cu primarii şi secretarii cu propaganda sau cu vicepreşedinţii, era de obicei plină. De data aceasta, era ocupată ici şi colo. Lipseau mulţi dintre primari. De pe peretele din faţă, ne privea din tablou zâmbitor Nicolae Ceauşescu, hotărât să construiască socialismul „până ce România va fi ridicată pe cele mai înalte culmi de progres şi civilizaţie”. De o parte şi de alta erau steagurile Republicii Socialiste România cu stema şi steagul roşu al partidului. Masa prezidiului cu cinci, şase scaune, era acoperită cu faţă de masă roşie. Şi haina din păr de cămilă, abia cumpărată de la Bucureşti, pe care o purtam, era tot roşie! Ne

cunoaştem între noi şi ne aşezăm în bănci după preferinţe. Ca de obicei stau lângă tovarăşa Grasu, fosta mea şefă, şi lângă Vasilescu, primarul de la Harbujeşti, care ne şopteşte:

— S-a sinucis generalul Milea!

„Cine-o mai fi şi ăsta?”, mi-am spus nedumerită în gând, fără a înţelege că s-a sinucis comandantul armatei române! N-a apucat să spună mai mult, că în sală a intrat Ţăpoi, secretarul cu probleme organizatorice al Comitetului Judeţean de Partid. S-a făcut linişte profundă. Ne vorbeşte tovarăşul Ţăpoi, fără a ne stârni prea mult interesul. Din cuvântul lui lipsesc însă obişnuitele glume. Era simpatic Ţăpoi! Nu prea înalt, grăsuţ, cu părul grizonant, trecut de 50 ani, îmbrăcat îngrijit, chiar impecabil, cu bun gust, purta lucruri de calitate. Când veneam la instruire, îi aduceam toamna o sticlă de ţuică bună, câte o sacoşă cu gutui mari şi aromate pe care le aprecia mult. Mă servea cu o cafea şi începea să depene amintiri despre Ardealul de unde venise, mutat disciplinar. Făcuse fiului său nuntă cu dare şi îi cununase la biserică cu mai mulţi preoţi.

— Tovarăşa Ţâru, mi-a spus cu ceva timp înainte, după ce a gustat din ţuica de prune pe care a încuiat-o apoi în fişetul de lângă biroul mare din lemn de stejar, ce faci dacă o să cadă comunismul?

— Nu ştiu, am răspuns uimită de întrebare. Nu mă gândisem niciodată la asta. Dar dumneavoastră ce faceţi? întreb la rându-mi, ştiind că va spune o glumă bună.

— Eu ce fac? Satul meu e pe graniţă. Pun un picior în România şi unul în Ungaria şi mă p... în România! Asta fac!

Îşi permitea tovarăşul să facă glume. Nu avea unde să-l mute ca să fie mai rău ca în cel mai sărac judeţ din Moldova.

După puţin timp, intră în sală primul secretar Petrea, instalat în funcţie doar de câteva luni, care pentru prima dată ne vorbeşte nouă, primarilor:

— Tovarăşi primari, v-am convocat la această şedinţă fulger... Se îneacă... deoarece s-au întâmplat nişte

evenimente neprevăzute... Rumoare în sală. Nu vă neliniştiţi! Totul este sub control! Organele de partid şi de stat au luat toate măsurile pentru ca ordinea şi liniştea să domnească la toate nivelurile. Tuşeşte nervos! Aveţi grijă ca şi la comunele pe care le conduceţi să fie totul sub control. Nu părăsiţi sediile! Faceţi de gardă prin rotaţie, împreună cu secretarul cu propaganda, cu vicepreşedintele şi cu secretarii de comitet de partid de la cele două C.A.P.-un Asiguraţi paza... ziua şi noaptea! Nu părăsiţi comuna orice ar fi! Nu părăsiţi sediul primăriei... Vocea îi slăbeşte, abia se mai aude. Se înroşeşte, îi curge transpiraţia pe frunte. Dintr-odată duce mâna la inimă şi iese precipitat pe uşă.

Ne uităm unii la alţii ridicând din umeri. Nu înţelegem ce vrea de la noi şi nici ce se întâmplă. Cert este că ceva grav se petrecea! Pare o şedinţă foarte obişnuită de transmitere de sarcini şi totuşi...

După ieşirea din sală a primului secretar, secretarul Ţăpoi prefăcându-se a fi sigur pe el, aparent dezinvolt, ne trasează câteva sarcini legate de asigurarea securităţii sediilor unităţilor economice, spunându-ne printre altele:

— În cazul în care o persoană străină încearcă să intre în primărie, să iasă de acolo cu picioarele înainte (adică să nu iasă viu)!

„Ce prostie! Cine să intre străin în primărie şi cum adică să iasă cu picioarele înainte? Cine şi cu ce să-i facă ceva că doar nu avem arme", mi-am spus în gând. În următoarea clipă, tot în gând, am văzut camera de la comună unde se păstra echipamentul militar şi care fusese inspectată în toamnă, şi aproape că am început să râd. În acea sală erau câteva stingătoare, câteva costume de gărzi patriotice, nişte căldări şi câteva mături, alături de un furtun prăfuit.

În timp ce Ţăpoi ne vorbea, intră agitat în sală primul secretar. Foarte abătut ne spune că s-a declarat stare de necesitate în întreaga ţară, invitându-ne să mergem fiecare la comunele noastre. Era lesne de înţeles că, din clipa aceea, doar bunul şi milostivul Dumnezeu ne mai

poate purta de grijă. Şefii noştri îşi luaseră mâna de pe noi şi fiecare era pe cont propriu. Noi însă nu ştiam încă acestea. Am mers însoţită de colega, primăriţa Grasu, să ne luăm salariul de la casierie. Avea să fie penultimul. Când treceam prin faţa sălii de consiliu, secretarul Ţăpoi, care avea uşa larg deschisă, m-a apostrofat:

— Primăriţo, de ce ai stat atât de mult la Bucureşti, la pregătire?

— Nu am stat decât atât cât am avut de stat, am minţit.

După venirea de la pregătire pentru sesiunea din februarie la Ştefan Gheorghiu, stătusem două zile acasă cu familia.

Grupuri, grupuri am plecat spre gară. Eram cu toţii îngrijoraţi şi confuzi. Toată lumea se uita la noi. Nu ştiam că sunt interzise grupurile mai mari de trei persoane. Comentam sinuciderea generalului Milea, fără a înţelege încă gravitatea faptului.

Am coborât în gara localităţii Şesu cu gândul să găsesc o maşină pentru a putea ajunge la comună. Nu m-am gândit că odată ce a căzut dictatura Ceauşescu, nimeni nu-mi va mai recunoaşte funcţia. La coborârea din tren, se auzeau pretutindeni strigăte de bucurie:

— A fugit Ceauşescu, a fugit dictatorul!

Soţul adjunctei din acea comună era şeful gării. Am mers în biroul acestuia şi am privit la televizor. Un sentiment de bucurie şi o eliberare de toată tensiunea acumulată în acele zile a pus stăpânire pe noi. Inima mi s-a umplut brusc de căldură şi din ochi îmi curgeau lacrimi de fericire. Am privit-o pe colega mea. Şi ea era în extaz. De ce ne bucurăm, mi-a trecut pentru o secundă prin gând? Am alungat acest gând şi am continuat să trăiesc acea stare unică de bucurie, amestecată cu hohote de râs şi cu lacrimi. Mă simţeam de parcă aş fi avut în suflet un stăvilar care brusc s-a rupt, iar acum apa se revarsă nestăpânită. M-am scuturat de parcă aş fi fost în lanţuri şi acestea au căzut! Mă simţeam uşoară, uşoară. Aş fi putut să-mi iau zborul. Libertate! Libertate! Ce cuvânt minunat.

Liberă pentru prima oară de când mi-am auzit numele strigat în fabrică, pentru mutarea disciplinară!

— Mergem la primărie, să dăm jos portretul dictatorului, a spus primăriţa de la Şesu, inspirată de cele văzute la televizor.

În timp ce primăriţa „executa" tabloul celui care până acum jumătate de oră era Dumnezeul nostru, ca din senin au apărut câţiva ingineri de la Consiliul Unic al comunei, care ne-au privit cu ură şi ne-au spus cu răceală şi răutate încă reţinută:

— S-a terminat cu voi, primăriţelor! Puteţi să vă căraţi pe la casele voastre. Nu vă mai recunoaştem de şefi! A căzut comunismul şi voi odată cu el!

Abia atunci mi-am dat seama că instructorul nu fusese la şedinţa de la judeţ. Pentru o clipă m-am întrebat de ce nu este la serviciu, aşa cum ar fi fost normal.

Vorbele acestea au fost strigate de o ingineră mică şi bondoacă, ce lucra în cadrul Consiliului Unic Agroindustrial şi fusese promovată în acea funcţie pe criterii politice, asemenea tuturor celor care formau Consiliul Unic Agroindustrial. Era devotată partidului şi muncii sale până acum câteva câteva ore.

Realitatea începea să se contureze. Cu toate acestea, nu m-am gândit nicio clipă că aş putea fi în pericol, eu sau familia mea. Am sunat la comună să vină cineva să mă ia. Mai gândeam că oamenii mă ascultă, că mai pot da ordine şi acestea să fie executate. Primisem dispoziţie de la judeţ să nu părăsim comuna, iar eu trebuia să execut ordinele. Aşa fusesem formată. Casierul a venit, dar spre surprinderea mea era însoţit de Mândrică, secretarul primăriei, linguşitor şi acesta până ieri. Astăzi însă mă privea cu superioritate şi cu un zâmbet de răutăcioasă satisfacţie, pe care nu se mai străduia să o ascundă. Acum pentru el eram o infractoare, un element antisocial, un duşman al poporului. Ei erau oameni liberi, puternici. Eu eram o intrusă, o venetică, un vierme ce mai trăia doar din mila lor.

— Stai acolo, mi-a spus cu glas ridicat şi m-a împins

uşor pe locul din spate al maşinii.

Nu m-a poftit să iau loc în faţă şi nu mi-a adresat nici măcar un salut de politeţe. Drumul mi s-a părut nesfârşit şi mă simţeam stingheră şi neliniştită. Ajunsă la comună, atent supravegheată de secretar, am dat jos, aşa cum îi văzusem pe cei de la Şesu, tabloul cu Ceauşescu, care stătea la loc de cinste în biroul meu. Cărţile din bibliotecă au fost strânse şi depozitate în sala de şedinţe. Biroul părea acum pustiu şi neprimitor pentru ochiul meu obişnuit cu tabloul şi cărţile voluminoase, cu coperţile roşii care ocupau toate rafturile micii biblioteci.

— Ce facem cu ea? am auzit vocea şoptită a secretarului pe holul primăriei.

Despre mine era vorba. Nu i-a răspuns nimeni. Pe hol se auzeau paşi. Priveam pe geam din spatele perdelei. Coborau tăcuţi scările. S-au oprit câteva minute în drum şi au purtat o discuţie scurtă în prezenţa lui nenea Turuianu, guardul primăriei, după care s-au urcat în maşină şi au dispărut. Am rămas singură în birou. Ce să fac? Telefonul, care suna până acum câteva zile fără încetare, amuţise. Niciun ordin, nicio indicaţie: „Tovarăşa secretară, repară căminul! Tovarăşa secretară, mobilizează ţăranii pentru recoltat! Tovarăşa secretară, adă lemne pentru şcoli! Tovarăşa secretară, mută-te cu familia în comună! Tovarăşa secretară, ai grijă să faci planul la contracte de la producători! Tovarăşa secretară, repară drumurile! Tovarăşa secretară, de ce nu ai scos ţăranii la făcut şanţurile pe marginea şoselei? Tovarăşa secretară, ai grijă să asiguri condiţii bune de trai pentru specialişti, ca să nu plece din comună! Tovarăşa secretară, mai pune câteva kilograme pe mata ca să fii mai impunătoare!”… Activitatea de zi cu zi era dinainte planificată. La instruirea lunară cu primarii primeam sarcini pentru fiecare zi, pe baza cărora trebuia să întocmesc un plan de măsuri cu sarcinile pe care le aveam de trasat la rândul meu subalternilor, care trebuiau să le execute cu sfinţenie pentru a nu primi corecţii sau sancţiuni pe linie de partid.

Aceste sancţiuni, care începeau cu mustrare şi

sfârşeau cu excluderea din partid, erau o măsură extrem de gravă. Atâta timp cât erai membru P.C.R., chiar dacă mai greşeai sau erai prins cu ceva ilegal, puteai fi iertat, dar dacă erai exclus, te arestau pentru cea mai mică infracţiune. Pe lângă aceasta, nu mai puteai ocupa nicio funcţie administrativă, oricâte şcoli de partid ai fi avut. Ca şi cum acele şedinţe de la judeţ interminabile la care participau şi instructorii de la Consiliile Unice, alături de primari, nu ar fi fost de ajuns, comandamentele de la Consiliul Unic la care ne deplasam săptămânal sau de câte ori se impunea, erau prilej de trasare de sarcini. În toată această planificare venită de sus în jos era lăsat foarte puţin loc pentru iniţiative personale.

Mă învăţasem cu indicaţiile şi parcă aşteptam să sune telefonul, iar cineva să-mi spună ce am de făcut în această situaţie inedită în care mă aflam în acea zi. Am încercat să dau câteva telefoane. Instructorul de la Consiliul Unic şi activistul care răspundeau de comună dispăruseră fără urmă. Nu răspundeau nici la telefoanele de acasă. Mai târziu, aveam să aflu că stăteau ascunşi de teama furiei mulţimilor, fără a se gândi la noi, cei pe care până în acea zi îi supravegheau şi îi urmăreau ziua şi noaptea.

Seara a venit soţul cu ultima cursă. Era optimist şi se străduia din răsputeri să mă asigure că totul va fi bine acum, după ce am scăpat de odiosul dictator şi de „savanta" lui consoartă.

— Ce fac? Cade comunismul, ce rost mai am eu aici? l-am întrebat neliniştită. Îl iau pe Mişu, câteva lucruri şi merg cu tine acasă. Mi-e frică.

— Nu cade comunismul, m-a asigurat fără a se tulbura. Stai liniştită că nu eşti doar secretar al P.C.R! Eşti şi primar, şi ai fost votată de către oameni.

„Aleasă de oameni? Ce ştii tu!?", mi-am spus în gând, amintindu-mi de alegeri. Până târziu am ascultat împreună

„Vocea Americii" şi „Europa Liberă", dar veşti noi nu prea erau. Deşi totul ar fi trebuit să mă îngrijoreze, eram optimistă datorită încurajărilor primite din partea soţului,

care m-a convins că trebuie să fiu acolo şi nu în altă parte. Asemenea unui mecanism care e reglat să execute, eram într-o încremenire inexplicabilă din care doar un şoc puternic ar fi putut să mă trezească.

Înainte de a adormi, sub plapumă, primele trei degete ale mâinii drepte mi s-au împreunat. Am simţit pentru prima dată în viaţă nevoia să fac semnul Sfintei Cruci şi să mă rog. Am spus în gând de câteva ori la rând rugăciunea Tatăl nostru, pe care o ştiam din copilărie, dar erau mulţi, mulţi ani de când nu o mai rostisem. În timp ce mă rugam, o emoţie necunoscută a pus stăpânire pe mine. Am dormit puţin, tresărind mereu. Urletele câinilor nu mai conteneau, iar cucuveaua stătea nemişcată sus, pe coşul de fum, şi îşi exersa vocalizele sinistre ca într-un scenariu de groază:

— Cu-cu-veau, cu-cu-veau, cu-cu-veau!

PRIMĂRIŢĂ

Nici nu am apucat să-mi beau cafeaua, când un Aro alb cu număr mic a oprit în faţa primăriei. Din el au coborât doi bărbaţi. Unul nu prea înalt şi grăsuţ, cu părul sur, şi altul înalt, cu o mapă sub braţ. Erau îmbrăcaţi elegant şi miroseau bine, semn că erau persoane importante, cu funcţii înalte.

— Bună dimineaţa, a spus bărbatul cel scund, măsurându-mă din cap până în picioare.

— Ce mănânci mata, tovarăşa Ţâru, de eşti aşa de slabă? Am zâmbit timid, înroşindu-mă, fără a-i răspunde.

— Primeşti sarcină pe linie de partid să te îngraşi zece kilograme în cel mai scurt timp, mi-a spus serios, fără a-mi răspunde la zâmbet.

— Ia spune-mi: ce ai visat astă-noapte?

— Nu ţin minte dacă am visat ceva, i-am răspuns, înroşindu-mă iar.

— Numele meu este Ţăpoi şi sunt secretarul cu probleme organizatorice de la Comitetul Judeţean de Partid. Voi răspunde de comună şi te voi îndruma în activitatea pe care ai s-o desfăşori de acum înainte ca primar. Dumnealui este de la serviciul de cadre al

Comitetului Central al partidului. A fost luată hotărârea ca dumneata să fii noul primar al comunei şi secretarul comitetului comunal de partid. Până la alegeri vei fi instalată cu mandat provizoriu. Mâine va fi convocat urgent Comitetul de Partid pe comună şi vei fi instalată interimar. Vei prelua toate atribuţiile tovarăşei Grasu, care este mutată în altă comună.

— Locuieşti în comună cu familia? m-a întrebat tovarăşul de la Comitetul Central.

— Da, am minţit destul de neconvingător.

— Cunoşti legea care obligă cadrele de partid să locuiască împreună cu familiile lor în comună?

— O cunosc, am răspuns.

— După şedinţa de comitet, în care vei fi instalată, îţi aduci soţul şi copilul şi te muţi în casa unde a locuit primăriţa. În cuvântul pe care îl vei rosti după instalare, vei spune oamenilor că te muţi cu familia în comună. Vei fi ajutată să ai condiţii mai bune, lemne şi tot este necesar pentru a trăi decent. Vom căuta un serviciu soţului.

A doua zi dimineaţă, adusă cu maşina instructorului la ora opt fix, eram la uşa primului secretar. Cu emoţie aşteptam să fiu invitată în biroul monumental al acestuia. Tovarăşul prim-secretar Pitămare era un bărbat înalt şi gras, cu o figură hotărâtă, dar blândă de om simplu. Îl văzusem de câteva ori în prezidiu la instruirile lunare de la Comitetul Judeţean. Faţa lui semăna cu o pâine abia scoasă din cuptor. Radia de bunătate şi era mereu zâmbitor. M-a poftit să iau loc într-unul din cele două fotolii uriaşe în care am dispărut aproape complet.

— Eşti tare mărunţică, mi-a spus cu glas blând şi plin de înţelegere. Trebuie să te impui prin alte mijloace, deoarece fizicul nu te va ajuta aproape deloc. Nu ar strica să mai pui câteva kilograme pe mata.

— Tovarăşe prim, am spus luându-mi inima în dinţi, e destul de greu cu mâncarea. La ţară toată lumea îţi oferă ceva de băut, dar mâncare nu prea îţi dă nimeni.

— Voi da ordin să primeşti doi purcei pe care să-i creşti: unul pentru tine şi unul pentru contract. Vei primi şi

zece pui de curcă, câteva găini, o cloşcă şi nişte cereale pentru început. Va trebui să te înveţi cu traiul la ţară şi să-ţi iei definitiv gândul de la navetă. Copilul să-l dai la şcoală în comună. Mâine trimiţi şefului de post buletinul să-ţi facă domiciliul în comună. Să-i căutăm şi soţului un serviciu acolo în sat.

Am tăcut, deşi aveam multe întrebări de pus. Când mi-a spus despre soţ, mi-am amintit de cazul destul de recent al primăriţei de la Oieşti, care după ce a fost instalată în funcţia de primar, a dat ascultare şefilor aducându-şi soţul în comună. Neavând alt serviciu să-i ofere, omul era muncitor într-o fabrică, l-a angajat îngrijitor la şcoală. După o şedinţă ţinută în cancelarie, la care venise şi cineva de la inspectorat, a urmat obişnuitul protocol. Soţul primăriţei a considerat că poate participa la acesta, a intrat în cancelarie fără să bată la uşă şi s-a aşezat pe scaun lângă inspectoare. Aceasta s-a simţit ofensată de prezenţa omului de serviciu şi a spus: „Mata mergi şi ocupă-te de curăţenie, că nu ai ce căuta în cabinetul directorului!”. Bărbatul, rănit în mândria sa de mascul, a ieşit, a mers şi a băut ceva pentru a-şi face curaj, iar apoi a venit şi a început să-i tragă primăriţei, soţia sa, palme, după care a luat-o de păr şi a purtat-o prin sat strigând: „Să-ţi intre bine în cap, femeie, că eu sunt bărbat în casă, poţi fi tu şi primul secretar! Vreau să ştie tot judeţul ăsta!”. După acest incident, comuna a rămas un timp fără primăriţa care a ales păstrarea familiei în defavoarea funcţiei.

DULCELE GUST AL PUTERII

Când am ieşit de la primul secretar, jos, în parcare, mă aşteptau preşedintele de la cooperaţie, şi casierul primăriei. Nelipsiţi erau preotul Domnescu şi preoteasa Frosica, doctorul veterinar, inginerul de la ferma viticolă, inginerul zootehnist şi un profesor de la şcoala din centrul comunei. Toţi erau cu maşinile personale şi fiecare dorea să fie el cel care să mă ducă la comună cu maşina sa. Slugarnici, cu zâmbetul larg pe figură, erau curtenitori şi exagerat de amabili. Acum câteva zile eram o persoană

oarecare din primărie, dar, odată avansată primar, eram foarte importantă! În clipa aceea am simţit pentru prima oară gustul plăcut al puterii. M-am urcat într-una dintre maşini, fără preferinţă şi am mers la comună. Pe biroul unde urma să stau era un coş frumos aranjat cu garoafe naturale, proaspete adus de la sera din oraş. În urmă au venit şi celelalte maşini care au oprit în faţa primăriei. În scurt timp au umplut biroul pentru a mă felicita şi a mă linguşi. M-am aşezat pe scaunul primarului, care era singurul scaun tapiţat din birou.

Casa în care locuise primăriţa era liberă şi mutarea de la bloc a durat puţin, deoarece nu aveam prea multe lucruri şi toţi erau foarte nerăbdători să mă ajute. Câteva zile la rând oamenii din sat mi-au făcut încă o sobă, mi-au adus ceva lemne, o cloşcă cu pui mici, două pichiri gălăgioase, câţiva pui de curcă de la o fermă de păsări şi ceva cereale pentru acestea. Nenea Turuianu, cel care se ocupa de porcii primăriei, mi-a adus doi purcei abia înţărcaţi pe care trebuia să-i cresc. Oamenii erau bucuroşi să mă ajute, iar eu mă simţeam tare îndatorată şi aş fi dorit să le răsplătesc într-un fel munca, dar ei spuneau mereu:

— Nu-i nevoie de vreo răsplată, tovarăşa primăriţă! Avem nevoie de primar, de popă, de doctor, de specialişti în agricultură şi de profesori. Vrem să fiţi aici, alături de noi mereu, să nu faceţi naveta. Primarul navetist e ca mâncarea fără sare.

În prima seară, când urma să dorm în noua locuinţă, a bătut la uşă şeful de post, care ţinea în braţe un pui de câine lup.

— A fătat căţeaua de la post şi puiul acesta îl păstram pentru mine că este băiat, dar am vorbit cu soţia şi ne-am gândit să vi-l dăruim pentru a avea cine să vă apere. E cam pustiu aici, în casa asta. Dacă vă aduceţi băiatul se poate juca cu fiul meu. Cred că au cam aceeaşi vârstă.

Pe căţel l-am botezat Miki şi l-am îndrăgit din prima clipă. Era mic, dar avea nişte labe mari, semn că va fi un câine vânjos când va creşte. Peste puţin timp a venit o altă vecină, care mi-a adus un pisic jucăuş abia înţărcat.

— La ţară sunt şoareci mulţi! V-am adus un pisic să-l creşte-ţi, ca să prindă şoareci!

Cu ultima cursă a sosit soţul, împreună cu Mişu. Când am ieşit din cabinetul primului secretar, acesta mi-a spus că ar fi bine să vină şi soţul în ziua aceea în comună. De obicei nu venea în cursul săptămânii, dar pentru ziua aceea specială s-a învoit de la fabrică pentru a fi alături de mine la evenimentul important ce urma să aibă loc a doua zi. În cele câteva zile care au precedat instalarea am avut parte din plin de ajutorul acordat de sătenii care se sileau care mai de care să-mi aducă un dar sau să facă ceva în gospodăria care se înfiripa puţin câte puţin şi care în final a ajuns să semene cu un adevărat cămin.

Primul secretar îşi ţinuse promisiunea şi simţeam acesta. Cazurile de scandal, urmate de divorţuri în câteva familii de activişti, unde soţia era cea cu funcţie, i-au responsabilizat pe cei în ale căror mâini erau destinele noastre pentru a asigura condiţii de trai decente celor care odată promovaţi erau obligaţi să se mute în comună. Ajutată în seara aceea de contabila de la primărie şi de două femei gospodine din sat, am pregătit o masă tradiţională pentru musafirii de la judeţ, care m-au anunţat că doresc să ne viziteze locuinţa modestă pentru a vedea cum m-am instalat.

BUCURIA NESPERATĂ

Şedinţa de instalare a durat puţin. Am primit mandat provizoriu până la alegerile de care ne despărţeau doar câteva luni. După ce am fost felicitată de membrii Comitetului de

Partid pe comună, am invitat instructorul şi secretarul de la judeţ la mine acasă pentru a-mi cunoaşte familia şi a servi o gustare. Mulţumit de felul cum a fost aranjată noua locuinţă, secretarul Ţăpoi s-a uitat prin curtea proaspăt îngrădită şi mi-a spus să-mi cultiv legume pe fâşia de teren de lângă pârâul din spatele casei, iar pe terenul nisipos alăturat să pun cartofi pentru a avea de consum. De asemenea, mi-a promis că voi primi în folosinţă câţiva ari de teren arabil pentru a-mi cultiva

porumb pentru animale.

— Încercaţi să vă descurcaţi singuri, fără a apela la cei din conducerea C.A.P.-urilor pentru hrana animalelor. Dacă vei cere de la ei, îşi vor lua libertatea de a lua şi ei în numele tău cantităţi mari! Timpul avea să-mi arate cât adevăr era în spusele secretarului!

Stăteam tăcută, frământându-mi nervos mâinile. Dispoziţia primită de la tovarăşul acela de la C.C. al P.C.R. şi de la primul secretar de a-mi muta familia în comună şi de a renunţa la apartamentul din oraş, mă neliniştea. Când a vrut să-şi ia rămas bun de la noi şi i-a întins mâna soţului, am îndrăznit:

— Tovarăşul secretar, nu aţi spus nimic despre mutarea soţului în comună. Apartamentul pe care îl avem în oraş, la etajul şase, mic şi nu tocmai confortabil, este totuşi casa noastră şi am aşteptat ceva timp până l-am primit. Cum să renunţăm la el?

— Cine a spus să renunţaţi la apartament? a întrebat zâmbind secretarul.

— Aşa a dat dispoziţie primul secretar.

— Ar fi timpul să înveţi că mai sunt şi dispoziţii care trebuie încălcate. Uneori e bine să spui că faci ce spune şeful, dar să faci cum crezi că este mai bine pentru tine şi familia ta.

— Am auzit spunându-se mereu că interesele partidului trebuie puse mai presus decât interesele personale.

— Astea sunt lozinci, tovarăşa! Fă cum te învăţ eu, că nu eşti prima orăşeancă pe care o ung primar la ţară.

— Concediu ai avut de când te-a adus la ţară? m-a întrebat secretarul de judeţ.

— N-am avut nicio zi de concediu.

— Vei avea o săptămână de concediu. Am vorbit cu medicul de la dispensar, care este din Constanţa, să vă găzduiască o săptămână la părinţii lui, pentru a te odihni. Nu se ştie când vei mai primi de acum înainte concediu. Apoi, bătându-l cu mâna uşor pe spate i-a spus soţului: voi veni la fabrică să vorbesc cu secretarul de partid să faci

numai schimbul unu. Vei primi şi dumneata o săptămână de concediu.

Am rămas pironită în locul acela, uimită şi fericită. Mă aşteptam să aud cu totul altceva din gura secretarului. Până să mă dezmeticesc, acesta a ieşit pe poartă condus de Ghiţă.

— Am uitat să-l întreb cu mutarea ta în comună cum rămâne.

— Mi-a spus să-mi văd de serviciul meu şi să nu mă mut aici, să vii tu odată pe săptămână acasă, iar eu să vin la sfârşitul săptămânii. A mai spus că atâta timp cât va răspunde el de comună, va avea grijă să nu ştie primul secretar că nu m-am mutat cu serviciul aici.

Cele spuse de soţ m-au liniştit aproape deplin. Şi am început să simt o bucurie tainică în suflet.

O SĂPTĂMÂNĂ LA MARE

Concediul a trecut repede, mult prea repede. O săptămână petrecută în lumea civilizată mi-a fost de ajuns pentru a înţelege cât de cumplită era sărăcia, foametea şi mizeria în care se zbăteau bieţii români. Mâncam cartofi prăjiţi în uleiul adus de acasă şi salată de roşii. Obişnuitele grătare de pe plajă erau părăsite din lipsă de carne. Uneori se găsea peşte la grătar dar şi pentru acesta trebuia să stai ore lungi în soare. O îngheţată apoasă, un cico, un covrig, o roşie şi fructe se mai găseau. Mi-a rămas întipărită în memorie ultima seară din acel scurt concediu. Ne-am întâlnit cu nişte cunoştinţe din oraşul nostru. Am hotărât să petrecem seara la o terasă şi să mâncăm mici. Terasa era foarte aglomerată. Majoritatea celor care erau acolo doreau mici. De când lucram la ţară uitasem cozile lungi pentru aprovizionarea cu alimente. Ştiam că la restaurante, deşi preţurile erau ceva mai mari, carnea nu lipsea. Am stat multe ore, se făcuse aproape miezul nopţii, lumea se retrăgea spre cazare când mult aşteptaţii mici au fost serviţi. Ospătarul ne-a cerut să-i plătim nota pe loc motivând că este foarte târziu. Am achitat nota de plată destul de pipărată şi ne-am repezit morţi de foame în micii care erau foarte mici, moi şi aveau o culoare ciudată. Nu

ştiu din ce erau făcuţi, cred că din soia, dar nu erau comestibili. Ne-am ridicat de la masă mai flămânzi decât ne-am aşezat. Am fi vrut să ne certăm cu ospătarul, dar acesta dispăruse. Văzând că nu avem cu cine vorbi, am plecat pe jos spre gazdă. Ultimul autobuz se retrăsese de mult. Bucuria de a pleca acasă din concediu era cu mult mai mare decât cea pe care am avut-o atunci când am primit săptămâna liberă. Foamea de care sufereau majoritatea românilor pusese stăpânire şi pe noi.

NEPOTUL FOSTULUI AMBASADOR DIN B.

După câteva săptămâni a fost instalat şi noul secretar adjunct, un fost coleg de serviciu. Bărbatul era manierat şi destul de prezentabil. Impresiona plăcut, mai ales pe femei, până când începea să vorbească. Avea un defect de vorbire. Erau amuzante şedinţele în care lua cuvântul ei sau ajutorul şefului de post, care avea şi el o vorbire defectuoasă. După o astfel de şedinţă, bietul auditoriu, alcătuit în cea mai mare parte din oameni simpli, fără pregătire, plecau acasă la fel cum veniseră. Pe lângă bâlbâială, adjunctul avea şi o soţie geloasă care îl suna mereu. Îi făcea vizite neanunţate. Colegul nu era prea interesat de munca sa şi nici nu dorea să facă ceva important pentru comuna aceea de care nu-l lega nimic. În schimb, era foarte interesat să-şi facă aprovizionarea şi multe relaţii importante printre şefi. Foarte atent cu nevoile şefilor de la judeţ, le asigura alimente şi pentru asta era foarte apreciat, având în vedere criza tot mai acută.

Secretarul de judeţ Ţăpoi îşi anunţa întotdeauna venirea. Într-o dimineaţă am primit telefon că în jumătate de oră va fi la mine în birou. Voia să discute şi cu vicele. L-am întâmpinat pe scări.

— Unde este vicele? m-a întrebat de cum m-a zărit.

Când am intrat împreună în birou, mi-a spus cu glas coborât:

— Vicele ăsta al tău, care nu se ţine de treabă, este nepotului fostului ambasador din B., acum profesor la catedra de relaţii economice internaţionale de la Ştefan

Gheorghiu. Ştiai asta?

Nu ştiam, dar peste un timp aveam să aflu cine este acest personaj important.

Odată cu mutarea fostei primăriţe într-o comună învecinată, vicele a rămas singur: fără şefa ce-i era şi cea mai bună prietenă şi pe care o iubea nespus. Venea dimineaţa la primărie, îl înhăma pe Negru la şaretă şi pleca „pe teren" la primăriţa din comuna vecină. Nu mai erau de găsit câteva zile nici el, nici şareta, nici calul. De câte ori venea instructorul şi mă întreba unde este, îi spuneam că este pe teren. Într-una din zile, informat asupra drumurilor vicelui, instructorul a mers în comuna învecinată, unde l-a găsit şi l-a adus cu maşina la primărie.

— Tovarăşa primar, ţi-am adus vicele acasă! Mata îţi convine situaţia asta?

— Ce să fac, dacă pleacă în fiecare zi? Eu pot să-l urmăresc? Îmi spune mereu că are de încheiat contracte prin sate şi Negru este calul lui.

— Te rog să raportezi primului-vice de la judeţ că ai probleme cu vicele de la comună şi să propui destituirea lui. Aşa nu se mai poate. Noi am crezut că prin mutarea primăriţei se vor stinge bârfele şi el se va potoli. Calul e al primăriei, e mai tânăr, mai sănătos şi mai iute. De mâine îl vei înhăma la şaretă şi vei merge cu el pe teren.

Am făcut întocmai cum mi-a spus instructorul. Nu aveai voie să ai păreri personale. Ar fi putut să raporteze el, instructorul, dar mi-a spus că este atribuţia mea. Vicele a fost chemat la judeţ şi destituit. Un timp a stat fără serviciu, mergând pe jos zilnic la prietena lui primăriţă. După un timp a primit nişte ore de sport la una din şcoli.

CALUL NEGRU

Acum îl aveam pe calul Negru. Şareta avea arcuri bune, roţile şi podeaua schimbate de soţul meu, iar nenea Turuianu era vizitiu. Toate acestea erau acum în folosinţa mea pentru a mă deplasa pe teren. Uneori însă trebuia să merg singură pe teren la Ghiduleasa. Într-o dimineaţă atelajul era gata de drum. Am luat mapa cu acte şi m-am urcat în şaretă. Armăsarul nărăvaş nu mă mai înfricoşa,

dar aveam o strângere de inimă atunci când plecam singură pe teren. Odată ieşită pe poarta primăriei nu am mai putut să-l opresc până la o fermă ce se afla undeva pe deal. Acolo era un iaz amenajat de săteni, special pentru adăpatul animalelor. Pesemne de multe ori vicele urcase acel deal pentru a se odihni la ferma de vaci şi a adăpa calul. Era un cal iute, iar când urca dealul o făcea la pas şi era plăcut să-l ai la şaretă. De data asta, nu am putut să-l fac să meargă încet. A galopat până la iazul cu apă şi s-a repezit în mijlocul acestuia. Apa nu era foarte adâncă, dar odată intrată şareta în apă, în timp ce calul bea apă, puţin câte puţin mă afundam în mâlul moale de pe fundul iazului. Mă uitam disperată în jur să văd pe cineva să mă ajute, să sar pe mal. Nefiind nimeni prin preajmă, am început să strig cât mă ţinea gura.

— Hei, este cineva pe aici? Veniţi să mă scoateţi din apă, că mă afund în mâl!

În scurt timp au apărut câţiva oameni, care au deshămat calul. După ce calul a ieşit din apă, mi-au luat din mână mapa cu acte importante pe care o ţineam ridicată deasupra capului. Şareta aproape nu se mai vedea din apă. Plină de mâl şi udă până la brâu, ajutată de doi bărbaţi, am ieşit la mal. Tremuram cuprinsă de panică. Între timp au mai venit şi alţi ţărani care lucrau la via din apropiere. Auziseră strigătele celor doi oameni:

— Veniţi, măi, mai mulţi, că se îneacă primăriţa! Câţiva bărbaţi zdraveni au scos atelajul din mâl.

După ce m-au ajutat să curăţ calul şi şareta de mâl unul dintre cei care m-au scos din apă m-a însoţit până la sediul C.A.P., unde o profesoară mi-a dat haine uscate.

— Nu ştiu ce-a fost cu Negru, parcă era nebun, i-am spus inginerului şef.

— Nu a înnebunit, tovarăşa primăriţă. Era mort de sete şi s-a dus direct acolo unde ştia că este apă. Nenea Turuianu a uitat sau nu a vrut să-l adape. Să nu mai plecaţi niciodată pe teren cu calul însetat.

Cum omul cât trăieşte, învaţă, am mai învăţat ceva în acea zi, cu preţul unei spaime grozave.

COMUNA PE CARE URMA SĂ O CONDUC

Iată cum arăta comuna al cărei primar urma să fiu şi care era situaţia ei economică, socială şi culturală. Cele două sate mari ale comunei se aflau pe vale, dar satele mici erau situate pe dealuri rupte de ploi, aşa cum sunt cu miile în acea zonă a Moldovei. Oamenii nu erau tocmai săraci, deoarece se ocupau cu creşterea animalelor, în mod deosebit a oilor. Acea zonă este renumită prin numărul mare de oi, prin calitatea bună a brânzei şi a lânii, căutată şi apreciată pe pieţele din oraş, dar şi la export. În anii cu precipitaţii abundente păşunile întinse, fertilizate, asigurau crescătorilor de animale necesarul de hrană de calitate pentru animale. Comuna avea două Cooperative Agricole de Producţie împărţite în ferme agricole, conduse de ingineri-şefi de fermă, de un inginer-şef şi de un preşedinte. Dotarea celor două secţii de mecanizare era corespunzătoare şi din punctul de vedere al personalului calificat (mecanizatorii), dar şi al utilajelor agricole necesare executării tuturor lucrărilor agricole din toate campaniile agricole. Cele două ferme zootehnice conduse de ingineri aveau un număr mare de oi, vaci şi porci. Dealurile erau terasate în mare parte. Pe ele era plantată vie în cele două ferme viticole prospere. Prosperitatea se datora în primul rând celor doi ingineri care le conduceau cu pricepere şi cu pasiune. Secţiile de mecanizare erau dotate cu maşini şi cu oameni calificaţi, pentru a face o agricultură destul de performanţă în acea zonă agricolă de deal.

În cele două sate mai mari, de la şosea, erau magazine unde se vindeau produse diversificate de strictă necesitate. În incinta acestor cooperative de consum era şi câte un restaurant spaţios. Brutăria din centrul satului Ghiduleasa, care aparţinea de C.A.P., asigura pâinea necesară mesei mecanizatorilor, dar şi celor care nu făceau pâine acasă. Şoseaua era parţial asfaltată, iar în rest era pietruită şi oarecum întreţinută. Pe marginea şoselei erau şanţuri, care se înfundau adeseori din cauza aluviunilor aduse de ploi. Periodic iarba era cosită şi erau

refăcute şanţurile. Prin sate, podeţele necesitau lucrări de reparaţii şi de schimbare a tuburilor. În satul reşedinţă de comună, în centru, era o clădire cu etaj care adăpostea atelierul de croitorie, de metalurgie uşoară, de împletit coşuri. La parter era un magazin bine aprovizionat cu mărfuri alimentare şi nealimentare de strictă necesitate. Blocul care se afla în apropierea primăriei fusese construit pentru specialişti, dar mai bine de jumătate era nelocuit, neavând apă curentă. La parterul acestuia erau spaţii comerciale aparţinând cooperaţiei de consum. Aceasta avea şi ea fermă de animale, iaz de peşte, căpşunărie, plantaţie de răchită şi o secţie de împletit coşuri. Unitatea era excelent administrată şi condusă de preşedintele său, localnic gospodar şi priceput.

Şcoala din satul reşedinţă de comună era şi ea bine întreţinută. Directoarea coordonatoare, devotată muncii şi bun organizator, se îngrijea de toate şcolile, având o legătură strânsă cu primăria. Învăţământul din comună era asigurat de un colectiv de cadre bine pregătite, cei mai mulţi stabiliţi în comună. În majoritatea satelor erau şcoli de ciclu primar, iar în unele erau şi grupe de grădiniţă. Biserici erau în cele două sate mari, dar erau bisericuţe şi în alte două sate. Într-un sat situat în mijlocul comunei era un dispensar, care avea un medic generalist dar şi un medic stomatolog, care venea de două ori pe săptămână. La dispensarul veterinar erau doi tehnicieni şi un medic.

Întreaga activitate economică, socială şi culturală a comunei se desfăşura conform directivelor trasate de către conducerea de partid şi de stat a comunei prin comandamentele sau teleconferinţele zilnice de la Consiliul Unic Agroindustrial, iar primarul controla totul la nivel local.

INFORMATORII

Nu trecuse prea mult timp de la instalarea în noua funcţie când, într-o dimineaţă, aud trecând în mare viteză Aroul de la Consiliul Unic dis-de-dimineaţă. Nu plecasem încă de acasă. M-am îmbrăcat în grabă şi am alergat la primărie. În birou, instructorul mă aştepta. După ce mi-a

transmis câteva sarcini primite la o teleconferinţă fulger avută cu primul secretar în seara precedentă, mi-a pus pe masă o listă unde erau trecute mai multe nume şi satul în dreptul fiecăruia.

— Ce-i cu lista aceasta? am întrebat nedumerită.

— Astăzi îi convoci la primărie şi mâine stai de vorbă cu ei. Sunt oameni de încredere. Mi-a spus instructorul şi s-a ridicat să plece, lăsându-mă într-o confuzie totală.

— Dar unii nu sunt membri de partid, am exclamat când tocmai ieşea pe uşă.

— Nu contează! Cheamă-i şi discută cu aceşti oameni. Vei înţelege ce-i cu ei!

Dar cum dispoziţia era dispoziţie, iar eu eram mult prea nouă pentru a-mi permite iniţiative proprii, m-am conformat şi am dat telefoane unde se putea, iar unde nu, am trimis să fie convocaţi cetăţenii. A doua zi, pe la ora zece, în curtea primăriei erau cam douăzeci de bărbaţi şi câteva femei care mă priveau zâmbind ciudat. Preoteasa de la Ghiduleasa, care era şi ea printre cei convocaţi, îmi zâmbea slugarnic. „Ce-o fi cu ăştia?”, m-am întrebat în gând.

— Poftiţi în birou. I-am invitat, neştiind însă ce le voi spune.

— Toţi odată? am fost întrebată de un ţăran vânjos cu buza de jos despicată, care tocmai aflasem că este fratele secretarului primăriei.

— Toţi, că doar nu v-oi chema pe câte unul.

S-au uitat unii la alţii şi au intrat tăcuţi în birou.

În timp ce oamenii se aşezau pe scaune, am dispărut în celălalt birou pentru a da telefon instructorului şi a-l întreba ce să le spun. Contabila căreia nu-i scăpa nimic şi care ştia ce-i cu oamenii aceia mi-a spus râzând:

— Aceştia sunt informatorii dumneavoastră. Trebuie să staţi de vorbă cu fiecare în parte şi vă vor spune tot ce se discută sau se pune la cale în perimetrul lor de activitate. În schimbul informaţiilor, va trebui să închideţi ochii la anumite ilegalităţi şi să le faceţi uneori favoruri. Trebuia să-i chemaţi pe fiecare în parte.

— Eu nu am nevoie de aşa ceva, i-am răspuns furioasă şi am ieşit trântind uşa cu zgomot.

— Vă rog să mergeţi de unde aţi venit! Nu am nevoie de domniile voastre astăzi. Dacă va fi necesar, voi apela la serviciile dumneavoastră, dar acum vă rog să plecaţi, le-am spus, ascunzându-mi cu greu indignarea.

Nemulţumiţi şi miraţi, majoritatea au ieşit pe uşa principală. Câţiva dintre ei însă au rămas pironiţi pe scaune, nevenindu-le să creadă că într-adevăr nu aveam nevoie de serviciile lor. După ce şi aceştia au ieşit afară pe bancă pentru a fuma o ţigară, inginerul de la ferma viticolă mi-a spus zâmbitor:

— Nu daţi şi dumneavoastră o cafea? Să ştiţi că nu am nicio legătură cu informatorii aceştia. Treceam pe aici, am văzut lume adunată şi am intrat şi eu crezând că este vreo şedinţă pe care nu voiam să o ratez.

— Fac eu cafeaua, tovarăşa primăriţă. Să ştiţi că nici eu nu am legătură cu ei, a spus, pisicindu-se, coana preoteasă.

Le-am servit cafeaua promisă şi i-am condus până la uşă. Inginerul de la ferma viticolă, după ce a ajuns la poartă, s-a întors şi, băgând capul pe uşă, mi-a spus râzând:

— Habar nu ai ce greşeală ai făcut, primăriţo! Ai pornit-o cu stângul!

Peste puţin timp, aveam să înţeleg că fără informaţie eşti doar un funcţionar neînsemnat, inofensiv şi că a trăi în afara acelui sistem bine pus la punct este ca şi cum ai naviga pe o mare întinsă fără busolă. Acesta era unul dintre lucrurile care nu se învăţau la şcolile la care erai trimis de către partid, dar fără de care era greu sau aproape imposibil să te descurci.

REFUZAT SĂ INTRE ÎN P.C.R.

A doua zi dimineaţă, când am ajuns la primărie, în faţa porţii mă aştepta părintele Serafim Domnescu din satul Ghiduleasa.

— Cu ce treabă pe la primărie, părinte, l-am întrebat cu respect şi am urcat grăbită scările.

Nu mergeam la biserică, deoarece primisem în şcoală o educaţie ateist-comunistă, din care Dumnezeu lipsea cu desăvârşire. Mama era femeie care frecventa biserica. În copilărie ne ducea la slujbe şi ne împărtăşea în toate posturile. După ce am terminat liceul şi am plecat la şcoli şi facultăţi, iar apoi mi-am întemeiat o familie, în afară de cununia din biserică şi botezatul copiilor, nu am mai călcat pragul bisericii. Cu toate acestea, aveam un respect amestecat cu o neînţeleasă evlavie faţă de orice era legat de biserică. Când treceam pe lângă un aşezământ de cult, spuneam în gând „Doamne miluieşte”, fără însă a face semnul Sfintei Cruci, aşa cum s-ar fi cuvenit, de teamă să nu fiu văzută.

— Aş vrea să discut cu dumneavoastră o problemă, de aceea am venit în dimineaţa asta.

— Dimineaţa e mult de treabă, sunt delegaţi veniţi de departe cu tot felul de probleme, am acte de semnat, trebuie să transmit cifrele la Consiliul Unic, să dau telefoane. Dacă puteţi aştepta să termin, vom discuta pe îndelete, i-am răspuns, ştiind că îi place mult părintelui să stea de vorbă şi nici mie nu-mi displăcea să discut cu dânsul.

— Pot să aştept până vă faceţi treburile, mi-a spus bucuros.

Părea să aibă tot timpul din lume. În câteva ore am terminat ce aveam de făcut la birou în acea zi. Eram foarte curioasă să aud problema care îl frământa pe părinte şi m-am grăbit să-l invit la mine în birou. Fusesem de multe ori la casa parohială, unde cei din primărie erau bine primiţi întotdeauna şi îi cunoşteam familia, apreciind în acelaşi timp şi ospitalitatea coanei preotese, care era profesoară de matematică şi directoarea şcolii. Erau atât de diferiţi aceşti oameni! Părintele Domnescu era subţire şi delicat, avea o figură frumoasă, angelică şi un glas melodios. Vorbea calm şi avea un timbru catifelat. Îşi cântărea cu grijă cuvintele când discuta despre ceva şi spunea întotdeauna numai ce se cuvine, cerându-şi adeseori iertare. Preoteasa Frosica Domnescu era o femeie

frumoasă, voinică şi vorbăreaţă. Era curioasă, voia să ştie tot ce se întâmplă în comună şi era dispusă oricând să dea o informaţie sau să transmită o bârfă. Când apărea un personaj nou printre intelectuali sau specialişti, făcea tot ce putea pentru a-l cunoaşte şi a-l aduce la dumneaei în casă. Era o gazdă primitoare şi persoanelor importante le servea din vinul acela special care era adus pentru a se da credincioşilor după împărtăşanie. Se simţea foarte atrasă de primărie şi de toţi acei care aveau funcţii importante. Casa parohială aşezată lângă biserică era mare, iar în curte se putea întoarce tractorul cu remorcă. Curtea era neîngrijită şi plină de păsări nenumărate, lăsate libere. Când ploua, în curte era noroi şi nu puteai umbla decât cu cizme de cauciuc sau cu gumari. În casă, peste covoarele persane, erau puse mereu foi de plastic pentru ca nenumăraţii musafirii veniţi în vizită să nu fie nevoiţi să se descalţe. Ocupată cu treburile şcolii, ale parohiei, dar şi cu aflarea tuturor ştirilor de prin comună, coanei preotese Frosica nu prea îi mai ajungea timpul şi pentru curăţenie. Nu o deranja câtuşi de puţin faptul că era mizerie şi deranj peste tot. Prezenţa ei volubilă umplea într-un fel plăcut tot spaţiul unde se afla.

Părintele nu era indiferent faţă de cei care conduceau. Avea o smerenie înnăscută şi o doză mare de bun simţ, care îl făceau să stea însă mai la distanţă, îndrăznind arareori să intre în biroul primarului. „Se vede că e foarte importantă discuţia pe care doreşte să o avem, de a venit dis de dimineaţă la primărie”, mă gândeam în timp ce îl invitam să ia loc.

— Vă spun direct, fără să mai fac introducere. Vă rog să mă iertaţi, dar eu îmi doresc să devin membru de partid, mi-a spus dintr-o suflare, părintele Domnescu.

L-am privit fără grai. Nu ştiam ce să-i răspund.

— Voi discuta problema dumneavoastră la prima instruire de la judeţ. Nu ştiu ce răspuns aş putea să vă dau acum.

— Am citit statutul P.C.R. şi îndeplinesc toate condiţiile. Nu văd care ar putea fi motivul să nu pot deveni

membru de partid.

— Într-adevăr nu scrie în statut că preoţii nu pot să fie membri, dar eu nu am auzit până acum să spună cineva că a făcut membru de partid pe unul din ei.

Atunci părintele a scos din buzunar un statut al partidului pe care erau făcute sublinieri cu un creion roşu.

— Cetăţean al Republicii Socialiste România sunt. Optsprezece ani am împlinit de mult. Om al muncii sunt, că doar şi ce fac eu tot muncă e. Recunosc statutul şi programul partidului… Condamnări nu am, nu sunt fiu de chiabur, iar părinţii nu au fost legionari, a completat preotul după o scurtă pauză.

Astfel a trecut prin toate condiţiile pe care cineva trebuia să le îndeplinească pentru a fi membru de partid şi când a terminat eram la fel de convinsă ca şi dânsul că nu ar fi niciun motiv pentru care să nu poată fi primit în partid, conform statutului. Am stat mult de vorbă despre problema care-l frământa şi despre multe altele, iar într-un târziu a plecat. Eu am rămas confuză. Nu puteam pricepe la ce i-ar folosi unui preot să fie membru de partid. Aproape toţi intelectualii voiau să fie membri de partid pentru a putea accede la diferite posturi de conducere. Nu puteai să ai o funcţie administrativă de conducere fără a face parte din partid. Din nefericire pentru intelectuali, primirea în partid avea nevoie de aprobări speciale şi de verificări minuţioase. Aprobarea dosarului nu depindea doar de conducerea de partid a comunei. Calitatea de membru de partid îţi oferea o imunitate privind trimiterea în judecată în situaţia în care ai fi comis vreo ilegalitate. Niciun membru de partid nu putea fi anchetat înainte de a fi exclus din partid. Dar părintele de ce ar fi putut fi interesat de toate acestea?

La prima instruire, care a avut loc la judeţ, m-am ridicat şi am întrebat:

— Poate fi primit în partid un preot?

Colegii din sală au izbucnit în râs şi m-au privit ciudat. După terminarea instruirii, în timp ce mă îndreptam spre ieşire împreună cu alţi colegi, o secretară

m-a oprit, spunându-mi:

— Dumneavoastră sunteţi primăriţa de la comuna Fundoaia?

— Da, eu sunt!

— Vă rog să poftiţi în birou la tovarăşul secretar Ţăpoi.

Încăperea în care lucra secretarul cu probleme organizatorice era imensă, luminoasă şi foarte curată. Biroul din lemn de stejar masiv era recondiţionat dintr-o mobilă boierească. Sub sticla groasă de cristal era pluş vișiniu, la fel cu draperiile de la geamuri. Pe un scaun confortabil stătea maiestuos secretarul. Mă făcusem şi mai mică decât eram şi obrajii erau roşii de emoţie.

— Şi spui că popa ăla din comună vrea să fie membru de partid? m-a întrebat pe un ton serios.

— Aşa mi-a spus, tovarăşe secretar.

— Ia vino mai aproape să-ţi arăt ceva, mi-a spus cu glas aproape şoptit.

Lângă geam avea un dulap cu două uşi. Pe unul dintre rafturi era un seif mic. A deschis seiful şi a luat un dosar cu arc pe care l-a deschis. Dintr-un prosop de borangic a scos la vedere o icoană foarte veche pe care a mângâiat-o, a sărutat-o şi apoi a pus-o repede înapoi, închizând dulapul în timp ce se uita spre uşă ca să nu intre cineva.

— Ai văzut, tovarăşa Teodora? Aceasta este Stăpâna noastră! Să nu spui la nimeni ce ai văzut, mi-a mai spus şi mi-a făcut semn să plec. Să-i spui părintelui că nu poate fi primit în partid. Ia astea de aici şi fugi repede să prinzi trenul, mi-a spus când mă conducea spre ieşire.

Când am rămas singură pe hol, m-am oprit puţin să văd ce mi-a dat. În plicul pe care mi l-a pus în mână erau două tichete de benzină şi două de butelie. Fericită, am zburat spre uşă. Colegii dispăruseră, dar aşa, ca din întâmplare, când am ieşit în strada principală, a oprit lângă mine părintele Domnescu cu maşina.

— Am avut ceva treabă prin oraş. Dacă mergeţi la comună, vă pot duce eu.

Am scos din geantă unul din cele două tichete de benzină şi i l-am dat.

— Din păcate, părinte, răspunsul este negativ. Nu puteţi fi membru de partid.

Părintele a fost nevoit să se împace cu gândul că nu va putea avea niciodată carnetul roşu de comunist. Dând dovadă de smerenie, nu a mai deschis acest subiect, iar eu nu voi şti niciodată dacă într-adevăr a dorit să fie primit în partid sau doar a vrut să afle ce răspuns va primi la o astfel de cerere.

ÎN ZIUA ALEGERILOR

Spre toamnă au avut loc alegerile. Peste puţin timp aveam să fiu primar cu acte în regulă: ales, votat şi validat. Nici nu se punea problema că altcineva ar putea să câştige locul pe care deja îl ocupam prin hotărârea celor care conduceau judeţul. Cunoşteam oarecum felul cum se desfăşoară alegerile. Mai participasem în primul an al venirii mele în comună la o campanie electorală. Votul era obligatoriu, aşadar nu se punea problema prezenţei la vot. Pentru ţărani, ziua alegerilor era una specială, când, după ce puneau ştampila pe buletin, mergeau în centrul satului şi discutau vrute şi nevrute cu o băutură în faţă.

Şeful de post avea o Dacie pe care o folosea destul de rar datorită suspiciunilor şi geloziei soţiei sale, dar şi pentru că uneori conducea maşina după ce bea câte un pahar, două de vin sau câte o ţuică tare din prune. Acesta primise sarcină de la secretarul de judeţ Ţăpoi să asigure cu maşina proprie deplasarea mea la circumscripţiile de votare. Primise tichete de benzină. Eram repartizată la secţia de votare din satul Ghiduleasa, la circumscripţia din şcoală, deoarece candidam la reşedinţa de comună, unde teoretic nu aveam voie să stau. Dimineaţă, la prima oră, şeful de post era cu maşina în faţa primăriei, bucuros că avea să mă însoţească în celălalt sat. Bucuria avea să-i fie însă de scurtă durată.

Între cele două sate mari ale comunei erau circa şase kilometri, distanţă pe care am parcurs-o lejer în cincisprezece minute. Ne-am oprit câteva minute la

magazinul din centrul satului, la brutărie pentru a lua o pâine caldă şi am mers spre şcoală. Când să cobor din maşină, lângă şcoala unde era secţia de votare, în faţa maşinii a apărut soţia şefului de post zburlită, cu părul negru ondulat vâlvoi, căzut peste ochi, s-a repezit la portiera maşinii pe care tocmai ieşisem şi trântind-o cu zgomot a început să strige la mine şi la soţul ei, miliţianul, şef de post:

— Idiotule! Ce eşti tu? Sluga primăriţei să o plimbi cu maşina mea? Să-mi dai imediat cheile şi să mergi pe jos cu primăriţă cu tot. Prostule!

— Măi, femeie, îmi pierd serviciul din cauza ta, a încercat să o împace miliţianul, înroşindu-se asemenea unui elev prins la copiat. Am primit tichete de benzină pentru a o ajuta pe tovarăşa primar să ajungă aici.

— Să dispari din faţa mea animalule, a strigat femeia, smulgându-i cheile maşinii din mână.

Am plecat ruşinată de întregul scandal şi am mers pe jos spre şcoală. Lumea adunată în curtea şcolii se uita mirată şi nu le venea să creadă că sunt martorii unei astfel de scene casnice, despre care aveau să discute mult timp. În secţia de votare, pe şeful de post îl aştepta şeful lui şi instructorul de la Consiliul Unic, care urmăriseră pe geam întreaga scenă.

— Să dai o notă explicativă, tovarăşul sergent major Gândac! Instructorul mi-a făcut semn să mergem în cancelarie, unde peste ceva timp a venit şi şeful de la Miliţia Judeţeană, care m-a anunţat că a hotărât mutarea în altă comună a şefului de post.

— Pe unde a fost ăsta cu nevasta lui, tot necazuri de felul acesta ne-a prilejuit, a spus mâhnit şeful miliţiei.

— Du-te şi ia-ţi femeia, urc-o în maşină şi duceţi-vă acasă! O să trec pe la post peste câteva ore.

Şeful de post era blond, aproape albinos, cu buze subţiri şi nasul uşor coroiat, urechi mari şi clăpăuge, roşii mereu. Nu prea înalt, dar ciolănos şi adus de spate. Avea o figură stupidă. Îl priveam întrebându-mă ce putea vedea soţia la el aşa de atrăgător pentru a fi geloasă pe orice

femeie care se urca în maşina lui, punându-i astfel în pericol nu numai demnitatea de slujbaş al statului, dar şi pe cea de bărbat. Ziua începuse prost şi avea să se sfârşească târziu în noapte într-un mod cu totul neaşteptat. Pe la vremea prânzului, preoteasa Frosica, ajutată de câteva femei din sat, au pus masa într-o sală de clasă. Nu aveam voie să mergem la masă acasă la cetăţeni.

Am servit masa în tăcere. Incidentul petrecut cu doar câteva ore în urmă nu fusese încă uitat. În timp ce stăteam la masă împreună cu şefii de la judeţ, gândul mi-a fugit la celelalte alegeri când eram secretar adjunct şi fusesem repartizată în cel mai îndepărtat sat al comunei pentru a urmări desfăşurarea alegerilor. Alegerile se ţineau într-o şcoală veche pe jumătate dărâmată, unde cursurile erau ţinute în singura încăpere întreagă de către un învăţător care amenajase şi secţia de votare. Odată adusă în acel sat de către instructor cu maşina, trebuia să stau până se terminau numărarea voturilor şi completarea proceselor verbale. Sergentul, ajutor de şef de post la secţia de miliţie, avea sarcina să se ocupe de masa celor repartizaţi în secţia de votare. Orele treceau în fugă, era mult de lucru şi numai gândul la mâncare nu ne era. Totuşi, după ce a trecut bine de ora trei, foamea îşi cerea drepturile. Din sfert în sfert de oră apărea sergentul Stănică şi din uşă spunea:

„— To-to-va-ră-şşşa se-se-cre-tară, peste cinci minununu-te e gata masa!”. Au trecut minute, ore şi ore. S-a terminat votarea, s-au numărat voturile, s-au completat formularele. În tot acest timp, Stănică miliţianul îşi făcea conştiincios datoria anunţându-ne din timp în timp, convingător şi bâlbâit că peste câteva minute vom sta la masă. Pe la ora 11 noaptea, am fost anunţaţi că maşina a pornit spre noi pentru a ne duce la centru, împreună cu voturile. Satul era cufundat în beznă la ora aceea târzie din noapte. Ne cam pierdusem speranţa că vom sta la masă. Două femei scunde, grase şi crăcănate, transpirate, însoţite de miliţianul care radia de fericirea misiunii îndeplinite, au apărut cu un ceaun mare, plin cu rasol şi o

mămăligă la fel de mare, acoperită cu un ştergar nu tocmai curat. „— Să trăiţi! Aveţi aici cinci găini făcute rasol, usturoi şi mămăligă”, a spus miliţianul mulţumit nevoie mare că şi-a îndeplinit în cele din urmă misiunea. „De ce a durat atât de mult? am întrebat nedumerită şi supărată. Şi de ce trebuia să faceţi cinci găini?” Între timp, foamea dispăruse şi nu-mi doream decât să ajung la comună şi să dorm. „— Câte una de fiecare”, a spus blonda cea grasă, privindu-mă mirată de întrebare şi de supărarea mea. „— Au fost bătrâne, mânca-le-ar hulpea de orătănii” a spus cealaltă femeie, în timp ce aşeza pe masă toate cele necesare.

Am apucat o găină de un picior şi am încercat să rup o bucăţică de carne pentru a-mi potoli foamea. Am renunţat repede. Bucăţica nu se lăsa ruptă. Cred că nici până dimineaţă nu erau fierte, aşa de bătrâne erau acele găini. „— De de ce-ce nu mââă-n-că-câcaţi, m-a întrebat uimit miliţianul în timp ce trăgea cu dinţii puternici dintr-un piept de găină. Lu-lu-aţi căcă nu vă-vă muu-şcă. Nu au măăă-se-le! „— Ele nu, dar eu da, am mai avut puterea să glumesc”. Mult aşteptata maşină a oprit la poarta şcolii şi am plecat spre centrul comunei cu speranţa nemărturisită că voi găsi acolo ceva de mâncare.

În timp ce servea cafeaua, preoteasa a venit lângă mine şi m-a apucat pe după umeri.

— De ce sunteţi aşa tăcută? Nu fiţi supărată, tovarăşa primar, mi-a spus, aşa sunt femeile. Am auzit că s-au certat aseară pentru că şeful de post a venit târziu, beat, şi ea nu a fost de acord să plece dimineaţă cu maşina, mahmur cum era.

— Nu sunt supărată. Sunt obosită. Am nevoie de o maşină să merg la centru mai pe seară. Mai am două tichete de benzină.

— Dacă nu găsiţi pe altcineva, o să meargă părintele să vă ducă.

Timpul a zburat repede. Totul a decurs fără incidente. Oamenii veneau în grupuri, grupuri la votare. Prezenţa la vot era obligatorie şi nimeni nu risca să

primească amendă neprezentându-se la vot, de aceea procentul de persoane participante la vot era de peste nouăzeci şi cinci la sută dintre cei cu drept de vot. Pentru orice funcţie erau trei propuneri, dar era hotărât dinainte cine va fi cel ales. Acesta, de regulă, era pus pe buletine pe prima poziţie. După o aşteptare obositoare a apărut în sfârşit maşina de la Consiliul Unic în care ne-am urcat toţi plus sacul cu buletine de vot. Când am ajuns în faţa primăriei am constatat cu uimire că Aro-ul alb cu număr mic de la judeţ era parcat în faţă. Maşina care trebuia să ducă pe secretar şi pe şeful de post cu buletinele şi procesele verbale la judeţ era şi aceasta în faţa primăriei. Luminile ardeau peste tot în primărie. În centrul comunei era zarvă. Restaurantul era deschis şi plin la ora aceea târzie din noapte. Ziua alegerilor era o zi specială, care trebuia sărbătorită cum se cuvine. În timp ce bărbaţii se cinsteau în restaurant, femeile stăteau ceva mai departe cu mâinile în buzunarele de la şorţurile mari şi dungate, supraveghindu-i să nu se îmbete prea tare.

Am coborât din maşină. Părintele şi cu preoteasa Frosica, curioşi să afle primii rezultatele alegerilor, se aflau deja în curtea primăriei. În birou la mine era lumina aprinsă, dar nu era nimeni. Îl strig pe nenea Turuianu şi îl întreb mirată:

— Nea Turuianu, unde au dispărut toţi?

— Tovarăşul secretar Ţăpoi este încuiat de mai bine de o oră pe dinăuntru cu secretarul primăriei.

Mi-am făcut o cafea şi am aşteptat, întrebându-mă ce-or fi făcând atâta timp cei doi în biroul încuiat. Din când în când suna telefonul de la Biroul Electoral Judeţean (B.E.J.) pentru a mă întreba dacă a plecat maşina cu voturile şi procesele verbale.

— Nenea Turuică (aşa îl dezmierdam pe guard), spune-le că a plecat maşina!

Acesta se bucura de fiecare dată când primea dispoziţie să spună o minciună, după care îşi lua plata servindu-se din pachetul cu ţigări B.T. de pe masă. Zâmbea complice. Ştia tot, dar nu spunea nimic. Era foarte apreciat

pentru discreţie. Într-un târziu, uşa biroului secretarului Mândrică s-a deschis şi acesta însoţit de secretarul de la partid, Ţăpoi, a strigat la guard:

— Anunţă şoferul că în cinci minute plecăm!

— Să trăiţi, am înţeles!

Mapa şi haina secretarului de la judeţ erau în biroul primarului unde stăteam, aşteptând rezultatul alegerilor. Eram foarte curioasă să aflu de ce stătuseră o oră şi mai bine încuiaţi în birou cei doi.

— Să ştii, tovarăşa Ţâru, că nu ai avut suficiente voturi pentru a câştiga alegerile!

— Cum adică? Nu am ieşit primar? am întrebat uimită peste măsură.

— Nu, nu ai ieşit. A ieşit cel de pe poziţia a doua, tovarăşul Paraschiv de la Ghiduleasa.

— Şi ce fac acum, plec înapoi în fabrică după ce m-am mutat în comună?

— Stai liniştită că am rezolvat cu buletinele de vot. Ce crezi că am făcut cu secretarul atâta timp în birou? Te-am votat, tovarăşa! Te-am votat! Mare figură e secretarul ăsta, a mai spus, în timp ce se îmbrăca. Am fost nevoit să-i promit că o voi ajuta pe nevastă-sa să fie dirigintă la Oficiul Poştal. Cam aşa stau lucrurile, tovarăşa primăriţă Ţâru Teodora!

În birou era frig. Secretarul, care era întotdeauna de o curăţenie exemplară, acum mirosea puternic a transpiraţie şi a picioare obosite. Am coborât împreună scările până în stradă unde aştepta maşina cu motorul pornit. În timp ce maşinile dispăreau, coana preoteasă Frosica, cu un zâmbet cât centrul comunei, mă îmbrăţişa cu neţărmurită dragoste prefăcută.

— Să ne trăiţi, tovarăşa primar, să fiţi sănătoasă şi să ne conduceţi mulţi ani. Ce mult mă bucur că aţi ieşit! A simţit nevoia să mai mintă odată, îndreptându-se spre maşină.

GRIJA PENTRU SPECIALIŞTI

Grija pentru specialiştii repartizaţi în comună era una dintre sarcinile importante şi o preocupare constantă a

mea şi a celor de la primărie. La dispensarul uman din satul situat în mijlocul comunei, medicii veneau, stăteau câteva luni, apoi plecau imediat ce obţineau negaţia. Se subordonau primăriei, unde aveau bugetul pentru salarii şi alte cheltuieli. În cazul obţinerii negaţiei, refuzul primarului de a o semna ar fi însemnat neaprobarea detaşării. Din partea judeţului era o oarecare împotrivire, dar de fiecare dată aceasta se rezolva, medicul pleca şi venea altul.

În anul acela, a fost repartizată o doctoriţă din Bucureşti, mutată disciplinar, şi un medic ciudat, bolnav sau doar leneş, care, atunci când nu se încuia în camera de gardă, umbla în căruţa plină cu fân a dispensarului. Acolo dormea, în timp ce vizitiul îl ducea prin toate satele. Într-o zi, doctorul a dispărut şi nimeni nu i-a simţit lipsa. Doctoriţa venită din Bucureşti era blondă, subţirică şi părea o persoană cumsecade. Mai târziu aveam să aflu că amabilitatea ei nu era dezinteresată şi motivele pentru care fusese mutată din capitală erau cât se poate de grave. Părea bucuroasă atunci când mă vedea, dar nu era. Amabilitatea ei nu era decât teamă şi interes. Tot în acel an au venit şi doi ingineri agronomi, soţ şi soţie, care au ocupat apartamentul în care locuisem o vreme. Într-o dimineaţă, pe uşa biroului a intrat o ciudăţenie blondă şi piţigăiată. Când am văzut-o, am izbucnit toţi în râs. Eram într-o scurtă şedinţă cu salariaţii din primărie. Ne-a spus că este noua ingineră agronomă. S-a instalat tot în bloc, într-un apartament cu două camere. Îi plăcea să se joace cu copii de clasa a şasea pe care îi invita seara la film, la căminul cultural. Într-o seară Mişu a venit cu ea acasă.

— Mamă, dacă aş avea buletin m-aş însura cu Mercuţa. Acesta era numele inginerei. Ce zici?

Nu s-a însurat cu ea. Mişu avea doar treisprezece ani. Prin iulie, Mercuţa mi-a spus că pleacă la Deva, de unde era de loc.

— Mă mărit, mi-a spus fericită. Am adus cheile de la apartament.

Pe banca din curtea primăriei o aştepta Culai, băiatul

Pârjoliţei, care tocmai terminase clasa a opta.

— Casă de piatră! le-am spus, în timp ce se urcau în autobuzul care oprise în faţa primăriei.

N-avea să-i simtă nimeni lipsa. Poate doar băieţii care nu aveau încă buletin.

DOCTORIŢA DE LA BUCUREŞTI

Doctoriţa care sosise de puţin timp în comună s-a instalat în locuinţa din incinta dispensarului. A refuzat locuinţa de la bloc. În mai puţin de o săptămână şi-a făcut rost de o pisică neagră şi de un amant cu bani. Nu dădea semne că vrea să plece prea curând. Îmi doream mult să am o prietenă, de aceea o vizitam destul de des. Mă primea de fiecare dată cu amabilitate şi mi se părea că o bucură compania mea. În realitate, se temea de mine şi mă accepta, dar nu mă plăcea câtuşi de puţin. Era convinsă că o urmăresc. Uneori se închidea în camera unde locuia cu inginera agronomă şi refuza să primească pe cineva, motivând că se simte rău. Fuma mult, dar numai ţigări străine. Peste puţin timp mi-a mărturisit că are un prieten englez care îi trimite pachete. Era nevoie de medic în comună şi oamenii o respectau. Nu a cerut detaşare, dar programul ei era cel care dorea ea să fie. Adeseori cetăţenii din sat veneau la primărie rugându-mă să o sun pentru o urgenţă medicală. De cele mai multe ori doar la insistenţele mele îi primea pe cetăţenii bolnavi. Făcea aceasta ca şi cum mi-ar fi făcut mie personal o mare favoare, motiv pentru care se cuvenea să-i fiu profund îndatorată. Relaţia ei cu preşedintele de la cooperaţia de consum nu era un secret pentru nimeni. Preşedintele, deşi familist, avea o relaţie cu cea care îi ţinea contabilitatea la unitate. După câteva luni doctoriţa s-a îmbolnăvit de o boală foarte intimă, iar între cele două femei s-a instaurat un conflict de proporţii, acuzându-se una pe cealaltă.

În acest timp preşedinte cooperaţiei îşi vedea liniştit de afacerile cu raţia de ulei şi zahăr, având grijă să aibă destui bani pentru cele două femei, dar şi pentru familia sa. Într-o zi, fiica sa, care tocmai terminase liceul, a fugit în lume cu un şofer brunet din satul învecinat, spre

disperarea preşedintelui. Pe la colţuri se şoptea că fata ar fi gravidă şi că iubăreţul preşedinte va fi bunic, ceea ce s-a şi întâmplat. Spre toamnă, după sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului, a fost nuntă mare. Acolo s-au întâlnit cele două amante cu soţia preşedintelui Cotoi, care umbla mai mult beată. Îşi îneca sărmana supărarea în băutură. Nu putea să spună nimic. Pe doctoriţă nu avea voie să o supere nimeni, ca nu cumva să plece din comună. Nici pe contabilă nu era indicat să se supere, deoarece aceasta era cea care le rezolva lipsurile din gestiune.

Cotoi era foarte apreciat de şefii de la judeţ. Linguşitor şi serviabil, cunoştea necesităţile şefilor şi toate maşinile lor îşi făceau plinul prin uşa din spatele clădirii cooperaţiei. Restaurantul din centru avea două separeuri unde se mânca pui pe grătar cu mujdei şi mămăligă, se fumau ţigări scumpe, se beau băuturi fine şi se umpleau portbagajele cu purcei de lapte, cu roate mari de caş, cu găini şi curcani şi cu multe alte bunătăţi la care orăşeanul de rând nici nu visa. În caz de forţă majoră, se găsea şi câte o tânără gata să stingă supărarea oricărui organ de control pus pe dat sancţiuni. Şi nici rău la suflet nu era! Preşedintele semăna foarte bine cu o pisică. Avea oasele flexibile, zâmbea mereu, iar buzunarele erau mereu pline cu bani, dar şi cu pachete de ţigări scumpe, deşi nu fuma. Acasă avea uşa larg deschisă tuturor şefilor. Nu spunea niciodată „Nu fac, nu merg, nu am sau nu pot”. Pentru fumători avea ţigări Kent, pentru cafegii cafea naturală, pentru băutori băuturi, iar pentru afemeiaţi avea femei. Cotoi avea ac şi pentru cel mai tare cojoc. Era şi în Comitetul de partid pe comună. Ar fi ajuns de mult primar sau mare activist la judeţ, dar abia reuşise să-şi cumpere certificatul de absolvire a zece clase. Îşi propunea mereu ca până la următoarele alegeri să-şi cumpere diplomă de absolvire a liceului şi de bacalaureat.

MESE ÎMBELŞUGATE ŞI PORTBAGAJE PLINE

Peste câteva zile era şedinţă de comitet. Împreună cu „Prietena mea”, contabila Pungă, lucram la pregătirea materialelor pentru şedinţă. Introducerea

politică, adică partea cu laudele adresate lui Nicolae Ceauşescu, urma să fie scrisă de către secretarul Ţăpoi, pe care îl aşteptam după prânz. Sunase încă de dimineaţă pentru a-mi spune că vine pe la prânz şi că va lua masa în sat. Comandase borş de găină, friptură de pui cu mujdei şi pâine de casă.

Inginerul de la vie a intrat tiptil în birou:

— Mâine vine noul medic veterinar! E frumos şi cântă la chitară. Se vor îndrăgosti toate femeile din sat de el.

— Dacă e frumos sau nu, asta contează mai puţin. Vine să stea până obţine detaşarea sau vine să se stabilească în comună?

— Vine de tot! E însurat cu o minunăţie de fată şi sunt hotărâţi să rămână în comună, mi-a răspuns inginerul atotştiutor. Poate daţi o cafea, că tot v-am adus vestea cea bună!

— V-aş invita la vie să vedeţi ce frumos cântă greierii noaptea şi ce frumos miroase a fân cosit, mi-a şoptit inginerul la ureche.

Mirosurile de rachiu proaspăt băut, de usturoi şi de ţigară m-au învăluit neplăcut. Am tăcut şi am zâmbit. Pe el îl rugasem să pregătească sus, la ferma viticolă, masa pentru secretarul Ţăpoi. Contabila chicotea cu nasul în darea de seamă pe care tocmai o bătea la maşină.

Într-adevăr, a doua zi dimineaţă, la puţin timp după ce am ajuns la primărie, doctorul veterinar de la Consiliul Unic, însoţit de instructor, mi l-au prezentat pe noul medic veterinar, un bărbat tânăr, şaten cu mustaţă, înalt şi frumos. Cu un zâmbet plăcut, puţin slugarnic şi cu accent ardelenesc, mi-a spus că este hotărât să rămână în comună pentru tot restul vieţii. L-am crezut doar în parte, dar m-am bucurat totuşi. A dorit să fie primit în partid. Primirea celor cu studii superioare în partid era destul de dificilă, dar la prima instruire am cerut aprobarea secretarului cu probleme organizatorice şi am obţinut-o neaşteptat de repede. Veterinarul avea o dorinţă mare să ajungă într-o funcţie înaltă. El ştia că, doar membru de partid cu vechime fiind, putea să ocupe o funcţie în conducerea

inspectoratului teritorial sau cel judeţean. Era un băiat bun, săritor, harnic. Cânta la chitară, drept pentru care încă de la început a rupt multe inimi şi a câştigat simpatia tuturor.

Fără a fi pretenţios, era amabil, dar sub aceasta se ascundea o mare ambiţie. Era tipul de om care ştie ce vrea de la viaţă şi care se descurcă oriunde ar trăi. În scurt timp şi-a încropit o gospodărie aproape de invidiat şi a cumpărat o Dacie nouă. Pe măsură ce criza alimentelor se accentua, tot mai multe animale „îşi rupeau picioarele" şi trebuiau sacrificate. Carnea era vândută prin fabrici de către o adevărată reţea de

„Descurcăreţi", care aveau clientelă permanentă. Actele de sacrificare trebuiau semnate şi de primărie, dar se pare că vicele sau secretarul puteau să o facă oricând, drept pentru care eu nu primeam decât criticile celor de la judeţ pentru numărul prea mare de animale sacrificate. După astfel de critici îl chemam pe doctor la primărie pentru explicaţii. Venea însoţit adeseori de câţiva crescători de animale care aveau pregătite de dinainte procese verbale semnate de „martori", care asistaseră la producerea accidentelor cu animalele pe care le sacrificaseră. Era isteţ doctoral veterinar şi mereu acoperit de hârtii. În realitate îşi crease destul de repede o adevărată reţea prin care se vindea carnea de viţel în cele două oraşe, prin fabrici. Era imposibil să faci ceva sau să dovedeşti infracţiunea atâta timp cât erau implicaţi miliţienii şi salariaţii primăriei.

Toată lumea avea de câştigat. Eram invitată uneori la câte un „chiolhan", la care participa de cele mai multe ori şi instructorul, dar şi cel care răspundea de comună din partea Comitetului Judeţean. La început nu ştiam că acceptarea invitaţiei înseamnă de fapt acceptarea întregii afaceri. Cu timpul însă a început să-mi placă şi aşteptam cu nerăbdare astfel de invitaţii. Un alt motiv pentru care mergeam la acele

„Mese" era şi lipsa timpului pentru a găti acasă. De multe ori săream peste una sau două mese, fiind pe teren.

Mişu aflase că mama lui primăriţă este invitată la masă în fiecare zi şi cu un fler demn de un „primar”, aşa cum era poreclit, la numai câteva minute după ce masa era pusă, apărea însoţit de cele mai multe ori de inginerul de la ferma viticolă şi de un miliţian. Datorită acestor mese copioase, în câteva luni, am reuşit să îndeplinesc cu bine sarcina primită cu ocazia instalării, şi anume aceea de a mă îngrăşa. Cred că a fost sarcina pe care am îndeplinit-o cel mai repede şi cel mai bine dintre nenumăratele sarcini pe care le aveam.

Când se întâmpla să avem un control de la judeţ sau de la Bucureşti pe diferite probleme legate de administrarea comunei şi de muncă de partid, trebuia să mă ocup personal de organizarea unei mese cu produse tradiţionale, masă unde era hotărât rezultatul controlului în funcţie de calitatea bucatelor, a ţuicii de prune şi a vinului, dar şi de cât de plin era portbagajul cu produse locale: găini, carne, vin, nuci, caş, miei, ţuică, lapte, smântână şi multe altele. Şi examenele de acordare a gradelor didactice se terminau cu o masă copioasă la care eram invitată. Mă făceam că nu observ agitaţia din jurul portbagajelor. Cei care veneau în control locuiau în oraşe, unde criza alimentară era cumplită, iar specula cu aceste produse era în floare.

TABELUL BUCLUCAŞ

În fiecare seară cele două ore de program televizat ne aminteau despre realizările măreţe ale „epocii de aur” prezentate pe fondul muzical al cântecelor patriotice *„Trăim decenii de împliniri măreţe/ Trăim decenii de muncă şi avânt/ Trăim decenii de vis şi frumuseţe...”*. Timbrul vocii crainicului era metalic, monoton, figura uşor zâmbitoare şi gravă. Zâmbetul era fals, propoziţiile scurte şi nimeni niciodată nu făcea nicio greşeală. Totul era perfect, corect, plicticos.

Se începuseră lucrările la Casa Poporului şi la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Lucrările înaintau cu o viteză uluitoare. Era în anul de glorie comunistă 1988, toamna. În uşa primăriei, m-a întâmpinat în acea zi

secretarul. Avea un zâmbet reţinut, abia perceptibil, care ascundea ceva din îngâmfarea înnăscută ce i se citea mereu pe figura colţuroasă, blondă, roşcată, de om spân.

— Ce mai faceţi, tovarăşa secretară?

Nu-mi spunea niciodată tovarăşa primar. De fiecare dată când mă privea, în colţul buzelor subţiri îi încolţea un zâmbet ironic ce părea a spune „Dacă nu eram eu băiat bun, nu mai erai tu astăzi în fruntea comunei, mititico! Nu dau doi bani pe tine”.

— Îmi era dor de dumneavoastră. Cum a fost la Bucureşti? Aţi luat cu bine examenele? m-a întrebat doar pentru a fi amabil.

Examenele mele luate sau picate erau ultimul lucru care l-ar fi interesat pe secretarul primăriei.

— Sunt bine, mulţumesc. Ce noutăţi aveţi? am întrebat înainte de a intra în birou.

— Mai nimic important, mi-a răspuns.

În mână ţinea un tabel şi îşi făcea vânt cu hârtia, deşi era frig.

— Ce hârtie-i aceea şi ce-o tot vânturi? l-am întrebat curioasă.

— Aaa, e un tabel nominal cu meseriaşii din comună. Am primit notă telefonică să-l fac şi să vi-l aduc la semnat.

— Care meseriaşi? Când s-a reparat căminul mi-ai spus că nu sunt meseriaşi în comună.

— Sunt, cum să nu fie, dar nu prea au autorizaţie.

— De ce nu-i pui să-şi scoată autorizaţie, dacă îi ştii care sunt şi cu ce se ocupă? Ori îi laşi aşa, ca să te poţi folosi de ei, când ai nevoie la mata acasă?

— Cine, eu? Sunt cel mai cinstit om din comună tovarăşa secretară, mi-a răspuns. Zâmbetul i-a dispărut brusc de pe faţa blondă şi a fost înlocuit de o roşeaţă puternică, semn că se enervase, dar se stăpânea.

— Semnaţi hârtia asta că am nevoie de ea.

Am semnat cele două exemplare ale tabelului şi am intrat în birou unde mă aşteptau o mulţime de acte de semnat şi de note telefonice. Ziua a trecut repede, cu treburi multe. Miercurea era zi de audienţă. Am plecat de

acasă mai devreme, aşa cum făceam de obicei într-o astfel de zi. Veneau oamenii de prin satele îndepărtate cu felurite probleme, dar mai ales cu reclamaţii despre orice şi despre oricine. În poarta primăriei mă aştepta un cetăţean cunoscut din vedere, dar care nu intrase niciodată în biroul meu.

— De ce mă trimiteţi la muncă la Casa Poporului, tovarăşa primar?

— Nu ştiu nimic. Despre ce vorbeşti mata?

— Eu nu mă duc nici mort să muncesc acolo. Ce-o să-mi faceţi? Mă băgaţi la puşcărie?

— Eu nu ştiu despre ce vorbeşti omule am repetat iritată de cele ce-mi spunea. Intră în birou şi explică-mi ce s-a întâmplat, ca să înţeleg ce anume îmi reproşezi.

— Ieri seară a venit la mine acasă guardul primăriei, cu o hârtie prin care sunt înştiinţat că, începând cu data de întâi noiembrie, voi merge la muncă la Casa Poporului, la Bucureşti. Acolo mai scria că refuzul meu va avea consecinţe grave şi că voi suporta rigorile legii pentru că practic ilegal meseria de tâmplar şi nu plătesc impozit la stat.

— De ce nu ai autorizaţie? l-am întrebat uimită de tot ce auzeam.

— Nu are nimeni autorizaţie în comună.

— Ieri tocmai am semnat un tabel pe care mi l-a adus secretarul cu toţi meseriaşii din comună.

— Avea şi un tabel nea Turuianu. M-a pus să-l semnez. Nu am vrut şi am scris în dreptul meu că nu sunt tâmplar.

Am ieşit afară în curte şi am strigat furioasă:

— Nea Turuică, ia vino matale la mine să te întreb ceva.

— Să trăiţi, a spus salutând milităreşte guardul, apărut într-o secundă.

— Arată-mi şi mie ce ţi-a dat secretarul pentru semnat prin comună.

— Nu am terminat încă şi oricum nu vrea nimeni să semneze.

În timp ce-mi spunea acestea a scos din buzunarul de la piept două foi îndoite prinse cu un bold una de alta. Pe prima pagină scria cele ce-mi spusese nea Topor, iar pe cea de-a doua pagină era tabelul cu cei care practicau fără autorizaţie o meserie sau alta.

— Eu vă spun, tovarăşa, că nu mă duc! Aveţi grijă că toţi sunt furioşi şi nu vor merge acolo unde vreţi dumneavoastră. Nici cu miliţia nu plec de acasă.

Acestea au fost cuvintele pe care le-a rostit înainte de a ieşi pe uşă. Am rămas uitându-mă după el. Parcă amuţisem. Nu puteam articula o vorbă. Nu ştiam ce să fac în situaţia creată. Între timp secretarul dispăruse, bănuind că va urma un scandal, după minciuna pe care mi-o spusese, pentru a mă face să semnez tabelul pe care îl făcuse şi unde erau omişi, cu bună ştiinţă, mulţi alţi meseriaşi care îi erau rude sau care îi munceau la casa cea nouă. Supărată peste măsură, am plecat spre casa secretarului, hotărâtă să am o discuţie dură cu el, acolo la poarta lui, pentru a auzi şi alţi oameni. Nea Topor tâmplarul, vecin cu secretarul, stătea la poartă de vorbă cu alţi doi săteni. Când m-au văzut, au tăcut cu toţii.

— Tovarăşul Mândrică, ieşi, te rog, până la poartă, am strigat, în timp ce câinele răguşit şi slab lătra isteric, aşa cum aveam să ţip şi eu peste câteva momente.

— Să-ţi fie ruşine, mincinosule! am strigat din poartă, când l-am văzut ieşind. De ce ai minţit şi nu mi-ai spus pentru ce ai nevoie de semnătura mea pe tabelul cu meseriaşii? De ce pe unii i-ai trecut şi pe alţii nu? Uite ce fac eu cu tabelul dumitale, am strigat şi am rupt în bucăţele mici cele două hârtii pe care le luasem de la nenea Turuianu.

— Mai bine vă duceţi în curte la Topor să vedeţi ce atelier de tâmplărie are, a strigat soţia secretarului, diriginta Poştei, din uşa casei.

Deja era prea mult pentru ziua aceea. Oamenii dispăruseră prin case. Nu mai era nimeni pe drum, iar eu parcă vorbeam gardurilor. Am aruncat bucăţelele de hârtie în curtea secretarului şi am plecat spre primărie. Nimeni

nu a mai cerut aceste tabele dar, între timp, am aflat că la propunerea secretarului şi a miliţienilor, mai fuseseră trimişi la Canal şi la Casa Poporului câţiva oameni din comună, fără ca aceştia să ştie de unde li se trăgea necazul. Acei oameni erau convinşi că eu sunt cea care întocmise tabelele.

BULETINUL DE IDENTITATE

De cum a intrat pe uşă, Mişu mi-a spus:

— Mamă, eu trebuie să-mi scot buletin, săptămâna asta. A venit astăzi la şcoală şeful de post cu un tabel pe care erau trecuţi toţi copiii care au împlinit paisprezece ani.

— Vorbesc eu cu şeful să văd ce spune.

A doua zi, când şeful de post a intrat în birou, mi-am amintit de buletin:

— Dacă eu am domiciliul în comună şi soţul în oraş, copilul unde va avea domiciliu pe buletin?

— Cel mai bine ar fi să mergeţi în oraş, la Evidenţa Populaţiei, şi să discutaţi cu ofiţerul de acolo.

După ce miliţianul a ieşit din birou, o nelinişte mare a pus stăpânire pe mine. Nu mai puteam lucra nimic în ziua aceea. Am căutat o maşină şi într-o oră eram în oraş, la Evidenţa Populaţiei. I-am spus funcţionarei de la ghişeu cine sunt şi am fost primită de şeful oficiului destul de repede. I-am prezentat situaţia, vorbind precipitat.

— Tovarăşul ofiţer, ce domiciliu va avea fiul meu dacă eu locuiesc în comună, iar soţul în oraş?

— În comună, tovarăşa, în comună! Mata ai fost de acord să te muţi cu familia în comună când te-au făcut primar. De ce soţul are domiciliul în oraş şi de ce nu ai predat apartamentul, aşa cum ţi s-a cerut? Ia daţi-mi buletinele!

— Îi voi raporta primului secretar că nu v-aţi mutat cu familia în comună, a spus şi mi-a pus în faţă o hârtie. Aceasta este hotărârea C.C. al P.C.R. privind stabilirea domiciliului cadrelor de partid.

— Nu vă dau niciun buletin, am spus cu glas ridicat. Puteţi să raportaţi şi la Bucureşti. Cine eşti dumneata să

mă întrebi despre aceasta?

Simţeam că nu mă mai pot controla şi eram gata să izbucnesc în plâns. Minciuna legată de mutarea familiei mele în comună era descoperită. Fără a mai aştepta răspunsul ofiţerului, am ieşit din biroul acestuia şi am plecat spre gară înghiţindu-mi lacrimile. Supărarea mea poate era sau nu justificată, dar mi se părea nedrept ca fiul meu să aibă pe buletin un sat în care aveam un domiciliu vremelnic şi unde locuiam într-o casă a primăriei. M-am urcat în primul tren care mergea spre judeţ. În anticamera primului secretar m-a întâmpinat consilierul acestuia. Fără a-l saluta, m-am îndreptat hotărâtă spre uşa mai marelui judeţului şi am vrut să intru.

— Stai, tovarăşa primăriţă! Unde intri mata aşa, fără să spui nimic? Eu ce sunt aici? a spus şi m-a apucat strâns de braţ.

— Daţi-mi drumul, că iese scandal! Vreau să intru la primul secretar!

— Nu poţi intra fără să fii anunţată.

— Anunţaţi-mă atunci, am strigat printre lacrimi.

Auzind pesemne zgomot sau fiind informat de la B. de către ofiţerul de la Evidenţa Populaţiei de revolta mea, primul secretar, care era de curând instalat în funcţie pe principiul

„Rotirii cadrelor”, a apărut în uşa biroului şi m-a invitat politicos să intru.

Era a doua oară când intram în acel birou imens, elegant, prea elegant pentru acele vremuri. Noul prim secretar nu era prea înalt, avea tenul măsliniu şi o figură care nu exprima nimic, nici bucurie, nici supărare, nici tristeţe. În acele clipe, nu mă interesa decât buletinul fiului meu. Eram hotărâtă să renunţ la primărie şi să mă întorc la vechiul loc de muncă, dacă pe buletin va fi alt domiciliu decât cel din oraş.

— Mata ai încălcat legea şi ai minţit, tovarăşa Ţâru, a spus după ce a studiat actele de identitate pe care mi le-a cerut. De ce nu ţi-ai adus soţul în comună? Legea e lege şi trebuie să o respecţi. Ce exemplu dai subalternilor?

— Vreau să plec înapoi, în fabrică. Cei de la ţară plătesc bani grei să aibă buletinul în oraş, să lucreze într-o fabrică şi să aibă un apartament, iar eu mă mut la ţară? Ce lege e asta? Ce caut eu la ţară, tovarăşul prim secretar? M-aţi trimis acolo să-l învăţ pe agronom cum să cultive porumbul sau pe zootehnist cum să crească animale? Am venit să vă informez că de mâine eu nu mă mai duc la serviciu. Mi-aţi dat o funcţie mai mare cu răspunderi complexe, dar retribuţia a rămas aceeaşi.

— Cum a rămas aceeaşi?

— Aceeaşi cu cea pe care o aveam când am plecat din fabrică. Pentru ce să mă chinui la ţară şi să-mi nenorocesc familia?

Primul secretar m-a ascultat tăcut, iar când am terminat m-a privit lung. Figura inexpresivă a căpătat puţină culoare. Începuse să semene a om.

— Aşteaptă puţin în anticameră, mi-a spus cu telefonul în mână şi mi-a făcut semn să ies din încăpere.

În anticameră, consilierul zâmbitor m-a întrebat:

— Vă servesc cu o cafea, ca să vă mai liniştiţi?

Mirosul de cafea naturală şi apoi gustul minunat al acesteia, dar şi speranţa că problema se va rezolva, mi-au subţiat supărarea.

— Mergi mâine cu actele apartamentului, cu buletinul soţului şi cu certificatul de naştere al copilului la Evidenţa

Populaţiei. Va avea buletinul pe domiciliul din oraş. Începând cu luna ianuarie a anului care vine retribuţia îţi va fi mărită. Soţul va face doar schimbul unu în fabrică. Să facă naveta în fiecare zi, ca să fiţi împreună. Să te ţii de treabă şi să iei note mari la facultate. Avem nevoie de femei tinere şi energice pentru construirea socialismului, a adăugat bombastic primul secretar, în timp ce mă conducea spre ieşire.

Lacrimile de supărare s-au transformat în lacrimi de bucurie. Prinzând curaj, i-am spus în uşă:

— Tovarăşu’ prim, am nevoie de o butelie pentru aragaz.

— Nu ai nicio butelie?

— Am una în oraş, dar când mergem la ţară luăm butelia în spate?

— Treci pe la tovarăşa secretară cu socialul şi lasă o cerere să vă dea o butelie pentru camera oficială de la primărie, pe care să o foloseşti mata.

În acea zi, în clădirea Consiliului Judeţean, în spatele uşilor de la birouri, mă întâmpinau numai figuri zâmbitoare.

Ajunsă în gară, mă încerca părerea de rău că nu am cerut primului secretar şi nişte cafea de la bufetul din incinta Consiliului Judeţean, unde se găsea tot ce lipsea din magazine, dar nu primeam nimic decât cu aprobarea primului secretar. Ar fi trebuit să învăţ multe în acea zi despre relaţia mea cu cei din Palat! Din păcate, odată problemele momentului rezolvate, am redevenit acelaşi activist supus, umil, cuminte, mulţumit cu firmiturile care cădeau de la masa stăpânilor judeţului.

DOUĂ SALAMURI DE VARĂ

În fiecare lună, de obicei în ultimele zile, se organizau instruirile cu primarii şi cu ceilalţi activişti de partid. Era analizată situaţia politică, economică, socială şi culturală a fiecărei comune. Primeam notă telefonică prin care ni se aducea la cunoştinţă despre această activitate şi despre cadrele care trebuiau să participe. În acele zile, trei de obicei, toţi conducătorii de unităţi economice erau prezenţi la judeţ. Eram cazaţi la hotelul partidului, de obicei, dar şi la hotelul din centrul oraşului atunci când numărul celor convocaţi era mai mare. Aveam asigurate trei mese calde. Din sălile de instruire mergeam la masă, apoi iar la instruire. Nu aveam voie în hotel decât după masa de seară, care se servea destul de târziu. Cele trei zile erau plictisitoare, monotone şi lungi. Te luptai cu somnul şi îţi ascundeai căscatul. Careul de rebus, somnul sau schimbul de bileţele – erau preocupări destul de frecvente. Singurele momente dorite erau pauzele în care, la bufetul bogat asortat de pe holuri, serveam gustări, beam cafea naturală şi fumam câte o ţigară, timp în care

discutam cu şefii sau cu omologii noştri din alte comune. Primarii mai vechi veneau cu maşinile personale şi aduceau şefilor multe plocoane, în mod deosebit produse alimentare şi ţuică. Aceştia erau trataţi cu mult respect şi nu erau criticaţi în plen niciodată.

Cel mai tânjit loc era bufetul de la subsolul Consiliului Judeţean, loc magic de unde puteai cumpăra orice, dacă aveai aprobare scrisă de la unul dintre mai marii judeţului sau dacă aveai în servietă o sticlă, două de ţuică tare de prune, „moneda forte” deschizătoare de uşi şi de aprobări.

Din mulţimea de activiste şi directoare, şefii cei mari îşi alegeau câte una, uneori şi două, după gust, pentru a-şi petrece ultima seară într-un mod cât mai plăcut. Discret, într-una dintre pauzele instruirii, un activist mărunt de la serviciul „cadre”, tovarăşul Lunecosu, îi şoptea „celei alese”:

— După instruire, mergi la barul de la hotel. Mă aştepţi acolo pentru cazare. Îţi iei şi bagajul cu tine.

O priveam cu coada ochiului pe „cea aleasă”. Cele noi se înroşeau şi priveau speriate în jur. Dintre cele mai vechi unele zâmbeau complice, iar altele lăsau ochii în jos. O astfel de invitaţie însemna de obicei o viitoare promovare şi foarte rar era refuzată. Îl cunoşteam pe Lunecosu, activistul cel mărunt, şi îl urmăream tăcute ori de câte ori apărea în pauze. Uneori îl vedeam vorbind cu câte un bărbat. Atunci, noi femeile, eram nedumerite!? În cea de-a doua seară, după instruire, eram invitaţi la Casa de Cultură, unde ni se oferea gratuit un spectacol de teatru, un concert sau un spectacol de divertisment. Dar bucuria cea mai mare era când, în ultima zi, care era şi cea mai scurtă, secretarul Ţăpoi ne invita la bufet unde, pe bază de tabel, cu semnătură, primeam câte două suluri de salam de vară. Când ieşeam în piaţeta din faţa clădirii grupuri, grupuri, fericiţi cu salamurile învelite în hârtie de pergament, oamenii se opreau în loc. Mirosea după noi a salam bun. Priviri flămânde ne urmăreau cu ură şi cu invidie.

Într-una din aceste fericite zile, în faţa mea au răsărit sora şi cumnatul, profesori universitari într-un oraş învecinat, care, după ce m-au îmbrăţişat în grabă, fără vreo introducere, mi-au spus:

— Dă-ne şi nouă un baton de salam, că tu primeşti în fiecare lună.

Cu oarecare părere de rău, le-am întins cele două batoane şi i-am condus la Dacia din parcare. Când au văzut salamul, cei doi copii ai lor care erau în spate au strigat fericiţi:

— Ce bine că nu am făcut atâta drum degeaba, mamă!

PREŢUL FUNCŢIEI

„Primăriţa merge la studii la Sorbona”, bârfeau profesoarele prin comună! „Sorbona” era Academia „Ştefan Gheorghiu” cea mai înaltă şcoală politică, fabrica de activişti cu diplomă. Cei care urmau cursurile de zi în ultimul an făceau pregătire militară, şi la absolvire, atât femeile cât şi bărbaţii primeau gradul de ofiţer. Dorinţa mea dintotdeauna a fost să merg la Facultatea de Ziaristică. Aceasta avea o secţie doar în cadrul Academiei „Ştefan Gheorghiu”, care forma ziarişti pentru presa aservită Partidului Comunist. Doar prin absolvirea acestei secţii puteai să devii ziarist. Cele două secţii, social-politică şi ziaristica, aveau foarte puţine diferenţe. Ziaristica avea în plus două discipline: tehnica scrisului şi gramatica limbii române. La secţiile social-politică erau trimişi candidaţi, nu mai mult de trei pe un loc, iar numărul de locuri era repartizat pe judeţe, în funcţie de necesarul de cadre. La ziaristică admiterea se dădea o dată la doi ani. Anul acela au fost locuri doar pentru cadre de partid şi de stat. Din cei trei candidaţi pe loc, am obţinut media cea mai mare. Am fost admisă!

Timpul pe care îl aveam trebuia să-l împart de acum înainte pentru treburile primăriei, munca de partid, instruirile de la judeţ, cursurile de la „Ştefan Gheorghiu” şi familia, care era pe ultimul loc. Partidul ne învăţa să punem mai presus de interesele noastre interesele

partidului, dar tot el ne învăţa că familia este celula de bază a societăţii. Sărmana celulă! Sărmana familie în care femeia făcea carieră!

Lipsisem de acasă aproape o săptămână. Mişu stătea mai mult singur până seara târziu, când Ghiţă venea cu ultima cursă. Când am intrat în curte, lumina era aprinsă. Mă aşteptam ca Mişu să-mi iasă înainte aşa cum făcea când veneam de la instruire şi se repezea la salamul din sacoşă, din care muşca de câteva ori cu poftă. Am deschis uşa cu teamă. „O fi bolnav?”. În cameră era frig. Mişu, acoperit cu o pătură, cu fesul pe cap şi mănuşi în mâini privea la televizor.

— Săru-mâna, mama, mi-a spus încet!

— Ce-i cu tine, eşti bolnav? De ce nu ai făcut focul?

— N-am putut!

Peste câteva minute focul ardea vesel în sobă, iar masa s-a umplut cu bunătăţile aduse de la Bucureşti, de la bufetul Academiei.

— Nu vrei să mănânci? l-am întrebat mirată că nu se dă jos din pat.

— Nu mănânc!

— Măi mamă, ce-i cu tine? L-am întrebat, apucându-l de mână. Abia atunci am văzut că era fierbinte. Cred că ai temperatură mare.

Între timp, în cameră se făcuse cald şi apa din rola sobei scotea aburi.

— Hai să te speli, i-am spus.

Am încercat să-i scot şosetele murdare din picioare. A început să ţipe:

— Nu trage, mamă!

Când am privit mai bine la piciorul drept, şoseta era lipită de piele.

— Ce-ai păţit, te-ai fript?

— Am vrut să-mi fac nişte ouă şi am scăpat uleiul încins pe picior, acum trei zile. De atunci nu m-am descălţat, că mă ustura.

Fruntea mi s-a acoperit de transpiraţie rece. Febra era de la arsura care se infectase. Am alergat după o

maşină şi am mers la urgenţe la spitalul din oraş. În timp ce medicul îi scotea şoseta de pe rană, pe scaunul din holul spitalului plăteam cu lacrimi preţul funcţiei.

FAMILIA SACRIFICATĂ

Uneori Ghiţă nu venea seara cu ultima cursă. Motiva că rămâne la ore suplimentare. Apartamentul din oraş era neîngrijit, rece, pe jumătate gol. O parte din mobilele mai uşoare le dusesem la ţară. Se simţea lipsa unei femei care să se ocupe de treburile gospodăreşti. Vecina de vizavi avea cheia de la apartament şi când lipseam mai multe zile, intra şi verifica instalaţia din baie, butelia şi uda florile. Când intram în bloc, destul de rar, vecinele mă priveau ciudat şi chicoteau în urma mea. După un timp, am aflat că Ghiţă îşi petrecea noaptea cu vecina Merluţa, când nu venea la ţară sau când plecam la pregătire ori la examene. Aceasta era înaltă, blondă, ştearsă:

femeie simplă. Bărbatul ei era zidar şi era beţiv. Înainte de a pleca la muncă în străinătate, acesta venea seară de seară beat, voma şi apoi urina în faţa uşii, după care intra în apartament. Ea ieşea şi spăla cimentul din faţa uşii. Spăla şi uşa, după care schimba preşul de la intrare cu unul curat. Îl ura, dar nu se despărţea de el. De câţiva ani era plecat la muncă în Libia. Îi aducea bani adevăraţi. Cu un an în urmă venise acasă. La câteva luni după plecarea soţului, tot blocul aflase că Merluţa era gravidă. Nu o bănuiam de imoralitate.

Eram geloasă pe Svetlana, prietena mea din alt bloc, care ne aducea carne de la abator şi care mergea de două ori pe vară la Mamaia, la nudism, iar când venea acasă îşi primea musafirii doar în bikini, fără sutien. Arăta bine Svetlana, avea sânii mici şi tari, bronzaţi, la fel ca şi picioarele lungi terminate cu unghiile mereu lăcuite proaspăt. Bikinii aveau scris pe spate ce zi a săptămânii era. Chiloţii erau cumpăraţi de la solar, de la sârboaice şi erau scandalos de mici pentru acele timpuri. Svetlana vindea şi ţigări Kent şi ţigări B.T., vindea şi săpunuri Fa, Lux sau Mira, ojă, parfumuri Chanel. Avea de vânzare aur, blugi originali, dar şi haine „la pachet” şi ciorapi italieni

lycra. Era cineva Svetlana! Pe ea eram geloasă, pe ea o invidia toată lumea. Renunţase la serviciul din fabrică. Amantul ei era procuror. Svetlana mergea la priveghere la morţi, de unde fura bolduri pe care le înfigea în reverele amanţilor căsătoriţi. Aceştia stăteau noaptea lângă femeile lor ca morţii. Înviau numai în aşternuturile apretate ale Svetlanei. Comerţul cu lucruri „din afară”, carne, unt, caşcaval şi alte „bunătăţi” mergea bine. Îşi luase o Dacie nouă, galbenă, cu banii în mână şi avea carnet de şofer. Uneori, când pe spatele bikinilor scria vineri, îl aducea cu maşina pe Ghiţă la ţară. Venea cu sacoşele pline cu „marfă de la pachet”: cosmetice, ojă, parfumuri şi multe altele. Pleca mulţumită de vânzarea pe care mi-o făcea mie şi celor câteva cliente pe care şi le făcuse printre salariatele comunei. O conduceam până în drum, îi făceam cu mâna zâmbind prefăcut. Odată intrată în casă, mă certam cu Ghiţă până spre dimineaţă.

— Tot în bikini era când te-ai dus la ea să iei carnea, caşcavalul, pateurile şi salamul?

— Ce-ai vrea să mănânc toată săptămâna: amărâtul de salam pe care ţi-l dau ăştia de la judeţ odată pe lună? mă întreba furios.

Duminica trecea repede, iar dimineaţa săream din pat la ora patru şi jumătate: el pentru a prinde primul autobuz, eu ca să aprind focul, să dau de mâncare la animale şi să fac ceva de mâncare pentru Mişu, care dormea în camera din mijloc, cu pisicile lângă el. Pisicile erau leneşe, dar nu dădeau voie şoarecilor să se urce în pat. Când soţul ieşea pe poartă era întuneric, iar pichirile din nuc scoteau sunete metalice. Atunci, nevăstuicile din podul casei dar şi şobolanii din magazie încremeneau. Căldura din casă mă îmbia la somn după ce terminam treaba. Plecam la primărie odată cu Mişu, care mergea la şcoală.

— Mama, tot când se întunecă vii acasă?

— Nu ştiu când vin.

— M-am săturat să stau mereu singur, îmi şoptea la despărţire.

„Ar trebui să mă ocup mai mult de copil şi de familie” îmi spuneam de fiecare dată. Imediat ce intram în primărie uitam însă cu desăvârşire de hotărârea luată.

PLOCOANE PENTRU NOTE DE TRECERE

Pregătirea pentru examenele din februarie de la „Ştefan Gheorghiu” anul acela a fost planificată de pe douăzeci până pe treizeci decembrie. Deşi Crăciunul nu era o sărbătoare recunoscută de către comunişti, totuşi oamenii alergau după cumpărături, cozile erau mai lungi, iar în tramvai, bucureştenii aveau sacoşele încărcate după ore multe de stat la rânduri. Femeile discutau numai despre picioare de porc, „adidaşi” cum li se spunea, pentru piftie, despre prăjituri cu unt, cafea, tacâmuri de pui, „tachi-muri”, cum le botezaseră românii, salam cu soia, despre magazinele unde s-a adus marfă. Sacoşele pline, agitaţia gospodinelor şi cozile lungi de la magazine, privite din mersul domol al tramvaiului, trădau o oarecare bucurie a apropiatelor sărbători de iarnă. La geamurile blocurilor cenuşii cu multe etaje clipeau luminiţele brazilor de plastic sărăcăcios împodobiţi.

Am coborât la staţia Politehnica, cu geamantanul într-o mână şi cu sacoşa cu mâncare în cealaltă. M-am aşezat pentru câteva clipe pe banca din staţie înainte de a traversa strada. Clădirea Academiei, aflată de cealaltă parte a străzii, era imensă. Geamurile, la ora 21: 30 când veneam de la gară, erau aproape toate luminate, semn că studenţii au terminat cursurile şi sunt în cameră. Pe pervazuri se vedeau pachete cu alimente şi sticle puse la răcoare. „Bine că am scăpat de cele două genţi grele”, mi-am spus în gând. Grele genţile ca şi examenele de la filosofie şi de la comerţ exterior. Nu aveam timp de învăţat, mai ales noi cei de la fără frecvenţă. Rostul pregătirii era să-ţi faci rost de copiuţe, celebrele fituici pliate, foarte mici, pe care le cumpăram de la cei de la zi şi care cuprindeau subiectele de la examene. Tot la pregătire trebuia să abordezi un profesor de la catedra obiectului la care aveai examen şi să-i dai cadouri, bani, favoruri sexuale sau, noi, primarii de la comune, alimente. Erau

foarte puţini cei de la fără frecvenţă care nu dădeau nimic. Aceia erau tocilarii. Ei luau notele cele mai mici. În anul întâi cel mai greu examen fusese cel de la logică. Ştia toată lumea că singurul profesor care preda logica era foarte bătrân şi nu primea nimic de la nimeni. Cine nu ştia, pierdea examenul iar apoi, dacă nu lua examenul nici toamna, nu mai era student la Academie şi primea la judeţul de unde venea sancţiune pe linie de partid, ceea ce era foarte grav. O fostă colegă de la cursul de zi, contra unei sume de bani, mi-a explicat aplicaţiile practice, problemele de logică, pe care le-am înţeles foarte repede. Nota obţinută a fost maximă (opt).

Acea notă era unitatea de măsură a inteligenţei celui care aspira la diploma de activist cu studii superioare.

Mă gândeam stând pe bancă la profesorul de filosofie şi la viteza cu care a dispărut după ce i-am dat geanta grea cu alimente. Era o geantă mare cu rotiţe, la care ţineam foarte mult. Nici nu apucasem să-i spun că vreau geanta înapoi! îl voi căuta şi i-o voi cere. Am revăzut-o pe profesoara de la catedra de comerţ exterior, cochetă, cu scurta de vulpe polară, cu pălărie şi cu cizmele cu tocuri foarte înalte, care a apărut de după un stâlp şi după ce a luat sacoşa grea a dispărut după acelaşi stâlp, unde o aştepta un tânăr în blugi. Sacoşa era umezită de la carnea împachetată în hârtie de pergament şi mirosea a brânză de puţină şi a şunci afumate.

M-am ridicat de pe bancă, am traversat bulevardul şi după ce am arătat buletinul, legitimaţia şi carnetul de student cu poză, mi s-a permis să intru în clădirea Academiei. La recepţie m-am legitimat cu aceleaşi acte şi după ce m-a privit atent recepţionerul mi-a spus:

— Colega de cameră este venită de ieri. Mergeţi la etajul cinci, la camera…

Colega de cameră era din acelaşi judeţ cu mine. Aşa era dispoziţia primului secretar. Ea era secretară cu propaganda într-unul dintre oraşele judeţului. Era o femeie destul de modestă, dar cumsecade şi bună la suflet. Soţul îi murise de curând. Ea nu venea cu trenul. Era adusă cu

maşina, împreună cu cele câteva cutii cu vin vechi. Acestea erau pentru profesorii de la catedra de construcţii de partid (foşti secretari cu organizatoricul sau primi secretari ieşiţi la pensie). Nici aceştia nu primeau plocoane de la oricine. Aceia de la care acceptau plocoanele se alegeau cu note maxime. Restul primeam note mici, dar nimeni nu era picat la acest examen. Nu am avut note mari la acest obiect. Din această pricină eram ridicată în picioare şi certată de către secretarul cu organizatoricul, tovarăşul Ţăpoi, care răspundea de noi, cei de la „Ştefan Gheorghiu”.

Primele trei zile alergam după copiuţe să le cumpărăm sau să le transcriem. Noaptea pregăteam „sursa de inspiraţie”, care se găsea mai greu sau care era prea scumpă. În următoarele zile luam legătura cu alţi profesori examinatori pentru a le da plocoanele mai delicate: ţigări Kent, cafea, săpunuri, ciorapi, sau chiar lenjerie de corp de bumbac luată direct din fabrică şi multe altele, afară de alimentele care erau duse acasă la profesori sau le erau predate în gară. În schimbul acestor

„Atenţii” primeam subiectele de pe biletele de la examenul oral. Mergeam şi la cursurile care, cu excepţia celor ce se refereau strict la munca de partid, erau captivante, iar unii colegi aveau cunoştinţe temeinice de literatură, istorie, filosofie şi politică externă. Colocviile erau interesante, iar întrebările cât se poate de îndrăzneţe. Auzeam lucruri despre care nici nu ne-ar fi trecut prin minte vreodată, iar biblioteca, unde, începând din anul doi puteai studia cărţi rare, presa străină, limbi străine, îţi era de mare ajutor. Dacă erai interesat de un subiect anume sau profesorul unui curs era mulţumit de ploconul primit, erai invitat să-l vizitezi în cabinetul său.

Cursul de filosofie şi de religie ţinut de profesorul Papa mi s-a părut atât de interesant, încât aş fi vrut să nu se mai termine. După terminarea cursului, nu geanta cu rotiţe pe care trebuia să o recuperez m-a făcut să rămân ultima în sala de curs, ci expunerea profesorului despre vinderea şi răstignirea lui Iisus Hristos.

— Aş dori să aflu mai multe despre acest Iisus, i-am spus când am ieşit împreună din sala de curs.

— Te interesează religia?

— De ce, se face religie aici, la Academia „Ştefan Gheorghiu”? A fost prima întrebare pe care i-am adresat-o. Despre religie nu mi-a vorbit decât mama când eram copil şi foarte puţin la istorie profesoara din liceu, dar nu aşa cum aţi vorbit dumneavoastră. Aveaţi o emoţie în glas care mi s-a transmis şi mie.

— Este un obiect care trebuie studiat, aşa prevede programa. Cultul este liber în România, iar Facultatea de Teologie pregăteşte preoţi. Acolo unde voi conduceţi sunt şi biserici, sunt şi preoţi. Trebuie să aveţi cunoştinţe de religie pentru a putea discuta şi cu aceştia. Interzise sunt doar sectele, mi-a răspuns profesorul. Vrei să discutăm despre religie?

— Da. Aş vrea, dacă aveţi timp.

Mi-a explicat unde are cabinetul şi mi-a spus:

— Vino după masa de prânz la mine la cabinet.

— Poate îmi aduceţi şi geanta, i-am spus timid. Nu mi-a răspuns.

Cantina unde se lua masa era foarte mare, dar puţini studenţi mâncau aici. Bonurile de masă se cumpărau. Erau ieftine, şi mâncarea bună. Cei mai mulţi însă mergeau la cele două bufete elegante unde, contra unei sume nu prea mari, se putea servi grătar cu cartofi şi cu salată, o băutură şi o cafea cu ciocolată, frişcă, ori prăjituri. La bufete era mereu aglomerat datorită mirosului irezistibil de grătar şi de cafea naturală. Am gustat ceva în picioare, am băut o cafea şi am alergat pe holurile nesfârşite în căutarea cabinetului profesorului de filosofie. O frenezie ciudată pusese stăpânire pe mine. Simţeam că sunt gata să descopăr o altă lume despre care nu cunoşteam nimic. M-am oprit lângă o uşă pe care era o tăbliţă neagră. Pe ea scria DECAN. Am grăbit pasul. Ceva mai departe de acea uşă, un tânăr zâmbitor m-a întrebat:

— Ce căutaţi aici? Pe Dumnezeu?

— Pe Dumnezeu? am întrebat mirată. Tânărul a

început să râdă.

— Nu ştiai? Aaa, eşti de la fără frecvenţă! Aşa îi spunem decanului. Ai grijă să nu te vadă că umbli pe aici.

Într-un târziu, am găsit uşa pe care scria numele profesorului. Am bătut timid.

— Ai nimerit, mi-a spus zâmbitor din uşă. E cam greu de ajuns aici.

Profesorul era mic de statură şi gras, capul era golaş datorită unei chelii serioase, iar părul pe care îl avea la spate era cârlionţat şi castaniu. Ochii albaştri şi limpezi m-au privit direct. Privindu-l, mi-am amintit cât de caraghios mi se păruse în gară, când alerga cu geanta mare şi grea şi se uita în toate părţile pentru a nu fi cumva recunoscut. În acel om erau două persoane. Un om obişnuit, cel din gară, şi un om fascinant, cel de la catedră. Voiam să-i pun o mie de întrebări, dar când am deschis gura să vorbesc mi-a făcut semn să tac şi să mă apropii de fişetul de lângă birou. Din buzunarul de la haină a scos două chei, una mai mare şi una mai mică. A deschis uşa metalică a fişetului, grea şi lată de o palmă.

— Ce fişet interesant aveţi!

Mi-a făcut din nou semn să tac şi cu cheia mică a deschis o uşă ce se afla pe partea dinspre interior a uşii fişetului metalic. Acolo, de sus până jos, pe raftul îngust se găseau cărţi bisericeşti, o Evanghelie, şi multe icoane vechi, precum şi câteva cruci de argint cu Iisus Hristos răstignit. Mă uitam fascinată şi nu-mi venea să cred ce vedeam. Nu intrasem de prea multe ori în biserică, dar văzând toate lucrurile acelea sfinte, prin mine a trecut un fior. Profesorul a luat în mână Evanghelia, dar nu înainte de a verifica dacă uşa este încuiată şi mi-a spus să o sărut şi să o deschid. Cu mâna transpirată am deschis Evanghelia şi am citit câteva rânduri. A sărutat şi profesorul Evanghelia şi apoi a pus-o la loc. Din spatele unei icoane cu Maica Domnului a luat o iconiţă mică pe carton cu chipul Mântuitorului şi mi-a dat-o. Apoi, a închis fără zgomot uşa fişetului.

— Acum poţi să pleci, mi-a spus şi a descuiat uşa. Am

plecat confuză spre sala unde aveam colocviu după-amiază. Uitasem complet de geanta pentru care venisem în cabinetul profesorului. Peste câteva zile ne-am întâlnit prin curtea Academiei.

— Domnule profesor, dumneavoastră sunteţi un om credincios?

— Da, sunt credincios şi merg la biserică. Tatăl meu a fost preot. Sunt multe biserici în Bucureşti. Poţi merge fără să spui colegilor tăi unde te duci, mi-a spus încet, înainte de a ne despărţi.

Din acea zi, de câte ori era duminică şi mă aflam în Bucureşti, pentru câteva ore poposeam în câte o biserică mai îndepărtată, unde, din pridvor, ascultam cu emoţie liturghia de duminică. Nu îndrăzneam să mă apropii de icoanele din faţa altarului, dar atmosfera din biserică îmi producea o senzaţie deosebită faţă de tot ce simţisem sau trăisem până atunci.

TANTI ANA CEA GRASĂ

Şareta era reparată şi avea roţi de cauciuc noi, de Dacie. Hamurile erau şi de noi, iar banca cu spătar şi cu salteluţă de burete, tapiţată, acoperită cu o pătură călduroasă trasă de calul Negru, făceau plăcută deplasarea prin satele comunei. Calul mă cunoştea şi mă asculta acum. Mă purtam blând cu el şi aveam grijă să nu plec pe teren fără a-i da să mănânce ovăz şi să bea apă proaspătă.

Când era zăpadă mare şi trebuia să merg pe teren, înhămam calul la sanie. În zilele reci şi umede, echipată cu cizme de cauciuc în picioare şi cu pelerina galbenă de ploaie adusă din Germania de fiica lui tanti Maria din satul Boierească, îmi acopeream picioarele cu pătura peste care puneam o folie de plastic ca să nu-mi pătrundă ploaia la haine. Plecăm în fiecare dimineaţă prin satele comunei. O zi mergeam în satele de pe lângă Fundoaia, iar în ziua următoare în satele de pe lângă Ghiduleasa. În zilele ploioase, şefii de la Consiliul Unic sau de la judeţ nu intrau cu Aro-ul prin noroaie, de aceea mă opream la casa unui gospodar. În orice casă intrai, prima întrebare era:

— Beţi o cană de vin fiert sau o ţuică fiartă?

— Ceva de mâncare nu aveţi? întrebam cu sfială.

Uneori pe masă apărea o mămăligă, ceva brânză proaspătă de la puţină, nişte ouă prăjite cu şuncă sau o farfurie cu ciorbă. Alteori, la câte o casă de gospodari eram aşteptată cu plăcinte poale-n brâu cu brânză. În timp ce stăteam la masă, gazda frământa puţin aluat şi făcea turte pe plita încinsă sau prăjite în ceaun cu grăsime de porc. Când coboram din şaretă, luam cu mine mapa de piele, primită de la o colegă, care era secretară la primăria din Suceava. Eram foarte mândră de mapa cărămizie, cu etichetă pe care scria Tedora Ţâru – primar şi secretar al Comitetului Comunal de partid. Într-unul din multele buzunare ale mapei aveam legitimaţiile şi buletinul, iar în altul pixuri, creioane şi stiloul care mi se spusese că are peniţă de aur atunci când, de 8 martie, l-am primit de la soţia inginerului agronom. Peniţa scria gros, era tocită, poate nici nu era de aur. Nu am verificat-o.

În satul Cocârţ, până la căderea zăpezii, drumul era plin cu boască de la vin şi de la ţuică şi aerul mirosea a bodegă, deşi în sat nu era nicio crâşmă. Nici nu era nevoie de un aşa local până după Postul cel Mare, când sătenii terminau butoaiele cu vin şi damigenele cu ţuică. După terminarea rezervelor bahice, mergeau la restaurantul din centrul comunei, unde consumau vin spumos şi şampanie pe datorie.

La intrarea în satul Cocârţ era casa lui nea Voineac. Acesta, când vedea şareta în depărtare, ieşea în drum şi dând din mâini, mă invita să intru în casă.

— Nu puteţi trece pe la poarta mea şi să nu intraţi, că mă supăr.

Într-adevăr era imposibil să nu te opreşti. Se aşeza în faţa calului pe care îl apuca de hăţuri şi îl făcea să stea pe loc în poarta lui.

Femeia lui, tanti Ana, era obeză. Se mişca foarte puţin. Nea Voineac îi punea pe masa de lângă ea tot ce avea nevoie pentru prepararea hranei. Aşa obeză cum era, se pricepea de minune la pregătirea porcului, a pastramei

de oaie, iar plăcintele poale-n brâu cu brânză de vacă amestecată cu brânză de oaie, pe care le ungea cu smântână, când le scotea din cuptor, erau minunate. Nu mă prea gândeam la igienă când mâncam bucatele gătite de tanti Ana. Dacă m-aş fi gândit, cred că n-aş mai fi intrat niciodată în acea casă în care cea mai mare economie se făcea la apa pe care omul o aducea cu două ciubere de lemn de la o fântână îndepărtată. În sat erau mai multe fântâni, dar niciuna nu avea apă bună de băut. Erau necesare puţuri de adâncime. De fiecare dată când ceream apă de băut, tanti Ana îmi spunea cu glas rugător:

— Tovarăşa primar, poate vă dau ăia de la judeţ nişte bani să ne faceţi puţuri de adâncime, să avem şi noi apă bună de băut aici în sat. Mai bine serviţi un pahar cu vin.

Refuzam. Voiam apă, nu vin!

Tanti Ana era secretară de partid în satul Cocârţ. La şedinţele de la centru venea nenea Voineac. El nu era membru de partid pentru că nu avea şcoală, dar avea memoria bună şi îi transmitea soţiei sale, care avea şapte clase, toate sarcinile. Din cauza obezităţii, şedinţele de partid se ţineau uneori acasă la tanti Ana. Masa pe care ea gătea se transforma în masă de prezidiu, iar membrii de partid, doisprezece la număr, din care lipseau întotdeauna aproape jumătate, stăteau pe cele două paturi. Nea Voineac avea sarcina de a face mobilizarea. Învăţătorul nu era membru de partid, dar îl invitam întotdeauna şi venea cu mare plăcere. O şedinţă era totuşi un eveniment care nu se petrecea în fiecare zi!

— Ridicaţi amândouă mâinile ca să fim mai mulţi, le spunea nea Voineac, mobilizator şi foarte mândru că în casa lui se petrece ceva atât de important.

Şcoala era o clădire veche cu o singură odaie, iar nenea Voineac om de serviciu. Băncile erau vechi, iar catedra strâmbă era acoperită cu o pânză roşie. Soba veche din cărămidă era lipită cu lut amestecat cu balegă. Iarna, în clasă era foarte cald. Aerul – greu de la fumul pe care îl scotea soba dar şi de la igiena precară a celor câţiva copii de vârste diferite. Ferestrele nu se deschideau

niciodată şi nimeni nu se gândea să aerisească încăperea. Erau cincisprezece copii în tot satul, în clase diferite şi la grădiniţă. Învăţătorul navetist din Fundoaia, din toamnă nu mai zâmbea. Soţia, învăţătoare suplinitoare, rămasă fără post, fugise la Bucureşti cu noul profesor de educaţie fizică, fotbalist, luându-l cu ea pe copilul lor cel mai mic. Într-o dimineaţă, când s-a trezit să plece la şcoala din Cocârţ, învăţătorul a găsit lângă pat un bilet prin care soţia îl înştiinţa că l-a părăsit pentru totdeauna, că îi lasă tot, afară de copilul cel mic. Învăţătorul a venit cu scrisoarea la primărie. Plângea.

— Vă rog să mi-o aduceţi înapoi, tovarăşa primar.

Privindu-l am gândit că dragostea nu are vârstă. Cu numai o zi în urmă, un bătrân de 85 de ani venise să-şi reclame soţia mai tânără cu doi ani, că nu-i mai face de mâncare pentru că şi-a găsit alt bărbat. Un timp tot satul a vorbit numai despre plecarea învăţătoarei cu profesorul de sport. Când incidentul aproape a fost uitat, în primăvară, soţia învăţătorului de la şcoala din Cocârţ s-a întors acasă fără profesorul de sport. Directoarea coordonatoare era mâhnită că a rămas fără profesor de sport calificat. Deoarece familia era „celula de bază a societăţii”, s-a hotărât reintegrarea profesoarei fugare în viaţa localităţii. I-au fost date orele de educaţia fizică. Învăţătorul a început din nou să zâmbească.

CEI ÎNDRĂZNEŢI ÎNCĂLCAU LEGEA

În satul Cocârţ, drumul şerpuia asemenea unui pârâu. De o parte şi de alta a drumului casele erau mici, sărăcăcioase, înconjurate de curţi mari pline de verdeaţă. Puteai intra nestingherit în curte. Gardurile erau doar de formă în faţa casei. Uşile nu erau încuiate şi, adeseori, pe plita călduţă era un castron cu ciorbă şi o bucată de mămăligă. Ţăranii erau la câmp toată ziua, de aceea satul părea părăsit. În spatele caselor, într-o parte era păşunea inundabilă în verile ploioase, iar pe cealaltă parte era un deal acoperit cu o livadă bătrână de meri şi de pruni, unde păşteau vacile satului.

Într-una din zile, la trecerea prin sat m-am oprit să

privesc livada. În dreptul unei gospodării, sus pe deal, câţiva oameni săpau de zor. Deoarece nu urcasem niciodată în livadă, m-am hotărât să o fac în acea zi. Am lăsat şareta în curte la nenea Voineac şi am luat în piept dealul abrupt până la locul cu pricina. Nu după mult timp de la sosirea mea acolo a apărut şi Aro-ul de la Consiliul Unic cu instructorul, care avea deja o sesizare scrisă de un sătean. Zadarnic a încercat instructorul să-i explice ţăranului că acel teren este proprietatea C.A.P.-ului. Omul susţinea sus şi tare că este pământul lui şi că îşi va construi acolo o casă. În ziua aceea, am plecat fără a putea face nimic. Peste câteva zile, instructorul a venit în sat cu un buldozer şi a încercat să strice gardul pe care între timp omul şi-l încropise în jurul ţarinei. Împreună cu toţi din familie, omul s-a culcat în faţa buldozerului şi strigat că el nu se mişcă din locul acela. După multe astfel de încercări, toată lumea a renunţat la a-l mai determina pe om să renunţe. În anul acela, a cultivat pe locul desţelenit, pepeni.

Satul Iazu Morii era cel mai depărtat sat din comună. Drumul până acolo era desfundat de ploi şi anevoie de străbătut. Acesta era motivul pentru care ajungeam destul de rar în acel sat. Înainte de intrarea în sat erau grădinile de zarzavat ale Cooperativei de Producţie. Prin mijlocul grădinii trecea un pârâu care tăia drumul. Un tub de beton ţinea loc de pod. Când apele veneau mari, tubul se înfunda cu aluviuni şi crengi, iar apa inunda drumul şi grădina. Sătenii săpau şanţuri adânci printre rândurile de legume. Pământul era gras şi mănos. Producţia de legume era suficientă pentru necesităţile satului şi nu numai.

Populaţia era îmbătrânită. Tineretul plecase să muncească la oraş, prin fabrici, şantiere şi mine. Şcoala din sat era închisă anul acela, din lipsă de elevi. Am plecat de dimineaţă spre sat. Primisem o reclamaţie precum că un cetăţean, frate cu redactorul-şef de la ziarul judeţean, îşi construise grajdul animalelor în mijlocul drumului, pe care îl şi îngrădise. Sătenii erau nevoiţi să coboare pe o cărăruie în râpa care se căsca pe marginea drumului. Când

ploua, nimeni nu mai putea trece dintr-o parte în alta a satului.

Înainte de a pleca din satul Fundoaia, am trecut pe la postul de miliţie pentru a cere şefului să meargă cu mine. Uşa era încuiată, iar omul de serviciu m-a informat că sunt plecaţi pe teren. Aşa făceau miliţienii de fiecare dată când nu voiau să meargă cu mine pe teren. Am plecat singură pentru a mă asigura că cele reclamate sunt adevărate. Aş fi nimerit locul oricum. Drumul se oprea brusc, lângă un gard de plasă întinsă pe şpalieri din ciment. Cetăţeanul tocmai punea plăcile de azbociment pe adăpostul animalelor.

— Nea Iacob, am strigat cât am putut de tare, eu pe unde trec? Vreau să ajung la celălalt capăt al satului!

— Vin acum să vă deschid poarta, a răspuns săteanul şi a coborât de sus, de pe acoperiş.

— Măi, nene, dar mata ai închis drumul satului, cum e posibil aşa ceva? Pe unde trec oamenii, animalele şi atelajele?

Situaţia era aproape ilară. „Ce-o fi gândit acel om de-a construit taman în mijlocul drumului?”, mă întrebam nevenindu-mi să cred ceea ce văd. Discret, şefii ne sugerau să nu facem prea des uz de amenzi sau de măsuri radicale când era vorba de ilegalităţi, dar această situaţie întrecea toate aşteptările.

— Vreau să văd şi eu care e curtea matale!

Cu mâna întinsă mi-a arătat gospodăria de vizavi de fostul drum şi actualul adăpost pentru animale, o curte mare cu livadă în spatele casei, al cărei capăt nu îl puteam vedea.

— Măi, nea Iacob, mata văd că ai curte mare, foarte mare, de ce ţi-ai făcut adăpostul tocmai în mijlocul drumului?

— La noi în sat terenul lunecă, se surpă puţin câte puţin. Acum câţiva ani drumul era unde este râpă, pe acolo pe unde s-a făcut cărare, iar aici era grădina mea. Adăpostul animalelor se afla lângă gard. Acum drumul este lângă gardul meu şi aici trebuie să fie adăpostul

animalelor, în drum. Ce vină am eu că s-a surpat drumul?

Ţăranul avea dreptate, oamenii, animalele şi utilajele treceau pe terenul lui.

— Dacă râpa se tot măreşte, peste câtva timp o să ajungă până la casa matale.

— Să mute drumul în altă parte, că mi-oi muta şi eu casa mai la deal, a răspuns ţăranul şi s-a întors la acoperişul la care lucra.

Locul acela era plin cu tufe mari de hrean. Ţăranul, când a săpat gropile pentru şpalieri, a scos hreanul care era depozitat într-o grămadă mare. M-am aplecat şi am luat trei rădăcini de hrean. Aveam să regret mult timp asta. Peste o săptămână am fost anchetată datorită unei reclamaţii în care scria că „am furat hreanul” de pe pământul acelui sătean. Până la lăsarea serii mai erau doar câteva ore. Am întors şareta şi am plecat după ce am pus înapoi în mapă procesul verbal de amendă necompletat. Omul avea dreptate. Drumul trebuia mutat în altă parte a satului unde pământul nu se surpa în râpă. Asta era treaba primăriei.

DESCURCĂREAŢA

Satul Ghiduleasa era împrăştiat de-a lungul şoselei care străbătea comuna. Asfaltul se termina la intrarea în sat, lângă secţia de mecanizare. Casele romilor erau mici, fără garduri, vopsite în culori ţipătoare. Laolaltă porci, păsări şi copiii desculţi şi murdari stăteau pe marginea şanţului. Erau şi câteva case mai noi, dar neterminate, care aveau mai multe camere şi trădau o oarecare bunăstare. Acestea erau casele etnicilor care lucrau prin oraşe, pe şantiere sau la mină.

Pe Hobidinca o ştia toată lumea. Era mică de statură, cam la treizeci de ani, foarte îndrăzneaţă. Dădeam peste ea oriunde aş fi mers. Când eram la primărie, ea era la primărie. Când eram în satul Ghiduleasa, ea era acolo unde vedea şareta, iar, dacă eram la instruire la judeţ, mă întâlneam şi acolo cu ea. Mereu îşi cerea drepturi, mereu avea o reclamaţie sau o cerere şi oriunde mergea, cele două fete ale ei, Rimona şi Riveica, o însoţeau. Tinerele

aveau una treisprezece şi cealaltă paisprezece ani şi erau înalte, cu părul lung şi creţ, împletit în coade, iar ochii erau negri şi jucăuşi. Erau frumoase şi isteţe. La şcoală mergeau destul de rar. În dimineaţa aceea, cu reclamaţia trimisă de Hobidinca la Protecţia Copilului în mapă, mergeam însoţită de miliţian să cercetăm acuzaţia de viol pe care i-o aducea pădurarului de la Gâtu' Lupului, sat aflat lângă pădure, unde de curând se începuseră tăierile pentru lemne de foc. Însoţită de cele două fete ale ei, Hobidinca a intrat în camera de la sediul C.A.P.-ului unde era chemată. Peste câteva minute a venit şi pădurarul împricinuit.

— Ia povesteşte mata cum s-a întâmplat cu fetele? Le-a violat pădurarul? a întrebat-o miliţianul pe femeie.

— Fetele mele care sunt minore şi virgine, săptămâna trecută au mers să culeagă crengi pentru foc, acolo unde se taie copacii. Când m-am dus după ele să le ajut la cărat crengile, fetele erau în canton cu pădurarii. De departe le-am auzit strigând cât le ţinea gura: „Ne violează, ne violează pădurarul!"

Ancheta a durat câteva ore. Hobidinca nu se lăsa, adusese încă doi martori şi situaţia devenise tensionată. Pentru a pune capăt scandalului, pădurarul le-a promis câte un car cu lemne şi câte unul cu uscături numai să-l lase în pace şi să-şi retragă acuzaţiile. Hobidinca îşi învăţase fetele să simuleze violul. Avea şi un certificat medical pe care îl flutura de câte ori stârnea câte o anchetă. În certificat scria că fetele sunt virgine. Le urmărea pretutindeni însoţită de cei doi pe care îi aducea mereu ca martori. În felul acesta obţinea tot ce voia: lemne de foc, porumb, struguri pentru vin şi uneori câte un miel sau câte o oaie. Era tenace şi cunoştea unele legi, iar frumuseţea fetelor o ajuta să obţină tot ce îşi propunea. Ele nu trebuiau decât să intre unde erau bărbaţi şi să strige: „Ne violează, ne violează!"

Cădeau uşor în plasa lor cei care erau veniţi de prin alte localităţi pentru a lucra cu ziua la pădure, la tăiat răchită, la fermele de animale sau la vie. Bărbatul ei era la

închisoare de mulţi ani şi când îl vizita, Hobidinca mai învăţa câte ceva despre legile statului şi ce foloase îi poate aduce încălcarea lor de către alţii.

SĂRBĂTOAREA TOAMNEI

Viile au fost culese, vinul era fiert şi pus în butoaiele pântecoase din beciurile amenajate în hrubele vechi de pe vremea lui Bogdan Vodă, transformate în beciuri. Oile grase erau tăiate şi puse la saramură cu mirodenii felurite pentru a se frăgezi şi a se transforma în pastramă. Era timpul nunţilor şi al petrecerilor. O maşină cu număr de Bucureşti s-a oprit în dimineaţa aceea în poarta primăriei. Contabila primăriei, cea care cunoştea pe toată lumea, a intrat în birou la mine şi cu emoţie în glas mi-a spus:

— A venit domul învăţător Sinosu Horaţiu însoţit de ginerele lui, arhitectul care a proiectat blocul din centru, cu fiica lui, profesor universitar şi cu unchiul din Florida, mare cercetător în domeniul biochimiei.

Discuţia dintre mine şi contabilă a fost întreruptă de bătăi în uşă. Musafirii au umplut gălăgioşi biroul. Am recunoscut imediat, în persoana arhitectului, un fost coleg de liceu şi, în distinsa lui soţie, fiica învăţătorului, tot o fostă colegă de liceu. Cu un buchet de flori în mână, domnul arhitect s-a aplecat să-mi sărute mâna slugarnic. În clipa aceea mi-am amintit despre întâlnirea de zece ani de la terminarea liceului care avuse loc acum câţiva ani. Pe vremea aceea încă mai lucram în fabrică. Aceşti distinşi colegi au stat la masă lângă mine fără a-mi adresa niciun cuvânt, de parcă aş fi fost invizibilă. Am luat buchetul şi am dat mâna cu fiecare dintre cei care erau în birou.

— Mulţumesc, onorată de vizită.

— Familia noastră, în fiecare toamnă, dă o petrecere a toamnei, cu pastramă de oaie şi vin nou în curtea părinţilor, la care invităm numai persoane importante, mi-a spus distinsa profesoară.

Frumoasa fiică a domnului învăţător Horaţiu, care nu-mi fusese niciodată apropiată, mă trata acum cu o familiaritate flatantă. Pesemne că aveau nevoie de o autorizaţie, de-mi acordau atâta atenţie sau doar funcţia

era de vină.

— Am venit împreună să vă invităm pe dumneavoastră şi pe soţ la petrecere. Puteţi lua şi copilul să se joace cu nepoţii noştri. Petrecerea va fi sâmbătă seara.

— Mulţumesc de invitaţie, am răspuns, fără a promite că voi lua parte la chermeză.

— Nu cumva să nu vii, Teodora, că mă supăr, a spus familiar arhitectul când a ieşit pe uşă.

— Vă aşteptăm, tovarăşa primar, a adăugat şi învăţătorul Sinosu, care vorbea de parcă ne-am fi cunoscut de o viaţă.

După plecarea şefilor, contabila, cu ibricul de cafea şi cu două ceşti, a intrat zâmbitoare în birou, dornică să comenteze recenta vizită a familiei învăţătorului pensionar, domnul Horaţiu, aşa cum îl numea cu mare respect.

— Ăştia sunt oameni grei, tovarăşa primar! N-am ştiut că aţi fost colegă cu fiica şi cu ginerele. Când s-a construit blocul, arhitectul a stat două luni aici. Atunci şi-a reparat învăţătorul casă, şi-a turnat alei şi a făcut gardul acela înalt de doi metri, de nu văd decât păsările zburătoare ce-i în curtea lor. Am auzit că şi inginerul constructor şi-a început o vilă mai mare decât blocul din comună.

— De aia s-a dărâmat blocul la cutremur, de era să murim toţi sub dărâmături. Mare economie la ciment au făcut, am adăugat.

Nu voiam să merg la petrecerea familiei Sinosu. Nu-mi plăceau oamenii aceia. Sâmbătă seara în dreptul casei mele, din maşina arhitectului a coborât soţia acestuia şi, la insistenţele celor doi, mai mult de ruşine decât de plăcere, am onorat invitaţia. Am stat două ore la petrecerea familiei învăţătorului, unde am cunoscut multe persoane interesante, fără a şti însă atunci cât de importante sunt. A doua zi contabila mi-a spus, cu oarecare invidie, cine erau aceia pe care tocmai îi cunoscusem. Duminică după-amiază, şirul de maşini a oprit la modesta mea poartă pentru a-şi lua rămas bun de la fosta colegă de liceu, de la

Teodora, acum persoană importantă de care nu se ştie când vor avea nevoie!

OASPEŢII DIN GERMANIA

Sofia, fata lui tanti Maria şi a lui nenea Culai, era măritată cu Werner, neamţul. Locuiau într-un orăşel din Germania Federală, dar veneau în vizită la părinţi în fiecare an, de Paşte şi de Crăciun. Veneau plini de daruri pentru aceştia, dar şi pentru cei de care ei considerau că au nevoie bătrânii pentru a le fi traiul mai uşor. În anul acela, deoarece aflaseră că am fost avansată, au oprit maşina elegantă, albă, cu număr străin, în faţa primăriei. Sofia era o femeie bine făcută, înaltă şi cu forme proeminente. Era îmbrăcată cu un costum din piele neagră, cu fustă scurtă, cu părul cârlionţat şi vopsit roşcat. Cu aspectul de ţărancă ajunsă şi şlefuită de Occident putea trece drept o femeie frumoasă, dacă punem la socoteală cerceii mari cu piatră, lanţurile groase şi medalioanele de la gât, precum şi inelele de pe degete şi brăţările. Viaţa în lumea civilizată, dar mai ales discrepanţa între felul cum arăta şi aspectul mai mult decât modest al celor din sat, o făceau să fie cât se poate de îndrăzneaţă sau poate… aşa era din fire. După o bătaie formală în uşa biroului, a intrat şi, umplând spaţiul cu prezenţa sa plăcut mirositoare, m-a cuprins cu braţele încărcate cu brăţări a căror atingere rece am simţit-o neplăcut pe obraji. Mirosea bine a deodorant şi a săpun de calitate, iar din sacoşa din plastic pe care a pus-o pe masă se revărsau aromele mult râvnite de oricine ale străinătăţii.

— A venit Moşul!… a strigat femeia, în timp ce răsturna conţinutul sacoşei pe masă.

Privind-o, m-am întrebat intrigată în gând „De ce nu le lasă în sacoşă?” Cafea, ţigări Kent, săpunuri Fa, ojă, şampoane, deodorant, mirodenii pentru cârnaţi, arome pentru cozonaci, ciocolată şi bomboane învelite în staniol de diferite culori care îţi luau ochii. La puţin timp, a intrat pe uşă neamţul. Era un bărbat înalt, blond, destul de urât. Părea ciolănos şi vorbea tare, într-o română stâlcită, amestecând limba română cu limba germană. În mână

avea un bax de bere Tuborg la cutie şi unul de Cola. Fruntea şi ceafa mi se umeziseră brusc. Pe spate se prelingea un firişor subţire de transpiraţie.

— Vă rog tare mult să strângeţi toate astea şi să plecaţi cât mai repede. În orice clipă poate veni cineva de la judeţ. Vă rog mult de tot.

Aşezaţi comod pe scaune, nici prin gând nu le trecea să părăsească încăperea. Tresăream de câte ori auzeam trecând o maşină pe stradă. În această situaţie dificilă, iată că intră pe uşă Mişu. Văzuse maşina cu număr străin în faţa primăriei. A năvălit în birou să vadă „nemţii” în carne şi oase.

— Maaamă, ce de bunătăţi! a strigat îndesând în geantă bomboanele şi ciocolata de pe masă, după care a alergat să-şi ajungă din urmă colegii de şcoală şi să se laude cu cele obţinute.

— Noi v-am adus toate acestea pentru ajutorul ce i-aţi dat mamei cu viţelul pe care nu-l putea preda la achiziţii.

— Mulţumesc, dar acum vă rog tare mult să plecaţi.

— Vă aşteptăm la noi, la Boierească, să mai vorbim, a spus Sofia scuturându-şi cerceii uriaşi. S-a ridicat de pe scaun, spre marea mea uşurare.

În uşă, când a dat mâna cu mine, am simţit că mi-a pus ceva în palmă. Era un inel cu piatră rubinie, de aur, am crezut atunci, dar care s-a dovedit a fi dintr-un aliaj ce imită metalul preţios. După ieşirea lor din birou, am adunat tot ce mai era pe masă, am pus într-o sacoşă pe care am încuiat-o într-un dulap, apoi am privit pe geam. Maşina tocmai pornise, iar în locul ei apăruse căruţa de la dispensar plină cu fân. Ştiam că în afară de vizitiu în căruţă mai este cineva. Ascuns în fân, era securistul care-i urmărea pe „nemţi”.

La ora aceea, întunericul era deplin peste sat. Noaptea venea devreme şi odată cu ea se întrerupea curentul electric. În cele câteva ore de beznă mulţi erau la furat pe tarlalele C.A.P.-ului. Restul stăteau în casă, la lumina unei lumânări sau a unei lămpi de iluminat cu gaz,

care scotea un miros înecăcios ce intra în haine, în covoare, în pereţi. Focul ardea vesel în sobă, iar de la cenuşar un firicel de lumină dilua întunericul odăii. Mirosul pe care îl scotea lampa de iluminat cu gaz îmi făcea rău. Preferam să petrec timpul cât era întreruptă lumina pe întuneric, pentru a face în gând bilanţul zilei care trecuse. Mişu chinuia aparatul de radio cu baterii. Căuta muzică rock. Aparatul scotea sunete ascuţite şi enervante.

— Mama, s-a oprit o maşină la poartă!

— N-am auzit nimic, am răspuns.

Nu auzisem nimic. Mi-am dat seama că e cineva în curte abia când am auzit câinele lătrând furios. La poartă era inginerul de la vie şi Cotoi care mi-au spus încet:

— Luaţi-l pe Mişu şi haideţi să mergem la Boiereasca, la Sofia. Ne-a spus să vă luăm şi să venim când e lumina stinsă, ca să nu ne vadă nimeni.

Mişu a sărit în sus de bucurie! Din buzunare a scos foiţele multicolore de staniol şi le-a pus pe masă.

— Trebuie să le netezesc şi să le pun în cutie. Când ne întoarcem, nu mă culc până ce nu le aşez unde trebuie.

Când mergeam la oraş, Mişu arăta la toţi copiii din bloc şi foştii colegi de şcoală acele bucăţele colorate de staniol. Le dădea în schimbul unor timbre vechi. Valoarea lor nu era dată doar de staniolul cu desene minunate dar şi de mirosul fin de ciocolată pe care îl păstraseră. Trocul se făcea după ce copiii miroseau îndelung bucăţelele de staniol şi înghiţeau în sec. Între timp, Mişu le explica ce gust a avut fiecare bomboană.

Am intrat cu maşina în curte la tanti Maria. Camera era luminată de o lanternă de masă, cu baterii, iar televizorul adus din Germania mergea tot cu baterii.

— Ce fericiţi sunteţi că nu trebuie să staţi cu lampa de gaz!

— Din partea noastră poate să nu mai vină lumina, a spus mândru nenea Culai.

Când m-am apropiat să mă uit pe revistele nemţeşti Neckermann de pe masă, am văzut că geamul era

întredeschis.

— E tare cald, a simţit nevoia Sofia să explice.

A pus pe masă câteva cutii cu bere şi un pachet nedesfăcut de Kent.

— Puteţi fuma, nu ne deranjează fumul, a adăugat tanti Maria, deschizând şi mai tare gemul.

Răsfoiam revistele, când de afară s-a auzit o tuse scurtă.

— E cineva în curte, am întrebat mirată.

— Cine să fie, doamna primăriţă? Nu e nimeni!

„Nemţii" ne-au povestit despre ei, despre patiseria pe care o aveau în acel mic oraş din Germania, ne-au arătat poze şi ne-am uitat pe reviste. Printre revistele de pe masă, mi-a atras atenţia o revistă cu arme de vânătoare. Curioasă, am început să o răsfoiesc.

— Acolo se vând în magazin arme, fără aprobări speciale?

— Sigur că se vând, orice se vinde, mi-a răspuns Sofia râzând.

„ŞTIE TOT SATUL UNDE AŢI FOST ASEARĂ!"

A doua zi dimineaţă, când am ajuns la primărie, în birou era „prietenul meu" de la Colegiul de Partid. Mi s-au înmuiat picioarele când l-am văzut şi sângele mi-a năvălit în obraji.

„Bine că am încuiat dulapul unde am pus sacoşa cu bunătăţi de la nemţi. Precis am fost urmărită aseară la Boierească", mi-am spus în gând, amintindu-mi de geamul deschis şi de tusea pe care am auzit-o de afară.

— Cu ce ocazie pe la noi, aşa de dimineaţă?

— Va trebui să dai o declaraţie şi să spui în ea tot ce ai primit de la familia venită din Germania care v-a vizitat ieri.

— I-au dat copilului nişte bomboane, atâta tot!

— Să nu minţi, că mâine vei fi chemată la judeţ, tovarăşa secretară! Am fost informaţi că aseară ai fost la Boierească, la socrii neamţului, şi ai vorbit să-ţi aducă o armă când vor veni data viitoare.

Mă uitam la activistul care mă ancheta, cu gura

căscată, nevenindu-mi să cred cele auzite. Dintr-odată, mi-am amintit de revista pe care mă uitasem cu o seară înainte şi de geamul întredeschis. Informaţia circulase foarte repede în noaptea aceea, şi se pare că era cât se poate de gravă.

— Mergi acasă şi adu tot ce ai primit de la nemţi! Să nu cumva să ascunzi ceva, că o-ncurci!

Tremurând, am descuiat dulapul şi am scos sacoşa pe care am răsturnat-o pe masă.

— Asta-i tot?

— A luat băiatul meu nişte bomboane învelite în staniol acasă. Le-a mâncat, dar a păstrat staniolul, am spus printre lacrimi. Vreţi să merg să-l aduc?

— Lasă, scrie tot ce ai primit, ora când au venit, ce ţi-au dat, cât ai stat la ei acasă, ce-aţi vorbit. Să scrii tot, tot.

În timp ce scriam, a desfăcut pachetul de Kent, cutia de alune şi o cutie de suc, pe care a băut-o cu lăcomie. Apoi a băgat punga cu alune şi pachetul cu ţigări în buzunar.

— Pe astea să nu le treci!

„Lasă că nu trec eu nimic, dacă e vorba pe-aşa”, mi-am spus în gând.

— Mă întorc peste jumătate de oră. Merg până la Cooperaţie. Când revin, să fie declaraţia scrisă. Să nu omiţi nimic, că noi ştim tot. Nu uita să semnezi!

După plecarea activistului, pe care în gând îl numeam

„Omida”, pentru că semăna cu o omidă albicioasă, am strâns repede tot ce era pe masă şi l-am strigat pe guard.

— Bagă sacoşa asta în căpiţa cu fân!

— O ţigară bună primesc şi eu, tovarăşa primar?

— Primeşti, cum să nu, dar fă să dispară mai repede sacoşa.

Peste mai bine de o oră, maşina de la judeţ claxona la poartă.

— Ia declaraţia şi dă-o „omizii”. Spune-i că am plecat pe teren.

Fără a mai coborî din maşină, a luat foaia pe care a pus-o în mapă. În declaraţie scrisesem doar despre bomboanele luate de Mişu şi despre cele ce-şi luase tovarăşul „Omida” din sacoşă. Când va citi cele scrise, va trebui să rupă declaraţia şi să spună că informaţia pe care a primit-o a fost falsă.

Când maşina a dispărut, nea Turuianu a intrat tiptil în birou.

— Mi-aţi promis o ţigară… Vreau să vă spun ceva.

— Spune!

— Aseară, miliţianul „Bâlbâilă”, aşa îl porecleau sătenii, v-a urmărit când aţi mers la Boierească şi a ascultat la geam.

— Mata de unde ştii?

A început să râdă şi mi-a răspuns:

— Ştie tot satul unde aţi fost aseară.

Şi eu care credeam că întunericul poate ascunde câte ceva!

VIZITA PREŞEDINTELUI

După Anul Nou, pe posturile de radio, în presă, la televizor, se vorbea despre achitarea datoriei externe a României. Ne bucuram de parcă ne-am fi terminat noi datoriile de plătit. Toată lumea vorbea numai despre aceasta şi vedeam viitorul îmbelşugat, magazinele acum goale le visam pline cu produse alimentare.

— Mamă, nu-i aşa că de acum se vor găsi şi la noi în magazine bomboane învelite în staniol, ciocolată cu alune, sucuri şi gumă de mestecat bună?

— Da, cred că se vor găsi, răspundeam, convinsă că vor veni vremuri mai bune pentru toţi românii.

Salamul se găsea greu şi era mai mult din soia, ciocolata era din soia şi micii erau tot din soia! De câţiva ani se cultiva şi în comuna Fundoaia soia. Cantitatea de soia care trebuia obţinută la hectar era de la un an la altul mai mare. Se apropia Congresul Partidului şi producţiile de cereale la hectar trebuiau să fie sporite. Producţiile creşteau, dar nu pe câmp, creşteau pe hârtie, iar poporul mânca ce rămânea după ce se trimitea la export cea mai

mare parte. Nu mai rămânea nimic, decât cifrele umflate ce se raportau. Cifrele nu ţineau de foame. Cozile erau din ce în ce mai mari, copiii din ce în ce mai flămânzi şi mai slabi, iar oamenii cu fiecare zi mai trişti, mai cenuşii. Când deschideai televizorul, în puţinele ore cât nu era curentul întrerupt, auzeai doar cântece patriotice despre Ceauşescu şi despre partid, sau despre vremurile minunate pe care le trăiam, sau despre vizitele de lucru prin lumea întreagă ale celor doi, Nicolae şi Elena Ceauşescu.

„Partidul, Ceauşescu, Romă-ni-aaa/ Poporul, Ceauşescu, Romă-ni-aaa” sau „Trăim de-cenii de împliniri măreţe/ Trăim de-cenii de muncă şi avânt/ Trăim decenii de vis şi frumuseţe”. În cap aveam un magnetofon. Uneori mă urmăreau enervant aceste refrene. Ele îmi spălau creierul.

— Săptămâna asta ne va vizita şeful statului.

— Vine la noi în comună? l-am întrebat mirată pe instructorul care tocmai intrase în birou.

— Nu se ştie unde va veni. Poate ateriza oriunde. Să nu pleci din comună zilele astea!

Ianuarie şi februarie erau luni liniştite. Zile întregi nici telefonul nu suna decât dimineaţa. Primăria era pustie, cu excepţia zilelor de audienţă, a sărbătorilor şi a duminicilor, când sătenii sau rudele lor din oraş veneau să rezolve diferite probleme, mai ales la secretarul primăriei. Într-o astfel de zi, cu ceaţă deasă, rece şi umedă, stăteam singură în birou şi răsfoiam presa. Mă plictiseam. Dimineaţă, salariaţii din primărie, după ce au stat o oră sau două şi mi-au adus hârtiile la semnat, au dispărut „pe teren”. De fapt toţi s-au dus acasă, aşa cum făceau în fiecare zi, mai ales iarna. Din Dacia roşie a preşedintelui de la Cooperaţie a coborât inginerul de la vie, fratele preotesei Frosica cea curioasă. Inginerul semăna leit cu sora sa, mai ales la curiozitate.

— Aveţi mult de lucru? E cam pustiu pe aici prin primărie. Haideţi cu noi la campingul de la şoseaua naţională, să mâncăm o friptură.

Invitaţia era cât se poate de tentantă şi era venită la

timp. Până la ora prânzului mai era doar o oră şi jumătate. Nu mă invitase nimeni la masă, acasă la mine era frig, Mişu era la şcoală, iar la contabilă nu voiam să merg. În ultimul timp stătea mai mult pe acasă. Ultima dată refuzasem să-i semnez un

C.E.C. De fiecare dată când mergea la judeţ sau la oraş cu bilanţul, genţile ei erau atât de pline, încât bietul nea Turuianu abia le putea duce până la maşină. Mi-am amintit ultima discuţie avută cu ea: „Ce aveţi în genţile alea tovarăşa contabilă, pietre de moară?”. „Nuuu, doar puţină brânză, o găină, nişte ouă… trebuie să laşi loc de bună-ziua pe oriunde mergi”.

— Merg, am răspuns, încercând să-mi ascund bucuria, dar mai ales foamea!

Mă simţeam bine în compania celor doi. Cel care conducea maşina, Cotoi, preşedintele de la Cooperaţie, avea o spinare flexibilă, ca la mâţe, şi un talent înnăscut de a le face pe plac şefilor. Era atât de lunecos încât, deşi toată lumea ştia că este plin de bani câştigaţi din afaceri dubioase, totuşi felul lui de a fi linguşitor şi săritor la orice chemare era pe placul tuturor. Îţi ghicea întotdeauna dorinţele, îţi intuia gândurile cele mai ascunse şi îţi oferea ce-ţi doreai mai mult înainte de a-i cere. Nu avea carte multă, dar era atât de diplomat şi de fin psiholog încât orice funcţie ar fi avut, simţeai că nu este destul de complexă pentru un om ca el. El ştia aceasta şi nu pierdea nicio ocazie să se folosească de farmecul personal pentru a trece cu bine peste orice control, oricât ar fi fost de serios. Într-un cuvânt: era omul care se descurcă în orice situaţie. Era un fel de hopa-mitică, cum îl pui tot se ridică!

Din cauza ceţei dese, maşina mergea încet pe porţiunea aceea de drum.

— Ce-o fi cu elicopterele astea? De ce aterizează pe deal, m-a întrebat inginerul de la vie, în timp ce Cotoi oprea maşina la marginea drumului pentru a privi cele trei elicoptere care tocmai aterizau.

— Nu am mai văzut aşa elicoptere. Nu seamănă cu cele care au făcut tratamentele la vie. Astea sunt

elicoptere speciale.

Atunci, într-o fracţiune de secundă, mi-am amintit de anunţata vizită a şefului statului în judeţ.

— Am fost anunţată că va face o vizită Ceauşescu în judeţ. Nu este o vizită oficială.

— Ce-ar fi să lăsăm maşina aici şi să urcăm la I.A.S. (Întreprinderea Agricolă de Stat Zori de zi)? au spus cei doi bărbaţi aproape într-un glas.

— Eu nu merg! Cine ştie ce şefi de la judeţ or fi pe acolo. Mi s-a spus să nu plec din comună zilele astea. Dacă am plecat să luăm masa, atunci la masă să mergem.

În timp ce stăteau în maşină nehotărâţi, maşina doctorului veterinar a oprit în spatele Daciei, în care ne aflam. Din maşină a coborât doctorul, inginerul zootehnist şi doctoriţa de la dispensar.

— Am văzut două elicoptere şi am venit să vedem cine o fi. Unde mergeţi? s-a adresat doctoriţa familiar lui Cotoi, cel care o vizita aproape în fiecare noapte la dispensar, de unde pleca spre dimineaţă.

— Mergem la popasul de la şoseaua naţională, la masă. Mergeţi şi voi?

— Nu ne-am gândit la asta, dar dacă tot ne-am întâlnit mergem şi noi.

În restaurant era puţină lume şi era cald.

— Putem să stăm undeva într-un separeu, l-am rugat pe responsabilul popasului, care ne-a invitat la o masă mai ascunsă privirilor, într-o nişă, după un stâlp şi un tonomat stricat.

Ceilalţi au rămas în sală. În scurt timp masa s-a umplut cu farfurii pline cu fripturi mari la grătar însoţite de cartofi prăjiţi şi de salată.

— Vinul e din partea casei, a spus şeful restaurantului, arătându-ne eticheta unui vin mai vechi.

Foamea ne-a făcut să uităm de elicoptere şi de cei care veniseră împreună cu noi. Ne-am amintit de ei când am auzit vocea răguşită, de fumătoare înrăită a doctoriţei, care striga:

— Cum adică nu mai aveţi carne? Dar pentru ăia de

după stâlp cum aţi avut?

— Dar e primăriţa, trebuia să o servesc!

— Da? Ai să vezi tu acum ce-i fac eu primăriţei!

În următoarea clipă s-a ridicat de pe scaun. A intrat în separeu şi a înşfăcat farfuria din faţa mea cu friptura din care abia luasem o bucăţică să gust. Cotoi, cel care era amantul doctoriţei, a luat friptura sa neîncepută, şi i-a dat-o doctoriţei pentru a o împăca.

— Ia, te rog, friptura mea! Nu mi-e foame.

După ce i-a strecurat în buzunarul de la cojoc câteva sute de lei, mi-a adus friptura înapoi. Şeful de restaurant s-a făcut că nu vede nimic. A venit la masa noastră şi a stat până am terminat de mâncat.

— Ştiţi că a fost Ceauşescu pe deal, aici, la noi, la ferma agricolă de stat?

— Deci, a fost! Ce rău îmi pare că nu am urcat până sus. Poate dădeam mâna cu preşedintele ţării, şi-a exprimat cu voce tare gândul Cotoi, care acoperise lipsa fripturii cu o ciorbă de perişoare.

La înapoiere, pe la ora 14, când am coborât în faţa primăriei, vremea se făcuse frumoasă, ceaţa se ridicase şi soarele strălucea timid. Parcă şi starea de plictiseală dispăruse. Eram bine dispusă şi aveam chef de treabă. „Voi lucra până târziu la dosarele celor două comitete de partid”, mi-am spus în gând. De obicei, aceste luni de iarnă aduceau controale de la Comitetul Judeţean de partid. Uneori era trimis un activist pensionar care stătea bucuros o săptămână, în camera oficială, şi făcea aceste dosare să fie „ca la carte”. Nu era pretenţios, mânca orice, dar cerea ca la plecare să primească câteva păsări tăiate, brânză, ouă, smântână, câteva şunci şi un bidon cu vin. Toate acestea se puteau procura de prin sate, de la gospodari, dar odată primite nu mai puteai să-i spui nimic celui care le dăduse, iar dacă venea să ceară o favoare de la primărie, de obicei, aceştia cereau să faci o ilegalitate mai mică sau mai mare, nu puteai să refuzi. De asemenea, cei cărora le cereai produse refuzau să semneze contractele la achiziţii cu statul.

Fredonam ultimul cântec patriotic ce-mi rămăsese în minte ca o funingine. Am intrat în biroul plin cu fum de data asta, de la ţigări. De o parte şi de alta a mesei erau „Omida” („Omul Negru”), de la colegiul de partid, şi un bărbat necunoscut.

— Te aşteptăm de două ore, tovarăşa secretară. Te rog să raportezi unde ai fost, că acasă nu te-am găsit. Acesta e tovarăşul Puiu, instructorul Comitetului Central, care răspunde de judeţul nostru. Te rog să iei loc.

Din mapă a scos două coli de hârtie pe care mi le-a pus în faţă. „Cu ce-or fi venit ăştia?”, mă întrebam în gând. În faţa primăriei nu era nicio maşină. Inima îmi bătea puternic, iar sângele mi-a năvălit în obraji. Melodia stupidă mi-a dispărut din minte, dar odată cu ea a dispărut şi buna dispoziţie. Nu aveam sentimente de ură sau de neplăcere pentru nimeni. Mi-au plăcut dintotdeauna aproape toţi oamenii şi m-am simţit bine în prezenţa lor. Acel activist era masiv, corpolent, fără a fi gras. Capul lui era mare şi acoperit cu un păr rar, ce avea o culoare nedefinită, avea ochii mici şi apropiaţi, nasul mare şi neted cu nările care fremătau întruna, parcă ar fi adulmecat, iar buzele erau cărnoase, umede şi roşii. Faţa era albă şi vara şi iarna, de un alb cadaveric, la fel era şi gâtul gros şi lung. Mâinile nefiresc de mari, albe şi ele, erau fine şi îngrijite. Mă întrebam mereu, la ce-i trebuie cuiva care nu munceşte, nişte mâini atât de mari. Într-o zi, contabila, care le ştia pe toate, mi-a spus că „Omida”, înainte de a fi activist şi a face parte din Colegiul de Partid, lucrase ca miner. Privirea mi-a rămas şi de data aceasta pe mâinile mari şi albe. Pe acest om eu nu-l priveam niciodată, de teamă că ar putea să-mi citească în ochi dezgustul şi teama care mă încercau, ori de câte ori îl vedeam.

— Scrie tot ce ai făcut astăzi, începând de dimineaţă de când te-ai sculat şi până ai intrat în birou. Să scrii tot, să nu cumva să omiţi ceva. Unde ai fost? Cu cine ai fost? Ce ai vorbit? Ce ai văzut? Ce au spus cei care erau cu tine? Cu cine te-ai întâlnit?

— Am luat pixul în mână şi am început să scriu.

„Subsemnata, Ţâru Teodora, cu domiciliul în comuna Fundoaia, judeţul… astăzi…”. Am scris pe scurt cum fusesem să luăm masa, am scris şi despre doctoriţa care mi-a luat friptura din faţă, dar şi despre ciorba de perişoare mâncată de Cotoi, despre cafeaua prea dulce şi despre ceaţa prea deasă, dar şi despre refrenul care mi-a ocupat toată ziua mintea. Am semnat după care i-am întins hârtia activistului.

— Dar asta e bătaie de joc, tovarăşa! Scrie tot. Noi ştim de ce ai plecat mata azi dimineaţă acolo, lângă I.A.S. Zori de zi.

Arma pe care ţi-a adus-o neamţul de sărbători, unde ai ascuns-o?

Îl priveam înmărmurită. Beat nu părea a fi. Instructorul de la C.C. Îşi studia concentrat unghiile, fără a scoate vreun cuvânt.

— Nu ştiu despre ce vorbiţi.

— Ai fost văzută şi auzită de către miliţian, la locuinţa unde au stat de sărbători familia neamţului Werner, în seara zilei de… la ora… când vorbeaţi despre arme. Scrie când şi prin cine ţi-a trimis arma.

Discuţia devenise absurdă şi insuportabilă. M-am ridicat de pe scaun şi furioasă i-am strigat:

— Deocamdată, aici, eu reprezint puterea! Nu ştiu cu ce aţi venit, dar vă poftesc să plecaţi din biroul meu şi din comună. Voi suna la primul secretar şi voi cere să mă primească pentru a sta de vorbă cu dumnealui. Îi voi povesti şi cum zăceaţi în şanţ, beat, în dimineaţa aceea, la intersecţia cu şoseaua naţională. Şi îi voi spune şi de beţiile pe care le faceţi prin satele comunei. Toate câte le imputaţi sunt doar minciuni şi exagerări. Nu am primit, nu mi s-a oferit şi nici nu am cerut nimănui niciodată o armă.

— Am aici raportul de la postul de miliţie despre întâlnirea de la Boierească. Sunt şi doi martori care au dat declaraţie că te-au văzut şi auzit discutând cu neamţul despre arme. De ce aţi oprit maşina la poala dealului unde au decolat elicopterele cu Nicolae Ceauşescu? Ce aveai de gând să faci?

Deodată, toate au început să se lege. Eram bănuită că aş avea armă, că în acea zi am mers acolo unde a poposit Nicolae Ceauşescu şi că împreună cu cei doi am fi intenţionat să-l asasinăm.

— Aoooleu, tovarăşu', dar ce teroristă mare oi fi eu? Cred că aţi citit prea multe romane poliţiste în ultimul timp.

Situaţia era tragi-comică şi absurdă!

— Mergeţi şi vorbiţi cu toţi acei care au fost cu mine în această zi. Eu cu dumneavoastră nu mai am ce discuta. Vă rog să plecaţi din biroul meu, dacă nu, voi pleca eu! Mâine mă voi prezenta la primul secretar.

Acestea fiind spuse, am ieşit furioasă din birou. Nu ştiu dacă din cauza fripturii prea mari, a convorbirii cu tovarăşul

„Omidă" sau doar pentru că îmi era silă de toţi şi de toate, când am ajuns în dreptul Căminului Cultural cu o mână pe fruntea transpirată şi cu cealaltă pe stomacul care îmi tremura, am început să vomit în şanţul de pe marginea drumului. Din dudul golaş mă privea flămândă o pisică cenuşie. Împleticindu-mă, am ajuns acasă. M-am aruncat cu faţa în jos pe pat, în camera rece unde mirosea a şoareci şi a fitil ars de la lampa de luminat cu sticla afumată. Am hohotit îndelung. În gură aveam un gust amar.

Seara, după telejurnal, a sunat telefonul. Era instructorul de la C.C. al P.C.R. De la celălalt capăt al firului se auzea vocea sa plăcută şi împăciuitoare:

— Nu-i nevoie să veniţi mâine la judeţ. Am raportat primului secretar rezultatul anchetei. Lucrurile s-au lămurit după ce am discutat şi cu ceilalţi. Primiţi scuzele noastre. Vă doresc o seară plăcută!

O PROPUNERE ŞOCANTĂ

În toamnă, plopii uriaşi de pe marginea şoselei au fost tăiaţi, curăţaţi de crengi şi apoi fasonaţi. Tăierea plopilor ajunşi la o anumită înălţime şi vârstă era obligatorie. Aceştia, la o furtună puternică, se puteau rupe şi prăbuşi peste firele de curent electric sau peste firele de

telefonie. Doar cât ţinea casa în care locuiam, plopii nu au fost tăiaţi. Unul dintre arbori se afla lângă stâlpul de la care plecau firele de electricitate şi de la telefonul din locuinţa mea. Muncitorul se urca pe stâlp şi scurta puţin crengile care erau destul de apropiate de stâlp. Uitam de fiecare dată să întreb de ce nu se taie plopul acela.

Când m-am trezit în dimineaţă aceea de sfârşit de martie bătea un vânt cald ce aducea miresme de câmp înverzit. Mugurii de plop erau uriaşi, cleioşi şi umezi. Sub adierea vântului de primăvară, odată cu răsăritul soarelui, îi auzeam cum se desfac. Intrasem în al cincilea an de când locuiam la ţară şi mă obişnuisem cu locurile, cu oamenii, cu viaţa simplă şi lipsită de cel mai elementar confort. Aceste inconveniente erau compensate de bucuriile simple pe care mi le ofereau anotimpurile cu mirosurile şi culorile lor, animalele de lângă casă, florile din curte şi copacii care primăvara se umpleau de flori albe, iar toamna crengile se rupeau sub greutatea fructelor. Până şi orăcăitul broaştelor de pe balta din spatele casei îmi era familiar şi îmi bucura auzul în nopţile calde de vară. Uneori, în serile lungi de iarnă, contabila, însoţită de fiica ei, suplinitoare la şcoala din comună, veneau cu lucru la mine. Împleteam şi vorbeam vrute şi nevrute. Odată cu trecerea în noul an, cel care avea să fie ultimul, 1989, am simţit că între mine şi oamenii din acea comună s-a deschis un abis. Erau distanţi, iar politeţea lor era rece. Hoinărind pe drumurile comunei şi privind satele aruncate pe dealuri, locuri de care nu mă lega nimic, nici amintiri, nici nostalgii, nici doruri, îmi încolţea fără voie, în minte aceeaşi întrebare: „Ce caut aici, pe aceste meleaguri?”

Nu aveam prieteni. Câteodată, când Mişu era în vacanţă şi stătea în oraş, iar soţul nu venea nici la sfârşitul săptămânii, mă simţeam singură şi aş fi dorit să ştiu un loc, o casă de oameni în care să intru, să stau pe un scaun sau pe un colţ de pat şi să-mi dea un pahar cu apă sau o cafea, fără a-mi cere în schimb să fac o ilegalitate. Mă împrietenisem cu tanti Maria de la Boierească, care avea întotdeauna ceva pus deoparte pentru mine şi care

manifesta bucurie când mă vedea. Nu mergeam la ea cu mâna goală niciodată. Pe lângă aceasta, avusem grijă ca în vară, atunci când s-a cosit fâneaţa de la intrarea în sat, să-i repartizez o fâşie cu iarbă din cea mai bună. S-a bucurat mult şi a cosit cu mare drag. Noaptea, rudele secretarului i-au furat jumătate din fân! Ce necăjit era nenea Culai!

Pe drumul spre acest sat mă opream de fiecare dată lângă pădurea cu stejari tineri, dar nu coboram niciodată din şaretă. Priveam satul din vale şi aveam de fiecare dată senzaţia că am mai fost acolo cândva, într-o vreme despre care nu-mi mai amintesc. Senzaţia era atât de puternică, încât nu puteam scăpa de ea zile în şir, până când, plecam iar pe acelaşi drum cunoscut, mă opream în acelaşi loc, lângă acelaşi copac şi priveam minute în şir aceleaşi dealuri, aceiaşi copaci, aceleaşi drumuri şerpuite, încercând să înţeleg de ce simt de fiecare dată că am mai fost aici cândva.

La tanti Maria în casă era curat, cald iarna şi răcoare vara. Aparatul de radio cu baterii mergea toată ziua. Nenea Culai era un om blând şi darnic. Uneori, când dărnicia lui întrecea măsura, tanti Maria striga la el.

— Măi, omule, tu dai tot din casă! mai lasă şi pe altă dată!

Curtea lor era plină de păsări. Pe soba din bucătărie erau oale de lut, cu lapte pus la prins, iar în odaia cea curată, pe bufet, stăteau aliniate zeci de borcane cu dulceţuri felurite din care îmi dădea să gust. Îmi punea şi în lada şaretei câte un borcan, două. Mă întorceam pe acelaşi drum. Mă opream în acelaşi loc şi mai priveam odată satul acela. Într-una din zile, oprită în acelaşi loc, am înţeles de ce îmi este peisajul acela atât de cunoscut. Semăna perfect cu locul copilăriei mele.

Sofia a venit în acel an cu o săptămână înainte de Paşte. Mi-a promis cei mai buni cozonaci făcuţi chiar de ea cu făină, drojdie şi arome aduse din Germania. Era bucătăreasă. După câteva zile de la venirea lor, am văzut maşina albă cu număr străin trecând prin faţa primăriei. A micşorat viteza şi a claxonat încet. Claxonatul în localităţi

era interzis. Venise neamţul Werner, iar claxonatul era o invitaţie de a le face cât mai repede o vizită. M-a cuprins un neastâmpăr şi o dorinţă de a merge la Boiereasca, pe care nu am putut să mi-o astâmpăr până când nu m-am văzut în şaretă. Odată cu lăsarea serii, am ajuns la tanti Maria. Sofia mi-a deschis poarta mare şi mi-a spus:

— Intraţi cu şareta în curte şi daţi calului nişte fân. Dacă vede cineva şareta în drum, iar vă ia la întrebări.

— Oricum, miliţienii ştiu că am venit aici.

— Nu vă temeţi de miliţieni că sunt prietenii noştri, aşa cum sunteţi şi dumneavoastră.

Maşina albă, lungă, cu roţile puternice şi cu interiorul elegant, era parcată pe iarba din curte.

— Haideţi, să vă facem poze, a spus neamţul, care avea în mână un aparat modern de fotografiat.

Din aparat ieşeau pozele imediat ce le făcea. Uimită am privit pozele color primite, foarte reuşite, pe care le-am pus în mapa de primar.

— Nu vă grăbiţi, că vă ducem cu maşina, iar şareta o aduce tata mâine dimineaţă la primărie, mi-a şoptit Sofia.

Am stat până noaptea târziu în curte la lumina stelelor şi mi-au povestit despre casa lor, despre patiseria pe care o aveau. Mi-au arătat poze. Am vorbit, am cântat, am spus glume, am depănat amintiri. Uneori neamţul vorbea cu Sofia nemţeşte şi din gesturile pe care le făcea, din inflexiunile vocii şi din refuzurile ei repetate, am înţeles că o îndeamnă să-mi propună ceva. Într-un târziu, după miezul nopţii, când bătrânii erau deja adormiţi, m-am ridicat să plec spunându-le:

— Vă mulţumesc pentru ospitalitate, cred că e timpul să plec la casa mea.

Atunci, Sofia mi-a spus cu vocea joasă, din care se simţea o puternică emoţie:

— Noi vrem să vă propunem să mergeţi cu noi în Germania când plecăm, după Paşte.

Pentru câteva clipe am rămas cu privirea aţintită spre cei doi, privindu-i când pe unul când pe celălalt. Nu mă gândisem niciodată să plec din ţară, iar propunerea lor

mă găsea complet nepregătită.

— Nu ştiu ce să vă răspund. Nu m-am gândit niciodată să plec din ţară. Am familie. Ce fac ei dacă eu plec şi apoi cum să merg cu voi?

— Noi, de câte ori venim în ţară, tăiem un porc. Carnea o pregătim cu mirodenii, facem cârnaţi, pastramă, şunci. Punem carnea într-o cutie mare care are un capac de plasă. Tu eşti mică şi încapi în cutia aia. Deasupra punem cârnaţii, şuncile, jamboanele, toba şi capul de porc afumat. La vamă, când deschid cutia, mirosul de afumătură românească îi înnebuneşte pe ăia. Le dăm şi lor câte ceva şi trecem fără probleme dincolo. Ne cunoaştem bine cu toţi vameşii. Sprintenă, Sofia a deschis portbagajul maşinii, de unde a scos o cutie cilindrică. În timp ce priveam cutia care mirosea a şuncă afumată, mă vedeam stând culcată, cu faţa în sus, acoperită de cârnaţi şi de jamboane cu capul de porc pe faţă, cu un furtun în gură pentru a putea respira. Un râs nestăpânit mi-a ieşit din gâtlej. Râdeam în hohote. Neamţul mă privea încruntat.

— De ce râzi? mi-a spus într-o românească stâlcită. Noi vorbim serios! mai gândeşte-te, şi înainte de a pleca să ne dai răspunsul!

Cu greu am reuşit să mă opresc din râs şi să întreb:

— Dacă ajung acolo, eu ce fac?

— Vei povesti mai întâi despre comunismul din România, cum ai ajuns primar, cum se poartă şefii cu tine, cum se fac alegerile, cum trăieşti, cum eşti urmărită când te întâlneşti cu noi şi câte altele nu sunt de povestit!

— La cine voi povesti? am întrebat uimită.

— Mass-mediilor, la radio, la televiziune, care e dornică de senzaţional.

Tăcută, mi-am luat mapa de pe masă. Râsul, care cu doar câteva minute înainte mă stăpânea, a dispărut şi locul i-a fost luat de o nelinişte şi o dorinţă foarte mare de a ajunge cât mai repede acasă.

— Aş vrea să plec. E foarte târziu şi mâine merg la serviciu. Au mers cu maşina să mă ducă acasă. Când au intrat în sat, neamţul care conducea maşina a stins farurile

şi a luat-o pe zare. M-au lăsat în linişte în faţa casei. Când am coborât, Sofia mi-a pus în mână o sacoşă mare în care erau felurite produse alimentare şi dulciuri. Înainte de a închide uşa maşinii, mi-a şoptit la ureche:

— Noi am vorbit foarte serios. Gândeşte-te bine! E şansa vieţii tale. Alţii ar da ani din viaţă ca să o aibă. Aşteptăm un răspuns.

Somnul nu a venit în noaptea aceea. Zorile m-au găsit cu ochii deschişi, gândindu-mă la propunerea pe care mi-o făcuseră cei doi. Răspunsul l-am aflat spre dimineaţă, după o noapte nedormită şi lungă. Nu-mi doream să plec din România! Acesta va fi răspunsul pe care îl vor primi. Bună sau rea, acesta a fost hotărârea luată atunci şi nu am regretat niciodată că nu m-am aventurat în necunoscut.

OAMENI SIMPLI ŞI CURAŢI LA SUFLET

În satele acelea aşezate pe marginea şoselei sau pe dealuri, mulţi săteni se ocupau de creşterea oilor. Primăvara şesurile şi păşunile înverzeau, iar oile însoţite de miei şi de câini erau pretutindeni. Oile păşteau pe păşunile repartizate fiecărui sat. Fâneţele, fertilizate cu îngrăşăminte chimice sau cu gunoi de grajd, erau păzite să nu fie păscute de animale înainte de a fi cosite. Dacă ploua şi timpul era favorabil, se cosea fânul de două ori pe vară. Fiecare crescător de animale care încheia contracte cu statul la produsele animaliere primea pentru acestea fân de cea mai bună calitate. Uneori, noaptea, ciobanii intrau cu oile în tarlalele de grâu sau de orz şi diminuau serios producţia de cereale care şi aşa nu era prea mare. Câte un cioban mai îndrăzneţ, care avea peste o sută de oi, intra şi ziua în tarlalele cu cereale sau în fâneţe. Inginerii agronomi erau depăşiţi de situaţie sau nu voiau să strice relaţia cu ciobanii, iar miliţienii, care ar fi trebuit să se ocupe de aceştia, dispăreau când se întâmpla să fie câte un cioban prins cu oile la păscut în grâu. Ultima soluţie era primăria. Într-o astfel de zi am mers pe câmpuri cu cei de la primărie şi am umplut curtea de oi adunate de pe tarlale. Nenea Turuianu dădea dimineaţa de mâncare la oi, le mulgea şi cu laptele făcea brânză. Ciobanii ale căror oi

erau confiscate în curtea primăriei când mă îmbiau cu roţi mari de caş uscat şi cu miei, când mă amenințau cu bătaia sau cu judecătoria.

După câteva astfel de acţiuni, niciun cioban nu mai îndrăznea să intre cu oile în tarlalele îmbietoare cu grâu verde şi fraged sau în fâneţele înflorite. Cei mai mulţi dintre ciobani erau însă oameni harnici, care munceau ziua şi noaptea, îşi achitau datoriile la stat, aveau grijă să avem şi noi brânză şi carne şi restul duceau în piaţă şi câştigau bani frumoşi. Lâna era achiziţionată şi dusă la fabricile de prelucrare. Îmi erau dragi aceşti oameni curaţi la suflet, cinstiţi şi simpli, care nu se plângeau niciodată de nimic, decât de lipsa ploii.

MARIA GHICITOAREA

Aproape jumătate din populaţia satului Ghiduleasa era alcătuită din etnici romi. Erau veniţi de prin alte locuri să muncească şi s-au stabilit acolo, construindu-şi casele pe marginea şoselei, unii cu autorizaţie de la primărie, cei mai mulţi fără. Erau românizaţi şi încercau să trăiască la fel ca românii. Unii lucrau prin oraşe, pe şantiere, la munci necalificate, iar alţii la fermele viticole sau în C.A.P.-un Profesorii de la şcoală mergeau adeseori pe la casele lor pentru a-i aduce pe copiii acestora la şcoală. Adeseori refuzau să-şi înscrie copiii la şcoală pe motiv că sunt săraci şi nu au bani pentru îmbrăcăminte şi încălţăminte. Doar procesele verbale de amendă care erau date formal îi speriau pentru câteva zile, după care copiii nu mai veneau la şcoală şi mergeau să pască vacile sătenilor sau se angajau la stâne.

În primăvara aceea, la marginea Ghiduleştiului, şi-a instalat tabăra o colonie de căldărari nomazi.

— Tovarăşa primar, au venit căldărarii care prelucrează arama şi aluminiul.

— De când sunt aici, eu nu i-am văzut niciodată, am spus mirată.

— N-au mai fost de mulţi ani. Anul acesta parcă-s mai mulţi ca niciodată, m-a informat contabila.

— De unde sunt de loc?

— Au case mari şi gospodării frumoase la marginea oraşului reşedinţă de judeţ în care locuiesc atunci când nu umblă prin sate cu şatra.

După ce mi-a spus toate acestea, contabila parcă voia să-mi mai spună ceva, dar avea o reţinere.

— Ce vreţi să-mi mai spuneţi, tovarăşa Pungă?

— Cea mai bătrână dintre ei este Maria. Toţi cei din colonie ascultă de ea. E o mare ghicitoare.

— Ghiceşte bine? Nu credeam în ghicitorii, dar mă făcuse curioasă.

— Foarte bine!

— Multă lume o caută pentru acest har pe care îl are. Dacă vine la mine, să o aduc şi la dumneavoastră să vă ghicească? îi daţi ce aveţi prin cămară şi nu vă mai este de folos: şuncă, untură, murături. Sunt mulţi şi au nevoie de mâncare.

După câteva zile de la această discuţie, curtea primăriei s-a umplut de etnici căldărari. Căruţa cu coviltir care oprise în faţa primăriei era plină cu lighene din aluminiu, cazane, castroane, căni din aramă şi cazane de ţuică, a căror confecţionare şi comercializare era strict interzisă.

— Vedeţi că v-au lăsat ceva acasă, mi-a şoptit nenea Turuianu la ureche. Daţi-le voie să-şi vândă marfa, că avem şi noi nevoie de cele pe care le lucrează. Sunt cuminţi, şi dacă le merge vânzarea plătesc şi la primărie ceva bani.

„Ar trebui să aibă autorizaţie”, m-am gândit. Am ieşit pe poarta din spate, care dădea în curtea contabilei, şi l-am lăsat pe secretar şi pe ceilalţi să se descurce cu ei. Când am ajuns acasă, lângă poartă, într-un sac era un cazan mic de ţuică, iar lângă el un lighean din aluminiu. Le-am pus în magazie, că oricum nu ştiam la ce mi-ar putea folosi. Peste câteva zile, într-o sâmbătă după-amiază, au poposit pe terenul de sport din faţa porţii mele. Maria, cea de care ascultau toţi, a intrat în curte şi mi-a spus că a trimis-o contabila să-i dau şuncă şi grăsime. Câţiva bruneţi mititei au pus în căruţă tot ce le-am dat. Ar fi luat şi rafturile din cămară, lemnele de foc, gardul, şi cuşca

câinelui, dacă nu le-aş fi spus cu glas ridicat:

— Gata, nu mai am nimic să vă dau! Plecaţi la căruţă!

— Aţi fost tare bună cu noi, tovarăşa primăreasă, vreau să vă ghicesc, mi-a spus zâmbind Maria.

— Bine, ghiceşte-mi, dar repede că vine soţul peste o jumătate de oră şi nu suportă.

— Păi, să ştii matale că nu apuci Anul Nou aici în casa asta şi nici în satul ăsta. N-ai să pleci cum ai venit! Or să te alunge! Eşti la o şcoală înaltă, dar nu o termini, că şcoala aia n-o să mai fie! Mata ai suflet bun şi îi iubeşti pe toţi, dar nimeni nu te iubeşte, să ştii! Soţul matale mai are o femeie la care se duce noaptea. O, sărăcuţa de mata, cum ai să mai fugi într-o zi de iarnă şi ce frică o să-ţi mai fie. O să te ameninţe trei bărbaţi, dar n-or să te omoare.

Privea concentrată cele câteva cărţi slinoase cu semne ciudate întinse în poala fustei largi. Când îmi vorbea, părea în transă. În timp ce îmi spunea toate acestea, îmi arăta o carte pe care era moartea cu o coasă în mână. Am tresărit. Maria s-a oprit din menit când lângă noi a apărut Ghiţă, care a apucat-o de fustă şi i-a spus nervos:

— Ia-ţi şatra şi pleacă imediat de aici, femeie mincinoasă! Maria şi-a tras fusta şi i-a răspuns cu tupeu:

— Nu plec când vrei mata! Plec atunci când spune primăreasa să plec. Ea e femeie bună! Mata nu eşti!

— Dacă eşti aşa mare ghicitoare, spune-mi care e numele meu!

I-am îndesat în palmă nişte bani şi i-am şoptit la ureche în poartă:

— Ghiţă, aşa îl cheamă.

Din drum, înainte de a porni căruţa, Maria ghicitoarea a strigat:

— Ghiţă! Aşa te cheamă pă matale primăroiule, iacă te-am ghicit şi pă mata!

Ghiţă a rămas pironit locului, privind îngândurat după căruţa cu coviltir care dispărea într-un nor de praf.

— Măi, femeie, dar asta chiar că e ghicitoare!

Cu puţin timp în urmă asta gândisem şi eu! Acum

înţelegeam. Maria nu ghicea. Ştia ce va urma.

ABANDONATE

În ultimul timp, comandamentele se ţineau în fiecare săptămână într-una din cele trei comune ale Consiliului Unic, şi nu în comuna unde se afla sediul acestuia. Majoritatea celor care erau chemaţi la aceste şedinţe de transmitere de sarcini erau bărbaţi. Eram însă şi câteva femei. Comuna Livezi era aşezată pe deal, destul de departe de calea ferată. O cursă venea dimineaţa cu navetişti, iar ultima cursă rămânea peste noapte acolo.

De câteva zile ploua întruna, ploaie mocănească, rece şi măruntă. Camionul în care ne-am urcat cu toţii era doar pe jumătate acoperit şi avea două bănci. Eu, împreună cu o ingineră agronomă, am stat în cabină, femeile pe bănci sub prelată, iar bărbaţii în ploaia care le biciuia obrajii. Nimeni nu comenta, dar toţi gândeam despre aceste şedinţe că sunt prea dese, absurde şi inutile. Atât timp cât erau telefoane, iar comuna avea persoane plătite pentru a transmite sarcini şi instructorul avea la dispoziţie maşină care să-i permită să se deplaseze, ce rost aveau convocările uneori inopinate, la ore târzii, după o zi de muncă în câmp? Dar cum dispoziţia se execută şi nu se discuta, am purces şi de această dată, la fel ca în toate celelalte săptămâni, spre acea comună îndepărtată unde trebuia să aibă loc şedinţa. Ieşind din comuna Fundoaia la şoseaua naţională, am străbătut comuna Şesu şi am urcat dealul până la Livezi.

Comuna era deosebit de frumoasă, cu oameni gospodari, şi era aşezată într-un peisaj de deal moldav pitoresc. În urma noastră era camionul cu cei de la primăria şi de la unităţile economice din Şesu. Şedinţa a fost plictisitoare şi lungă, aşa cum erau toate aceste şedinţe, dar atenţia trebuia să o avem trează pentru a nota sarcinile pe care le aveam şi despre a căror îndeplinire trebuia să raportăm. Ştiam că vom fi controlaţi dacă am rezolvat toate problemele şi că vom primi sancţiuni, inclusiv pecuniare, dacă nu vom duce la îndeplinire tot ce era de făcut. Primarii aveau, pe lângă sarcini specifice, şi

răspunderea controlului îndeplinirii sarcinilor angajaţilor din subordine. Sistemul acesta al raportării, al primirii şi transmiterii sarcinilor, precum şi al controlului din aproape în aproape era foarte bine pus la punct şi de cele mai multe ori era eficient. Toţi ştiau ce are de făcut celălalt.

Când şedinţa s-a terminat, eu şi primăriţa de la Şesu, fosta mea şefă, am ieşit în curtea Căminului Cultural. Când am revenit, sala era goală, iar maşinile dispăruseră. Ne-am gândit că toţi au plecat la restaurant să bea ceva şi ne-am aşezat pe bancă în aşteptare.

— Unde o fi camionul? Ar fi trebuit să fie aici, în piaţa din centrul comunei.

Noaptea se lăsase devreme din cauza ploii care nu se mai oprea. Am vorbit despre examenele pe care le aveam, despre profesori, ne-am amuzat de diferite întâmplări de prin comune. Fosta mea primăriţă era o persoană veselă şi pozitivă, glumea aproape mereu, de aceea era greu să nu o îndrăgesc, iar timpul trecea plăcut în compania ei. Pe nesimţite, totul s-a cufundat în beznă. S-a făcut noapte. Curentul electric era întrerupt. Pe la geamuri se zărea câte o lumină slabă de la o lumânare sau de la o lampă cu gaz.

— Tu auzi vreo maşină? am întrebat-o într-un târziu pe colega mea.

— Nu aud nimic. Hai, să mergem până la restaurant să vedem dacă au de gând să mai stea mult la băut şi să urcăm în cabină. Ar fi trebuit măcar o maşină să treacă pe aici.

Restaurantul aflat ceva mai departe era luminat slab de un bec alimentat de la o baterie de tractor. Nu era niciun om de-al nostru şi nici camioanele nu erau nicăieri.

— Nu ştiţi unde au dispărut maşinile şi toţi cei care erau cu noi?

Cei câţiva beţivi care aşteptau să se închidă restaurantul ştiau tot ce mişcă în comună.

— Dacă ne daţi două ţigări, vă spunem. S-au uitat unul la celălalt şi au început să râdă. arătându-şi dinţii stricaţi.

Am scos din geantă pachetul de B.T. abia desfăcut şi

l-am pus pe masă în faţa celor doi săteni.

— Au plecat pe zare amândouă camioanele. V-au lăsat intenţionat să vă descurcaţi singure, aşa cum s-au descurcat şi ei când au venit la şedinţă prin comunele voastre.

Ne-am privit una pe cealaltă. Până la şoseaua naţională erau opt kilometri. Două ore de mers pe jos. Am luat supărată pachetul de ţigări de pe masă. Când l-am dat celor doi eram hotărâtă ca din clipa aceea să renunţ la fumat dar, din motive de supărate am amânat această decizie pentru altă dată, când voi fi mai bine dispusă. Singura soluţie era să plecăm pe jos. Un timp am mers tăcute făcând paşii mari şi grăbiţi, iar când bezna era adâncă de nu se vedea decât linia albă întreruptă din mijlocul şoselei şi copacii de pe margine foşneau sinistru, o luam la fugă şi alergam până ce oboseam. Ploua mărunt, dar nu mai era foarte frig. Am mers aşa mai bine de o oră când în faţă am văzut două luminiţe întâi foarte mici apoi din ce în ce mai mari. Era Aro-ul de la Consiliul Unic, care venise după noi. Pesemne cineva îl sunase pe şofer spunându-i despre plecarea noastră pe jos noaptea prin ploaie şi acesta l-a anunţat pe instructor, de la care a primit dispoziţie să meargă după noi.

Primăriţa de la Şesu, după ce s-a văzut în maşină, în siguranţă, a început să râdă în hohote, cu optimismul ei veşnic şi debordant, amintindu-şi de călătoria noastră pe şoseaua cufundată în întuneric, noaptea prin ploaie, în timp ce eu încă îmi mai ştergeam lacrimile. În scurt timp, optimismul ei a pus stăpânire şi pe mine. Ne-am oprit la primărie unde a făcut un ceai fierbinte şi de acolo, cu trenul de la miezul nopţii, am plecat spre oraş. A doua zi era sâmbătă, zi de audienţe, dar în semn de revoltă am hotărât să ne luăm două zile libere.

CONGRESUL FOAMEI

Anul 1989 presupunea două evenimente importante: Congresul Consiliilor Populare, la care trebuiau să participe toţi primarii din ţară şi toţi secretarii consiliilor judeţene şi Congresul al XIV-lea al P.C.R. De pregătirea

noastră în vederea participării la aceste evenimente se ocupa secretarul Ţăpoi. Unii, printre care şi eu, participam pentru prima dată la un astfel de eveniment şi trebuia să fim instruiţi personal de către acesta. În zilele de dinaintea deplasării la Bucureşti, tovarăşul Ţăpoi, însoţit de instructorul C.C. al P.C.R., care răspundea de judeţ, şi de o tânără necunoscută, au poposit la primărie pentru a-mi face instruirea. Din mapa de piele elegantă, secretarul a scos două foi dactilografiate.

— Aici este programul celor trei zile, cât vor ţine lucrările Congresului. Este scrisă locaţia, activitatea şi ora. Sunt trecute toate activităţile care vor avea loc în fiecare zi, locul şi ora când se va lua masa, sălile unde se vor desfăşura lucrările în plen şi pe secţiuni. Vor fi şi câteva vizite la două obiective din Bucureşti şi anume: la noua hală a Unirii de desfacere a produselor agroalimentare şi de larg consum şi o vizită la Casa

Poporului, care nu este complet terminată, dar veţi avea ce vedea.

— Va trebui să aveţi o vestimentaţie elegantă, dar sobră, şi în general să aveţi un aspect îngrijit, a completat tânăra care îi însoţea pe cei doi activişti.

Tovarăşa cea tânără s-a ridicat în picioare, special pentru a-i putea admira costumul impecabil, din stofă fină cu fusta puţin peste genunchi. Bluza din mătase se asorta în mod plăcut cu taiorul.

„Dar de unde să am eu aşa un costum?”, am gândit, privind-o cu acea invidie de care e în stare doar o femeie atunci când priveşte la altă femeie îmbrăcată elegant. Fabricile de confecţii lucrau îmbrăcăminte de foarte bună calitate, dar toate produsele mergeau la export.

— Nu luaţi multe bagaje! Doar cele necesare de îmbrăcat şi mapa pentru caietul de notiţe. Vom pleca din gara oraşului cel mai apropiat de comună în ziua de… la ora… Foile de drum le veţi primi de la primarul oraşului la care e arondată comuna. Împreună cu dânsul veţi urca în acceleratul de Bucureşti şi ne vom întâlni în Gara de Nord pentru a ne urca în autocarele parcate în apropierea gării.

— Nu aveţi voie să vă întâlniţi sau să discutaţi cu rudele din Bucureşti şi nici să le daţi telefoane pentru a le spune care este programul celor trei zile. Nu veţi părăsi hotelul unde vom fi cazaţi, a completat instructorul de la Comitetul Central.

Acestea fiind spuse, s-au ridicat refuzând invitaţia de a lua masa, invitaţie pe care, în alte împrejurări, secretarul ar fi acceptat-o bucuros. I-am condus până la maşină pe şefi. Am mai aruncat o privire plină de admiraţie spre tânăra activistă, având dorinţa de a arăta asemenea ei la marele eveniment.

Şi cum cele aflate erau cât se poate de importante, am încălcat dispoziţia primită de a păstra secretul de serviciu, am telefonat surorii din Bucureşti şi i-am spus ziua şi ora la care vom face vizita la Hala Unirii, care urma să fie deschisă publicului după terminarea vizitei. Săptămâna a trecut repede, iar drumul până la Bucureşti s-a desfăşurat conform planului stabilit. În faţa gării aşteptau autocarele, care pe geamul din faţă aveau o etichetă mare cu numele judeţului. După ce ne-am ocupat locurile pe scaune, de la microfonul din faţă, secretarul care ne luase în primire pe bază de tabel de la primar, ne-a spus:

— Începând din această după-amiază, imediat ce autocarele vor pleca, sunteţi în activitatea intitulată Congresul Consiliilor Populare. Nu aveţi voie să faceţi decât ce vi se va spune de către mine şi de către instructorul C.C. al P.C.R. Acestea fiind spuse, voi face prezenţa. Vă rog să răspundeţi tare!

— Destinaţia este hotelul Dorobanţi. Veţi fi cazaţi câte doi în camere şi câte patru acolo unde sunt apartamente. După ce veţi despacheta, faceţi un duş, iar apoi veţi coborî la masă. După ce luăm masa, veţi merge să vă uitaţi la televizor, iar apoi în camere să vă odihniţi. Când urcaţi spre camere, la fiecare etaj, din loc în loc, vor fi pe măsuţe farfurioare cu bomboane şi bucăţele de ciocolată, băuturi răcoritoare, iar dimineaţa termosuri cu cafea fierbinte şi cu ceai. Serviţi câte puţin din fiecare.

Aveţi grijă, nu cumva să vă umpleţi mapele cu dulciuri şi să rămână farfurioarele goale, a adăugat secretarul. Mâine dimineaţă, după micul dejun, ne întâlnim la recepţie pentru a începe activităţile înscrise în programul pe care fiecare l-a primit.

Hotelul era ocupat în întregime de participanţii la congres. Am fost la masă, apoi am urcat în cameră pentru a ne pregăti aşa cum primisem indicaţii. Camera de hotel era elegantă şi curată. Am desfăcut bagajele repede, am pus costumele cumpărate special pentru această ocazie în dulap şi am alergat în baie. Aveam prilejul să facem o baie adevărată doar când mergem la pregătire sau la examene la academie, dar şi acolo apa caldă era doar seara şi dimineaţa câte o oră.

După ce ne-am făcut unghiile ne-am pus bigudiurile pe cap. Colega mea, tovarăşa Grasu, a început să-mi spună cu glas coborât cele mai noi bancuri cu Bulă, bancuri care întotdeauna erau şi politice.

Pesemne că hohotele noastre de râs au fost auzite din celelalte camere. În scurt timp, camera în care stăteam a devenit neîncăpătoare. Spiritul vesel şi jucăuş al colegei mele era cunoscut de către toţi colegii. Unii au venit cu cafea, alţii cu ţigări, alţii cu o sticlă de ţuică. Fiecare avea de spus câte un banc. Când atmosfera era mai plăcută, uşa s-a deschis şi a intrat secretarul Ţăpoi în pijama, cu un halat elegant pe deasupra şi cu papuci în picioare:

— Mă, dar voi v-aţi pus la spus bancuri serios!

Ne-am băgat unul în altul, ca nişte copii prinşi în timp ce făceau pozne.

— Repede: să-mi spună unul dintre voi ce savant când face baie, nu se udă pe la e „e?

— Nu ştim, am răspuns. Unii dintre cei de faţă bănuiam.

— Elena Ceauşescu, băăă, primarilor, a spus secretarul încet! Hai, la culcare toată lumea, că de mâine avem treabă. Sticla asta se confiscă.

Odată cu el, au ieşit pe uşă toţi bărbaţii. Un timp, după ieşirea lor, noi femeile ne-am uitat râzând nesigure

una la alta. Simpatica mea colegă, privind pereţii camerei de hotel, s-a urcat acolo unde era o doză pentru priză şi a spus smerită:

— Noi atâta am avut de spus!

Dimineaţă, la ora şapte, eram la uşa autocarului parcat în faţa hotelului. Fiecare dintre maşini avea pe geamul din faţă, scris mare, numele judeţului, iar pe spătarul scaunului de la autocar era scris numele fiecărui delegat şi localitatea pe care o reprezenta. Priveam pe geam Bucureştiul îngrijit şi măreţ pentru privirile noastre obişnuite cu drumurile înguste, colbuite şi casele mici de la ţară.

— Vom intra în hală în ordine, fără să ne grăbim, şi vom privi produsele care sunt expuse. Veţi vedea felurite mărfuri pe care nu le-aţi mai văzut şi despre care nici nu ştiaţi că se produc la noi în ţară. Ne vom opri pentru câteva momente, vom spune că sunt frumoase sau ne vom manifesta bucuria că avem un popor atât de harnic şi de priceput. Fiecare raion va avea vânzători, vor fi preţuri pe fiecare produs, dar nu aveţi voie să cumpăraţi NIMIC! Vizita grupului se filmează, aşa că fiţi cu băgare de seamă să nu faceţi nicio greşeală.

Am coborât din autocare şi ne-am ataşat grupului mare ce s-a format pe scările Halei Unirii. Clădirea era imensă, curată, gata de inaugurare. Tovarăşul Ceauşescu, însoţit de secretarii

C.C. ai P.C.R. şi de alţi oficiali, a tăiat panglica după care, într-o ordine perfectă, cu paşi parcă de defilare, a intrat tăcută şi disciplinată mulţimea de primari şi de secretari de judeţe.

Cele văzute au întrecut cu mult şi cea mai bogată imaginaţie. Magazinele de legume aveau spaţiul amenajat în aşa fel încât aveai impresia că eşti într-o grădină de zarzavat, erau aranjate livezi cu pomi fructiferi, vii şi crame, iar felurite soiuri de flori aduse de la Codlea încântau privirea şi îţi desfătau mirosul. În acvarii uriaşe care imitau habitatul natural înotau crapi, păstrăvi şi alte soiuri de peşti. Erau raioane cu fructe exotice pe care nu le

văzusem nici în cărţi. La sectorul de cofetărie erau sortimente nenumărate de ciocolată şi dulciuri în ambalaje atrăgătoare. În hala de carne: curcani uriaşi, găini şi pui proaspeţi, jumătăţi de porc, miei şi viţei, precum şi toate sortimentele posibile de semipreparate şi mezeluri din carne. Şi sectorul de lactate era impresionant, cuprinzând produse procesate, dar şi din gospodăriile ţărăneşti. Spre capătul halei era expusă pâinea pe sortimente şi produse de panificaţie extrem de diversificate. Era şi un cuptor modern unde se coceau pâine şi covrigi. Aici, nişte fete tinere îmbrăcate în halate albe şi cu mănuşi în mâini (eleve la vreun liceu cu profil de industrie alimentară) ne-au oferit zâmbitoare, din coşuri de nuiele, covrigi calzi. Mirosul era atât de îmbietor încât am fi luat coşurile cu tot cu covrigi, dar ne-am amintit de indicaţiile primite şi ne-am mulţumit cu un singur covrig. L-am luat delicat cu două degete. Am urcat apoi la etaj unde erau expuse produse de larg consum într-o gamă la fel de diversificată şi bogată. Cel mai apreciat a fost locul unde erau expuse produse de artizanat, oale de lut, ceramică de Corunt şi de Horezu, costume naţionale, ştergare, împletituri şi cergi din lână în culori naturale. Eşarfele diafane din borangic mi-au amintit de viermii de mătase la care aveam an de an plan. O suprafaţă însemnată era ocupată de mobilierul împletit din răchită, minunat executat în multe comune din judeţe. La comuna unde lucram se cultiva răchita pentru coşuri, dar în alte comune se execută astfel de mobilier, foarte căutat la export.

Minunate erau covoarele persane în culori naturale şi cu motive naţionale, dar şi mobila din lemn masiv lucrată cu măiestrie în fabricile de prin ţară.

Într-un târziu, am coborât, sperând să mai primim câte un covrig cald, dar dispăruseră fetele, şi odată cu ele şi coşurile încărcate de covrigi. Ne-am bucurat însă ceva mai spre ieşire când, la sectorul de dulciuri ni s-a permis să cumpărăm câte o ciocolată! Eram printre ultimii care am ieşit din hală, deoarece judeţul avea o literă de la sfârşitul alfabetului.

După noi, uşile mari ale halei s-au închis repede. În partea opusă intrării, mai mulţi miliţieni încercau cu greu să ţină piept mulţimii de bucureşteni care aşteptase ieşirea delegaţiei pentru a intra în hală şi a-şi face cumpărăturile. Unii care locuiau prin apropiere au stat câteva nopţi şi au văzut descărcându-se lăzi cu bunătăţi, iar acum voiau să cumpere şi ei ceva să ducă la copii acasă.

Când am ajuns acasă, peste câtva timp, aveam să aflu de la sora mea că, după plecarea delegaţiei, oamenii au fost obligaţi să formeze cozile ceva mai încolo şi să stea multe ore până când s-a deschis hala pentru bucureşteni. Când au intrat cu miile, oamenii flămânzi au constatat că rafturile erau aproape goale şi nu s-au ales după atâtea zile de pândă şi de stat în picioare decât cu nişte banane verzi, portocale stricate şi cu aceleaşi tacâmuri de pui şi căpăţâni de porc.

După ce am urcat în autocare, ne-am îndreptat spre şantierul Casa Poporului. Am rămas impresionaţi de măreţia edificiului şi de ritmul în care se lucra.

— În această clădire vor încăpea toţi membrii de partid din România, ne-a spus secretarul Ţăpoi.

În acea clipă am înţeles că de fapt membru de partid înseamnă pentru el popor. „Oare de ce nu i-a spus Casa Partidului?”, m-am întrebat în gând.

În drum spre hotel ne-a fost arătată Sala Palatului, unde urma să mergem a doua şi a treia zi pentru a participa la lucrările Congresului Consiliilor Populare. Întorşi la hotel, am mers la restaurant pentru masa de prânz, după care ni s-a spus să ne retragem în camere. Aveam program de voie până la masa de seară. Înainte de a urca în camere, am primit programul tuturor activităţilor la care urma să participăm. Timpul rămas până la cină l-am petrecut vizitându-ne unii pe alţii prin camere, ne-am admirat costumele, am făcut schimb de parfumuri şi de farduri, am stat de vorbă la cafea pe hol. Cu puţin înainte de ora optsprezece am ieşit din cameră. Am coborât singură pe scări oprindu-mă pe la toate măsuţele aflate la fiecare etaj unde era cafea şi ciocolată. Am luat câte două

trei bucăţele de ciocolată, pe care le-am înfăşurat cu grijă într-o coală de hârtie pentru a le duce lui Mişu. Tot adunând bucăţele de ciocolată am întârziat la masa de seară. Când am ajuns în cele din urmă în separeul restaurantului, unde luau masa cei din judeţul meu, toate mesele erau ocupate. Mă uitam în dreapta şi în stânga pentru a găsi un loc liber. Eram gata să renunţ şi să mă întorc în cameră fără a mai lua masa, dar secretarul Ţăpoi mi-a făcut semn să mă aşez la masa unde era dânsul. La acea masă, în afară de secretar, era primăriţa de la unul dintre oraşele judeţului şi instructorul Comitetului Central care răspundea de noi. Mă simţeam stingheră între acele persoane cu funcţii mari. S-a servit piure de cartofi cu grătar şi macaroane cu brânză. Secretarul a refuzat macaroanele, spunând că el nu suportă brânza. Macaroanele aveau un gust ciudat, dar am crezut că brânza este de vină. După ce s-a luat masa, înainte să urc în cameră am fost mustrată şi întrebată unde zăbovisem atât de mult.

— M-am uitat la magazinul de la subsol, am minţit.

Într-adevăr, la subsol era un mare magazin unde se găseau felurite produse din import, care nu se aflau pe piaţa liberă, şi care se vindeau doar pe valută. Ştiam despre acest magazin, la care fusesem cu mulţi ani în urmă cu nişte prieteni care lucraseră în străinătate. Ajunsă în cele din urmă în cameră m-am simţit dintr-odată rău, din ce în ce mai rău. Mă durea capul, stomacul, aveam senzaţia de vomă şi diaree. Toată noaptea am stat pe scaunul de la baie, gata, gata să-mi dau duhul de rău ce-mi era.

Dimineaţă i-am spus colegei de cameră, care era sănătoasă şi în formă de zile mari:

— Eu nu pot să merg la Sala Palatului, mi-este foarte rău. Nu rezist nici până jos la recepţie. Anunţă-l pe secretar că sunt bolnavă.

Mă usturau cumplit maţele, iar stomacul se zbătea întruna.

Eram atât de ameţită, încât nu puteam să stau pe

picioare.

Peste zece minute a venit secretarul, însoţit de o asistentă medicală. Mi-a dat să beau un praf gălbui diluat cu apă.

— Mai avem încă doi în aceeaşi situaţie, i-a spus secretarul asistentei.

— Daţi-le prafuri şi instructorului de la C.C., şi primăriţei, că s-au e… t şi ăştia toată noaptea. Eram şi eu e… t tot dacă mâncam macaroanele, a încheiat mulţumit secretarul.

Am reuşit cu greu să-mi pun costumul cel nou, dar fără nicio bucurie şi fără a mă mai interesa dacă arăt sau nu bine. Părul, care ar fi trebuit să fie ondulat şi tapat, stătea lipit de cap după ce toată noaptea transpirasem din cauza stării de rău cumplit. Nemachiată şi aproape nepieptănată, palidă, ţinându-mă de pereţi, am ajuns până la lift, unde mă aşteptau secretarul şi asistenta împreună cu ceilalţi doi care erau la fel de ameţiţi ca şi mine.

— Veţi merge cu maşina aceea, a spus secretarul. Mai sunt şi alţii ca voi. V-au aranjat ticăloşii de ospătari. Veţi mai primi şi la Sala Palatului nişte prafuri, după care vă veţi simţi bine.

Cineva o să vă conducă în sala unde au loc lucrările în plen ale congresului.

Şuvoiul nesfârşit de tovarăşi şi tovarăşe îmbrăcaţi în costume, aşa cum primiseră dispoziţie, intrau în Sala Palatului, cu mapele sub braţ. Pe canapele din anticamerele grupurilor sanitare, zăceam aproape leşinaţi: bărbaţii într-o parte şi femeile în cealaltă, aşteptând prafurile salvatoare. Eram cam treizeci de persoane în aceeaşi situaţie. Lucrările începuseră şi noi încă nu eram pe picioare. În cele din urmă a apărut un medic, care, împreună cu asistenta, ne-a dat alte prafuri. După o jumătate de oră ne simţeam mult mai bine şi, însoţiţi de câţiva activişti tineri, am urcat sus. Am aşteptat pauza pentru a putea intra în sală. Odată intrată în sală, locul meu era lângă primarul de la B., care m-a atenţionat ca nu cumva să-l ating, că-i şifonez costumul. Materialul prost

din care era făcut costumul era atât de bine netezit, încât pe pantaloni străluceau urmele fierului de călcat prea încins. Pesemne prafurile primite, dar şi noaptea nedormită petrecută cu dureri şi cu rău au făcut ca în scurt timp după intrarea în sală să adorm. În cealaltă parte aveam vecin pe secretarul Ţăpoi. Acesta mă înţepa în coastă pentru a bate mecanic din palme. Pauzele, destul de rare din fericire, îmi tulburau somnul. Reuşeam să adorm imediat ce expunerile reîncepeau la tribuna oficială.

Capitolul IV

BIETUL OM SUB VREMI

Sâmbătă, 23 decembrie 1989

După plecarea soţului la fabrică cu prima cursă dis-de-dimineaţă, am făcut puţină ordine prin casă. Îmi aranjasem cele două camere cu lucrurile strict necesare aduse de la oraş: o canapea, un fotoliu pat, o masă şi un şifonier într-o cameră, iar în cealaltă aveam un pat adus de la primărie, o masă încărcată de cărţi şi două scaune. Bucătăria era strâmtă, rece şi umedă. Locuinţa era rece, urâtă, sărăcăcioasă şi neprimitoare.

Am ieşit afară să-i dau de mâncare lui Miki, câinele lup, şi la cele câteva animale pe care le adunasem pe lângă casă: un purcel, trei curcani şi zece găini care făceau ouă. Pichirile cloncăneau prin copaci pândind plecarea mea pentru a coborî să ciugulească boabele de porumb şi de grâu. Am tras zăvorul la camera din spatele casei, care ţinea loc de magazie şi unde aveam două damigene cu vin, o cunună de ceapă, un borcan cu murături şi un bidon cu varză murată, câteva bucăţi de telemea într-un borcan, o cutie cu boabe de grâu şi câteva grăunţe pe un fund de sac. Două sticle de jumătate de litru de ulei, neîncepute, şi două pachete de zahăr completau „stocul" de alimente. Pe un raft improvizat erau câteva borcane de zarzavat, două cutii cu ceva mălai şi puţină făină de grâu. La toate acestea trebuie să adaug şi cele câteva kilograme pe care mă străduisem din răsputeri să le pun pe mine. Aceasta era toată averea unei primăriţe de comună la sfârşitul anului 1989.

Înainte de a ieşi pe poartă, am privit cerul. Se lumina de ziuă. Dinspre răsărit am observat cu uimire trei sfere albicioase, aproape egale, care se deplasau foarte încet pe deasupra plopilor. Neputând să-mi desprind ochii le-am urmărit minute în şir, până când au dispărut...

Ce zi aveam să trăiesc! M-am dus ca de obicei la Consiliul Popular, obosită şi urmărită de aceeaşi stare de inutilitate, de proastă dispoziţie accentuată datorată celor două nopţi nedormite, dar şi de prezenţa cucuvelei pe acoperişul meu, sinistru încremenită, piază rea şi aducătoare de veşti proaste.

Ce să fac? Trece o oră, trec două, iar eu eram tot singură în primărie. M-am uitat de câteva ori pe geam şi am constatat cu uimire că spre şcoala care se afla vizavi de primărie se îndreptau grupuri, grupuri de săteni. Niciun angajat nu şi-a făcut apariţia, deşi ar fi trebuit să vină la serviciu înaintea mea. Cea mai apropiată sufleteşte îmi era contabila primăriei, cea care la venirea mea în comună mi-a oferit un pat curat într-o cameră încălzită şi o farfurie cu mâncare gătită. Era o femeie descurcăreaţă care ştia să se dea după om, se pricepea să-şi facă relaţii şi să le întreţină. Încerca să afle imediat ce cunoştea un om oarecum important de ce anume are trebuinţă, şi ce îi place pentru a-i oferi sau a-i sări în ajutor la nevoie. Oricine venea în control la primărie era bine primit în casa ei unde găsea o masă caldă îmbelşugată, o cafea sau un pahar de vin bun sau de tărie. Gospodină vrednică, toamna se ocupa cu pregătirea conservelor. Colinda cu şareta primăriei, însoţită de guard, grădinile de zarzavat din fiecare sat taman când acestea erau coapte. Făcea sute de borcane cu dulceţuri, zacuscă şi alte bunătăţi din care împărţea tuturor celor de care avea nevoie. Dărnicia ei nu era câtuşi de puţin dezinteresată. Lipsea mult de la serviciu dar, de câte ori era nevoie de ea, la orice oră din zi sau din noapte, putea fi chemată şi răspundea cu entuziasm la toate solicitările.

Secretarul primăriei, un tip încăpăţânat, băţos, învăţător de profesie, ambiţios, cu prestanţă şi autoritate,

mocnea de răutate vizibilă doar arareori diluată, şi atunci cu un zâmbet perfid. Afişa superioritate faţă de angajaţii primăriei, dar şi faţă de mine, iar ironia nu-i lipsea niciodată. Ştia tot ce mişcă în comună, avea oameni în toate satele pe care îi servea şi care îl informau asupra tuturor faptelor, dar şi vorbelor care circulau prin sate. Mergea adeseori la restaurantul din centrul comunei, dar nu pentru a bea, ci pentru a afla cât mai multe. Când se vorbea despre „rotirea cadrelor" sau despre schimbarea cuiva dintr-o funcţie oarecare, spunea cu superioritate.

— Eu sunt secretarul primăriei ales pe viaţă!

Foarte ordonat în acte şi destul de corect, se bucura de stima consătenilor şi a majorităţii şefilor de la partid, care însă se şi fereau de el.

Casierul, fost învăţător şi acesta, avea casă, o gospodărie prosperă vizavi de primărie. Soţia sa, olteancă aprigă, conducea cu mână de fier gospodăria nu tocmai uşoară. El era om bun şi amabil, dar ea olteancă iute şi deşteaptă, întotdeauna avea ceva de spus şi de comentat. Casierul nu ieşea din cuvântul ei. Erau amândoi oameni primitori şi masa lor era mereu întinsă pentru oaspeţii de la judeţ, dar şi pentru noi, cei de la primărie.

Agentul agricol, un bărbat fără vârstă, mărunţel şi slab, îmbrăcat neglijent, adeseori nespălat, era mai mereu plecat pe teren de unde venea mirosind a ţuică, a usturoi şi a picioare transpirate. Se învoia adeseori, deoarece era student la Facultatea de contabilitate, pe care o urma la fără frecvenţă.

Secretarul cu propaganda făcea naveta în satul învecinat. Era venit doar de câteva luni. Se străduia şi reuşea de minune să treacă neobservat.

Viceprimarul, fost miliţian, om al satului, aparent supus, dar care se preocupa doar de rezolvarea propriilor interese, nu spunea niciodată că nu face o treabă sau alta: „Să trăiţi, acum plec şi rezolv!" Şi plecat era! Câteva zile nu-i mai ştia nimeni de urmă. Partea bună era că atunci când venea un şef mai mare de la judeţ, apărea pe neaşteptate în primărie.

Guardul primăriei mai avea câţiva ani până la pensie, era slab şi încerca mereu să renunţe la ţigară deoarece era bolnav cu stomacul. Un om supus, cu o minte sclipitoare în pofida puţinelor clase de şcoală, plăcut şi foarte bine informat. Aveai impresia că este acolo de o veşnicie şi nici nu puteai să-ţi imaginezi primăria fără el. Aproape săptămânal avea discuţii lungi cu şefii care veneau uneori, când eram plecată pe teren, special pentru a sta la taclale cu el despre toţi şi despre toate. Le raporta tot ce se întâmplă în primărie. Îşi iubea şefii şi avea un soi de devotament pe care puţini oameni îl au. Era aproape imposibil să nu-l placi. Nu minţea decât atunci când i se cerea să o facă şi nu adăuga nimic de la el. Povestea, însă fără răutate, cu lux de amănunte, tot ce făceau şefii, unde mâncau, ce beau şi ce fumau, cu ce se îmbrăcau şi cine îi vizita. Când veneam, îmi spunea şi mie tot ce s-a întâmplat, cine a venit, dar întotdeauna avea grijă ca lucrurile importante să nu le spună decât atunci când îl întrebam. Angajatul ideal, sluga perfectă, informatorul ieftin al tuturor. O ţigară bună era preţul unei informaţii.

Se apropia Crăciunul, era sâmbătă, dar totuşi nu era zi liberă. De ce nu vine nimeni la serviciu? Totul părea încremenit. Strada era pustie. În primărie îmi auzeam în acea zi parcă propria respiraţie, iar parchetul scârţâia ciudat. Mă simţeam izolată, inutilă. De ce nu mi-am luat copilul să plec la oraş dimineaţă cu soţul?

Gânduri contradictorii se perindau prin mintea mea cu o viteză uimitoare. Ce-ar fi să plec chiar acum? Este o cursă peste câteva minute. Mă ridic, mă îndrept spre uşă. Dacă alerg, am timp să o prind. Dar cum să plec de la serviciu, aşa fără să spun nimănui? Primisem dispoziţie să nu părăsesc comuna. Nu m-am gândit că Partidul Comunist a picat şi că eu, în calitatea pe care o aveam, nu prea ar mai trebui să fiu acolo. Pe de altă parte, picase doar partidul, nu şi statul, iar funcţia mea era şi administrativă, nu numai politică.

Deodată mi-am dat seama că sunt într-un moment de răscruce şi că trăiesc istorie, o istorie la care sunt părtaşă

şi în care sunt implicată direct împreună cu toţi contemporanii mei. M-am simţit ca o marionetă înţepenită în mâna păpuşarului mort. Trebuie să învăţ să mă mişc singură. Oare voi reuşi? Am fost până ieri o jucărie într-un spectacol cu păpuşi de cârpă. Acum păpuşarul nu mai este. Sunt o păpuşă (dar vie) aruncată într-un loc ostil la bunul plac al unor oameni furioşi. Mă vor călca în picioare? De ce nu fug? Ce aştept?

Ar fi trebuit să îmi dau seama că ura oamenilor pentru Ceauşescu se va îndrepta împotriva a tot ce a reprezentat el. Eu eram reprezentantul lui acolo, în acea localitate din România. Nimeni nu mă va apăra. Pentru ei eu eram comunismul cu tot ce a avut el odios, iar cei care au avut de suferit se vor răzbuna pe mine. De ce oare nu puteam să înţeleg că oamenii mă vor alunga? Eram atât de convinsă că sunt un om bun, că i-am ajutat şi am suferit foame, frig şi lipsuri alături de ei, încât mă simţeam încă „de-a lor".

Mă ridic de pe scaun şi mă uit pe geam. Cu uimire văd zeci de oameni care stau în stradă grupuri, grupuri şi privesc în sus, spre uşa primăriei. Sunt ţărani, mecanizatori de la secţia de tractoare, sunt câţiva profesori de la şcoala de peste drum şi mulţi elevi mai mari, dar şi unii foarte mici însoţiţi de învăţătoare.

Nu înţeleg nimic. Câţiva bărbaţi pe care nu-i recunosc discută agitat şi arată spre clădirea primăriei în care mă aflu singură, singurică. În cele din urmă un grup de bărbaţi urcă scările spre primărie şi se aşază pe banca din curte. Nu îmi este frică, dar sunt curioasă. Ce se întâmplă? Pun mâna pe telefon cu intenţia de a suna la Judeţ şi a raporta acea agitaţie din curtea şi din faţa primăriei. Telefonul sună prelung. Nu răspunde nimeni. Privesc ceasul din perete. E ora zece fix. În clipa următoare uşa s-a trântit de perete şi a apărut Marian, profesorul de sport, un om între două vârste însoţit de un tânăr necunoscut, care m-a apostrofat grosolan:

— Ce faci?

— Stau şi aştept să vină angajaţii la serviciu, am

răspuns.

— Nu mai ai angajaţi, cucoană. Noi am preluat conducerea, formând Frontul de Eliberare al comunei în şcoală, a spus acel tânăr necunoscut, spre deruta mea completă.

Pe uşa larg deschisă au intrat şi alţi săteni. Aceştia erau cunoscuţi ca fiind beţivii comunei. Starea lor era de avansată ebrietate. Şi-au stins ţigările pe faţa de masă de pe birou şi, curăţându-şi noroiul de pe cizmele de cauciuc pe covorul aproape nou, au început să mă înjure şi să mă ameninţe cu moartea.

— Te-am prins, primăriţo! Ai încurcat-o, javră comunistă! Acum eşti pe mâna noastră şi vie nu vei scăpa. Dacă ai armă scoate-o şi pune-o pe masă, că altfel distrugem tot pe aici.

— Când ai venit în comună, acum cinci ani, erai cât o surcică, iar acum eşti cât o purcică, a strigat unul dintre cei trei, economistul de la o fermă agricolă, fost condamnat pentru furt, graţiat datorită infirmităţii (avea doar un picior şi mergea în cârje).

Era cel mai reclamat om din comună. Toată lumea îl poreclea „Şontorogul" şi „Hoţul". Fişierul din birou conţinea mai multe dosare cu reclamaţii făcute de săteni în care faptele acestuia erau aduse la cunoştinţă conducerii comunei. Când voiam să luăm măsuri cu el sau să înaintăm vreo reclamaţie, şefii ne cereau clemenţă pe motiv de invaliditate. Cu puţin timp în urmă îi murise un copil de meningită. Lipsa de promptitudine a celor de la dispensarul comunal, implicit a doctoriţei şi a întârzierii salvării au făcut ca micuţul să nu poată fi salvat. Reclamaţiile lui au ajuns până la Tribunalul de la Haga, care însă nu i-a mai putut da copilul înapoi.

Celălalt „revoluţionar", Andrei, cumnatul inginerului-şef de la C.A.P., era un tânăr obraznic, adeseori reclamat de săteni că fură mult, motiv pentru care, dând curs reclamaţiilor făcute de către vecinii „binevoitori", l-am surprins aducând acasă, seară de seară, la terminarea lucrului, cantităţi mai de cereale. Ceva mai mult decât se

cuvenea.

Cel de-al treilea era un tractorist înalt şi ciolănos, nebărbierit, pe care nu îl cunoşteam decât foarte puţin, deoarece ieşise de la închisoare de curând. Fusese condamnat pentru furt şi violenţă. Tractoristul s-a postat în uşă ca să nu pot ieşi. A scuipat abundent pe covor şi mi-a spus cu glas ridicat:

— Am venit să te judecăm, primăriţo!

— Pentru ce să mă judecaţi? Am răbdat cinci ani despărţită de familie, alergată de cei de la judeţ pe toate dealurile...

— Aveai patruzeci de kilograme când ai venit, iar acum ai şaizeci. Erai ruptă de foame, iar acum eşti ghiftuită de fripturi...

Avea dreptate. Mă îngrăşasem. Era sarcină de partid să pun câteva kilograme pe mine, să arăt impunătoare, căci eram firavă şi mărunţică şi aceasta nu se prea potrivea cu funcţia de primăriţă de ţară. În clipa următoare, unul dintre

„Revoluţionari" a înşfăcat preşul de la uşă. M-am trezit cu acesta aruncat în faţă odată cu un torent de înjurături şi insulte de nespus.

— Ne-ai pus preş la uşă să ne ştergem pe picioare când intrăm? Iacă, ce fac eu pe covorul matale.

Trăgând flegma de fumător înrăit din fundul plămânilor bolnavi, a proiectat-o abundent pe covorul cel nou.

— Noi muncim, cucoană, nu stăm la birou, a strigat cel care mi-a aruncat preşul în faţă.

— Legaţi-o de dulap, să nu fugă, a spus altul între două înjurături.

— Căţea comunistă! La ce-ai venit de la oraş? Nu se găsea cineva de aici, din sat, să fie primar? Ce nevoie avem noi de una ca tine care nu ştiai când ai venit care-i diferenţa între o vacă şi un cal? Nici jumătate dintre săteni nu te-au votat. N-ai niciun drept să ne fii primăriţă!

— Ce-ţi pasă ţie dacă furăm? Sunt pământurile noastre, via e pusă de noi, copacii sunt puşi de noi. Noi

avem voie să paştem oile oriunde vrem şi să luăm ce vrem şi de unde vrem, că totul este al nostru şi tot noi muncim.

— Du-te în p... m... în fabrica ta de unde ai venit! Te-au trimis să studiezi la „Sorbona”, academia aia a voastră de politică, unde vă învaţă să le ştiţi pe toate!

În clipa următoare, şchiopul, fixându-şi cârja în dreptul inimii mele, m-a împins spre sobă şi, strivind ţigara cu cizma de cauciuc plină de noroi uscat amestecat cu baligă de la animale, a strigat furios:

— Cred c-am să-ţi scot inima din tine! Am s-o tai şi am s-o dau la toţi să mănânce din ea. Sunt hoţ, ai?

— Unde ai ascuns tabloul „iubitului tău conducător”?

— Luaţi-l din sala de şedinţe, dacă aveţi nevoie de el. E acolo împreună cu steagul şi cărţile.

Frica a pus stăpânire pe mine. Nu ştiam ce va urma. Eram în mâinile celor trei bărbaţi beţi şi orbiţi de furie. Primăria era pustie, iar telefonul era mort. Nu mai eram nimic, decât o biată femeie speriată şi ameninţată cu moartea de către nişte infractori beţi. Cred că cineva din mulţimea adunată la poarta primăriei a mers şi a anunţat pe cei doi miliţieni, care au apărut exact în clipa când cei trei se apropiaseră foarte mult de mine, iar în mâna unuia dintre ei apăruse un cuţit. Dându-i la o parte pe cei trei, miliţienii au făcut scut în faţa mea. Pitită în spatele şefului de post, un bărbat corpolent şi foarte înalt, am tras adânc aer în piept. Frica mă stăpânea puternic, iar dinţii îmi clănţăneau în gură fără să-i mai pot controla.

— Nici voi nu mai aveţi nicio putere, javre de miliţieni, l-a apostrofat pe şeful de post, tractoristul cel înalt. Nu mai aveţi nici arme, prăpădiţilor. Nu ne este frică de voi. Noi suntem stăpâni acum, a strigat „revoluţionarul”, în timp ce cuţitul dispărea în buzunarul hainei.

— Dacă vă atingeţi vreunul de primăriţă, ne vom bate cu voi, a spus şeful de post hotărât.

Neputând să treacă de cei doi miliţieni pentru a mă scoate şi a mă lovi, şchiopul a pus mâna pe telefon şi a început să strige cât îl ţinea gura:

— Suntem Consiliul Frontului Salvării Naţionale, am prins-o pe primăriţă, dar au venit miliţienii să o apere. Să o legăm şi să o dăm pe mâna oamenilor sau să o omorâm! Ce facem cu ea?

Cred că cele auzite la capătul firului i-au potolit brusc elanul „revoluţionar”, stimulat bahic din belşug la crâşma din centrul comunei noaptea trecută, astfel încât a pus uşurel telefonul în furcă şi, târâindu-şi piciorul beteag, a ieşit pe uşa pe care a şi închis-o uşor de tot. Odată cu el au ieşit şi cei doi beţivi. Au mai stat preţ de o ţigară pe banca din curtea primăriei, apoi au plecat. După ei, toată mulţimea adunată în faţa primăriei s-a risipit care pe la casele lor, care la crâşma din centrul comunei pentru a discuta ce anume mai aveau de făcut pentru „eliberarea comunei de duşmanii comunişti ai poporului”. Doreau tare mult să se lupte, dar nu aveau cu cine.

După plecarea „revoluţionarilor”, miliţienii au ieşit şi ei, asigurându-mă că nu mai sunt în pericol şi că ar fi bine să-mi duc într-un loc sigur copilul, care între timp venise la mine în birou condus de casierul primăriei.

— Trimiteţi-l la cineva de încredere, dacă aveţi la cine! Bine ar fi să plece cât mai repede acasă la oraş. Ar putea să-i facă cineva rău. Încercaţi să plecaţi şi dumneavoastră cât mai repede până ce se mai potolesc cei trei beţivi.

Nu ştiam ce să fac, unde să mă duc, cum să-mi anunţ soţul că mi-a fost pusă viaţa în pericol, că am fost ameninţată, că-mi este teama pentru viaţa lui Mişu, să vină să mă ia. Am plecat spre casă urmărită de un sătean, secretarul Comitetului de partid, cel care câştigase mai multe voturi la alegeri. Acesta avea să fie numit interimar pe postul de primar, imediat după alungarea mea. Nu ştiu dacă urmărea să mă păzească să nu fug sau voia să mă vadă plecată mai repede din comună.

Pe drum mi-a ieşit în cale nenea Culai, socrul neamţului. Acesta plângea de nelinişte şi de teamă că ar putea să mi se întâmple ceva rău. L-am rugat să-l ia pe fiul meu la el acasă, în satul acela izolat unde oamenii nu prea

înţelegeau ce se întâmplă, şi să aibă grijă de el până ce voi putea să plec la oraş.

Încotro să mă îndrept? Am ajuns acasă la locuinţa din sat. M-am repezit la telefon pentru a-mi anunţa soţul să vină să mă ia. Era singurul lucru pe care mi-l doream în clipa aceea. De obicei răspundea o centralistă (care asculta toate convorbirile mele), dar acum mi-a răspuns diriginta Oficiului, cea care era soţia secretarului primăriei. Aceasta mi-a strigat în telefon:

— Nu aveţi voie să folosiţi telefonul!

— Dar telefonul este pe numele meu, iar abonamentul este plătit la zi. De ce să nu am voie? Până şi condamnaţii la moarte au dreptul să dea un telefon.

— Aşa am primit dispoziţie, a strigat încă o dată soţia secretarului şi mi-a închis telefonul.

După puţin timp a apărut cineva cu o scară şi mi-a tăiat firul de la telefon.

Am ieşit afară în curtea locuinţei. Nu ştiam ce voi face cu animalele dacă voi pleca. În gardul care separa curtea păsărilor de restul, un curcan, adus de un sătean cu doar câteva zile mai înainte fără consimţământul meu, atârna aproape mort, cu gâtul sucit, spânzurat şi băgat între două stinghii de la gard. Uşa de la magazie era scoasă din balamale, iar proviziile mele pentru iarnă erau aruncate, făina împrăştiată, borcanele sparte, iar cele două damigene cu vin aveau dopurile scoase. Mai târziu aveam să aflu că unul dintre

„Revoluţionarii" care au venit să mă agreseze la primărie a urinat în damigenele cu vin. Toate aceste „fapte de eroism" au avut, se pare, drept scop înfometarea şi spurcarea mea, a celei care era acum inamicul public numărul unu. Făcea parte din operaţiunea de eradicare a comunismului din acea comună. Se pare că pentru „revoluţionarii" beţi devastarea vremelnicei mele locuinţe era un obiectiv de mare importanţă.

Am ieşit în stradă să caut o maşină, să merg în celălalt sat mare al comunei. Nu mai voiam nimic. Nu mă mai interesa nimic. Puteau să ia şi să distrugă tot. Atunci,

în acele momente, credeam că mai pot fi oameni care văd în mine o femeie inofensivă şi speriată şi nu un duşman al poporului. Gândeam că mai am prieteni care să mă ajute să plec din comună, credeam că am lăsat loc de bună ziua, aşa cum adeseori îmi spunea contabila. Se pare că nu mai era loc de omenie. Eram duşmanul de moarte al poporului. Eram un Ceauşescu foarte mic, ce trebuia ras de pe faţa pământului. Oricine putea să mă agreseze sau chiar să mă omoare fără a risca nimic. Nu eram conştientă de pericolul în care mă aflam. M-am urcat în maşina casierului şi am plecat spre celălalt capăt al comunei. Pentru ce? Nu ştiam. Alergam dintr-un loc în altul, ca un animal încolţit. Credeam că oamenii din acel sat, cuminţi şi cu frica lui Dumnezeu, mă vor ajuta să plec din comună.

— Să ştii că l-am sunat pe Ghiţă, să vină să te ia. Dacă va găsi o maşină, va veni în câteva ore, mi-a spus casierul, fără a mă privi.

În colţul ochilor mi-a răsărit o lacrimă. Iată că mă ajuta tocmai cel pe care nu cu mult timp în urmă am fost gata să-l sancţionez şi chiar să-l dau afară din serviciu.

În celălalt sat, în centru, lângă magazin, erau adunaţi mai mulţi oameni. Erau paşnici, nu erau băuţi aşa cum erau cei din satul de centru al comunei. M-au privit cu înţelegere şi compasiune, mi-au spus să nu-mi fie frică de ei, că nu-mi vor face nimic. Am plecat spre un sătuc apropiat, unde oamenii erau cuminţi şi muncitori. Aceştia m-au întâmpinat zâmbitori şi au încercat să mă liniştească.

Acolo aveam nişte „prieteni”, credeam eu, doctoriţa de la dispensar şi pe inginerii agronomi alături de care am fost ori de câte ori au avut lipsuri sau greutăţi. Am bătut la uşa locuinţei lor şi într-un târziu a ieşit preşedintele de la Cooperaţia de consum. Între mine şi aceşti oameni se crease un abis. Mă priveau ca şi cum aş fi fost o nălucă. Nu mi-a spus să intru, dar eu am intrat şi i-am rugat să mă ajute cu o maşină pentru a putea pleca în ziua aceea la oraş. M-au refuzat şi mi-au spus că nu au timp de mine, să ies afară. Întâlnindu-mă cu inginerul şef de la C.A.P., un om credincios şi omenos, m-am gândit să-l rog să-mi dea

un camion, să-mi iau bagajul şi copilul şi să plec la oraş, locul de unde venisem acum cinci ani, fără a mai aştepta venirea soţului. Era ultimul om care aş fi crezut că mă va refuza şi totuşi... mi-a întors şi acesta spatele după care a dispărut.

— Nuuu, nu pot să vorbesc cu dumneavoastră. Vă rog să plecaţi!

Venirea serii mă umplea de teamă. Eram ca un iepure hăituit şi mă simţeam în acea comuna prizonieră şi nedorită de nimeni, devenind peste noapte duşmanul tuturor. Întoarsă la comună, l-am rugat pe inginerul zootehnist, care îmi fusese coleg de şcoală, să mă ducă să-mi iau copilul de la nenea Culai şi să plec până la şoseaua naţională pe jos, deşi aceasta ar fi fost o nebunie în acele momente tensionate.

Soţia casierului mi-a ieşit înainte şi mi-a şoptit bucuroasă:

— Soţul tău vine cu o maşină să te ia! Du-te cu maşina noastră şi adă-l pe Mişu!

Pe drum m-am oprit la ferma viticolă. Inginerul, pe care îl credeam prieten, a refuzat să-mi vorbească, întorcându-mi şi acesta spatele.

Când ne-am întors cu băiatul, soţul mă aştepta cu maşina unei vechi prietene. Am plecat spre oraş. Grupuri de elevi însoţiţi de câţiva profesori defilau cu steaguri găurite, aşa cum văzuseră la televizor. Strigau „Jos comuniştii” şi „Ooole, ole, ole, Ceauşescu nu mai e!”, animatoare fiind tovarăşa profesoară, instructoare a pionierilor, cea care ani de zile s-a luptat să intre în P.C.R. pentru a primi vreo funcţie în conducerea comunei sau măcar a şcolii.

În Dacia galbenă condusă de acea prietenă, Ghiţă, îmbrăcat în uniformă militară, ţinea arma neîncărcată, scoasă pe geamul din faţă a maşinii, într-o poziţie militărească. Uniforma şi arma impuneau respect în acele momente de derută şi confuzie totală. Mulţimea nu l-a recunoscut şi s-a dat la o parte intimidată, iar „revoluţionarii” care acum câteva ore mai, mai să mă

omoare, salutau milităreşte abia ţinându-se pe picioare, după ce îşi mai făcuseră curaj la restaurantul din centrul comunei cu nişte băuturi tari.

— Tovarăşa primăriţă, haideţi cu noi să mărşăluim prin comună, a spus comandanta pionierilor, făcând gesturi precipitate cu braţele pentru a opri maşina.

— Mişcă din faţa maşinii, a strigat Ghiţă. Niciun an nu ai de când îi reclamai pe toţi că nu te primesc în partid, acum eşti

„Revoluţionară”?

Oarecum eliberată de tensiunea ultimelor evenimente, strângându-mi copilul în braţe, cu soţul pe locul din faţă al maşinii, mă simţeam în siguranţă. Totul părea o scenă tragi-comică dintr-un spectacol ieftin de circ. Din gâtlej mi-au ieşit hohote nestăpânite de râs. Până la ieşirea din comună, maşina a fost urmărită cu privirea de sute de ţărani de prin toate satele. Aceştia stăteau pe marginea şoselei, încremeniţi într-o respectuoasă nedumerire.

— E primăriţa! Au luat-o. Oare unde o duc?

SFÂRŞIT

POSTFAŢĂ

Am parcurs această carte cu marea curiozitate de a descoperi esenţa fiecărei pagini în care autoarea a reuşit să transmită într-un mod cu totul remarcabil trăirea intensă a unei epoci despre care majoritatea celor care au trăit-o şi au beneficiat din plin de privilegii, din meschinărie, nu vor să vorbească sau să-şi amintească.

Comunismul a provocat grave traume atât celor ce au fost persecutaţi, calificaţi drept duşmani ai poporului pentru convingerile lor politice diferite sau pentru originea lor, dar şi celor ce au fost transformaţi, cu voie sau fără voie, în instrumente de execuţie a sarcinilor trasate, chiar dacă au fost privilegiaţii sistemului.

Personajul principal al volumului, primăriţa, un caz real, este unul dintre acele puţine exemple de persoane care a avut curajul să-şi destăinuie experienţa de viaţă constând în marea transformare a identităţii unui om

născut să fie altfel, să aibă alte aspiraţii.

Cartea trebuie citită şi recitită pentru a înţelege sensul real al expunerii experienţei de viaţă a unui om care doreşte să atragă atenţia într-un mod admirabil de sincer şi de simplist asupra monstruozităţii reale a ceea ce a însemnat în esenţa lui comunismul, regim diabolic într-o preocupare permanentă de a distruge sau de a anihila personalitatea fiecărui individ. Comuniştii aveau nevoie de omul marionetă, care trebuia doar să execute ceea ce se dispunea, fără să i se permită reacţii sau opinii.

Chiar dacă nu conştientizează sau nu recunosc, sunt încă foarte mulţi acei favoriţi, adică executanţii devotaţi ai vechiului regim, care au rămas cu adevărate sechele, irecuperabili şi neadaptabili regulilor democraţiei, crezând că totul li se cuvine sau că sunt cu adevărat cineva pentru slugărnicia cu care au servit partidul odinioară, deşi au pus în aplicare cele mai josnice mijloace pentru a fi în frunte.

Ca persoană ce am studiat mii de documente din Arhivele Statului privind instalarea puterii comuniste în perioada 1944 – 1950 într-un oraş cu o valoroasă tradiţie culturală, am rămas cu adevărat cutremurată de maniera socio-psihologică în care s-a acţionat, etapă cu etapă, precis şi insistent pentru construirea noii societăţi. Similar s-a acţionat în fiecare localitate, oricât de mică ar fi fost ea, prin urmare, primăriţa este unul din „n” exemplele de succes ale „epocii de aur”. Ceea ce nu au putut anticipa în cazul personajului nostru făuritorii epocii înfloritoare, a fost tocmai această zi a „judecăţii” când adevărul este consemnat pentru eternitate.

Multe din trăirile personajului principal al cărţii în raport cu semenii sunt definitorii perioadei prezentate cu o precizie şi o elocvenţă dezarmantă.

Este absolut impresionant modul în care scriitoarea Dorina Stoica a reuşit să surprindă secvenţele care să definească în profunzime transformarea societăţii, impunerea femeii în viaţa publică şi politică conform modelului Elena Ceauşescu.

Sistemul de relaţii, micile afaceri la negru, preocuparea permanentă a celor din jur de a fi mereu atenţi la gesturile semenilor, la preocupările pe care le au aceştia şi la modul în care îşi trăiesc viaţa clipă de clipă, indică gradul de pervertire a omului lipsit de personalitate şi de demnitate.

Cartea mai are meritul deosebit de a ne prezenta evoluţia şi transformarea satului românesc dintr-unul sărac, în unul prosper, de unde toată lumea avea dreptul să se îndestuleze pentru că totul era al obştii.

Pentru a înţelege de ce în existenţa unei societăţi nu trebuie să se mai repete greşeala instaurării unui regim dictatorial, alături de cărţile documentare, elaborate strict conform regulilor de specialitate, se impune existenţa unui număr cât mai mare de astfel de cărţi în care să se consemneze cât mai corect şi obiectiv mărturiile celor ce au trăit experienţa de tristă amintire numită comunism.

Numai astfel noile şi viitoarele generaţii vor putea înţelege dramele existenţiale ale semenilor care au avut neşansa de a se fi născut şi trăit epoca comunistă, aparent prosperă şi înfloritoare, dar distructivă în esenţa ei numită identitatea individului, lipsit complet de libertatea de a gândi şi de a se manifesta în conformitate cu aspiraţiile lui.

Noua carte a scriitoarei Dorina Stoica o aşteptam demult. Autoarea merită respectul şi preţuirea noastră pentru curajul şi strădania de a-şi aduce contribuţia la cunoaşterea reală a comunismului.

Geta Modiga

CUPRINS

Cuvântul cercetătorului **(Liviu Ţăranu) 7**
Precuvântare 14
Capitolul I. Vremea schimbării 17
Fabrica 23
Un trai de coşmar 23
Drama alimentelor de bază 27
Cu rochia sfâşiată pentru o câteva tacâmuri 28
Concediile accesibile oricui 29
Policalificarea 30

Pe drumul spre necunoscut 35
Capitolul II. De la oraş la sat 40
Instalarea în funcţie 40
Dispoziţie de la P.C.R. 45
Clipe de coşmar 46
Începeam să mă obişnuiesc 48
Plan pentru creşterea viermilor de mătase 49
Animalele sacrificate pe ascuns 51
Nu ştiai niciodată când apare şeful 52
Prima iarnă 54
Bucuria sărbătorilor 58
Treburi de fiecare zi 60
Instruirea periodică 61
Nu ai voie să porţi cruciuliţă la gât! 63
Elicopterul şi campania de recoltare a păioaselor 65
Grâu pentru toată lumea 67
Ţinuta decentă obligatorie 69
Rău cu secretara, dar mai rău fără ea 71
Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului 74
Clipe de groază 76
O noapte cumplită 78
Aniversare unică 79
„Ce-ar fi să nu mai fim aşa supuse?” 82
Am primit apartament în blocul din comună 85
Un trai invidiat 86
Vitregiile naturii – seceta 87
Cele două icoane 90
Uleiul şi zahărul 93
„Omul Negru” 95
Mărţişoare pentru tovarăşa învăţătoare 98
Toată lumea fura 100
„Ce fel de cânepă e asta?” 103
Capitolul III. Primăriţa 105
Primăriţă 113
Dulcele gust al puterii 115
Bucuria nesperată 117
O săptămână la mare 119
Nepotul fostului ambasador din B 120

Calul Negru 122
Comuna pe care urma să o conduc 123
Informatorii 125
Refuzat să intre în P.C.R. 127
În ziua alegerilor 132
Grija pentru specialişti 137
Doctoriţa de la Bucureşti 139
Mese îmbelşugate şi portbagaje pline 141
Tabelul buclucaş 143
Buletinul de identitate 147
Două salamuri de vară 150
Preţul funcţiei 152
Familia sacrificată 154
Plocoane pentru note de trecere 156
Tanti Ana cea grasă 162
Cei îndrăzneţi încălcau legea 165
Descurcăreaţa 168
Sărbătoarea toamnei 170
Oaspeţii din Germania 172
„Ştie tot satul unde aţi fost aseară!” 176
Vizita preşedintelui 178
O propunere şocantă 185
Oameni simpli şi curaţi la suflet 190
Maria ghicitoarea 191
Abandonate 194
Congresul foamei 197
Capitolul IV. Bietul om sub vremi 206
***Postfaţă* (Geta Modiga) 219**
DE ACELAŞI AUTOR:
— *De la poezie la rugăciune* (poezie religioasă) – Editura Sfera, Bârlad, 2008 (reeditată în 2010)
— *Daruri* (poezie) – Editura Cronica, Iaşi, 2009
— *Raiul în care am fost* (proză scurtă) – Sfera, Bârlad, 2011
— *Izvorul îndepărtat* (poezie religioasă) – Pim, Iaşi, 2011